Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki lapsen erityisestä suojelusta. Nykyinen lastensuojelulaki kumottaisiin. Lisäksi esityksessä muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia, oppilas- ja opiskelijahuoltolakia, terveydenhuoltolakia sekä lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. Lisäksi esitys sisältää teknisluonteisia muutoksia useisiin muihin lakeihin.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Tämä esitys toteuttaa uudistamisen toista vaihetta. Esitys kytkeytyy samanaikaisesti eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. Sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin jatkossa uudesta lapsiperhepalvelusta ja osaa nykyisistä lastensuojelun avohuollon tukitoimista toteutettaisiin jatkossa lapsiperhepalveluna. Muutoksilla edistetään hallitusohjelman mukaista varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluja painottavaa palvelurakennetta.

Tällä esityksellä nykyinen lastensuojelulain rakenne ja sääntely selkiytettäisiin kokonaisuutena. Lastensuojelun asiakkuuden alkamista sekä huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen velvoittavaa sääntelyä muutettaisiin. Tavoitteena on selkiyttää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välistä rajapintaa sekä hallitusohjelman mukaisesti tukea hyvinvointialueita uudistamaan palvelujaan perustuen palvelujen tarkoituksenmukaiseen porrastukseen sekä siirtämään painopistettä perustasolle. Esityksellä myös kevennettäisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteita sekä mahdollistettaisiin lastensuojelulaitosten nykyistä joustavampi henkilöstön käyttö.

Esityksellä mahdollistettaisiin turvahenkilöiden käyttö lastensuojelulaitoksissa sekä selkiytettäisiin Suomen viranomaisten toimivaltaa eräissä rajat ylittävissä tilanteissa. Lisäksi uudistettaisiin lastensuojelun edunvalvontaa koskevaa sääntelyä.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2027 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2027.

———————

LUONNOS

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
PERUSTELUT....8
1 Asian tausta ja valmistelu....8
1.1 Tausta....8
1.2 Valmistelu....8
2 Nykytila ja sen arviointi....11
2.1 Lastensuojelun tilannekuva....11
2.1.1 Lastensuojelu kansallisen tilastotiedon valossa....13
2.1.2 Lastensuojelun kustannukset....21
2.1.3 Lastensuojelun kehittäminen....22
2.2 Perus- ja ihmisoikeussäännökset ja lastensuojelu....23
2.3 Lastensuojelulaki....26
2.3.1 Yleiset säännökset....26
2.3.2 Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu....28
2.3.3 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat....31
2.3.4 Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä....32
2.3.5 Lapsen osallisuus ja kuuleminen....35
2.3.6 Lastensuojelun edunvalvonnan kokonaisuus....37
2.3.7 Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen....40
2.3.8 Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen....43
2.3.9 Menettelysäännökset....43
2.3.10 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet....45
2.3.11 Kiireellinen sijoitus....51
2.3.12 Huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva päätöksenteko ja muutoksenhaku....53
2.3.13 Sijaishuolto....57
2.3.14 Rajoitukset sijaishuollossa....60
2.3.15 Jälkihuolto....62
2.3.16 Itsenäistymisvarat....65
2.3.17 Valvonta....66
2.3.18 Asian käsittely hallinto-oikeudessa ja muutoksenhaku....67
2.4 Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)....68
2.5 Lastensuojelu ja vammaispalvelut....69
2.6 Lastensuojelu ja terveydenhuollon palvelut....70
3 Tavoitteet....72
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset....72
4.1 Keskeiset ehdotukset....72
4.2 Pääasialliset vaikutukset....77
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset....77
4.2.1.1 Vaikutukset hyvinvointialueiden, kuntien ja valtion kustannuksiin....80
4.2.1.2 Vaikutukset yrityksiin....81
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan....81
4.2.3 Vaikutukset hyvinvointialueiden toimintaan....82
4.2.4 Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaan....84

LUONNOS

4.2.5 Vaikutukset valvontaan 85
4.2.6 Vaikutukset sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin 85
4.2.7 Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset 86
4.2.7.1 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin 87
4.2.7.2 Vaikutukset lastensuojelun asiakkuudessa oleviin lapsiin 88
4.2.7.3 Vaikutukset jälkihuoltoon oikeutettuihin lapsiin ja nuoriin 89
4.2.7.4 Vaikutukset lastensuojelun työntekijöihin ja perhehoitajiin 90
4.2.7.5 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja kielellisiin oikeuksiin 91
4.2.8 Vaikutukset työllisyyteen 92
4.2.9 Vaikutukset turvallisuuteen 92
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot 93
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset 93
5.1.1 Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan ratkaisuvaihtoehdot 93
5.1.2 Edunvalvonta 94
5.1.3 Lastensuojelulaitosmitoitukset 95
5.1.4 Valvonta 95
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot 95
5.2.1 Ruotsi 95
5.2.2 Norja 100
5.2.3 Tanska 103
5.2.4 Islanti 106
6 Lausuntopalaute 107
7 Säännöskohtaiset perustelut 107
7.1 Laki lapsen erityisestä suojelusta 107
7.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta 146
7.3 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 147
7.4 Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 ja 13 a §:n muuttamisesta 149
7.5 Laki terveydenhuoltolain 15 ja 69 §:n muuttamisesta 149
7.6 Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta 149
7.7 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 38 §:n muuttamisesta 150
7.8 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun 7 b §:n muuttamisesta 150
7.9 Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta 150
7.10 Laki vammaisetuuksista annetun lain 15 ja 27 §:n muuttamisesta 150
7.11 Laki perusopetuslain 36 a §:n muuttamisesta 151
7.12 Laki passilain muuttamisesta 151
7.13 Laki sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n muuttamisesta 151
7.14 Laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta 151

LUONNOS

7.15 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n muuttamisesta 151
7.16 Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 152
7.17 Laki kansaneläkelain 51 §:n muuttamisesta 152
7.18 Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 152
7.19 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta .. 152
7.20 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 9 §:n muuttamisesta 152
7.21 Laki varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta 152
7.22 Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta 152
7.23 Laki toimeentulotukilain 11 §:n muuttamisesta 152
7.24 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta 153
7.25 Laki rikoslain 6 luvun 9 §:n muuttamisesta 153
7.26 Laki Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 153
7.27 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta 153
7.28 Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 153
7.29 Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 153
7.30 Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 75 §:n muuttamisesta 154
7.31 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 154
7.32 Laki nuorisolain 11 §:n muuttamisesta 154
7.33 Laki henkilökorttilain 12 §:n muuttamisesta 154
7.34 Laki tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta 154
7.35 Laki tupakkalain 45 ja 74 §:n muuttamisesta 154
7.36 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 ja 48 §:n muuttamisesta 154
7.37 Laki vammaispalvelulain 19 §:n muuttamisesta 155
7.38 Laki perhehoitolain 17 §:n muuttamisesta 155
7.39 Laki rikosvahinkolain 13 §:n muuttamisesta 155
7.40 Laki tutkintavankeuslain 2 kuvun 5 §:n muuttamisesta 155
7.41 Laki vankeuslain 4 luvun 10 §:n muuttamisesta 155
7.42 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta 155
7.43 Laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain muuttamisesta 155
7.44 Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta 156
8 Voimaantulo 156
9 Toimeenpano ja seuranta 157
10 Suhde muihin esityksiin 157
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä 157

LUONNOS

10.2 Suhde talousarvioesitykseen 158
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys 158
LAKIEHDOTUKSET 167
1. Laki lapsen erityisestä suojelusta 167
2. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 29 §:n muuttamisesta 216
3. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 217
4. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 ja 13 a §:n muuttamisesta 218
5. Laki terveydenhuoltolain 15 ja 69 §:n muuttamisesta 219
6. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta 220
7. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 38 §:n muuttamisesta 221
8. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 b §:n muuttamisesta 222
9. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta 223
10. Laki vammaisetuuksista annetun lain 15 ja 27 §:n muuttamisesta 224
11. Laki perusopetuslain 36 a §:n muuttamisesta 225
12. Laki passilain muuttamisesta 226
13. Laki sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n muuttamisesta 228
14. Laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta 229
15. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n muuttamisesta 230
16. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 231
17. Laki kansaneläkelain 51 §:n muuttamisesta 232
18. Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 233
19. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta 234
20. Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 9 §:n muuttamisesta 235
21. Laki varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta 236
22. Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta 237
23. Laki toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta 238
24. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta 239
25. Laki rikoslain 6 luvun 9 §:n muuttamisesta 240
26. Laki Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 241
27. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta 242
28. Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 243
29. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 244

LUONNOS

30. Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 75 §:n muuttamisesta 245
31. Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 246
32. Laki nuorisolain 11 §:n muuttamisesta 247
33. Laki henkilökorttilain 12 §:n muuttamisesta.....248
34. Laki tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta.....249
35. Laki tupakkalain 45 ja 74 §:n muuttamisesta.....250
36. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 ja 48 §:n muuttamisesta.....251
37. Laki vammaispalvelulain 19 §:n muuttamisesta 252
38. Laki perhehoitolain 17 §:n muuttamisesta 253
39. Laikosvahinkolain 13 §:n muuttamisesta.....254
40. Laki tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta.....255
41. Laki vankeuslain 4 luvun 10 §:n muuttamisesta 256
42. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta 257
43. Laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain muuttamisesta.....258
44. Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta 259
LIITTEET.....260
RINNAKKAISTEKSTIT 260
2. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 29 §:n muuttamisesta.....260
3. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 261
4. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 ja 13 a §:n muuttamisesta 263
5. Laki terveydenhuoltolain 15 ja 69 §:n muuttamisesta 264
6. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 5 c §:n muuttamisesta 266
7. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 38 §:n muuttamisesta 268
8. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 b §:n muuttamisesta.....270
9. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta.....271
10. Laki vammaisetuuksista annetun lain 15 ja 27 §:n muuttamisesta 272
11. Laki perusopetuslain 36 a §:n muuttamisesta 274
12. Laki passilain muuttamisesta 275
13. Laki sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n muuttamisesta.....277
14. Laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta.....278
15. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n muuttamisesta 279
16. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 280
17. Laki kansaneläkelain 51 §:n muuttamisesta.....281

LUONNOS

18. Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 282
19. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta 283
20. Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 9 §:n muuttamisesta 284
21. Laki varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta 285
22. Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta 286
23. Laki toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta 287
24. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta . 288
25. Laki rikoslain 6 luvun 9 §:n muuttamisesta 289
26. Laki Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 290
27. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta 291
28. Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 292
29. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 293
30. Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 75 §:n muuttamisesta 294
31. Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 295
32. Laki nuorisolain 11 §:n muuttamisesta 296
33. Laki henkilökorttilain 12 §:n muuttamisesta 297
34. Laki tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta 298
35. Laki tupakkalain 45 ja 74 §:n muuttamisesta 299
36. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 ja 48 §:n muuttamisesta 300
37. Laki vammaispalvelulain 19 §:n muuttamisesta 302
38. Laki perhehoitolain 17 §:n muuttamisesta 303
39. Laki rikosvahinkolain 13 §:n muuttamisesta 304
40. Laki tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta 305
41. Laki vankeuslain 4 luvun 10 §:n muuttamisesta 306
42. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta 307
43. Laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain muuttamisesta 308
44. Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta 310
ASETUSLUONNOS 312
Valtioneuvoston asetus lastensuojelun edunvalvojan kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta 312
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun maksullisista suoritteista 314

LUONNOS

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Orpon hallitus toteuttaa lastensuojelulain kokonaisuudistuksen kaksivaiheisesti. Uudistuksen ensimmäisen vaiheen hallituksen esitys (hallituksen esitys laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi HE 149/2025 vp) on paraikaa eduskunnan käsittelyssä. Tämä hallituksen esitys toteuttaa uudistamisen toista vaihetta. Esityksessä toteutetaan hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaisesti edistetään varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluja painottavaa palvelurakennetta. Hallitusohjelman mukaan uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädäntöä ja ohjataan alueita uudistamaan palvelujaan perustuen palvelujen tarkoituksenmukaiseen porrastukseen. Palvelujärjestelmän toimivuutta parannetaan ja menokasvua hillitään vahvistamalla muun muassa ennaltaehkäisyä, palveluketjuja ja palveluohjausta. Palveluihin pääsyä ja palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuutta parannetaan painottamalla perustason palveluja ja tukemalla tätä lainsäädännöllä. Hallitusohjelman mukaan uudistetaan sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulainsäädäntö sekä varmistetaan palvelulainsäädännön ja järjestämislain (sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 612/2021; *järjestämislaki*) yhteen toimivuus. Hallitusohjelman mukaisesti kevennetään sitä yksityiskohtaista palvelujen sisältöjä koskevaa sääntelyä, joka on tullut tarpeettomaksi hyvinvointialueiden aloittamisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain kansallisen ohjauksen myötä.

Esitys sisältää myös ehdotuksia, jotka liittyvät hallitusohjelman kirjaukseen tarvittavista, lapsia turvaavista lainsäädäntömuutoksista, joilla alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierre saadaan katkaistua. Valtioneuvoston 24.5.2024 antama periaatepäätös nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemisen ja torjumisen toimenpideohjelmaksi vuosille 2024–2027 (OM/2024/74) sisältää toimenpiteitä, jotka liittyvät lastensuojelulainsäädännön uudistamiseen. Tässä esityksessä toteutetaan esimerkiksi toimenpideohjelman tavoitteita, joilla pyritään tukemaan vanhempien kasvatusvastuuta ja vanhemmuutta sekä sitouttamaan lapsi tai hänen huoltajansa osallistumaan lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteisiin.

Sisäministeriö (SM) on asettanut ajalle 12.2.2025–30.6.2027 nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisyn ja torjunnan yhteistyö- ja koordinaatioryhmän, jonka keskeisenä tehtävänä on tuottaa valtioneuvostolle valtakunnallinen tilannekuva nuorisorikollisuuden ja jengiytymisen ilmiöstä. Tilannekuva muodostetaan laatimalla ensin alueelliset tilannekuvat kuudessa suurimmassa kaupungissa. Tilannekuvat täydennetään lopuksi valtakunnallisella informaatiolla yhdeksi kokonaiseksi valtakunnalliseksi tilannekuvaksi.[1]

Esitys toteuttaa hallituksen säästötavoitteita siten, että ehdotusten arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin menoja yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja noin 3 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 lähtien.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä (STM) virkatyönä. Valmistelussa on hyödynnetty aiempia lastensuojelulain uudistamiseen tähdänneitä aineistoja, kuten

[1] SM005:00/2025

lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän raporttia[2] ja kokonaisuudistusta pohjustaneen visiotyön aineistoja[3]. Lisäksi on hyödynnetty STM:n asettaman poikkihallinnollisen virkavalmisteluryhmän (14.3.2024–31.12.2024) raporttia[4] ja sen yhteydessä syntyneitä aineistoja.

Osa esityksen keskeisistä ehdotuksista pohjaa sosiaalihuollon palvelu-uudistusta valmistelleen työryhmän ehdotuksiin. STM asetti 9.7.2025 työryhmän valmistelemaan sosiaalihuollon palvelu-uudistusta ja alatyöryhmän valmistelemaan työllistymistä edistävien sosiaalipalvelujen uudistamista. Työryhmien toimikausi oli 15.8.2025–31.1.2026. Päätyöryhmän kokoonpanoa täydennettiin sekä tehtiin eräitä henkilömuutoksia 27.10.2025. Päätyöryhmä kokoontui toimikaudellaan 10 kertaa ja alatyöryhmä 11 kertaa. Työryhmien loppuraportit ehdotuksista palvelu-uudistuksen tekemiseksi julkaistiin 20.2.2026[5].

Valmistelussa on hyödynnetty myös osana sosiaalihuoltolain uudistusta toteutettuja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen ja erityisesti sosiaalihuollon kehittämiseen liittyviä selvityksiä. Näitä ovat sosiaalihuollon sisältöohjaukseen[6] ja porrasteisuuden edistämiseen liittyneet erilliset selvitykset[7] sekä sosiaalihuollon oikeudellinen selvitys[8]. Lisäksi valmistelussa on hyödynnetty aiemmin toteutettua selvitystä sosiaalityössä käytettävästä julkisesta vallasta[9].

Valmistelun yhteydessä on keskusteltu myös muun muassa hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lapsiperhepalvelujen ja lastensuojelun, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n, Lupa- ja valvontaviraston (LVV), tuomioistuinlaitoksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) edustajien kanssa. Hyvinvointialueet ja Hyvinvointiala Hali Ry toimittivat STM:n pyynnöstä

---

[2] Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä (2020): Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28. Saatavana: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7164-6.

[3] Hoikkala S., Muinonen T., Palola E., Väisänen A, & Rosberg J. (2023): Lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelu: Visiovaiheen raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 2023:27. Saatavana: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8469-1.

[4] Vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä sekä rikoksia tekeviä alaikäisiä nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistamisen valmisteluryhmä (2025): Vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä sekä rikoksia tekeviä alaikäisiä nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistaminen. Valmisteluryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:4. Saatavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8677-0.

[5] Sosiaalihuollon palvelu-uudistus: Työryhmän ehdotukset 2026. STM 2026:05. Saatavana: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/389df939-b2ec-410e-979c-b4fe6e41d1ba. Työ- ja toimintakykyä edistävät sosiaalipalvelut: Työryhmän ehdotukset 2026. STM. 2026:6. Saatavana: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/389df939-b2ec-410e-979c-b4fe6e41d1ba.

[6] Muuri A. & Pohjola A. (2024): Sosiaalihuollon sisältöohjaus hyvinvointialuerakenteessa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja 2024:3. Saatavana: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5416-8

[7] Heikkilä M. & Marjamäki P. (2024): Sosiaalihuollon porrasteisuus uusissa sote-rakenteissa; Nykytila ja ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 2024:5. Saatavana: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5432-8

[8] Kalliomaa-Puha L. & Nykänen E. (2025): Subjektiiviset ja määrärahasidonnaiset oikeudet sekä ennalta ehkäisevät palvelut sosiaalihuollossa. Oikeudellinen arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:24. Saatavana: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5682-7

[9] Nykänen E. & Liukko E. (2019): Sosiaalityön tulevaisuus; sosiaalityö julkisena hallintotehtävänä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:47. Saatavana: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4091-8

materiaaleja valmistelun tueksi. Valmistelua on tehty yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa ennen muuta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) rahoitusasiassa sekä turvahenkilöiden kelpoisuusedellytyksiä koskevan asian osalta. Yhteistyötä on tehty myös OM:n kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa on käyty keskusteluja lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muutoksiin liittyen. Niin ikään valtiovarainministeriön (VM) kanssa on käyty keskusteluja ehdotettujen muutosten taloudellisten vaikutusten arviointiperiaatteista ja vaikutusmekanismeista.

Yhdessä kansallisen lapsistrategian kanssa toteutettiin lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain uudistamisesta toimeksiantona ajalla 7.1.–31.3.2026[10]. Kuuleminen kohdistui lakien yhdyspintojen selkeyttämiseen osana sosiaalihuollon palvelu-uudistusta sekä huostaanottoa koskevan päätöksenteon kehittämiseen. Kuuleminen toteutettiin kahdella verkkokyselyllä ja kahdessa keskustelutilaisuudessa tammi–maaliskuussa 2026. Verkkokyselyihin saatiin yhteensä 390 vastausta.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (OM085:00/2024) on esitetty muutoksia lastensuojelulakiin. Muutoksin mahdollistettaisiin alaikäisen vangin sijoittaminen myös lastensuojelulaitoksiin kuten nykyisinkin, mutta sääntelyä selvennettäisiin ja täsmennettäisiin sekä vankeuslaissa että lastensuojelulaissa. Tässä esityksessä ehdotettavaan uuteen lakiin on sisällytetty vankeuslain muuttamista koskevassa esityksessä (lausuntoversio) lastensuojelulakiin ehdotetut muutokset sääntelykokonaisuuden hahmottamiseksi.

Ehdotettavaan uuteen lakiin on myös sisällytetty muutokset, joita on esitetty lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen hallituksen esityksessä (HE 149/2025 vp), joka on paraikaa eduskunnan käsittelyssä. Säännökset on sisällytetty ehdotettavaan lakiin siinä muodossa, kun ne on annettu eduskunnalle.

Lastensuojelun asiakasmaksuja ja itsenäistymisvarojen kertymistä on selvitetty lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen osana, mutta kokonaisuuden uudistaminen siirtyy valmisteluajan riittämättömyyden vuoksi. Kokonaisuudesta on kuitenkin toteutettu taustamateriaalia jatkovalmistelun tueksi [11].

Eduskunnan lausumat

Eduskunta on antanut lausuman (EV 80/2019 vp – HE 71/2019 vp), jossa se edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin. Lausumalla oli suora yhteys lastensuojelulain muuttamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 71/2019 vp) ehdotettuihin muutoksiin, jotka koskivat lastensuojelun muutoksenhakujärjestelmää, samoin kuin siihen, miten eduskunnan perustuslakivaliokunta lausunnossaan (PeVL 16/2019 vp) ja sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään (StVM 18/2019 vp) näitä ehdotuksia arvioivat. Molemmissa on todettu tarve lastensuojelun päätöksentekojärjestelmän kokonaisvaltaiselle uudelleenarvioinnille.

[10] Kuulemisen toteutti OTM Reetta Peltonen. Peltonen R (2026): Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9832-2

[11] Julkaisuprosessissa.

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän muuttamista on valmisteltu epävirallisessa työryhmässä, jossa ovat olleet edustettuina STM:n lisäksi OM, VM, tuomioistuinvirasto, hallinto-oikeus sekä hyvinvointialueet yhteistyöaluetasoisesti (YTA). Uudistus siirtyy kuitenkin tältä osin riittämättömän valmisteluajan takia. Uudistamisen taustamateriaaliksi on myös laadittu oikeudellinen arvio lastensuojelun huostaanottoa koskevasta päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmästä. Arvion laati sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta julkisoikeuden professori emerita Raija Huhtanen.[12]

Eduskunta on antanut lausuman (EV 200/2021 vp – HE 170/2021 vp), jossa se edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutuksia lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun toteutumiseen ja ryhtyy arvioinnin pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. STM osoitti THL:lle vuosille 2022–2023 määrärahan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakasmäärän seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Suojelu Nyt -hankkeessa kehitettiin sosiaalityöntekijäkohtaisen asiakasmäärän toteutumista koskeva tiedonkeruu, jota on toistettu puolivuosittain. Tiedot julkaistaan Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus -tilastossa, joka on osa Suomen virallinen tilasto -sarjaa. Kanta-palvelujen ja rakenteisten asiakirjojen käyttöönoton myötä tilastossa voidaan osin siirtyä hyödyntämään asiakastietoja. Lisäksi arviointia tehtiin laadullisin aineistoin[13].

Eduskunta on antanut lausuman (EV 79/2023 vp – HE 56/2023 vp), jossa se edellyttää, että valtioneuvosto seuraa jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia ja palvelujärjestelmän kykyä ja resursseja vastata sen kohteena olevien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin. THL toteutti jälkihuollon tilannekuvaseurannan vuonna 2024.[14]

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa https://stm.fi/hanke?tunnus=STM057:00/2025 tunnuksella STM057:00/2025.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lastensuojelun tilannekuva

Nykyinen lastensuojelulaki (417/2007) tuli voimaan 1.1.2008. Sitä on muutettu sen jälkeen lukuisia kertoja. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu muodostuu avo-, sijais- ja jälkihuollosta. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve on kasvanut lain voimassaolon ajan. Palvelujärjestelmän kipupisteet ovat olleet tiedossa pitkään, ja tavoitteena on ollut painopisteen siirtäminen raskaista korjaavista palveluista hyvinvointia ja pärjäämistä varhaisessa vaiheessa tukeviin

[12] Huhtanen, R. (2025): Lapsen huostaanottoa ja kiireellistä sijoitusta koskeva päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä. Oikeudellinen arvio. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:2. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8665-7

[13] Tilastollinen seuranta: https://thl.fi/tilastot-ja-data/ohjeet-tietojen-toimittamiseen/lastensuojelun-henkilostomitoitus. Keskeiset julkaisut: Yliruka L., Harrikari T., Forsell M., Kuoppala T., Purhonen E. & Salmela, M. (2022): Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen sekä lastensuojelulain mukaisen henkilöstömitoituksen toteutuminen: Kuntakyselyjen tulokset. Työpaperi 44/2022. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-928-3; Yliruka L., Ristolainen T. & Weckroth N. (2023): Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen ja henkilöstömitoituksen toteutuminen osa 2: Hyvinvointialuekyselyjen tulokset. Työpaperi 37/2023. Saatavissa: https://www.julkari.fi/items/d5138525-8393-49d9-9c72-c1b05c300c2b.

[14] Hirschovits-Gerz T. & Weckroth N. (2024): Lastensuojelun jälkihuollon tilannekuva 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 47/2024. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-422-2.

peruspalveluihin. Tätä kehityssuuntaa pyrittiin vahvistamaan myös sosiaalihuoltolain (1301/2014) uudistuksella vuonna 2015 (HE 164/2014 vp). Muutoksen jälkeen lastensuojelun asiakkuudesta siirtyi merkittävä määrä lapsia sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen. Avohuollon asiakkuudet ovat vähentyneet 10 vuodessa puoleen. Kiireelliset sijoitukset ja uudet huostaanotot painottuvat teini-ikäisiin: palvelujärjestelmä pettää etenkin heidän kohdallaan. Pyrkimyksistä huolimatta korjaavien lastensuojelupalvelujen tarve on säilynyt ja kodin ulkopuolisten sijoitusten määrä on pysynyt korkeana. Samalla on tunnistettu, että lapset, nuoret ja perheet eivät saa tarvitsemiaan palveluja riittävästi. Tämä lisää osaltaan sekä yhteiskunnallista syrjäytymistä että ylisukupolvisia huono-osaisuuden ketjuja.

Lastensuojelun palvelujen järjestäminen, henkilöstöresurssit, palvelurakenteet ja käytännöt vaihtelevat hyvinvointialueittain. Alueelliset erot heijastavat palvelujärjestelmän sisäisiä tekijöitä, kuten palvelutarpeen, henkilöstöresurssien, ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuuden ja organisatoristen ratkaisujen vaihtelua, mutta myös laajempia sosioekonomisia ja rakenteellisia olosuhteita, jotka muovaavat eri hyvinvointialueiden toimintaympäristöä.[15]

Lastensuojelun avohuollon tarve näyttää kasautuvan erityisesti alueille, joissa yhteisölliset rakenteet ovat hauraita, taloudelliset resurssit niukat ja sosiaalinen kontrolli vähäistä; keskeisiä rakenteellisia selittäjiä ovat muun muassa yksinhuoltajaperheiden suuri osuus, pienituloisuus, heikko huoltosuhde ja matala koulutustaso. Lisäksi on havaittu, että alueilla, joilla sosiaalityöntekijöitä on enemmän, lastensuojelun tarve näkyy tilastoissa selvemmin, mikä voi kertoa sekä palvelujärjestelmän paremmasta kyvystä tunnistaa tuen tarpeita että väestön kuormittuneisuudesta. Lastensuojelun kysyntä ei siten näytä johtuvan pelkästään perhekohtaisista ongelmista.[16]

Lastensuojelu ei yksin pysty vastaamaan paljon tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. Esimerkiksi alaikäisten päihteitä käyttävien lasten tarpeisiin ei ole saatavilla riittävästi tarvittavia palveluja.[17] Palvelujärjestelmän eri sektoreiden tulisi toimia nykyistä paremmin yhteen, jotta lapset, nuoret ja perheet saisivat tarvitsemansa palvelut mahdollisimman varhain ja oikea-aikaisesti.

Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista vain alle puolet suorittaa toisen asteen tutkinnon. Tutkinnon puuttuminen vaikeuttaa merkittävästi itsenäistä selviytymistä aikuisena. Sijoitettujen lasten koulutukselliset puutteet ovat tulleet selkeästi esiin vuosina 1987 ja 1997 syntyneiden kohorttitutkimuksissa. Etenkin teini-ikäisinä lastensuojelun laitoshoitoon sijoitetut ja sieltä itsenäistyvät nuoret siirtyvät ikätovereitaan harvemmin koulutuksen ja työllisyyden uralle (38 % vähemmän ikäryhmään verrattuna). Sen sijaan heillä on pitkäaikaisia taloudellisen tuen ja työttömyyden ketjuja (21 %).[18]

---

[15] Yliruka, L., & Niemi, M. (2025): Lastensuojelu. Teoksessa Tynkkynen L.-K., Paatela S., Aalto A.-M., Keskimäki I., Nykänen E., Peltola, M., Sinervo T., Tammi T. & Viita-aho M. (toim.): Tilannekuvia hyvinvointialueilta – muutokset palvelujärjestelmässä sote-uudistuksen alkuvuosina. Raportti 3/2025. THL, s. 249–254. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-459-8

[16] Sosiaali- ja terveysministeriö (2023): Lasten ja perheiden sosiaaliturvan nykytila, haasteet ja tulevaisuus: Lasten ja perheiden sosiaaliturva ja palvelut -työryhmän loppuraportti. Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2023:2, s. 59. Saatavissaa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstreams/512fc922-dca7-49cf-be6f-5572b7fc75ba/download

[17] OTKES (2024): Nuorten tapaturmaiset huumekuolemat vuonna 2023. T2023-S1. S-julkaisu 1/2024.

[18] Kääriälä A., Haapakorva P., Pekkarinen E. & Sund R. (2019): From care to education and work? Education and employment trajectories in early adulthood by children in out-of-home care. Child Abuse & Neglect 98. Saatavissa: https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104144

Syntymäkohortti 1997 aineiston mukaan 18 prosenttia neurokehityksellisen diagnoosin (kuten ADHD, autismikirjo tai erilaiset oppimishäiriöt) erikoissairaanhoidossa saaneista lapsista oli ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle. ADHD oli sijoitetuilla kaksi kertaa yleisempää verrattuna ei-sijoitettuihin. Sijoitettujen neurokehityksellisen häiriön omaavien lasten joukossa olevilla oli usein lisäksi myös muita psykiatrisia diagnooseja, kuten käytös-, päihde-, masennus- tai ahdistuneisuushäiriö. Erityisesti toimeentulotuen saanti, vanhempien erillään asuminen sekä vanhempien mielenterveys- ja päihdehäiriöt olivat yhteydessä sijoituksiin.[19] Sijoitetun lapsen ja nuoren voi olla entistäkin vaikeampaa saada lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluja, kun hänen katsotaan saavan apua lastensuojelusta. Tämä tilanne ei toteuta lapsen oikeuksia ja on kestämätön myös palvelujärjestelmälle.

2.1.1 Lastensuojelu kansallisen tilastotiedon valossa

Lastensuojeluasia[20] tulee tällä hetkellä vireille lastensuojeluilmoituksena, yhteydenottona sosiaalihuoltoon tai muulla tavoin, kuten esimerkiksi lapsen kiireellisenä sijoituksena. Viranomaiset, viranomaisessa työskentelevät sekä ilmoitusvelvollisen palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Tilastoon vuonna 2024 saatujen tietojen mukaan hyvinvointialueilla tehtiin 40 000 palvelutarpeen arviointia, joiden yhteydessä selvitettiin lastensuojelun tarve. Vuonna 2024 lastensuojelutarpeen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvioinnin käsittely alkoi 93 prosentissa vireilletuloista seitsemän arkipäivän määräajassa, mutta 7 prosentissa määräaika ylittyi. Arvioinneista 80 prosenttia valmistui lain edellyttämässä kolmessa kuukaudessa ja 20 prosenttia sen jälkeen. Hyvinvointialueilta saatu tieto on kuitenkin paikoin puutteellinen.

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä on kaksinkertaistunut vuosikymmenen aikana (kuvio 1). Ilmoituksia tehtiin vuonna 2024 yhteensä 230 000, kun vastaava luku oli 107 000 vuonna 2014. Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi 7 prosenttia vuodesta 2023. Ilmoitukset koskivat vuonna 2024 yhteensä 115 000 lasta. Kymmenessä vuodessa ilmoitusten kohteena olevien lasten määrä on kasvanut 80 prosenttia (+51 000 lasta). Vuonna 2024 yhdestä lapsesta tehtiin keskimäärin 2 lastensuojeluilmoitusta. Ilmoitukset kohdistuivat useimmin 13 vuotta täyttäneisiin lapsiin. Vuonna 2024 lastensuojeluilmoitusten kasvu kohdistui poikkeuksellisesti alle 13-vuotiaisiin. Tuolloin 0–2-vuotiaista lapsista tehtyjen ilmoitusten määrä nousi peräti 12 prosenttia

[19] Penttilä S., Niemelä M., Hakko H., Keski-Säntti M., Ristikari T. & Räsänen S. (2024): Child- and parent-related determinants for out-of-home care in a nationwide population with neurodevelopmental disorders: a register-based Finnish birth cohort 1997 study. European Child & Adolescent Psychiatry (2024) 33:3459–3470. Saatavissa: https://doi.org/10.1007/s00787-024-02406-w

[20] Alaluku perustuu keskeisesti julkaisuun Forsell, M. & Inget-Leinonen, S. (2025): Lastensuojelu 2024. Tilastoraportti 23/2025. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025042831818

Kuvio 1. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, uudet asiakkaat ja lastensuojeluilmoituksen kohteena olleet 0–17-vuotiaat, 2008–2024.

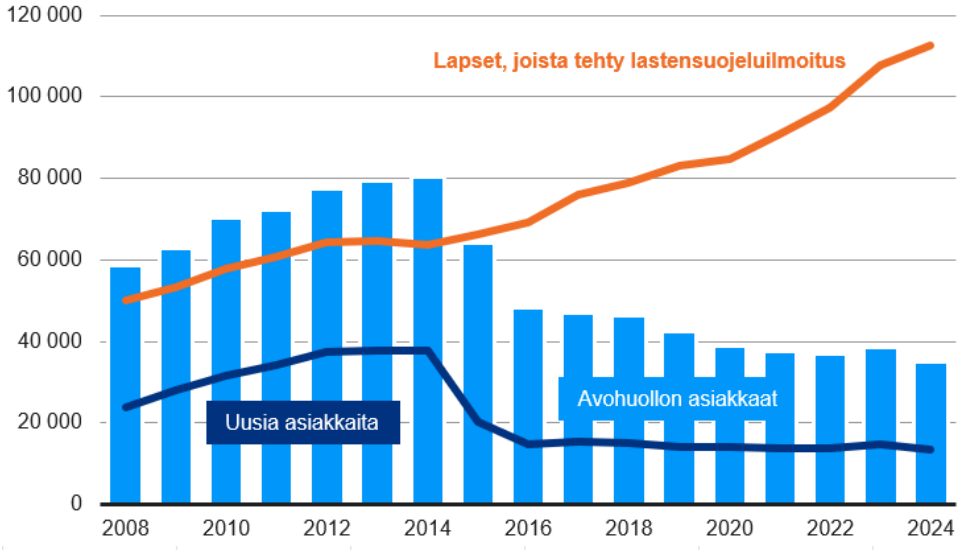

Lähde: Lastensuojelu 2024, s. 24.

Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä ennakollisena, jo ennen lapsen syntymää. Ennakollisia lastensuojeluilmoituksia tehtiin 2 300 vuonna 2024, mikä oli 6 prosenttia edellistä vuotta enemmän. Ne koskivat 5 prosenttia elävänä syntyneistä lapsista vuonna 2024.

Tällä hetkellä lastensuojelussa asiakkaana on lapsi (0–17 vuotta) tai nuori (18–22 vuotta). Tarkkaa valtakunnallista lastensuojelun asiakasmäärää ei ole käytettävissä tilastointitavasta johtuen[21]. Henkilötunnuksia sisältävän sijoitettujen lasten ja nuorten rekisteritietojen lisäksi kerätään tilastotieto lastensuojelun avohuollon asiakkaista. Eri tietojen yhdistämiseksi THL on arvioinut maaliskuussa STM:lle sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosvalmistelua varten, että lastensuojelun asiakkaana oli 0–17-vuotiaita talvella 2024–2025 arviolta 39 000 eli 4,0 % lapsista. Lukumäärä on suurempi kuin päiväkohtainen asiakasmäärä, mutta pienempi kuin sosiaalihuollon seurantarekisterin sen hetkinen asiakasmääräarvio.

Lastensuojelun asiakkuuksien taustalla olevat syyt jaotellaan vanhempiin sekä lapsiin ja nuoriin liittyviin syytekijöihin. Vanhempiin liittyvistä syistä yleisimpiä ovat päihde- ja mielenterveysongelmat, jaksamattomuus, perheristiriidat, avuttomuus ja osaamattomuus. Lapseen liittyviä syitä ovat muun muassa tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmat, koulunkäymättömyys, runsas karkailu ja kiinnittymättömyys, rikoksilla oireilu sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. Syytietoja ei kuitenkaan kerätä kansallisesti, minkä takia kuva lastensuojelupalveluissa olevien

[21] Ennen Kanta-palveluiden käyttöönottoa THL:n sosiaalihuollon seurantarekisterissä oli kattavat ja laadukkaat tiedot vain muutaman hyvinvointialueen lastensuojelun asiakasmääristä. Tämän lisäksi THL on kerännyt tietoa lastensuojelun alle 18-vuotiaiden asiakkaiden asiakasmäärästä kahtena seurantapäivänä vuodessa sekä lukumäärään avohuollon asiakkaista vuoden aikana. Eri lähteisiin perustuviin tietoihin liittyy ominaispiirteitä.

lasten ja nuorten tilanteista on vaillinainen. Syytietoa aletaan saada Kanta-palveluiden käyttöönottojen myötä vuonna 2027.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaana oli 34 900 lasta vuonna 2024, mikä on 3,4 prosenttia väestön 0–17-vuotiaista. Vuonna 2023 väestöosuus oli 3,8 prosenttia eli asiakasmäärä vähentyi 9 prosenttia. Avohuollon asiakkuus oli yleisintä 16–17-vuotiailla (4,7 % ikäryhmästä). Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät vähenivät lakimuutosten myötä merkittävästi vuosina 2015–2016 ja asiakasmäärän selvä väheneminen jatkui vielä 2017–2020. Vuodesta 2020 lasten asiakasmäärä on kuitenkin ollut melko vakaa. Uusien asiakkaiden osuus pysyi pysynyt edellisvuosien tasolla (38 %).

Yli 18-vuotiaita asiakkaita vuonna 2024 oli 3,1 prosenttia, kun asiakasmäärä suhteutettiin 18–25-vuotiaiden ikäluokkaan. Avohuollon yli 18-vuotiaiden asiakasmäärän kasvu hidastui vuonna 2024 (+6 % vuodesta 2023). Edellisinä vuosina 2020–2023 yli 18-vuotiaiden avohuollon asiakkaiden määrä kasvoi 15–23 prosenttia vuodessa. Vuonna 2024 sijoituksia avohuollon tukitoimena oli 4 100 lapsella yhteensä 447 000 vuorokautta, tehostettua perhetyötä annettiin 8 000 perheelle ja kotipalvelua annettiin 1 300 perheelle. Kaikista 0–17 - vuotiaista avohuollon asiakkaista jälkihuollon asiakkaita on viime vuosina ollut 3 prosenttia. Vuonna 2024 saatujen tietojen mukaan 0–17-vuotiaille asiakkaille tehtiin 24 400 suunnitelmaa eli laskennallisesti suunnitelma tehtiin 70 prosentille lapsista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ovat huostassa olevat, kiireellisesti sijoitetut, avohuollon tukitoimena sijoitetut sekä jälkihuollon sijoittamat lapset. Suurin osa (noin 66 %) kaikista sijoitetuista lapsista oli huostassa vuonna 2024. Erityisesti sijoitukset avohuollon tukitoimena vähenivät edellisestä vuodesta: väestöosuus laski 9 prosenttia. Muilla perustein sijoitettujen määrät pysyivät suhteellisen samana tai nousivat hieman edeltävään vuoteen verrattuna. Jälkihuoltona sijoitettujen alle 18-vuotiaiden määrä on myös laskenut merkittävästi, mutta jälkihuollon sijoitusta käytetäänkin useimmiten tukitoimena 18-vuotta täyttäneille nuorille.

Edellisen sosiaalihuoltolain uudistuksen (HE 164/2014 vp) yhteydessä lapsen kiireellisen sijoituksen ehtoja tiukennettiin. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti vain, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät ja lapsi on välittömässä vaarassa. Lapsen kodin ulkopuolelle tapahtuvan kiireellisen sijoittamisen lisäksi hyvinvointialueen tulee tarjota muita kiireellisesti järjestettyjä tukimuotoja. Niitä voidaan kuitenkin käyttää vain, jos ne ovat lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia. Vuoden 2024 aikana sijoitettiin kiireellisesti yhteensä 4 900 lasta, mikä vastasi edellisen vuoden määrää. Ikävuosittain tarkasteltuna tyypillisintä kiireellinen sijoitus oli 16–17-vuotiailla (2,1 % ikäryhmästä). Vuonna 2024 kiireellisesti sijoitetuista lapsista otettiin huostaan samana vuonna 28 prosenttia. Vuonna 2023 kiireellisesti sijoitetuista lapsista otettiin vuoden 2024 loppuun mennessä huostaan lähes puolet (44 %). Osuudet vastaavat aiempien vuosien tasoa.

Vuodesta 2015 vuoden aikana kiireellisesti sijoitettujen määrä on kasvanut 34 prosenttia. Suurin kasvu sijoittamisen tapahtui vuosina 2016–2020.

Kuvio 2. Kiireellisesti sijoitetut, 2010–2024, väestöosuus.

Kiireelliset sijoitukset

Kiireellisesti sijoitettiin kaikkiaan 4 900 lasta (0,5 % väestön 0–17-vuotiaista) vuoden 2024 aikana. Määrä pysyi lähes samana suhteessa edelliseen vuoteen (-7 lasta). Osuus vaihteli lapsen iän mukaan: tyypillisintä kiireellinen sijoitus oli 16–17-vuotiailla (2,1 % ikäryhmästä) (Kuvio S5).

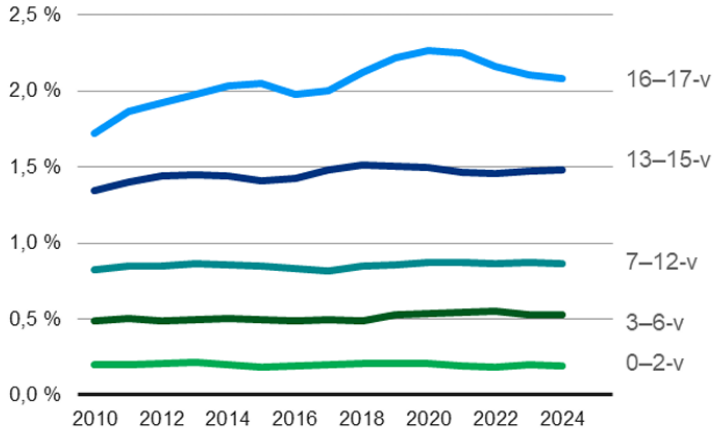

Kuvio S5. Kiireellisesti sijoitetut, 2010–2024, väestöosuus

Lähde: Lastensuojelu 2024, s. 6.

Huostaanottoja puretaan harvoin. Vuoden 2024 aikana huostassa olleista 0–6-vuotiaista huostaanotto lopetettiin 3 prosentilla, 7–12-vuotiaista 4 prosentilla ja 13–17-vuotiaista 8 prosentilla. Huostassa 31.12.2022 olleista 0–15-vuotiaista lapsista 90 prosenttia oli huostassa vielä kaksi vuotta myöhemmin 31.12.2024.

Vuonna 2024 yhteensä 3 800 lasta sijoitettiin ensimmäistä kertaa elämässään kodin ulkopuolelle. Määrä väheni 4 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Heidän ensimmäinen sijoituksensa oli yleisemmin kiireellinen sijoitus (56 %). Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten sijoitusten kestot vaihtelevat suuresti. Sijoitetulla lapsella saattaa vuoden aikana olla useita erilaisia sijoituksia ja sijoituspaikkoja. Vuonna 2024 ensimmäistä kertaa elämässään sijoitetuista lapsista (3 800) 48 prosenttia (1800 lasta) oli sijoitettuna myös vuoden viimeisenä päivänä. Neljännes vuonna 2024 sijoitettuina olleista lapsista oli sijoitettuna alle 7 kuukautta ja neljännes lapsista oli ollut sijoitettuna yli 6 vuotta. Kolmasosa (30 %, 5 100 lasta) vuonna 2024 sijoitettuina olleista on ollut sijoitettuna vähintään puolet elämästään. Edellä kuvatut sijoitusten tunnusluvut pysyvät vuosittain varsin vakaina.

Muut sijoitukset kuin huostaanotot ovat luonteeltaan selvästi väliaikaisia. Näin ollen muita sijoituksia loppui vuoden aikana noin kahdella kolmasosalla lapsista. Pitkään jatkuneet kiireelliset sijoitukset tai sijoitukset avohuollon tukitoimena johtavat usein huostaanottoon. Päättynyt sijoitus voi myös johtaa myöhempään sijoitukseen. Joissain tapauksissa useampi sijoitusjakso

voi kertoa suunnitelmallisesta kokonaisuudesta ja jossain tapauksessa siitä että, lapsen, nuoren tai perheen tilanne kriisiytyy uudelleen.

Sijoitusvuorokausia oli vuoden 2024 aikana 4,3 miljoonaa. Sijoitusvuorokausien määrä pysyi edellisen vuoden tasolla. Viimeisimmän sijoituspaikan mukaan katsottuna kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista 41 prosenttia (7 000) oli perhehoidossa, 5 prosenttia (800) ammatillisessa perhehoidossa, 49 prosenttia (8 300) laitoksiin sijoitettuina ja loput 4 prosenttia (700) muussa sijoituspaikassa vuonna 2024. Jos osuuksia tarkastellaan vuorokausina lasten lukumäärien sijaan, perhehoidon osuus on suurempi (49 %) kuin laitoshoidon (43 %). Perhehoitoon vuoden aikana sijoitetuista lapsista 1 059 (14 %) oli sijoitettu sukulais- tai läheisperheisiin. Huostassa olleista lapsista (9 600) 53 prosenttia oli vuoden 2024 lopussa sijoitettuna perheisiin. Sukulaisten ja läheisten perheisiin oli vuoden viimeisenä päivänä sijoitettu 743 lasta (8 % vuoden lopussa huostassa olleista). Hyvinvointialueilla oli vuonna 2024 toimeksiantosopimus 4 900 perheen kanssa. Ammatillisessa perhehoidossa oli 7 prosenttia ja laitoshoidossa 38 prosenttia lapsista. Alle 6-vuotiasta lähes kaikki olivat sijoitettuna perhehoitoon, kun vastaavasti laitokseen oli sijoitettuna yli puolet 16–17-vuotiaista.

Vuoden 2024 aikana sijoitetuista alle 18-vuotiaita oli 17 074. Heistä 10 prosenttia täytti 18 vuotta vuoden aikana. Vuoden 2024 aikana sijoitettuna oli 589 nuorta, jotka olivat täyttäneet 18 vuotta. Jälkihuollossa asiakkaina olevia lapsia ja nuoria oli yhteensä 8 377 vuonna 2024, mikä oli 31 prosenttia kaikista avohuollon asiakkuuksista. Jälkihuollossa olevista asiakkaista 71 prosenttia oli 18 vuotta täyttäneitä. Avohuollon 18 vuotta täyttäneiden asiakasmäärä kasvoi 19 prosentilla vuodesta 2019 vuoteen 2024. Lastensuojelun jälkihuollon päättymisen ikäraja nostettiin 25 vuoteen vuodesta 2020 alkaen, mutta laskettiin 23 vuoteen vuodesta 2024.

Kaikista sijoitetuista lapsista oli poikia 52 prosenttia (8 924) ja tyttöjä 48 prosenttia (8 150). Poikien osuus kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista on pysytellyt tyttöjen vastaavaa osuutta suurempana 1990-luvulta lähtien.

Lastensuojelussa olevien lasten ja nuorten määrissä ja muissa tunnusluvuissa on alueellista vaihtelua. Taulukossa 1 on tiedot 0–17-vuotiaista avohuollon asiakkaista, kiireellisesti sijoitetuista, huostassa olleista ja kodin ulkopuolelle sijoitetuista suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön. Lisäksi taulukossa on tiedot lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakaskeskiarvosta syksyllä 2025. Avohuollon asiakkuuksissa vaihteluväli on Etelä-Savon hyvinvointialueen 5,1 prosentista Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen 0,9 prosenttiin. Kiireellisesti sijoitettuja on suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön eniten Pohjois-Karjalan ja Vantaa-Keravan hyvinvointialueilla ja vähiten Etelä-Karjalan ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueilla. Huostassa vuoden aikana olleita oli vähiten Etelä-Karjalan ja Pohjanmaan hyvinvointialueilla ja eniten Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella. Kaikkien kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön oli suurinta Etelä-Savon ja Kymenlaakson ja matalinta Etelä-Karjalan hyvinvointialueilla.

LUONNOS

Taulukko 1. Keskeisiä tunnuslukuja hyvinvointialueittain vuonna 2024.

Hyvinvointi-alue	**Lastensuojelun avohuollon asiakkaat**, 0–17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1245 vuosi 2024	**Kiireellisesti** vuoden aikana **sijoitettuna olleet** 0–17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1078 vuosi 2024	**Huostassa** vuoden aikana olleet 0–17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) (ind. 1077) vuosi 2024	**Kodin ulkopuolelle sijoitetut** 0–17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) info ind. 191 vuosi 2024	**Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakaskeskiarvo** (THL) info ind. 3586 syksy 2025
Etelä-Karjala	2,1	0,2	0,4	0,8	16
Etelä-Pohjanmaa	1,5	0,4	1,1	1,6	29
Etelä-Savo	5,1	0,5	1,6	2,4	26
Helsingin kaupunki	3,3	0,5	1,0	1,5	25
Itä-Uusimaa	2,2	0,2	0,6	0,9	24
Kainuu	2,9	0,3	1,1	1,6	26
Kanta-Häme	3,8	0,4	1,2	1,7	20
Keski-Pohjanmaa	0,9	0,4	0,8	1,4	35
Keski-Suomi	4,1	0,5	1,2	2,1	24
Keski-Uusimaa	3,0	0,4	0,8	1,5	29
Kymenlaakso	4,2	0,5	1,8	2,4	28
Lappi	4,8	0,5	1,1	1,9	30
Länsi-Uusimaa	3,3	0,4	0,7	1,2	22
Pirkanmaa	3,5	0,4	0,9	1,4	31
Pohjanmaa	2,2	0,3	0,5	0.9	30

LUONNOS

Pohjois-Karjala	4,4	0,7	1,4	2,2	27
Pohjois-Pohjanmaa	3,8	0,5	1,0	1,5	36
Pohjois-Savo	4,6	0,5	1,5	2,3	27
Päijät-Häme	2,0	0,5	1,3	2,0	33
Satakunta	4,3	0,5	1,2	1,8	31
Vantaa-Kerava	4,0	0,6	1,2	1,9	30
Varsinais-Suomi	3,8	0,4	1,0	1,5	31

Vuoden 2024 tilastoon saatujen tietojen mukaan sosiaalihuoltoon tuli yhteensä 23 000 yhteydenottoa lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi. Yhteydenotot koskivat kaikkiaan 17 000 lasta ja nuorta. Kaikkiaan 17 100 perhettä sai perhetyötä. Luku vastaa 3,1 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Sosiaalihuoltolain mukaista kotipalvelua sai 12 398 perhettä. Luku vastaa 2,3 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Lastensuojelun asiakkaista kotipalvelua käytti 0,2 prosenttia (1 347 perhettä) lapsiperheistä ja tehostettua perhetyötä puolestaan 1,6 prosenttia (8 597 perhettä) lapsiperheistä.

Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus

Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitusta koskeva sääntely tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Tilanne on kehittynyt tavoiteltuun suuntaan. Lokakuussa 2025 enimmäisasiakasmäärä ylittyi 7 prosentilla sosiaalityöntekijöistä (aiemmin 13 %). Keskimääräinen asiakasmäärä oli 26 lasta/sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijöiden vakansseista oli 3 prosenttia avoinna ja 18 prosenttia sijaispätevien hoidossa.

LOPULLINEN

Kuvio 3. Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstötilanne.

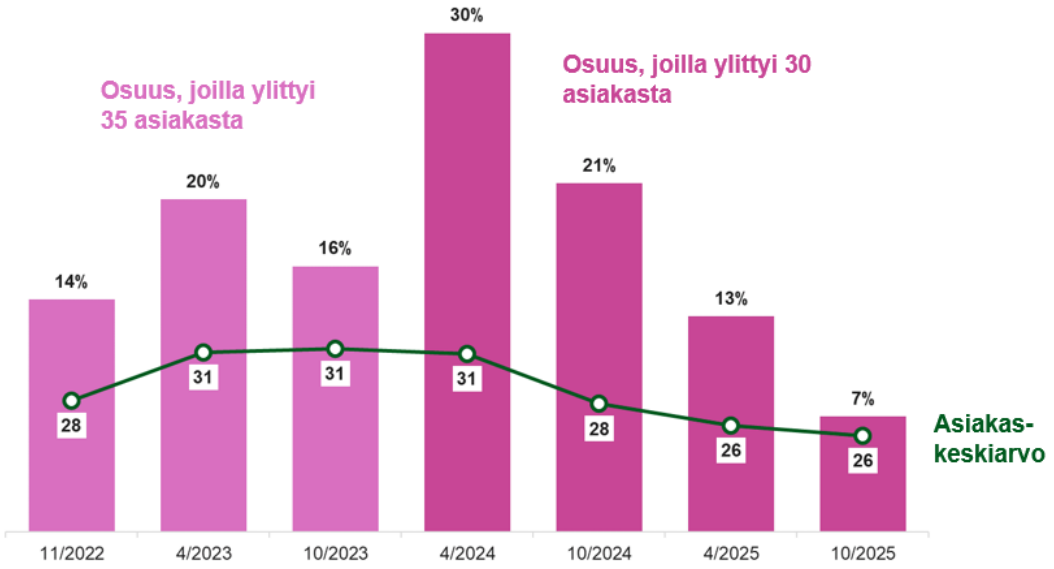

Lähde: Forsell, Klutas & Seppälä 2025, s. 1.[22]

Alla olevaan taulukkoon on koottu keskeisiä sosiaalityön henkilöstömitoitusta koskevia tunnuslukuja mitoitussääntelyn seurannan ajalta. Tunnusluvut kuvaavat myönteistä kehitystä. Esimerkiksi niiden sosiaalityöntekijöiden määrä on vähentynyt, joilla enimmäisasiakasmäärä on ylittynyt seuranta-ajankohtana. Avointen sosiaalityöntekijöiden vakanssien määrä on selvästi vähentynyt.

Taulukko 2. Keskeisten sosiaalityön henkilöstömitoitusta koskevien tunnuslukujen kehitys 05/2022–10/2025.

Koko maa	05/ 2022	11/ 2022	04/ 2023	10/ 2023	04/ 2024	10/ 2024	04/ 2025	10/ 2025
Yli 30 asiakasta per sosiaalityöntekijä, lkm	0	176	226	181	347	254	168	85
Asiakaskeskiarvo	30	28	31	31	31	28	26	26
Lastensuojelun 0–17-vuotiaat asiakasmäärä	23 645	34 649	35 500	35 338	34 911	33 281	33 111	33 635
Sosiaalityöntekijäresurssi, htv	783	1 242	1 154	1 141	1 138	1 203	1 257	1 304
Sosiaalityöntekijät (vain pätevät), htv	574	920	854	823	870	950	1 004	1 074
Sijaispätevät sosiaalityöntekijät, htv	210	322	300	318	268	253	252	229

[22] Forsell M., Klutas A. & Seppälä, K. (2025): Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus lokakuussa 2025. Tilastoraportti 57/2025. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20251125111306

Avoimet sosiaalityöntekijän vakanssit, lkm	120	170	168	175	191	127	71	42
Täysien vakanssien sosiaalityöntekijäre-surssi, htv	903	1 412	1 322	1 315	1 329	1 330	1 328	1 346
Asiakaskeskiarvo, jos täydet vakanssit	26	25	27	27	26	25	25	25

Lähde: THL, https://raportointi.thl.fi/t/public/views/Henkilstmitoitus/Tiivistelm1_0?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y

2.1.2 Lastensuojelun kustannukset

Kodin ulkopuolelle sijoittamisen kokonaiskustannukset ovat kasvaneet selvästi 2000-luvulla. Laitos- ja perhehoidon kustannukset ovat nousseet vuodesta 2014 vuoteen 2024 yhteensä 73 prosenttia: 686 miljoonasta 1,118 miljardiin. Vuonna 2014 lastensuojelun avohuoltopalvelujen käyttökustannukset olivat 253 miljoonaa euroa ja 437 miljoonaa vuonna 2024.

Kuvio 4. Lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalipalveluiden kustannusten jakaantuminen vuonna 2024, miljoonaa euroa.

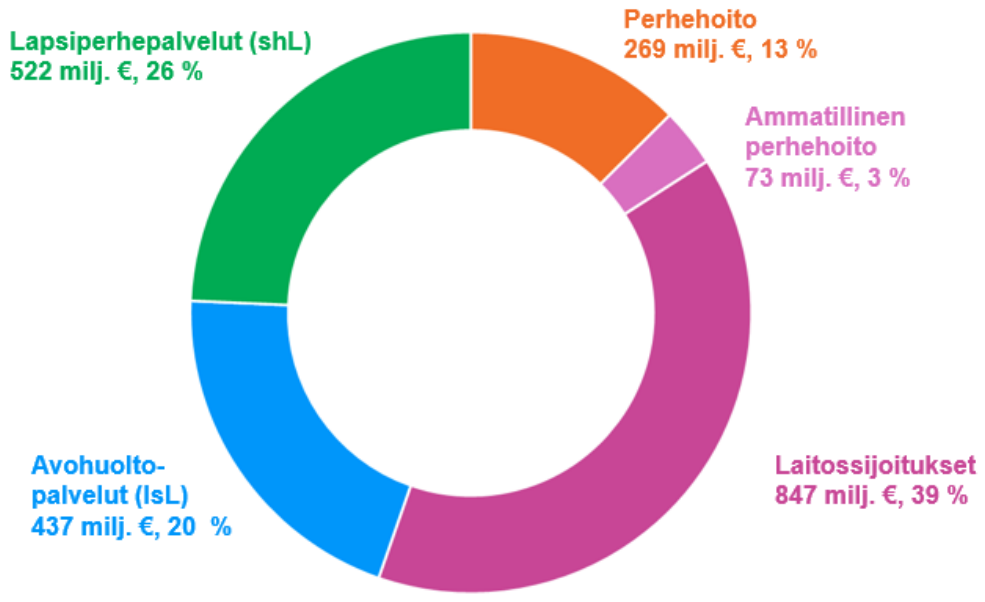

Lähde: Sosiaali- ja terveyspalvelujen talous 2024. Lukumuodossa julkaistaan erikseen ”Sosiaalihuollon kustannukset” työpaperissa huhtikuussa 2026.

Kuvio 5 osoittaa lapsiperhepalvelujen ja lastensuojelun kustannusten hyvinvointialuekohtaista vaihtelua. Kuvion kustannusluvut kuvaavat tilannetta per 0–17-vuotiaat. Kustannukset ovat suurimmat Kymenlaaksossa, kun taas Pohjanmaalla kustannukset ovat pienimmät.

Kuvio 5. Lastensuojelun ja lapsiperhepalveluiden kustannukset hyvinvointialueittain vuonna 2024. Kustannukset euroina per 0–17-vuotiaat.

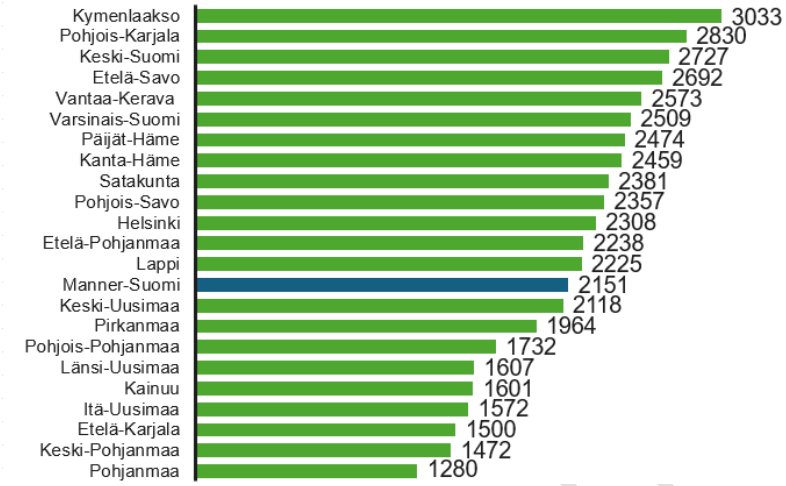

Lähde: Sosiaali- ja terveyspalvelujen talous 2024. Lukumuodossa julkaistaan erikseen ”Sosiaalihuollon kustannukset” työpaperissa huhtikuussa 2026.

2.1.3 Lastensuojelun kehittäminen

Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa -koordinaatiohanke (SOILA) on ESR+ rahoituksella toimiva hanke (toimintalinja 5, erityistavoite 5.1), jonka pääkoordinaatiovastuu on THL:lla[23]. Hanke vauhdittaa sosiaalisten innovaatioiden syntymistä lastensuojelun uudistamiseksi ja palvelujen parantamiseksi valtakunnallisesti. Koordinaatiohankkeen toimikausi on 1.2.2023–31.5.2029.

THL koordinoi Terveyden edistämisen määrärahalla toteutettavaa Turvalliset kadut -hankekokonaisuutta (Nuorten katuväkivallan ehkäisy ja turvallisuuden lisääminen), jossa kehitetään poikkihallinnollista yhteistyötä mukaan lukien lastensuojelu.[24]

Lastensuojelun ja psykiatrian osaamisen yhteensovittavia lastensuojelun palveluyksiköitä kehitetään valtionavustushankkeilla. Eduskuntakäsittelyssä oleva HE 149/2025 vp sisältää ehdotuksen lastensuojelulakiin ja terveydenhuoltolakiin lisättävistä informatiivisista viittauksista, joilla korostettaisiin voimassa olevia velvoitteita. Järjestämislaissa on velvoite yhteensovittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä sopia YTA-tasoisesti vaativimpien palvelujen varmistamisesta. Tämän velvoitteen varmistamista tuetaan yhteistyöalueita koskevalla sopimusohjeella. Vuoden 2025 ja 2026 rahoitusta (0,5 milj. e/vuosi) on myönnetty Pirkanmaan hyvinvointialueen SISULA-hankkeelle (270 000 e ajalle 1.1.–31.12.2026) ja Pohjois-Pohjanmaan

[23] https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosiaaliset-innovaatiot-lastensuojelussa-koordinaatiohanke-soila-

[24] https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/turvalliset-kadut-nuorten-katuvakivallan-ehkaisy-ja-turvallisuuden-lisaaminen

hyvinvointialueen Lastensuojeluyksikkö Kajo -hankkeelle (522 000 e ajalle 1.1.2026–31.12.2027, osatoteuttajana myös Oulun kaupunki).

Hyvän työn ohjelma (2024–2027) sisältää sekä pitkän että lyhyen aikavälin toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi tulevaisuudessa. Ohjelman sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden työnjakoa koskevissa piloteissa tehtiin laaja-alaisesti kehittämistyötä edellä mainittujen ammattiryhmien työnjaon kehittämiseksi niin, että erityisesti pyrittiin hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla sekä sosiaalityöntekijöiden että sosionomien osaamista nykylainsäädännön puitteissa. Valtakunnallisesta näkökulmasta haasteena on hyvinvointialueiden heterogeeninen henkilöstörakenne, joten yhtenäistä ohjeistusta on haastavaa tehdä. Alueellisesti työnjakoa kehitetään laajasti.

2.2 Perus- ja ihmisoikeussäännökset ja lastensuojelu

Sääntely YK:n tasolla

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 6/1976; TSS-sopimus) edistää sopimuksessa mainittujen oikeuksien toteutumista sopimusvaltioissa. Suomessa TSS-sopimus on ollut voimassa vuodesta 1976 saakka. Sopimuksella turvataan muun muassa oikeus sosiaaliturvaan (9 artikla), perheiden, äitien ja lasten oikeus suojeluun (10 artikla) sekä jokaisen oikeus tyydyttävään elintasoon (11 artikla) ja korkeimpaan saavutettavissa olevaan ruumiin- ja mielenterveyteen (12 artikla). TSS-sopimuksen lisäksi Suomessa on vuodesta 1976 alkaen ollut voimassa myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 7−8/1976; KP-sopimus). KP-sopimus turvaa muun muassa oikeuden elämään (6 artikla) ja kieltää julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rankaisemisen sekä kiduttamisen (7 artikla). Sopimuksen mukaan jokaisella on myös oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen (9 artikla) sekä yksityiselämän suojaan (17 artikla). Perheellä on sopimuksen mukaan oikeus saada yhteiskunnan ja valtion suojelua (23 artikla) ja lapsella on syrjimätön oikeus alaikäisyytensä edellyttämään suojeluun perheensä, yhteiskunnan ja valtion taholta (24 artikla).

Keskeisimpänä lapsen oikeuksia turvaavana instrumenttina voidaan kuitenkin pitää YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista (SopS 59−60/1991; lapsen oikeuksien sopimus; LOS), joka turvaa kaikille yhtäläisesti kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien rinnalla nimenomaisesti lapsen oikeuksia. Sopimus on ollut Suomessa lain tasoisena voimassa vuodesta 1991 alkaen, ja se takaa sopimuksen mukaiset oikeudet kaikille Suomen lainkäyttövallan alaisille lapsille. LOS turvaa niin lasten perustarpeisiin liittyviä oikeuksia kuin laajemmin lapsiin ihmisyksilöinä liittyviä oikeuksia, kuten lapsen oikeuden suojeluun kaikenlaiselta huonolta kohtelulta. Sopimus korostaa lapsen itsenäistä asemaa oikeuksien haltijana, mutta samalla se myös tunnustaa, että lasten tarpeet ovat erilaisia kuin aikuisten, ja siksi lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun1. Lapsen oikeuksien sopimuksen kautta lapsen itsenäinen oikeussubjektius tunnustettiin, eikä lapsia enää nähdä vain suojelun kohteena.

Lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on nimennyt yleisperiaatteiksi neljä sopimuksen määräystä: syrjinnän kielto (2 artikla), lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla 1 kohta), lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla) sekä lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioon otetuiksi (12 artikla). Yleisperiaatteet tulee huomioida myös muiden sopimuksessa taattujen oikeuksien tulkinnassa, ja sopimusvelvoitteita on syytä tulkita kokonaisuutena.

Keskeinen lapsen oikeuksien toteumista turvaava artikla on LOS 3 artikla, jonka 1 mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai

lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin. Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusvaltiot takaavat, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa. LOS 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Edelleen artiklassa todetaan, että taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi sopimusvaltioiden on ryhdyttävä mahdollisimman täysimääräisesti tällaisiin toimiin käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa.

Lapsen suojelemisen kannalta erityisen merkityksellisenä artiklana voidaan pitää erityisesti LOS 19 artiklaa, jonka mukaan lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa. Velvollisuuteen suojella lasta kuuluu huolehtiminen tehokkaista menetelmistä, joiden avulla on mahdollista ennalta estää, tunnistaa, raportoida, käsitellä ja seurata riskitilanteita. YK:n lapsen oikeuksien komitea on antanut yleiskommentin artiklan täytäntöönpanosta. [25]

Edellä mainitun lisäksi lapsen oikeuksien sopimuksessa turvataan erikseen myös lapsen oikeus suojeluun taloudelliselta hyväksikäytöltä (32 artikla), huumeilta (33 artikla), seksuaaliselta hyväksikäytöltä (34 artikla), lapsikaupalta (35 artikla), muilta hyväksikäytön muodoilta (36 artikla) sekä kidutukselta ja kuolemantuomiolta (37 artikla). Muina keskeisinä lapsen suojelua turvaavina oikeuksina sopimuksesta voidaan mainita myös lapsen oikeus elämään sekä henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytysten takaaminen mahdollisimman täysimääräisesti (6 artikla), sekä lapsen oikeus yksityisyyteen ja perhe-elämään (16 artikla). LOS 18 artiklan mukaan sopimusvaltiot antavat vanhemmille ja muille laillisille huoltajille asianmukaista apua heidän hoitaessaan lastenkasvatustehtäväänsä sekä huolehtivat lastensuojelulaitosten ja -palvelujen kehittämisestä. Lisäksi sopimuksessa turvataan lapsen oikeus terveyden- ja sairaanhoitoon (24 artikla), sosiaaliturvaan (26 artikla) sekä riittävään elintasoon (27 artikla). Edellä mainittujen lisäksi artiklassa 23 turvataan vammaisten lasten erityistarpeiden toteutumista.

Lastensuojelun kannalta merkittäviä ovat lisäksi LOS 9 artikla, jonka mukaan sopimusvaltioiden on taattava, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti muuta kuin silloin, kun lapsen etu sitä vaatii, ja LOS 20 artikla, jonka mukaan lapsella, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jonka edun mukaista ei ole antaa hänen pysyä perhepiirissä, on oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen. Sopimusvaltiot takaavat lapselle vaihtoehtoisen hoidon kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Kodin ulkopuolisessa sijoituksessa on kunnioitettava jatkuvuutta lapsen kasvatuksessa ja kiinnitettävä huomiota lapsen etniseen, uskonnolliseen, sivistykselliseen ja kielelliseen taustaan.

[25] Ks. CRC/C/GC/13. Lapsen oikeus olla joutumatta minkäänlaisen väkivallan kohteeksi.

Lisäksi sopimuksessa turvataan mm. lapsen oikeus terveyden- ja sairaanhoitoon (24 artikla), sosiaaliturvaan (26 artikla) sekä riittävään elintasoon (27 artikla). Edellä mainittujen lisäksi artiklassa 23 turvataan vammaisten lasten erityistarpeiden toteutumista.

Lapsen oikeuksia ei voida turvata yksin lastensuojelullisin keinoin, vaan niiden toteuttaminen on edelleen myös muuta lainsäädäntöä ja muita viranomaisia sekä laajemmin koko yhteiskuntaa koskeva tehtävä.

Sääntely Euroopan tasolla

Euroopan neuvoston puitteissa laadittu yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 18–19/1990; Euroopan ihmisoikeussopimus) on ollut Suomea sitovana voimassa vuodesta 1990 alkaen. Euroopan ihmisoikeussopimus takaa oikeudet yhtäläisesti kaikille Suomen lainkäyttövallan piiriin kuuluville. Sopimuksessa ei ole nimenomaisia lapsia koskevia määräyksiä, mutta sopimuksen toteutumista valvova Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on kehittänyt vahvaa oikeuskäytäntöä myös lapsioikeudellisissa asioissa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäksi Euroopan neuvoston puitteissa on laadittu Euroopan sosiaalinen peruskirja, joka on tullut Suomessa voimaan vuonna 1991, ja uudistettuna vuonna 2002 (SopS 78–80/2002). Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja turvaa ja edistää sosiaalisia oikeuksia, kuten oikeutta terveyden suojeluun (11 artikla), sosiaaliturvaan (12 artikla), sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun (13 artikla) sekä sosiaalipalvelujen käyttöön (14 artikla). Lisäksi Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa turvataan perheiden (16 artikla) sekä lasten ja nuorten (17 artikla) oikeutta sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun.

Edellä mainittujen lisäksi Euroopan tasolla lapsen oikeutta suojeluun turvaa myös Euroopan unionin (EU) perusoikeuskirja (2016/C 202/02), johon on koottu unionin kansalaisten sekä kaikkien EU:n alueella asuvien henkilöiden kansalaisoikeudet sekä poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet. Myös Yhdistyneiden kansakuntien (YK) puitteissa on tehty useita kansainvälisiä sopimuksia, joilla turvataan lapsen oikeuksia ja lapsen oikeutta suojeluun.

Kansallinen sääntely

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lastensuojelu asemoituu osaksi perustuslain 19 §:n 1 ja 3 momentin tarkoittamaa sosiaaliturvaa. Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Momentti on kirjoitettu subjektiivisen oikeuden muotoon. Kyse on julkiseen valtaan kohdistuvasta yksilöä koskevasta vastuusta. Lastensuojelun osalta välttämättömään huolenpitoon kuuluvat ainakin kiireelliset toimet kuten kiireellinen sijoitus. Perustuslain 19 §:n 3 mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan palveluiden riittävyyttä arvioitaessa voidaan lähtökohtana pitää sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993 vp, s. 71). Tämä edellyttää viime kädessä yksilökohtaista arviointia palvelujen riittävyydestä (esim. PeVL 30/2013 vp ja PeVL 26/2017 vp). Sinänsä perustusvaliokunta on pitänyt hyväksyttävänä, että 19 §:n 3 momentin alaan kuuluvia tukimuotoja suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti (PeVL 32/2014 vp, s. 2/I). Poiketen 19 §:n 1 momentista, 3 momentin mukainen oikeus

riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin ei ole subjektiivinen oikeus, vaan se on kirjoitettu julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden muotoon.

Lastensuojelun osalta keskisinä erityisesti lapsen suojelua turvaavina perusoikeuksina voidaan pitää ainakin perustuslain 7, 10 ja 19 §:ää. Perustuslain 7 §:ssä turvataan oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Julkisen vallan on pidättäydyttävä loukkaamasta näitä oikeuksia, mutta sen on myös luotava olosuhteet, joissa nämä perusoikeudet nauttivat suojaa yksityisiä loukkauksia vastaan. Yksilön oikeus elämään kytkeytyy erityisen läheisesti myös perustuslain 19 §:n 1 momenttiin, jossa turvataan oikeus välttämättömään huolenpitoon jokaiselle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Perusoikeusuudistuksen taustalla olevan hallituksen esityksen mukaan ihmisarvoisen elämän perusedellytyksiä turvaavat erityisesti oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon sekä eräät muut lasten, vanhusten, vammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden huoltoon kuuluvat tukitoimet

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Säännös ulottaa täten julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden niin perusoikeuksiin kuin Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa turvattuihin ihmisoikeuksiin. Lisäksi säännös velvoittaa julkista valtaa aktiivisiin toimenpiteisiin perusoikeuksien tosiasialliseksi toteutumiseksi, esimerkiksi yksilön perusoikeuksien suojaamiseksi ulkopuolisilta loukkauksilta tai tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiselle. Julkisen vallan positiiviset toimintavelvoitteet ulottuvat kaikkiin ihmisiin, mutta erityisen korostuneita ne ovat haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden (kuten lähtökohtaisesti ainakin sijaishuollossa olevat lapset) kohdalla.

2.3 Lastensuojelulaki

2.3.1 Yleiset säännökset

Lastensuojelulain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lain 2 §:n mukaan vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Lapsen hyvinvointia ja kasvatusta koskevista periaatteista säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 1 §:ssä. Myös LOS velvoittaa julkista valtaa tukemaan vanhempia ja muita huoltajia heidän huolenpito- ja kasvatustehtävässään. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava ja autettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä kasvatustehtävässä.

Lastensuojelulla on velvollisuus tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lisäksi lastensuojelun tehtävä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Vanhemmuuden tuki perustuu ensisijaisesti sosiaalihuoltolain mukaisiin yleisiin perhepalveluihin, kuten kotipalveluun, perhetyöhön, kasvatus- ja perheneuvontaan sekä muihin lapsiperheiden arkea tukevin palveluihin, joista säädetään sosiaalihuoltolain 18, 19 ja 27 c pykälissä. Näillä palveluilla tuetaan vanhempien kykyä vastata lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja arjen sujumisesta, ja ne ovat käytettävissä ennen lastensuojelun asiakkuutta sekä sen aikana. Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa vanhemmuuden tukea voidaan toteuttaa avohuollon tukitoimin, joihin kuuluvat erityisesti perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta sekä muut lapsen ja perheen tarpeisiin räätälöidyt palvelut.

Lastensuojelun käsitettä selkiytettiin vuonna 2010 voimaan tulleella muutoksella (HE 225/2009 vp). Samassa yhteydessä lakiin lisättiin uusi ehkäisevää lastensuojelun koskeva 3 a §.

Lastensuojelu kohdistuu tilanteisiin, joissa lapsi on lastensuojelun asiakkuudessa. Viimesijainen vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta on lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla, jota toteutetaan asiakassuunnitelman mukaisesti. Lastensuojelu tarkoittaa avohuollon tukitoimia sekä sijais- ja jälkihuoltoa.

Ehkäisevää lastensuojelua koskevan 3 a §:n tavoitteena on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta esimerkiksi neuvoloissa, kouluissa ja sosiaalihuollon tukitoimin ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Lastensuojelulain 4 §:ssä säädetään lastensuojelun yleisistä periaatteista ja asioista, jotka tulee huomioida lasta koskevia ja lapsen edun mukaisia ratkaisuvaihtoehtoja punnittaessa ja ratkaisuja tehtäessä. Huomioonotettavia asioita ovat: tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet; mahdollisuudet saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito; taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus; turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus; itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen; mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen. Kyseinen säännös on erittäin keskeinen lastensuojelulain soveltamisen kannalta, koska se tulee huomioida kaikissa lasta koskevissa ratkaisuissa.

Lastensuojelun keskeisiä periaatteita ovat lapsen etu, koko perheen ja vanhempien tukeminen, osallisuus, yhdenvertaisuus, suhteellisuus, suunnitelmallisuus ja oikea-aikaisuus.

Lapsen oikeudesta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin säädetään 1.1.2020 voimaan tulleessa 4 a §:ssä. Pykälän tarkoituksena on ollut selkeyttää tavanomaisen kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä eroa.

Lapsen ja nuoren mielipiteen ja toivomusten huomioon ottamisesta ja oikeudesta saada tietoa lastensuojelussa säädetään 5 §:ssä.

Lastensuojelulain 6 §:n mukaisesti lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta ja nuorella 18–22-vuotiasta henkilöä. Nuoren määritelmä noudattaa jälkihuolto-oikeuden yläikärajaa. Se on muuttunut lain voimassaolon aikana 20 ikävuodesta ensin 24 ikävuoteen (1.1.2020 lähtien) ja sen jälkeen 22 ikävuoteen (1.1.2024 lähtien).

Nykytilan arviointi

Lastensuojelulain tarkoitus on ulotettu tällä hetkellä kaikkiin lapsiin. Ehkäisevän ja lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun täsmentämisellä on pyritty erottamaan lastensuojelun asiakkuudessa ja siten tarkemman sääntelyn piirissä olevat lapset ja nuoret. Ehkäisevää lastensuojelua koskeva sääntely ei ole kaikilta osin toimivaa, koska etenkin muiden hallinnonalojen ammattilaiset eivät välttämättä tunnista toimintaansa lastensuojelulain mukaiseksi ehkäiseväksi lastensuojeluksi. Esimerkiksi sosiaalihuoltolaissa sekä varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta koskevassa lainsäädännössä on sääntelyä, jolla velvoitetaan lasten, nuorten ja perheiden tukemiseen. Lastensuojelu on määritelty koskemaan lapsia, mutta myös täysi-ikäiset jälkihuollossa olevat nuoret ovat lastensuojelun asiakkaita. Sääntelyä on näiltä osin tarkoituksenmukaista täsmentää ja rajata lastensuojelun tehtävää.

Voimassa oleva 4 a § ja sen otsikko on ehdotettu muutettavaksi osana paraikaa eduskuntakäsittelyssä olevassa HE 149/2025 vp. Ehdotuksen mukaan se koskisi nimenomaisesti kodin ulkopuolelle perhe- tai laitoshoitoon sijoitettuja lapsia, koska lastensuojelun tosiasialliset keinot

vanhempien ja muiden huoltajien vastuulla olevien lasten hyvinvoinnin toteutumisen varmistamiseksi ympärivuorokautisesti ovat rajalliset. Tämä esitys sisältää myös eduskuntakäsittelyssä olevat ehdotukset uusista 4 b–c §.

2.3.2 Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu

Järjestämislain 8 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Hyvinvointialueiden järjestämisvastuu kattaa keskeisesti perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon. Hyvinvointialueiden tehtävistä ja järjestämisvastuusta säädetään myös hyvinvointialueista annetussa laissa (611/2021; 6 ja 7 §). Sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentissa säädetään, että hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin sosiaalihuoltolaissa tai muussa laissa säädetään muun muassa sosiaalityötä, sosiaaliohjausta, perhetyötä, lapsiperheen kotipalvelua, päihde- ja riippuvuustyötä, mielenterveystyön palveluja, kasvatus- ja perheneuvontaa ja opiskeluhuollon kuraattoripalveluja. Lisäksi sosiaalihuoltolain 14 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös muun muassa lastensuojeluun liittyvien tehtävien järjestämisestä sen mukaan kuin lastensuojelulaissa erikseen säädetään.

Lastensuojelulain 16 §:ssä säädetään lastensuojelun (mukaan lukien jälkihuollon) järjestämisestä vastuussa olevasta hyvinvointialueesta. Pääsääntöisesti järjestämisestä vastaa se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren kotikunta on. Jos lapsi tai nuori asuu muualla kuin kotikunnassaan, vastaa järjestämisestä lapsen tai nuoren asuinkunnan hyvinvointialue. Jos lapsen tai nuoren asumisesta ei saada selvyyttä, järjestämisestä vastaa pääsäännön mukaisesti lapsen tai nuoren kotikunnan hyvinvointialue. Kotikunnan määräytymisestä säädetään kotikuntalaissa (201/1994). Lastensuojelulain 16 §:n 2 momentissa säädetään erikseen järjestämisvastuusta kiireellisen sijoituksen tilanteissa, joissa lapsi oleskelee kiireellistä sijoitusta tehtäessä muualla kuin kotikunnassaan. Tällöin järjestämisestä vastaa se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tilapäinen oleskelukunta on, jos hyvinvointialue, jonka alueella lapsen koti- tai asuinkunta on, ei ole päätöstä tehtäessä tiedossa tai päätöksen tekemistä ei voida viivyttää vaarantamatta kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Pykälän 3 momentissa on säädetty siitä, että hyvinvointialueen voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin 16 §:ssä säädetään, jos se on lapsen edun mukaista.

Lastensuojelulain 16 a §:ssä säädetään lastensuojelun kustannuksista vastaavasta hyvinvointialueesta. Pääsäännön mukaan kustannuksista vastaa järjestämisvastuussa oleva lapsen tai nuoren kotikunnan hyvinvointialue. Pääsäännöstä poiketen lapsen tai nuoren asuinkunnan hyvinvointialue vastaa kuitenkin avohuollon tukitoimena järjestetyn laitoshuollon tai perhehoidon kustannuksista, jos avohuollon sijoitus kestää alle 14 vuorokautta ja 14 vuorokauden ylittävän tilanteen osalta kustannuksista vastaa lapsen tai nuoren kotikunnan hyvinvointialue. Pykälässä todetaan myös, että lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaa se hyvinvointialue, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Tämä yleensä on sama kuin lapsen kotikunta, mutta ei aina. Jälkihuollon kustannuksista puolestaan vastaa se hyvinvointialue, joka on vastannut sijaishuollon kustannuksista. Jos jälkihuolto järjestetään 75 §:n 1 momentissa tarkoitetun yli puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen perusteella, vastaa jälkihuollon kustannuksista se hyvinvointialue, jonka alueella on lapsen kotikunta sijoituksen päättyessä.

Lastensuojelulain 16 b §:ssä säädetään sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuusta. Sen mukaan lapsen tai nuoren sijoitushyvinvointialueella on velvollisuus yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen kanssa järjestää lapsen tai nuoren huollon ja hoidon tarpeen edellyttämät palvelut

ja tukitoimet. Palvelujen järjestämisestä vastaa käytännössä sijoittajahyvinvointialue, mutta vastuu siitä, että lapsi tai nuori saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, on viimekädessä sijoittajahyvinvointialueella. Sijoitushyvinvointialueella on velvollisuus järjestää sijoitetun lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut siten kuin terveydenhuoltolaissa säädetään. Terveydenhuoltolain 69 §:ssä säädetään sijoitushyvinvointialueen velvollisuudesta terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen sekä hyvinvointialueiden kustannusvastuusta. Sijoittajahyvinvointialueen on maksettava hoidon järjestäneelle sijoitushyvinvointialueelle aiheutuneita kustannuksia vastaava korvaus. Lastensuojelulain 16 b §:ssä todetaan lisäksi, että lapsen sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen esi- ja perusopetus säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta puolestaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 38 §:ssä. Ja avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta puolestaan säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

Lastensuojelulain 17 §:ssä säädetään lastensuojelun järjestämisvastuussa olevasta hyvinvointialueesta tilanteissa, kun lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia on Bryssel II a-asetuksen tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla ratkaistava Suomessa. Järjestämis- ja päätösvalta asiassa on ensisijaisesti sen hyvinvointialueen viranomaisilla, jonka alueella lapsi on viimeksi Suomessa oleskellut. Jos lapsi ei ole koskaan asunut eikä oleskellut Suomessa, päätösvalta kuuluu sen hyvinvointialueen viranomaiselle, jossa vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee. Jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, päätösvalta kuuluu sen hyvinvointialueen viranomaisille, jonka alueella vanhempien tai toisen heistä asuin- tai oleskelukunta viimeksi on ollut. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuineikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Kustannuksista vastaa se hyvinvointialue, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.

Pykälässä säädetään myös, että lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen, mutta jolla ei ole sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaali- ja terveysministeriö saamiensa alustavien tietojen perusteella ei katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu edellä kerrottujen perusteiden mukaan määräytyvälle hyvinvointialueelle. Lastensuojelua voidaan kuitenkin järjestää vain, jollei Bryssel II a-asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Lisäksi pykälässä säädetään hyvinvointialueen mahdollisuudesta pyytää ulkoministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ulkomailla.

Lastensuojelulain 14 §:ssä säädetään moniammatillisen asiantuntemuksen turvaamisesta. Hyvinvointialueen tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Moniammatilliset asiantuntijaryhmät on tarkoitettu tukemaan etenkin lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää vaativassa tehtävässään. Vastuusosiaalityöntekijän käytettävissä on oltava myös oikeudellista asiantuntemusta. Asiantuntijoiden tehtävänä on avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa.

Nykytilan arviointi

Lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuun määräytymisen perusperiaatteissa ei ole todettu esiintyneen merkittäviä ongelmia. Sijoitetun lapsen aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen kustannusvastuun osalta on kuitenkin epäselvyyttä hyvinvointialueen ja kunnan välillä. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta säädetään perusopetuslaissa. Toiminta ei kuitenkaan ole kunnille pakollista. Jos kunta järjestää toimintaa, siitä saa perusopetuslain nojalla periä perheeltä maksun, joka määräytyy aamu- ja iltapäivätoiminnan laajuuden mukaan. Perusopetuslain 48 f mukaan maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava, jos huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä. Osa kunnista on esittänyt sijoitettujen lasten osalta aamu- ja iltapäivätoiminnan laskuja hyvinvointialueiden maksettavaksi ja hyvinvointialueet eivät ole katsoneet olevansa niistä kustannusvastuussa. Aamu- ja iltapäivätoiminta ei kuulu kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) ja sen korvaussäännösten piiriin. Jos kunta järjestää toimintaa, toiminnan valtionosuus kuitenkin maksetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestävälle kunnalle myös sijoitustilanteissa.

Nykyinen 17 §:n säännös on koettu vaikeaselkoiseksi ja osin puutteelliseksi samalla, kun rajat ylittävien tilanteiden määrä on noussut ja perheiden avustamistapaukset monimutkaistuneet. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä (EOAK/3173/2019 s. 9) on katsottu, että lastensuojelulain 17 § ei nykyisellään ongelmitta jäsenny osaksi Suomen kansainvälistä lastensuojelua ja sen soveltamista ylipäätään voidaan pitää melko haasteellisena. Säännös on vaikeaselkoinen osittain kansainvälis-yksityisoikeudellisen sääntelyn monitasoisuuden myötä, ja sen viittausta STM:n toimivaltaan asiassa voidaan pitää jossain määrin vanhentuneena. Lapsen edun näkökulmasta olisi tärkeää, että lastensuojelulaki on tältä osin selkeä ja määrittelee Suomen viranomaisen toimivallan riittävällä tarkkuudella. Sekä Bryssel II a -asetuksessa että Haagin lastensuojelusopimuksessa viranomaisten kansainvälinen yleinen toimivalta määräytyy ensisijaisesti lapsen vakituisen asuinpaikan (habitual residence) mukaan. Unionin tuomioistuin on todennut, että Bryssel II a -asetuksen mukainen asuinpaikka on unionin oikeuden itsenäinen käsite ja sen tulkinnassa on otettu huomioon muut säännökset, joissa käsite mainitaan, sekä erityisesti asetuksen johdanto-osan perustelukappaleesta 12 ilmenevä tavoite, jonka mukaan asetuksessa vahvistetut toimivalta-säännökset on muotoiltu lapsen edun perusteella ja niin, että etusija on annettu läheisyyden periaatteelle. Bryssel II a –asetuksessa yleisestä toimivallasta säädetään 7 artiklassa ja sen valinnan edellytyksistä 10 artiklassa (mm. lapsen kiinteät siteet jäsenvaltioon). Artiklan 11:1 mukaan, jos lapsen asuinpaikkaa ei kyetä ratkaisemaan eikä toimivaltaa voida määrittää 10 artiklan nojalla, toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsi on.[26] Nykyinen sääntely ei riittävällä selkeydellä osoita Bryssel II a -asetuksen ja Suomea sitovien valtiosopimusten ensisijaisuutta toimivaltakysymyksissä.

Lisäksi nykyinen UM:n virka-apua koskevan säännöksen soveltaminen on käytännössä aiheuttanut haasteita muun muassa siksi, ettei ulkoministeriön tai edustuston toimivallan rajat lastensuojeluasioissa ole ollut selvät.

Hyvinvointialueet ovat organisoineet lastensuojelun ja lastensuojelun sosiaalityön eri tavoin riippuen siitä, miten sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon palvelut on järjestetty. Lastensuojelun sosiaalityö on saatettu organisoida yhdennettynä siten, että sosiaalityöntekijät tekevät esimerkiksi avo- ja sijaishuollon tai avo-, sijais- ja jälkihuollon sosiaalityötä. Eriytetty organisointitapa tarkoittaa, että avo-, sijais- ja jälkihuollon sosiaalityö toimivat erillisinä kokonaisuuksina. Eriytetyn mallin etuina pidetään esimerkiksi mahdollisuutta keskittyä tehtäväalueeseen ja työskennellä rajatumman

[26] Ks. KHO 30.6.2009 T1681.

asiakaskunnan kanssa. Asiakkaiden näkökulmasta se tarkoittaa kuitenkin siirtymistä työntekijältä toiselle eli katkoksia asiakkuuteen. Yhdennetyssä mallissa sen sijaan tavoitteena on lisätä asiakastyön jatkuvuutta ja vähentää tarpeettomia siirtymiä asiakkuuden aikana.

Organisointitavat vaihtelevat muun muassa laajempaan palvelurakenteeseen ja henkilöstöresursseihin liittyvien ratkaisujen takia. Hyvinvointialueilta saadun tiedon mukaan yleisin organisointitapa on eriytetty malli eli perhesosiaalityö ja lastensuojelu toimivat eriytettynä. Lisäksi lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuolto toimivat usein eriytettyinä. Jälkihuolto on organisoitu useilla hyvinvointialueilla joko omaksi kokonaisuudekseen tai osaksi aikuissosiaalityön palveluja. Yhdennettyä organisointimallia toteutetaan ainoastaan muutamilla alueilla.

2.3.3 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat

Järjestämislain 6 §:n mukaan kunnan on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus. Suunnitelman tulee sisältää tiedot kuntalaisten elinoloista, hyvinvoinnista sekä niihin vaikuttavia tekijöistä alueittain ja väestöryhmittäin. Suunnitelmaan kirjataan myös kunnan ja sen yhteistyökumppaneiden toimet kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvointialuetta koskevat vastaavat velvoitteet on kirjattu järjestämislain 7 §:ään.

Kunnan ja hyvinvointialueen velvoitetta seurata alueensa lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä sekä suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimia lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarkennetaan edelleen lastensuojelulain 12 §:ssä. Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Suunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja se tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Pykälän mukaan suunnitelma on osa kunnan hyvinvointisuunnitelmaa ja se otetaan huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa sekä kuntastrategiaa laadittaessa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista kunnassa, yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä lisäksi tiedot suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Hyvinvointialuetta koskevat velvoitteet hyvinvointialueen toimintaa koskevan alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimiseksi on kirjattu lastensuojelulain 12 §:n 3 ja 4 momenttiin. Alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot alueen lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista alueella sekä myös yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten ja lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä. Tämän lisäksi suunnitelmaan tulee kirjata alueen lasten ja nuorten lastensuojelun tarve, lastensuojeluun varattavat voimavarat sekä tiedot lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa, tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa ja se otetaan huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa sekä palvelustrategiaa laadittaessa. Lasten ja nuorten alueellinen hyvinvointisuunnitelma on osa hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa.

Lastensuojelulain 12 §:n 5 momentin mukaan kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiensa laadinnassa noudattaen, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 ja 7 §:ssä säädetään. Momenttia ei sovelleta Helsingin kaupunkiin.

Nykytilan arviointi

Strategisella suunnittelulla on tärkeä rooli kunnan johtamisessa ja toiminnan ohjaamisessa. Pääministeri Orpon hallitus on tarkastellut kuntien ja hyvinvointialueiden suunnitteluvelvoitteita. Osana tätä työtä valmistui valtionvarainministeriön selvitys hyvinvointiin, toimintakykyyn, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen kytkeytyvistä kuntien suunnitteluvelvoitteista[27]. Selvityksen mukaan hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus on koettu kunnissa tärkeäksi suunnitelma- ja raportointivelvoitteeksi. Hyvinvointisuunnitelman todettiin toimivan kunnissa kokoavana asiakirjana, johon on voitu sisällyttää myös muita lakisääteisiä suunnitelmia, kuten esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Suunnitelmien linkittäminen on koettu kunnissa järkeväksi, koska niissä on paljon toisiinsa lomittuvaa sisältöä. Yhdistämistä on kuitenkin vaikeuttanut se, että osasta suunnitelmia on säädelty tarkemmin ja osasta yleisluontoisemmin. Osa kunnista piti myös ongelmallisena sitä, että suunnitteluvelvoitteet perustuvat useisiin eri lakeihin, joita kaikkia kunnissa ei välttämättä tunnisteta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa ja lastensuojelulaissa on suoraan kuntia koskevia hyvinvoinnin edistämistä koskevia velvoitteita.

Hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia on valmisteltu alueilla monialaisesti eri toimijoiden yhteistyössä. Yhteistyötä on tehty kuntien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoiden, kuten kolmannen sektorin kanssa. Hyvinvointialueiden välillä on vaihtelua siinä, miten laajasti sidosryhmät osallistuvat ja millaisin yhteistyömallein suunnitelmaa valmistellaan. Valtakunnallisen asiantuntija-arvion[28] mukaan rakenteet kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön on alueilla pääosin luotu, mutta monilla alueilla erityisesti kuntayhteistyön syventäminen vaatii edelleen kehittämistä. Myös kuntien näkökulmasta yhteistyön hyvinvointialueiden kanssa nähdään olevan vielä jäsentymätöntä ja yhteistyö vaatii vielä työtä, jotta vältyttäisiin muun muassa päällekkäisiltä prosesseilta[29]. Kohdennettujen toimien kehittäminen edellyttää tiivistä ja tavoitteellista yhteistyötä kuntien kanssa, jotta palvelut ja ennaltaehkäisevät toimet saavuttavat kohderyhmänsä tehokkaasti. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien tulisi toimia työkaluina, jotka priorisoivat toimenpiteitä todellisen palvelutarpeen ja hyvinvointivajeiden perusteella. STM:n selvityksen mukaan hyvinvointisuunnitelmien ohjausvaikutuksen on todettu olevan osin vielä riittämätöntä.[30]

2.3.4 Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle tulee nimetä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä 13 b §:n mukaisesti. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeinen tehtävä on olla lapsen puolella ja lasta varten koko lapsen asiakasprosessin ajan. Lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle on säädetty useita kymmeniä tehtäviä

[27] Valtiovarainministeriö (2026): Hyvinvointiin, toimintakykyyn, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen kytkeytyvät kuntien suunnitteluvelvoitteet. Miten hallita kokonaisuutta? Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-429-5

[28] Knape N., Leipälä J., Louet-Lehtoniemi T., Nieminen J., Oksanen P., Ridanpää H., Savolainen N., Syrjä V. & Syrjänen T. (2025): Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Suomessa, Valtakunnallinen asiantuntija-arvio, syksy 2025. Päätösten tueksi 40/2025. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-600-4

[29] Valtiovarainministeriö (2026).

[30] Sosiaali- ja terveysministeriö (2026): Selvitys hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisesta 2025. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2026:9. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7510-1

(esimerkiksi HE 170/2021 vp). Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeisiä tehtäviä ovat muun ohella lapsen tiedollisten oikeuksien valvominen (5, 20 ja 53 §), asiakkuuden alkamista koskevien edellytysten arvioiminen (26 ja 27 §), lapsen osallisuuden toteutumisesta huolehtiminen (29 ja 53 §), asiakassuunnitelman laatiminen, muutostyöskentely ja avohuollon tukitoimista päättäminen (30, 36, 37 ja 37b §), kiireellisestä sijoituksesta ja sen lakkaamisesta päättäminen (38 ja 39 §) sekä lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista ja huostassapidon jatkamista koskevien asioiden valmisteleminen (41, 43 ja 47 §). Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu myös lapsen sijaishuollon aikana toteutettavien rajoitustoimenpiteiden valmisteleminen ja päätöksenteko (63, 69, 72 §).

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän enimmäisasiakasmäärää koskeva säännös (13 b § 2 momentti) tuli voimaan 1.1.2022. Vuosina 2022 ja 2023 yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä sai olla vastuullaan enintään 35 lasta ja enintään 30 lasta vuodesta 2024. Asteittain kiristyneen vähimmäishenkilöstömitoituksen tavoitteena oli vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Enimmäisasiakasmäärän rajaamisen tavoitteena oli lisäksi vähentää sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja siten parantaa sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioihin ja sosiaalityön tekemiseen lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen. Lapsen vastuusosiaalityöntekijän työ on vaativaa muutokseen tähtäävää asiantuntijatyötä lukuisine lakisääteisine velvoitteineen ja tehtävineen.

Lastensuojelulain 13 b §:n mukaan sosiaalityöntekijän tulee olla sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö. Vuonna 2016 voimaan tullut laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (815/2015) korvasi aiemman lain sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005). Ammattihenkilölain 7 §:ssä säädetään oikeudesta harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella ja 12 §:ssä oikeudesta toimia tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön tehtävissä.

Sosiaalityöntekijän tehtävien tilapäistä hoitamista koskeva sääntely on uudistettu 1.1.2025 voimaan tulleella lakimuutoksella (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 ja 16 §:n muuttamisesta 740/2024). Tuolloin sääntelyä väljennettiin. Aiemmin oikeus toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä oli rajattu terveydenhuollon opiskelijoita vastaavasti vain sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeleviin henkilöihin, jotka olivat suorittaneet hyväksytysti sosiaalityön aineopinnot ja käytännön harjoittelun. Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n 1 momentin tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä on kuvattu muutoksen esitöissä (HE 132/2024, luku 2.1.2.). Lakimuutoksen voimaantulon jälkeen sosiaalityöntekijän tehtävissä voi tilapäisesti toimia enintään vuoden ajan sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeleva henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun. Muutetun säännöksen mukaan oikeus toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä enintään vuoden ajan on myös henkilöllä, joka on suorittanut sellaisen soveltuvan yliopistossa suoritetun yhteiskuntatieteellisen alan korkeakoulututkinnon tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, johon on sisältynyt tai jonka lisäksi on suoritettu hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelu taikka jolla on soveltuvan yliopistossa suoritetun yhteiskuntatieteellisen alan korkeakoulututkinnon tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon ja sosiaalityön perus- ja aineopintojen lisäksi riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito. Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimiva henkilö toimii laillistetun sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena. Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivalla henkilöllä ei ole sosiaalityöntekijälle säädettyä oikeutta päättää kiireellisissä tapauksissa tahdosta riippumattoman huollon antamisesta tai siihen liittyvistä toimenpiteistä.

Nykytilan arviointi

Lapsen asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärissä, sosiaalityöntekijöiden ja tilapäisten sosiaalityöntekijöiden määrässä tapahtunutta muutosta on kuvattu aiemmin tilannekuvan kohdassa 2.1.1. Tilapäistä sosiaalityöntekijää koskevan sääntelyn väljentämistä koskenutta muutosta perusteltiin työvoimapulaan liittyvillä tekijöillä. Lain esitöiden mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyys ja saatavuus oli heikentynyt merkittävästi, mikä uhkasi hyvinvointiyhteiskunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävyyttä ja laatua sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta. Esitöissä on todettu hyvinvointialueilla olleen vakava sosiaalityöntekijöitä koskeva henkilöstöpula, erityisesti lastensuojelussa, jossa sosiaalityöntekijöiden viroista lähes joka viides oli siihen aikaan täyttämättä. Esityksen tarkoituksena oli parantaa sosiaalityöntekijöiden sijaisena toimivien saatavuutta ja sitä kautta turvata riittävät ja laadukkaat sosiaalihuollon palvelut sekä varmistaa sosiaalihuollon asiakkaan oikeus hyvään sosiaalihuoltoon. Muutoksella oli lisäksi tarkoitus tukea sosiaalihuollon henkilöstön työnjaon joustavuutta ja selkeyttää kyseisen pykälän 1 momentin tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä säätämällä täsmällisemmin siitä, kenellä on lain nojalla oikeus toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä. Muutosta perusteltiin myös taloudellisilla vaikutuksilla. Esitöissä todettiin, että ehdotettu muutos parantaisi hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin edellytyksiä järjestää lakisääteisiä sosiaalipalveluja ja että tällä olisi kokonaisuutena tarkasteltuna kustannuksia pienentävä vaikutus. Lisäksi todettiin, että tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimiville työntekijöille olisi mahdollista käyttää alempaa palkkatasoa, josta voisi olla jatkossa aikaisempaa suurempi säästöhyöty hyvinvointialueille. Hyvinvointialueille tehdyn kyselyn tietojen perusteella kaikilla hyvinvointialueilla ei ole kuitenkaan sovellettu eriävää palkkausta ammattipätevyyden omaavien sosiaalityöntekijöiden ja tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivien välillä.

Sosiaalityöntekijöiden saatavuus on parantunut edellä kuvattujen lakiuudistusten jälkeen. Sosiaalityöntekijät sisältyvät työ- ja elinkeinoministeriön työvoimabarometrissä luokkaan sosiaalityön erityisasiantuntijat. Kyseisessä luokassa työttömyysaste oli 0,2 prosenttia helmikuussa 2023 ja 5,7 prosenttia helmikuussa 2026.[31]

Vaikka lapsen asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärä on kehittynyt myönteiseen suuntaan, ylityksiä tapahtuu edelleen useilla hyvinvointialueilla. Myös valvontaviranomaiset ovat seuranneet asiakasmitoituksen toteutumista osana lastensuojelun valvontaa ja esimerkiksi asettaneet uhkasakkoja mitoituksen saattamisesta lain edellyttämälle tasolle. Mitoituksen joustamattomuus on johtanut myös ei-toivottuihin vaikutuksiin. Mitoituksen toteutumisen seurantaa on myös vaikeuttanut poikkileikkauspäivän mukainen tiedonkeruu. Asiakasmäärän tarkastelu pidemmällä aikavälillä antaa todennäköisesti realistisemman kuvan kuin poikkileikkauspäivään perustuva tieto, koska asiakkuuksia alkaa ja päättyy. Pidemmän aikavälin tarkastelu osoittaa, että asiakasmäärä on todennäköisesti suurempi.

THL:n toteuttamien kyselyjen (2022 ja 2023) mukaan johtavista viranhaltijoista pääosa (82 %) arvioi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisen perhesosiaalityön väliset yhteistyökäytännöt toimiviksi, kun vastaava osuus käytännössä tätä yhteistyötä tehneistä sosiaalityöntekijöistä oli vain 23,9 %. Kaksi kolmesta sosiaalityöntekijästä (61,1 %) mutta vain joka viides (21,7 %) johtaja arvioi, että sosiaalihuoltolain mukaisen ja lastensuojelulain mukaisen sosiaalityön väliin putoaa asiakkaita. Sosiaalityöntekijät kertoivat asiakasmitoituksen tuoneen runsaammin aikaa lapsen kohtaamiseen, suunnitelmallista työotetta sekä eettisyyttä. Kyselyvastauksissa kuvattiin myös tukitoimien olevan mitoituksen myötä harkitumpaa ja mahdollistavan tehostetumpaa

[31] Työ- ja elinkeinoministeriön työvoimabarometri. Saatavissa: https://www.tyovoimabarometri.fi/ammatti#taulukko.

työskentelyä.[32] Lastensuojelun kansallisen kehittämisen työskentelyssä rajattu asiakasmäärä nähtiin edellytyksenä vaikuttavalle työskentelylle, mutta samalla todettiin, että pelkkä mitoitus ei ratkaise työn kuormittavuutta, ellei työn sisältöä ja organisointia tarkastella kokonaisvaltaisesti.[33]

Lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle säädettyjen velvoitteiden ja tehtävien määrä sekä virkavastuu on suuri.

2.3.5 Lapsen osallisuus ja kuuleminen

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Samansisältöinen säännös sisältyy lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12 artiklaan. Velvollisuudesta selvittää ja ottaa huomioon alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla säädetään myös sosiaalihuollon asiakaslain 10 §:n 1 momentissa. Lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa on turvattu kattavasti lastensuojelulaissa, jossa on lukuisia säännöksiä lapsen osallisuudesta, kuten mielipiteen selvittämisestä, kuulemisesta, puhevallan käytöstä, edunvalvonnasta ja tapaamisista sekä erilaisista tietojen antamiseen liittyvistä viranomaisen velvollisuuksista. Lapsen mielipiteen ja näkemysten selvittäminen onkin lastensuojelussa keskeinen periaate.

Lastensuojelulain 5 §:n mukaan lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin. Viranomaisella on velvollisuus antaa lapselle riittävästi tietoja, jotta lapsi voisi muodostaa oman näkemyksensä asiassa.

Lastensuojelulain 20 §:n mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Mielipiteen selvittämiselle ei ole ikärajaa. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Mielipiteen selvittämisen ja kuulemisen yhteydessä lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

---

[32] Yliruka L., Harrikari T., Forsell M. & Kuoppala T. (2022): Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen sekä lastensuojelulain mukaisen henkilöstömitoituksen toteutuminen: Kuntakyselyjen tulokset. THL Työpaperi 44/2022. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-928-3; Yliruka L., Ristolainen T-P. & Weckroth N. (2023) Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen ja henkilöstömitoituksen toteutuminen osa 2: Hyvinvointialuekyselyjen tulokset. Työpaperi 37/2023. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-172-6.

[33] Raikio J., Rosberg J., Moisio S., Ruusunen A. & Haliseva A. (2026): Lastensuojelun ovi – tulisiko sitä leventää vai kaventaa? Teoksessa Leivo H., Hedman J., Hirschovits-Gerz T. & Kalliola S. (toim.) Lastensuojelua yhdessä kehittäen. Kansallisen verkoston näkökulmia ja ratkaisuja vuosien 2024–2025 työskentelyn perusteella. THL Työpaperi 2/2026. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-642-4.

Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Lasta on kuultava asianosaisena. Asianosaisuuteen liittyy erityisesti asianosaisen oikeus tietoihin, joiden perusteella viranomaisen ratkaisu tai päätös tehdään, sekä oikeus hakea muutosta viranomaisen tekemään ratkaisuun. Lastensuojelulain 42 §:ssä on lisäksi erityissäännös tiettyjä päätöksiä koskevasta kuulemisesta. Pykälän 1 momentin mukaan ennen 43 §:n 1–3 momentissa tarkoitettuja päätöksiä lapsen huostaanotosta ja sijaishuollosta sekä 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostassapidon lopettamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 20 §:n mukaisesti. Lapsi voidaan jättää kuulematta vain, jos 42 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Muissa lastensuojeluasioissa, esimerkiksi rajoitustoimenpiteitä koskevassa päätöksenteossa, noudatetaan hallintolain kuulemista ja kuulematta jättämistä koskevia säännöksiä. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

Lastensuojelulain 21 §:n mukaan 12 vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Puhevalta tarkoittaa henkilön oikeutta tehdä hakemus, oikeutta tulla kuulluksi ennen päätöksentekoa ja oikeutta hakea itsenäisesti muutosta viranomaisen häntä koskevaan päätökseen. Siten 12 vuotta täyttänyt lapsi voi toimia huoltajan rinnalla omassa asiassaan. Lastensuojelulain säännös poikkeaa hallintolain 14 §:n 3 momentissa säädetystä lähtökohdasta, jonka mukaan puhevalta edellyttää 15 vuoden ikää. Alle 12-vuotiaan lapsen puhevaltaa käyttää yleensä hänen huoltajansa tai muu laillinen edustajansa.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4 §:n 4 momentin mukaan huoltaja edustaa lasta tämän henkilöä koskevissa asioissa, jollei laissa ole toisin säädetty. Jos huoltaja ei pysty puolueettomasti valvomaan lapsen edun toteutumista, lapselle voidaan määrätä ulkopuolinen edunvalvoja. Lastensuojelulain 24 §:n 1 momentin mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa.

Lastensuojelulain 29 §:ssä säädetään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän velvollisuudesta tavata lasta. Lastensuojelulain 53 §:ssä säädetään lisäksi tiettyjen tietojen antamisesta lapselle ja mahdollisuudesta henkilökohtaiseen tapaamiseen ja keskusteluun hänen asioistaan vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän kanssa. Lapselle on turvattava riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta, jolloin lapsi voi keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista. Yhteydenpito sosiaalityöntekijään on lapsen oikeus ja toteuttaa osaltaan lapsen osallisuutta.

Nykytilan arviointi

Lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa ei käytännössä aina toteudu lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Puutteita esiintyy etenkin nuorempien lasten mielipiteen selvittämisessä tai huomioon ottamisessa, eikä mielipiteen vaikutus asiassa tehtyyn ratkaisuun välttämättä käy ilmi asiakirjoista. Myöskään lapsen oikeus saada tietoja mielipiteensä muodostamisen perustaksi ei aina toteudu. Sijaishuollossa olevan lapsen osallistaminen ja tiedollisten oikeuksien

turvaaminen on toistuva teema paitsi lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemissä kanteluissa, myös oikeusasiamiehen lastensuojelulaitoksiin tekemillä tarkastuskäynneillä.[34]

Lapsen osallisuudesta on kerätty näkemyksiä lapsilta ja nuorilta osana Tulevaisuuden lastensuojelu -hanketta ja osana kansallisen lapsistrategian valmistelua. Aineistojen perusteella lastensuojelun piirissä elävien lasten ja nuorten kokemuksissa nousi esiin epätietoisuuden ja sivuuttamisen kokemuksia, jotka liittyivät erityisesti heidän huomioimiseensa palveluja järjestettäessä. Heillä oli myös kokemuksia siitä, että asioihin vaikuttaminen oli liian monimutkaista. Lapset pitivät aikuisia liian kiireisinä ja toivat esiin, että omia oikeuksia pitää osata vaatia. Oikeuksien toteutumisen suurimpana esteenä he pitivät sitä, ettei lapsen oikeutta tietoon aina noudateta.[35]

Voimassa olevan lastensuojelulain sääntelyssä korostuu jo nykyisellään lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa. Lasten osallisuuden vahvistaminen palvelujen suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä edellyttääkin ennen kaikkea toimintakäytäntöjen kehittämistä ja muuttamista. THL on julkaissut vuonna 2022 lastensuojelun monitoimijaista kehittämistä koskevan työpaperin[36], jonka tavoitteena on tukea lastensuojelun monitoimijaista järjestämistä ja tuottamista hyvinvointialueilla ja antaa konkreettisia ideoita ja välineitä asiakastyöhön lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi. Myös Lastensuojelun laatusuosituksessa[37] annetaan suosituksia osallisuuden lasten vahvistamiseen.

Vaikka lastensuojelulaissa on säännöstasolla nykyisellään turvattu kattavasti lapsen oikeutta osallisuuteen, lastensuojelun edunvalvontaa koskevassa sääntelyssä on säännösmuutoksia edellyttäviä korjaustarpeita. Edunvalvontaan joudutaan turvautumaan tilanteissa, joissa lapsen huoltaja ei omalta osaltaan pysty turvaamaan lapsen osallisuutta lastensuojeluasiassa, vaan hänelle on määrättävä sijainen käyttämään lapsen puhevaltaa. Hallituksen esityksen valmistelun aikataulussa ei kuitenkaan ole mahdollista uudistaa edunvalvontaa koskevia säännöksiä kokonaisuudessaan, vaan siihen voidaan tehdä vain lapsen edun kannalta keskeisimmät tarkennukset.

2.3.6 Lastensuojelun edunvalvonnan kokonaisuus

Lastensuojeluasiassa lapsen henkilöön liittyvän edunvalvonnan hakeminen perustuu lastensuojelulakiin. Lain 22 §:n mukaan lapselle tulee lastensuojeluasiassa määrätä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa, ja edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Säännös on tuomioistuinta velvoittava.

---

[34] Saastamoinen K. (2021): Lasten oikeuksien toteutuminen sijaishuollossa vuosina 2018–2020: Lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemien kantelujen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:6.

[35] Yliruka L., Eriksson P., Jokinen L. & Pasanen K. toim. (2022): Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla. Työpaperi 52/2022. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-984-9.; Stenvall E. (2021) Lasten ja nuorten osallisuus kansallisessa lapsistrategiassa. Osa 3: Lasten ja nuorten näkökulmia osallisuudesta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:19. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5438-0.

[36] Yliruka L., Eriksson P., Jokinen L. & Pasanen K. toim. (2022): Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla. Työpaperi 52/2022. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-984-9

[37] Malja M., Puustinen-Korhonen A., Petrelius P. & Eriksson P. (2019): Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8, s. 20. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4067-3

Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999, *holhoustoimilaki*) tarkoitettu holhousviranomainen, hyvinvointialue tai huoltaja itse. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on lastensuojelulain 24 §:n 1 momentin perusteella velvollinen huolehtimaan, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa. Hyvinvointialueella on lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 10 §:n 3 momentin perusteella säännöksen tarkoittamissa tilanteissa velvollisuus tehdä holhoustoimilain mukainen hakemus tai ilmoitus holhousviranomaiselle.

Holhousviranomainen voi määrätä edunvalvojan, jos huoltaja ja hyvinvointialue hakevat edunvalvojaa yhdessä. Muussa tapauksessa edunvalvojan määrää käräjäoikeus. Edunvalvojan määräämiseen sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle. Edunvalvojan toimivallan laajuus määritellään tuomioistuimen määräyksessä. Jos edunvalvoja on määrätty yleisesti lastensuojeluasiaan, hän voi toimia lastensuojelulain 22 §:n nojalla lastensuojeluasiassa siitä riippumatta, onko asia vireillä hyvinvointialueen viranomaisessa vai tuomioistuimessa (HE 252/2006 vp, s. 134). Edunvalvoja voidaan määrätä myös rajoitetusti tiettyyn lastensuojeluasiaan ja tietyksi ajaksi esimerkiksi huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevan asian käsittelyyn.

Lastensuojelulain 21 §:n mukaisesti 12-vuotiaalla lapsella on itseään koskevassa lastensuojeluasiassa rinnakkainen puhevalta huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Huoltajalla säilyy puhevalta asianosaisena, mutta huoltajan sijaiseksi määrätty edunvalvoja syrjäyttää huoltajan puhevallan lapsen puolesta niissä asioissa, joihin edunvalvoja on määrätty. Edunvalvojan määräämisellä ei voida ohittaa huoltajan oikeuksia asianosaisena.

Lastensuojelulain 23 §:ssä säädetään edunvalvojan palkkiosta ja kustannuksista. Lastensuojelun järjestämisestä vastaava hyvinvointialue vastaa näistä palkkioista ja kustannuksista, mukaan lukien edunvalvojan määräämisestä aiheutuneista kustannuksista. Tämä hyvinvointialue on lähtökohtaisesti lastensuojelulain 16 §:n mukaisesti se, jonka alueella lapsen kotikunta on. Tietyissä lastensuojelun järjestämisen erityistilanteissa edunvalvojan palkkioiden ja kustannusten maksamisesta vastuussa oleva hyvinvointialue määräytyy lastensuojelulain 17 §:n perusteella.

Nykytilan arviointi

Edunvalvojan tehtävänä on huolehtia lapsen edusta ja osallisuudesta lastensuojelussa. Nykyisin tuomioistuimen tulee määrätä lapselle edunvalvoja, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa, ja edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Lain esitöiden mukaan perusteltu syy huoltajan sivuuttamiseen on olemassa silloin, kun voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa, että huoltaja joutuu lojaliteettiristiriitaan tai on ilmeinen eturistiriita niin, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu. Lisäksi käytännössä esiintyy tilanteita, joissa huoltajaan ei saada yhteyttä tai huoltaja ei halua osallistua lapsen asioiden käsittelyyn. Laissa olisi perusteltua säätää edunvalvojan määräämisestä myös huoltajan passiivisuuden perusteella, jos huoltajan passiivisuus vaarantaa lapsen edun toteutumisen sekä asian selvittämisen.

Lastensuojelulain 22 §:n 2 momentin säännös tahoista, jotka voivat hakea edunvalvojaa, ei nykyisin ole hyvinvointialuetta velvoittava, mutta sitä täydentävät lastensuojelulain 24 §:n 1 momentissa ja sosiaalihuollon asiakaslain 10 §:n 3 momentissa säädetyt velvollisuudet. Selvyyden vuoksi lastensuojelulain sääntelyä olisikin tarpeen täsmentää siten, että siitä kävisi suoraan ilmi hyvinvointialueen velvollisuus ryhtyä edunvalvojan hakemismenettelyyn säädettyjen edellytysten täyttyessä. Käytännössä edunvalvojia ei kaikilla hyvinvointialueilla haeta lainkaan. Syynä tähän voi olla tietämättömyys edunvalvojan roolista ja merkityksestä lapsen oikeusturvan

kannalta, jolloin edunvalvojan hakemisen tarvetta ei tunnisteta, tai osaamisen puutteet, jolloin edunvalvojaa ei osata hakea. Joskus edunvalvojan tehtävä rinnastetaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävään valvoa lapsen etua. Edunvalvojan hakematta jättämisen taustalla voi olla myös hyvinvointialueen haluttomuus joutua kustannusvastuuseen edunvalvojan palkkiosta ja kulukorvauksista.

Edunvalvojan kelpoisuudesta ja sopivuudesta ei ole lastensuojelulaissa säännöksiä, eikä myöskään hallintolain esteellisyyssääntely sovellu lastensuojelun edunvalvojan toimintaan. Lain esitöiden mukaan edunvalvojan sijaisena lastensuojeluasiassa voi toimia joko lapsen asioihin perehtynyt asiantuntija tai asianajaja tai muu lainopillisen koulutuksen saanut henkilö. Edunvalvojaa valittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asian laatuun ja sen merkitykseen lapsen kannalta. Sopivuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös edunvalvojaksi esitetyn henkilön taito ja kokemus. (HE 252/2006 vp, s. 134–135.) Holhoustoimilain 5 §:n mukaan edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva henkilö, joka antaa tähän suostumuksensa. Tuomioistuimella ei kuitenkaan useinkaan ole mahdollisuuksia selvittää tarkemmin henkilön sopivuutta. Käytännössä määräys annetaan yleensä sen perusteella, ketä hakemuksessa on esitetty edunvalvojaksi. Lapsen edun ja lapsen suojelemisen kannalta olisikin tarpeen säätää tarkemmin siitä, millainen henkilö voi toimia edunvalvojana.

THL:n koordinoiman Barnahus-hankkeen toimeksiannosta valmistui vuonna 2022 suunnitelma lapsen edunvalvonnan kehittämisestä valtakunnallisesti rikosasioissa ja lastensuojeluasioissa. Keskeisenä ongelmakohtana nostettiin esille, että edunvalvojien koulutuksen sisältöä ei ole kansallisesti määritelty eikä millään taholla ole vastuuta koulutuksen järjestämisestä. Edunvalvojien osaamisessa on ollut puutteita esimerkiksi oman toimivallan tunnistamisessa ja lapsen kohtaamisessa. Koulutusta olisi tarpeen järjestää sekä edunvalvojiksi ryhtyville että hakijana toimiville hyvinvointialueiden edustajille. Mahdollisia edunvalvojien osaamisvaatimuksia ja tarvittavan koulutuksen järjestämistä ei ollut mahdollista selvittää ja valmistella hallituksen esityksen valmistelun aikataulussa, vaan asia edellyttäisi jatkovalmistelua.[38]

Edunvalvojia ei nykyisin valvota riittävästi ennakollisesti eikä toiminnan aikana. Lastensuojelun edunvalvonnan valvontaan sovelletaan holhoustoimilakia, jonka mukaan vastuu kuuluu Digi- ja väestötietovirastolle. Se on kuitenkin keskittynyt taloudellisten asioiden edunvalvojien valvontaan. Valvontavastuu on osaltaan lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä, mutta myös muulla taholla olisi syytä olla mahdollisuus kyseenalaistaa edunvalvojan soveltuvuus ja toiminta. Edunvalvojat toimivat usein eri hyvinvointialueilla, eikä tieto mahdollisista epäkohdista välity toisille alueille. Lastensuojelun edunvalvonnan kehittämistä koskevassa suunnitelmassa ehdotetaan edunvalvontalautakunnan perustamista lapsen henkilöön kohdistuvan edunvalvonnan koordinointiin, valvontaan ja rekisteröintiin. Asian selvittäminen edellyttäisi yhteistyötä oikeusministeriön kanssa, koska oikeusministeriö vastaa holhoustoimea koskevan lainsäädännön valmistelusta ja toiminnan yleisestä ohjauksesta. Tällainen laajempi selvittäminen ja valmistelu ei ollut mahdollista hallituksen esityksen valmistelun aikataulussa.

Edunvalvojiin ei nykyisin sovelleta lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002, rikostaustalaki), eikä muussakaan laissa ole sääntelyä, joka mahdollistaisi rikostaustan selvittämisen. Ensi vaiheessa tulisikin voida asettaa edunvalvojaksi määräämisen edellytykseksi, että henkilö esittäisi tuomioistuimelle rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä. Muut kuin juristitaustaiset henkilöt tekevät

[38] Heikkilä M. & Rantaeskola S. (2002): Suunnitelma lapsen edunvalvonnan kehittämisestä valtakunnallisesti rikosasioissa ja lastensuojeluasioissa. THL, Työpaperi 19/2022. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-862-0

edunvalvontaa usein oman työnsä ohella ja heidän rikostaustansa on saatettu tehtävästä riippuen selvittää siinä tehtävässä.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä edunvalvojien palkkioiden määräytymisestä tai enimmäismääristä, mitä on pidetty ongelmana lastensuojelun edunvalvonnan kustannusten näkökulmasta. Edunvalvojien palkkioista ja edunvalvojamääräysten lukumääristä ei ole kansallisen tason tietoja. Edunvalvonnan kustannuksissa on kuitenkin suurta vaihtelua, mihin voivat osaltaan vaikuttaa myös edunvalvojien hakemisessa ja käytännöissä olevat erot. Erityisesti juristitaustaiset edunvalvojat voivat käyttää palkkion perusteena määrää, jonka he perivät oikeusavustajana toimimisesta. Siten palkkion määränä voi olla oikeusapupalkkion määrä, mutta myös sitä suurempi. Sosiaalityötaustaisilla edunvalvojilla palkkio on yleensä pienempi, noin 80–100 euroa per tunti. Sääntelyä olisikin tarpeen tarkentaa palkkioiden ja kustannusten maksamisen yhdenmukaistamiseksi.

2.3.7 Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen

Lastensuojelulain 5 luvussa säädetään lastensuojeluasian vireilletulosta ja lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta. Lain 25 §:ssä säädetään velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus sekä tietyissä tilanteissa rikosilmoitus. Useiden viranomaisten ja julkisia palveluja tuottavien toimijoiden henkilöstö on velvollinen salassapitosäännösten estämättä ilmoittamaan hyvinvointialueelle, jos tehtävässä saadut tiedot viittaavat mahdolliseen lastensuojelun tarpeeseen. Ilmoitus voidaan tehdä myös muiden henkilöiden toimesta. Lisäksi ilmoitus poliisille on tehtävä, jos on syytä epäillä lapseen kohdistunutta seksuaalirikosta tai vakavaa henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikosta. Rippi- ja sielunhoitosalaisuuteen liittyvät erityissäännökset rajaavat ilmoitusvelvollisuutta.

Lastensuojelulain 25 a § mahdollistaa sen, että ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa myös sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi yhdessä lapsen tai vanhemman kanssa, jos yhteydenotto tehdään viipymättä ja sen syyt tuodaan esiin.

Pykälän 25 b §:n mukaan lastensuojeluilmoitukset tallennetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa tarkoitettuun sosiaalihuollon asiakasrekisteriin osana sosiaalihuollon lakisääteistä asiakasasiakirjajärjestelmää.

Lastensuojelulain 25 c §:ssä säädetään ennakollisesta lastensuojeluilmoituksesta, joka on tehtävä ennen lapsen syntymää, jos on perusteltua syytä epäillä lapsen tarvitsevan tukitoimia välittömästi syntymän jälkeen. Kiireellisissä tilanteissa sosiaaliviranomaisen on arvioitava viipymättä ilmoituksen kohteena olevien sosiaalipalvelujen tarve. Varsinainen lastensuojeluasiakkuus alkaa lapsen syntymän jälkeen lain 26 ja 27 §:n mukaisesti.

Pykälän 25 d §:ssä säädetään lastensuojeluviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa lapsen muutosta toisen hyvinvointialueen alueelle kesken lastensuojelutarpeen selvityksen tai asiakkuuden sekä toimittaa tarvittavat asiakirjat uuden hyvinvointialueen käyttöön. Uuden hyvinvointialueen on jatkettava asian käsittelyä lain 16 §:n mukaisesti. Lisäksi kiireellisestä sijoituksesta tai sijaishuoltopaikan muuttamisesta on ilmoitettava viipymättä hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle, jos huostaanotto- tai sijaishuoltoasia on vireillä tuomioistuimessa.

Lain 26 §:n nojalla lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi sosiaalityöntekijän on tehtävä sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen

arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita.

Lastensuojelulain 26 §:n mukaan sosiaalityöntekijän on arvioitava lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvitys tehdään kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Selvityksen tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla tarkemmin säädetyin edellytyksin yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin. Arvio on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Arvio on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Lastensuojelutarpeen selvittämisen aikana lapsi on sosiaalihuollon asiakas, mutta lastensuojelulain 27 §:n edellytysten täyttyessä lastensuojelun asiakkuus voi alkaa jo ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa lastensuojelulain 27 § mukaisesti, kun sosiaalityöntekijä toteaa palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään; ja lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös silloin, kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi tai kun lapselle tai hänen perheelleen muutoin annetaan lastensuojelulaissa tarkoitettuja palveluja tai muuta tukea ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista.

Lastensuojelulain 27 a §:n mukaan THL seuraa palvelutarpeen arviointia koskevien määräaikojen toteutumista pyytämällä hyvinvointialueilta tiedot kaksi kertaa vuodessa. Hyvinvointialueet luovuttavat tiedot THL:lle maksutta ilman henkilötunnisteita, ja THL toimittaa ne edelleen Lupa- ja valvontavirastolle valtakunnallisen ohjauksen ja valvonnan tarpeisiin.

Nykytilan arvio

Sekä lastensuojeluilmoitusten että lasten, joita ilmoitukset koskevat, määrä on jatkanut kasvuaan (katso luku 2.1.1). Määrät voivat viitata siihen, että ilmoituskynnys on matala ja ilmoitusvelvollisuutta noudatetaan aktiivisesti. Kasvun voi kertoa viranomaisten herkästä puuttumisesta lasten tilanteisiin tai esimerkiksi siitä, että perheiden tarpeisiin ei kyetä vastaamaan riittävän varhain.

Ilmoitusten määrät vaihtelevat alueellisesti. Erot voivat johtua esimerkiksi ilmoituskynnyksestä, alueellisista toimintakulttuureista tai palvelujen saatavuudesta. Alueiden väliset erot voivat heikentää lasten ja perheiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia päästä palvelujen piiriin.

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tehdään usein yhteistyössä perheen kanssa. Menettely mahdollistaa huolen käsittelyn avoimesti ja yhteisymmärryksessä perheen kanssa. Yhteistyöhön perustuva toimintatapa voi tukea sitä, että ilmoitusvelvollinen ja perhe voivat jatkaa luottamuksellista yhteistyötä myös yhteydenoton jälkeen. Menettely mahdollistaa myös sen, että lapsi tai vanhemmat voivat itse pyytää tukea.

Ennakollisten lastensuojeluilmoitusten tekeminen ilmentää sitä, että huoli syntymättömän lapsen tilanteesta tunnistetaan. Tämä voi kuvastaa aiempaa tiiviimpää yhteistyötä äitiys- ja

LUONNOS

lastenneuvolapalveluiden kanssa sekä vanhemmuuden tuen tarpeiden tunnistamista varhaisessa vaiheessa.

Lastensuojelulain 25 b § velvoittaa tallentamaan lastensuojeluilmoitukset sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain mukaiseen sosiaalihuollon asiakasrekisteriin. Sääntely on selkeää ja tallentamisvelvoite toteutuu käytännössä hyvin. Haasteena ovat hyvinvointialueiden vaihtelevat rekisteröintikäytännöt ja dokumentaation laatu, mikä heikentää tietojen yhdenmukaisuutta ja vertailukelpoisuutta. Tämä korostaa tarvetta rakenteisesti tuotetulle tiedolle ja tietojärjestelmien yhteen toimivuudelle. Tilanne muuttuu, kun sosiaalihuollon asiakastiedot siirtyvät viimeistään syksyllä 2026 kansalliseen Kanta-arkistoon. Kanta-järjestelmän käyttöönoton myötä erillisten tietopyyntöjen ja tiedonsiirtojen tarve vähenee, sillä lastensuojeluilmoituksia koskevat tiedot ovat jatkossa keskitetysti saatavilla valtakunnallisessa tietovarannossa.

Lastensuojelulain 25 d § turvaa lapsen asiakkuuden katkeamattomuuden muutettaessa hyvinvointialueelta toiselle. Ilmoitusten tekeminen uudelle hyvinvointialueelle toteutuu pääosin, mutta viiveitä voi syntyä esimerkiksi nopeiden muuttojen yhteydessä tai silloin, kun asiakirjojen siirtämisestä vastaavat käytännöt eivät ole selkeät tai yhdenmukaiset. Myös tulkinnat siitä, mitä tietoja pidetään välttämättöminä, voivat vaihdella. Kokonaisuutena säännöksen tavoitteet tunnetaan ja ne toteutuvat.

Käytännössä lastensuojelussa palvelut eivät useinkaan ole hakemuksenvaraisia, vaan palvelujen tarve arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin tai aktiivisen asiakkuuden yhteydessä. Hakemuksia tehdään tästä syystä harvoin aidosti asiakkaan aloitteesta, ja niitä käytetään lähinnä yksittäisissä palveluissa, kuten tukiperhepalvelua koskevissa tilanteissa, sekä muissa sosiaalipalveluissa lastensuojelua useammin. Lastensuojelussa palvelujen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin, eikä hakemusta voida ratkaista ilman sitä.[39] Tämän vuoksi hakemus ja palvelutarpeen arviointi etenevät rinnakkaisina prosesseina, ja palvelut ovat käytännössä usein työntekijän tarjoamia tukitoimia asiakkaan tilanteeseen.

Vaikka suurin osa lastensuojelutarpeen arvioinneista valmistuu määräaikojen puitteissa (ks. 2.1.1), viivästykset kertovat alueellisista eroista palvelujen saatavuudessa, henkilöstöresursseissa ja toimintakäytännöissä. Havainnot kertovat myös kirjaamiskäytäntöjen ja tiedonkeruun vaihtelevuudesta, mikä hankaloittaa valtakunnallista tilannekuvaa ja arviointia. Samalla ne korostavat tarvetta varmistaa, että lasten palvelutarpeet arvioidaan oikea-aikaisesti ja yhdenmukaisesti kaikilla hyvinvointialueilla.

Lastensuojeluilmoituksia tehdään huomattavasti enemmän kuin lastensuojeluasiakkuuksia alkaa. Tämä viittaa siihen, että huoli lapsen tilanteesta nousee esiin varhaisessa vaiheessa, mutta varsinaiseen lastensuojelun asiakkuuteen ei aina ole tarvetta. Tämä korostaa tarvetta vahvistaa varhaisen tuen saatavuutta.

Varsinainen lastensuojeluasiakkuus alkaa vasta, kun palvelutarpeen arvioinnin perusteella todetaan lapsen tai hänen perheensä tarvitsevan lastensuojelulain mukaisia tukitoimia. Pelkkä lastensuojeluilmoitus tai lastensuojelutarpeen selvittäminen eivät vielä merkitse asiakkuuden alkamista. Käytännössä suuri osa vireilletulleista lastensuojeluasioista päättyy palvelutarpeen

[39] Raikio J., Rosberg J., Moisio S., Ruusunen A. & Haliseva A. (2026): Lastensuojelun ovi – tulisiko sitä leventää vai kaventaa? Teoksessa Leivo H., Hedman J., Hirschovits-Gerz T. & Kalliola S. (toim.) Las-tensuojelua yhdessä kehittäen. Kansallisen verkoston näkökulmia ja ratkaisuja vuosien 2024–2025 työskentelyn perusteella. Työpaperi 2/2026.THL, 28–40, s. 34. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-642-4

arviointiin tai sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin ilman lastensuojeluasiakkuuden syntymistä. Tämä perustelee osaltaan esitykseen sisältyvää ehdotusta, jonka mukaan ilmoitusmenettelyt yhdistettäisiin sosiaalihuoltolakiin.

2.3.8 Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen

Lastensuojelulain 28 §:ssä säädetään mahdollisuudesta hakea tuomioistuimelta lupaa lapsen tutkimiseen, jos tutkimus on lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi välttämätön, mutta lapsen huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Hallinto-oikeus tekee päätöksen luvan antamisesta lastensuojelulain 13 §:n 1 ja 2 momenttien tarkoittaman viranhaltijan hakemuksesta. Hakemuksen valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Vaikka lastensuojelulain 88 §:ssä säädetään, että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä, on nykyinen lupamenettely käytännössä osoittautunut hitaaksi eikä lupahakemuksia ole pitkälti prosessin hitaudesta johtuen tehty hallinto-oikeuksiin kuin joitakin vuodessa. Menettely ei näin ole enää toteuttanut sen alkuperäistä tarkoitusta nopeasti saatavissa olevasta avusta.

2.3.9 Menettelysäännökset

Lastensuojelulain 29 § sisältää säännökset lapsen tapaamisesta lastensuojelua toteutettaessa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti ja tapaamisten järjestämisessä on pyrittävä tekemään yhteistyötä huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Lapsi voidaan tavata myös ilman huoltajan suostumusta, jos sen arvioidaan olevan lapsen ikä, kehitys tai olosuhteet muutoin huomioon ottaen lapsen edun mukaista. Jos lapsi on tavattu ilman huoltajan suostumusta, on lapsen asiakirjoihin kirjattava siihen johtaneet syyt ja ilmoitettava myös tapaamisesta huoltajalle, jollei se ole selvästi vastoin lapsen etua.

Lastensuojelulain 30 §:ssä säädetään asiakassuunnitelmasta ja sen sisällöstä, laatimiseen osallistuvista henkilöistä, suunnitelman seuraamisesta ja tarkistamisesta sekä niistä eri tilanteista, joissa suunnitelma on laadittava. Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja hänen perheelleen tulee laatia yhdessä asianomaisten kanssa heidän tuen tarpeeseensa perustuva asiakassuunnitelma, joka tarkistetaan määräajoin, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus tai muu opetus järjestetään sijaishuollon aikana. Lisäksi asiakassuunnitelmaan kirjataan myös esimerkiksi yhteydenpidosta sijaishuollon aikana.

Asiakassuunnitelma on lastensuojelun toteuttamisessa keskeinen työväline. Sen avulla suunnitellaan, arvioidaan ja seurataan lapsen sekä hänen perheensä tarvitsemaa tukea ja palveluja. Lisäksi asiakassuunnitelman avulla lapselle ja perheelle avautuu, minkälaisia muutoksia tarvitaan ja miten muutokseen päästään. (HE 252/2006 vp., s. 87.)

Lastensuojelulain 30 a §:ssä säädetään hoito- ja kasvatussuunnitelmasta. Lastensuojelulaitokseen sijoitettuna olevan lapsen asiakassuunnitelmaa on täydennettävä lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmalla sijaishuoltopaikassa, jos lapseen kohdistetaan tai oletetaan kohdistettavan sijaishuollossa rajoituksia.

Lastensuojelulain 31 §:ssä säädetään asiakkaan asiassa pidettävästä neuvottelusta lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi. Lastensuojelun työntekijä arvioi, ketkä neuvotteluun osallistuvat. Neuvotteluun voivat osallistua tarvittaessa lapsi, vanhemmat ja huoltajat, muut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavat tai lapsen huolenpitoon keskeisesti osallistuvat henkilöt, muut lapselle tai perheelle läheiset henkilöt sekä viranomais- ja muut

yhteistyötahot. Pykälässä lastensuojelun työntekijällä tarkoitetaan lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää.

Lastensuojelulain 32 §:ssä säädetään lapsen läheisverkoston kartoittamisesta, mikä on tehtävä ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle. Ainoastaan lastensuojelulain 37 §:n mukaisen avohuollon sijoituksen osalta huoltaja voi kieltää läheisverkoston kartoittamisen. (HE 164/2014 vp, s. 150.) Läheisverkoston kartoittamisella tulee selvittää lapsen vanhemman, jonka luona lapsi pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä vain, jos sitä ei asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla.

Hyvinvointialueen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena.

Jos lapsi asuu henkilön luona, jolle on uskottu lapsen huolto vanhempien ohella tai sijasta, tulee hänelle tarvittaessa turvata perhehoitolain (263/2015) 16 §:n 3 momentissa tarkoitetut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi. Lapsen oheishuoltoasumisjärjestely voidaan toteuttaa viranomaisen myötävaikutuksella, jolloin lapsi siirtyy asumaan läheisensä luo huostaanoton sijaan ja läheiselle vahvistetaan lapsen oheishuoltajuus. Tällaisessa tilanteessa hyvinvointialueelle syntyy velvollisuus korvata oheishuoltajalle perhehoidon palkkioihin rinnastettavaa hoidonkorvausta. (Esim. KHO 4186/2020.)

Lastensuojelulain 32 a §:ssä säädetään siitä, että lapselle ja hänen lailliselle edustajalleen ja huoltajalleen on viipymättä annettava tietoa päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä sekä käytettävissä olevista muutoksenhaku- ja oikeussuojakeinoista sekä oikeusavun saamisesta. Lisäksi vanhemmalle on annettava tieto 89 §:n 1 ja 2 momentin mukaisista muutoksenhakukelpoisista päätöksistä, vanhempaan kohdistuvasta yhteydenpidon rajoituksesta tai muusta päätöksestä, jos siihen on tarve.

Lapsen tai nuoren asiakasasiakirjoihin tulee merkitä 26 §:n 1 momentissa tarkoitetusta vireille tulosta lähtien kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. Kirjaamisesta säädetään lastensuojelulain 33 §:ssä.

Nykytilan arviointi

Asiakassuunnitelmien osalta ongelmana on, että niitä ei tehdä siinä määrin kuin lainsäädännössä velvoitetaan, mikä on tullut myös esiin eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen valvontatoiminnassa. Kaikilla avohuollon asiakkailla ei ole voimassa olevaa asiakassuunnitelmaa.

Lastensuojelulain 32 §:n mukaiseen läheisverkoston kartoittamiseen liittyviin läheisverkostoratkaisuihin ja oheishuoltoasumisjärjestelyihin huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen

LUONNOS

sijaan liittyy epäselvyyttä sääntelyssä. Lisäksi kokonaisuuteen liittyvät käytännöt hyvinvointialueilla ovat osin jäsentymättömiä ja toimintatavoissa on eroja.[40]

Voimassa olevaa 30 §:ää on ehdotettu muutettavaksi osana paraikaa eduskuntakäsittelyssä olevassa HE 149/2025 vp. Siinä ehdotetaan, että asiakassuunnitelma tulee tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein, jos lapsi on sijoitettuna kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

2.3.10 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Lastensuojelulain 7 luvussa säädetään avohuollosta. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimien pitää olla lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä.

Hyvinvointialueella on lastensuojelulain 34 § 1 momentin mukaisesti velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimiin viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu. Lain 3 §:n 2 momentin mukaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.

Lisäksi lastensuojelulain 35 §:ssä säädetään siitä, että mikäli lastensuojelun tarve johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisoloista tai asunnon puuttumisesta, täytyy hyvinvointialueen viipymättä järjestää taloudellinen tuki ja korjata asumisoloihin liittyvät puutteet. Edellytyksenä on, että riittämätön toimeentulo, puutteelliset asuinolot tai asunnon puuttuminen ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle. Asumisen ja toimeentulon turvaaminen ovat lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja heidän perheidensä sekä itsenäistymässä olevien nuorien subjektiivisia oikeuksia (HE 252/2006 vp, s. 153).

Avohuollon tukitoimista säädetään lastensuojelulain 36 §:ssä. Pykälän 1 momentissa viitataan sosiaalihuoltolain 3 luvun mukaisiin sosiaalipalveluihin, kuten kotipalveluun, vertaisryhmätoimintaan, tukihenkilöön tai -perheeseen, lapsen päivähoitoon (nykyisin varhaiskasvatus) ja toimeentulotukeen sekä ehkäisevään toimeentulotukeen. Säännöksen mukaan näiden lisäksi lastensuojelun asiakkuudessa olevalle perheelle on tarvittaessa järjestettävä asiakassuunnitelma huomioon ottaen tukitoimina:1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;2) lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä; 3) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja; 4) tehostettua perhetyötä; 5) perhekuntoutusta; sekä 6) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia

Lastensuojelulain 36 §:n 2 momentin lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lasten päivähoito on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista

[40] Raikio J., Rosberg J., Moisio S., Ruusunen A. & Haliseva A. (2026): Lastensuojelun ovi – tulisiko sitä leventää vai kaventaa? Teoksessa Leivo H., Hedman J., Hirschovits-Gerz T. & Kalliola S. (toim.) Lastensuojelua yhdessä kehittäen. Kansallisen verkoston näkökulmia ja ratkaisuja vuosien 2024–2025 työskentelyn perusteella. Työpaperi 2/2026.THL, 28–40, s. 37–38. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-642-4.

vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.

Perhetyötä koskevaa sääntelyä uudistettiin vuonna 2015 voimaan tulleiden muutosten myötä siten, että niiden jälkeen sosiaalihuoltolaissa on säädetty perhetyöstä ja lastensuojelulaissa tehostetusta perhetyöstä. Muutosta koskevien esitöiden mukaan kyse oli kuitenkin samasta palvelusta, jota koskeva käsite haluttiin muuttaa vastaamaan paremmin palvelun sisältöä (HE 164/2014 vp, s. 148–149). Alun perin perhetyöllä on tarkoitettu esimerkiksi perheen kotona tehtävää työtä (kuten perhetyöntekijän keskusteluapu tai tuki arjen toiminnoissa) ja vanhempien tukea heidän kasvatustehtävässään. (HE 252/2006, s. 154.)

Perhekuntoutuksen käsite tuotiin lastensuojelulakiin sosiaalihuoltolain muutoksen yhteydessä, jolloin se korvasi käsitteellisesti koko perheen sijoituksen perhe- tai laitoshoitoon. Esitöiden mukaan kyse oli kuitenkin samasta palvelusta, jota koskeva käsite haluttiin muuttaa vastaamaan paremmin palvelun sisältöä (HE 164/2014 vp, s. 148–149). Tukitoimella on tarkoitettu koko perheen kuntouttavaa hoitoa lyhytaikaisena sijoituksena. Koko perheen sijoitus voi tapahtua perhehoidossa tai laitoksessa. Sijoitus voi myös liittyä vanhemmalle annettavaan hoitoon, jolloin voi olla tarkoituksenmukaista, että lapsi jatkaa asumista yhdessä vanhempansa kanssa (HE 164/2014 vp, s. 149). Perhekuntoutus on tarkoitettu lisäksi tilanteisiin, joissa on riski kodin ulkopuolisesta sijoituksesta tai perheen jälleenyhdistämistilanteisiin huostaanoton jälkeen.

Lastensuojelulain 37 §:n mukaan lapsi voidaan *sijoittaa avohuollon tukitoimena* joko yksin perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka yhdessä vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan vastaavan henkilön kanssa. Avohuollon sijoitus edellyttää lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumusta. Lapsi voidaan sijoittaa lastensuojelulain 37 §:n 2 momentin mukaisesti yksin avohuollon tukitoimenpiteenä, jos sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Avohuollon sijoituksen on tarkoitus olla luonteeltaan tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa.

Lisäksi lastensuojelulain 37 §:n 3 momentin mukaan alle 2-vuotias lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena vankilan perheosastolle tutkintavankeudessa olevan tai vankeusrangaistusta suorittavan vanhempansa luo. Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleisistä edellytyksistä säädetään lastensuojelulain 37 a §:ssä. Sen 1 momentin mukaan lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena, ellei lapsen etu välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta. Pykälän 2 momentissa säädetään suostumuksesta avohuollon sijoitukseen. Säännöksen 3 momentin mukaan sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimenpiteenä yksin, tulee sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot arvioida vähintään kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvitettävä myös mahdollinen huostaanoton tarve.

Sääntelystä poistettiin vuonna 2015 voimaan tulleiden muutosten myötä kielto sijoittaa lapsi avohuollon tukitoimenpiteenä, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät. Tällä tavoiteltiin kiireellisten sijoitusten vähentämistä ja suunnitelmallisen työskentelyn vahvistamista yhdessä lasten ja perheiden kanssa (HE 164/2014 vp, s. 149–150).

Kiireellisestä avohuollon tukitoimesta säädetään lastensuojelulain 37 b §:ssä. Säännöksen mukaan, jos lapsi lain 40 §:ssä mainitusta syystä tarvitsee kiireellisesti apua, voidaan avohuollon tukitoimia järjestää kiireellisesti edellyttäen, että tukitoimet ovat lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Säännös tarkoittaa sitä, että avohuollon

sijoituksia voidaan järjestää kiireellisinä palveluina ilman, että tuen tarve olisi todettu lapsen asiakassuunnitelmassa.

Nykytilan arviointi

Muun muassa Lastensuojelun Keskusliiton selvityksen perusteella lastensuojelun avohuollon asema on muuttunut sosiaalihuoltolain vuoden 2015 uudistuksen jälkeen. Sosiaalihuoltolain mukaiset matalan kynnyksen palvelut ovat vahvistuneet, jolloin lastensuojelun avohuolto on asemoitunut selkeämmin erityispalveluksi. Avohuollon asiakkuuksissa korostuvat tilanteet, joissa perheellä on jo merkittävää palvelutarvetta tai vastentahtoisuutta yhteistyöhön. Tämän kehityksen on tulkittu kaventaneen lastensuojelun avohuollon roolia, sillä avohuollon työskentely painottuu entistä useammin vaativiin asiakastilanteisiin ja toimii käytännössä usein huostaanoton valmistelun kaltaisissa tilanteissa.[41]

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia koskevassa tutkimustiedossa on aukkoja. Tutkimus ei esimerkiksi ole kattanut sitä, kuinka lastensuojelun avohuollon palvelut on tosiasiallisesti järjestetty tai miten ne vaikuttavat. Avohuollon vaikuttavuuden tutkiminen edellyttäisi laajoja asiakirja- ja rekisteriaineistoja. Keskeistä kuitenkin olisi, että lastensuojelun palveluja tarvitsevat lapset ja perheet tunnistettaisiin ajoissa ja että asiakkaat saisivat yhdenvertaisia, tutkittuun tietoon perustuvia palveluja asuinpaikasta riippumatta.[42]

Sosiaalihuoltolain mukaisen erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja lastensuojelulain mukaisen avohuollon asiakkaan välinen rajanveto on nykytilanteessa epäselvä, sillä lakien määritelmät ovat olleet pitkälti päällekkäiset vuoden 2015 sosiaalihuoltolain uudistuksen jälkeen (HE 164/2015 vp[43]). Tämä on hankaloittanut sen arvioimista, milloin lapsen tuen tarpeeseen voidaan vastata sosiaalihuoltolain mukaisin palveluin ja milloin edellytykset lastensuojelun asiakkuudelle täyttyvät. Erona erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja lastensuojelua tarvitsevan lapsen määritelmässä on lainsäädännön mukaan se, että lapsen arvioidaan tarvitsevan lastensuojelun palveluja ja tukitoimia. Koska yhtenäisiä arviointimenetelmiä ei ole, asiakkuuden määrittely nojaa pitkälti sosiaalityöntekijän harkintaan, osaamiseen ja organisaatiokohtaisiin linjauksiin.

Epäselvyyttä lisää sosiaalihuoltolain mukaisten kotiin annettavien palvelujen ja lastensuojelun avohuollon tukitoimien sisällöllinen samankaltaisuus. Vaikka lainsäädäntö edellyttää lastensuojelun asiakkuutta silloin, kun tarvitaan nimenomaan lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia, käytännössä asiakkuuksien välinen ero on pieni. Konkreettiset eroavaisuudet liittyvät lähinnä mahdollisuuksiin järjestää ympärivuorokautista perhekuntoutusta ja lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena lastensuojelulain mukaisina tukitoimina. Päällekkäisyyttä lisää edelleen se, että lastensuojelun asiakkaalla on oikeus myös sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin.

---

[41] Lehto-Lundén T. & Nila L. (2026): Mitä kuuluu, lastensuojelun avohuolto? Lastensuojelun Keskusliitto, verkkojulkaisu 1/2026, s. 8. Saatavissa: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2026/01/220126MitaKuuluuLastensuojelunAvohuoltoSelvitys2026.pdf

[42] Toivonen V-M., Kääriäinen A. & Kylmäluoma A. B. (2025): Lastensuojelun avohuolto tutkittuina palveluina. Oikeus 54(2), s. 141–159, s. 153–154. Saatavissa: https://oikeus.journal.fi/article/view/152566

[43] Hallituksen esityksen s. 99 todetaan seuraavasti: ”Erityisen tuen tarpeessa olevalla lapsella tarkoitettaisiin laissa lapsia, joilla on erityisen tuen tarve, joko 3 kohdassa mainitusta syystä tai sen johdosta, että heidän terveytensä tai kehityksensä vaarantuu joko oman käyttäytymisen tai kasvuolosuhteiden takia. Määrittely vastaa voimassa olevassa lastensuojelulain 34 §:ssä olevaa lastensuojelun avohuollon asiakkuuden määritelmää.”

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnan epäselvyys on johtanut tilanteisiin, joissa lapsi siirtyy toistuvasti erityisen tuen asiakkuudesta lastensuojelun avohuollon asiakkaaksi ja takaisin. Lisäksi palvelutarpeen arviointeja tehdään useita ja tukitoimien käynnistyminen voi viivästyä, mikä voi heikentää tuen oikea-aikaisuutta ja yhdenvertaista saatavuutta.[44]

Kokonaisuutena lastensuojelun avohuollon nykytilaa leimaavat tukitoimien saatavuuden ja niiden sisällön huomattava alueellinen vaihtelu sekä perhetyön eri muotoihin liittyvä terminologinen ja toiminnallinen epäselvyys. Viimeksi mainittu näkyy esimerkiksi siinä, ettei perhetyön, kotipalvelun ja lastensuojelun avohuollon tukitoimien rajanveto ole selkeä. Lisäksi moniammatillisen yhteistyön puutteellinen toteutuminen ja katkonaiset palveluketjut kuormittavat palvelujärjestelmää. Puuttuva tutkimustieto vaikeuttaa palvelujen kehittämistä ja ohjausta. Edellä sanottu korostaa tarvetta palvelujen selkeyttämiselle.

Lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen liittyvä tuki painottuu Lastensuojelun Keskusliiton kyselyyn vastanneiden avohuollon työntekijöiden mukaan usein akuutteihin kriiseihin, mikä heikentää mahdollisuuksia perheen tilanteen suunnitelmalliseen arviointiin ja varhaiseen tukeen. Selvityksen perusteella henkilöstön vaihtuvuus, resurssipula ja palvelujen heikko saatavuus hidastavat perheen tilanteen selvittelyä. Avohuolto joutuu usein paikkaamaan muiden palvelujen, erityisesti mielenterveys- ja päihdepalvelujen, puutteita. Lasten ja nuorten näkökulmia ei aina saada riittävästi esiin, mikä heikentää ongelmatilanteen kokonaisvaltaista ymmärtämistä.[45]

Lapsiperheiden köyhyyden on tunnistettu lisäävän lastensuojelun tarvetta. Pitkittäistutkimuksessa vuosilta 1992–2021 havaittiin, että viimesijaisten etuuksien korkea käyttöaste on yhteydessä suurempaan kodin ulkopuolisten sijoitusten osuuteen. Tämä yhteys on vahvistunut viimeisten vuosien aikana.[46] Täydentävän toimeentulotuen puolestaan on havaittu vähentävän lastensuojelun tarvetta.[47]

Lastensuojelulain 35 §:ssä säädetään siitä, että hyvinvointialueen täytyy viipymättä korjata asumisoloihin liittyvät puutteet, jos ne ovat syynä lastensuojelun tarpeelle. Käytännössä asumisen turvaaminen on hyvinvointialueilla toteutettu siten, että sosiaalityöntekijä kirjoittaa niin sanottuja asuntolausuntoja tai asuntopuoltoja kunnan asuntoviranomaisille. Asuntoviranomaiset eivät kuitenkaan ole sidottuja lastensuojeluviranomaisen kirjoittamiin lausuntoihin.

Taloudellisella tuella on merkittävä rooli lastensuojelun avohuollossa. Taloudellisen tuen korostuminen kertoo ainakin osittain siitä, että lastensuojelu joutuu vastaamaan moniin

---

[44] Tynkkynen L.-K., Paatela S., Aalto A.-M., Keskimäki I., Nykänen E., Peltola, M., Sinervo T., Tammi T. & Viita-aho M. (toim.) (2025): Johdanto. Teoksessa Tilannekuvia hyvinvointialueilta – muutokset palvelujärjestelmässä sote-uudistuksen alkuvuosina. Raportti 3/2025, s. 15–20, s.15–17. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-459-8

[45] Lehto-Lundén T. & Nila, L. (2026): Mitä kuuluu, lastensuojelun avohuolto? Lastensuojelun Keskusliitto, verkkojulkaisu 1/2026, s. 5, 37–38. Saatavissa: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2026/01/220126MitaKuuluuLastensuojelunAvohuoltoSelvitys2026.pdf

[46] Hiilamo A., Keski-Säntti M., Niemelä M. & Ristikari T. (2023): The increasing association between child poverty and children in out of-home care – an ecological longitudinal analysis of Finnish municipalities in the period 1992–2021. Child Abuse & Neglect 145, s. 1–9. Saatavissa: https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106395

[47] Toikko T., Seppälä P. & McLaughlin T. (2022): Additional income support buffers the demand for child protection services at the municipality level. International Journal of Social Welfare 33(1), 5–17.

asiakkaiden arjen perustarpeisiin, kuten taloudelliseen selviytymiseen.[48] Lastensuojelu voi joutua vastaamaan perheen taloudellisiin vaikeuksiin, asumisen epävarmuuteen tai toimeentulon puutteisiin.

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiden mukaan lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut näyttäytyvät epäyhtenäisinä, riittämättömästi resursoituina ja alueellisesti eriytyneinä. Erityisesti terapiapalvelut ja neuropsykiatriset tukimuodot ovat puutteellisia ja lastensuojelun avohuolto joutuu usein paikkaamaan muita palvelujen puutteita. Palvelut eivät tällöin muodosta systemaattista kokonaisuutta, vaan ne näyttäytyvät pirstaleisina ja vaikeasti saavutettavina. Ammattilaisten mukaan lapsen kuntoutumista edistäville hoito- ja terapiapalveluille olisi merkittävä tarve, mutta palvelujen saatavuus monilla hyvinvointialueilla on heikko. Palvelujen puutteet ja niihin pääsemisen viiveet saattavat heikentää lapsen kuntoutumisen edellytyksiä. Tämä johtaa tilanteisiin, joissa lapsen tarpeet kyllä tunnistetaan, mutta tarkoituksenmukaisia hoito- ja terapiapalveluja ei pystytä toteuttamaan riittävän intensiivisesti, oikea-aikaisesti tai pitkäjänteisesti.[49]

Hoito- ja terapiapalvelut kuuluvat lähtökohtaisesti terveydenhuollon järjestämisvastuulle. Esimerkiksi lasten ja nuorten päihde- ja riippuvuushoito toteutuu pääasiassa terveydenhuollon järjestämänä avohoitona, jota tuotetaan hyvinvointialueilla ja järjestöjen palveluissa. Matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuudessa ja saavutettavuudessa on alueellisia eroja. Lastensuojelun rooli rajoittuu ainoastaan ohjaukseen, palvelutarpeen esiin nostamiseen ja hoidon vaatimiseen asiakkaan puolesta. Hoitoon pääsyn kriteerit, jonot ja palveluprosessit määräytyvät terveydenhuollon käytäntöjen mukaisesti eivätkä lastensuojelun arvioiman kiireellisyyden perusteella. Tämä vaikuttaa siten, että vaikka lapsen kuntoutuksen tarve tunnistettaisiin sosiaalityössä, lastensuojelu ei pysty vaikuttamaan palvelujen ajoitukseen, intensiteettiin tai toteutustapaan. Tällöin lastensuojelun vastuulle jää lähinnä lapsen arjen tukeminen ja kriisityö. Lastensuojelun näkökulmasta palvelujärjestelmä näyttäytyy tältä osin vaikeasti saavutettavana, mikä heikentää mahdollisuuksia tukea lapsen kuntoutumista oikea aikaisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tehostettu perhetyö on intensiivistä, usein perheen kriisitilanteeseen liittyvää tukea, jonka yhtenä elementtinä voidaan pitää myös kontrollia. Tehostettu perhetyö tulee järjestää monialaisena, jos perheen tuen tarve tätä edellyttää. Tarvittaessa tukea tulee olla perheen kanssa ympäri vuorokauden. Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön ja lastensuojelulain mukaisen tehostetun perhetyön välinen rajanveto on pulmallinen ja epäselvä. Tämä voi johtaa hyvinvointialuekohtaisiin eroihin, yhdenvertaisuuden vaarantumiseen ja palveluiden saatavuuden puutteisiin.[50] Perhetyön ja tehostetun perhetyön lisäksi myös kotiin annettava perhekuntoutus ja avoperhekuntoutus ovat käsitteellisesti ja sisällöllisesti osin päällekkäisiä. Palvelujen järjestämistavat ja vaatimukset vaihtelevat alueittain, mikä vaikeuttaa palvelujen tarkoituksenmukaista

[48] Lehto-Lundén T. & Nila L. (2026): Mitä kuuluu, lastensuojelun avohuolto? Lastensuojelun Keskusliitto, verkkojulkaisu 1/2026, s. 24. Saatavissa: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2026/01/220126MitaKuuluuLastensuojelunAvohuoltoSelvitys2026.pdf

[49] Lehto-Lundén T. & Nila L. (2026): Mitä kuuluu, lastensuojelun avohuolto? Lastensuojelun Keskusliitto, verkkojulkaisu 1/2026, s. 5, 27. Saatavissa: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2026/01/220126MitaKuuluuLastensuojelunAvohuoltoSelvitys2026.pdf

[50] Seppälä P., Jaakola A.-M. & Toikko T. (2025): Kuntatason analyysi lapsiperheiden sosiaalihuollon peruspalveluiden ja lastensuojelun erityispalveluiden yhteydestä. Yhteiskuntapolitiikka 90(3), s. 291–292. Saatavissa: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025061166771

kohdentamista ja heikentää sekä asiakkaiden että ammattilaisten mahdollisuutta hahmottaa palvelujen tehtäväjakoa.

Nykyisen tutkimustiedon[51] perusteella ei tiedetä riittävällä tarkkuudella, mihin tuen tarpeisiin tehostettu perhetyö eri tilanteissa kohdistuu tai millä perusteilla se valitaan suhteessa muihin avohuollon tukitoimiin. Tietoa ei ole myöskään siitä, mitä avohuollon tukitoimet, joista tehostettua perhetyötä voi pitää keskeisenä, konkreettisesti sisältävät eri hyvinvointialueilla ja miten toteutustavat vaihtelevat. Ei myöskään tiedetä, millaisia lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia tehostetulla perhetyöllä on lapsen, vanhempien ja perheen kokonaistilanteeseen ja miten tehostettu perhetyö suhteutuu lapsen aiempiin ja rinnakkaisiin palveluihin kuten peruspalveluihin, sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin tai terveydenhuollon mielenterveyspalveluihin. Myöskään se, millaiset asiakaspolut johtavat tehostettuun perhetyöhön ja mitä tapahtuu perheille palvelun päättymisen jälkeen, ei ole tutkitusti tiedossa. Lisäksi tutkimus painottuu vahvasti työntekijöiden näkemyksiin ja laadullisiin haastatteluaineistoihin. Lasten ja vanhempien omat kokemukset avohuollon tukitoimista sekä rekisteri- ja asiakirja-aineistoihin perustuva tieto ovat niukkoja. Myöskään ammatillisen osaamisen, menetelmällisen laadun tai intensiivisen työn vaatimien resurssien merkitystä ei ole juuri tutkittu, vaikka lasten ja perheiden tilanteet ovat tutkimusten mukaan monimutkaistuneet ja vaativat yhä erikoistuneempaa osaamista.

Perhekuntoutus on lastensuojelun avohuollon yksi keskeinen tukimuoto, jonka tavoitteena on vahvistaa perheen toimintakykyä ja vähentää sijaishuollon tarvetta. Perhekuntoutusta on saatavilla sekä laitosmuotoisena palveluna että kotiin vietävänä, perheen arkeen integroituvana tukena. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) 18 §:n mukaan Kelan kuntoutusrahaa voidaan myöntää laitosmuotoisen perhekuntoutuksen ajalta, mikä helpottaa lapsiperheiden halukkuutta ja mahdollisuutta osallistua perhekuntoutukseen. Sen sijaan kotona toteutettavasta perhekuntoutuksesta ei nykyisen soveltamiskäytännön mukaan makseta etuutta, vaikka siihen osallistuminen estäisi vanhemman työssä käynnin vastaavalla tavalla.

Perhetyön, tehostetun perhetyön ja perhekuntoutuksen käsitteisiin liittyvä sisällöllinen epäselvyys on aiheuttanut hämmennystä palvelun muodossa ja sisällössä. Kentällä on ollut hankala ymmärtää, mitä eroja liittyy esimerkiksi henkilöstön menetelmälliseen osaamiseen eri palvelumuodoissa.[52] Hyvinvointialueilla on erilaisia ja kirjavia kotiin vietävän lastensuojelun tuen järjestämisen tapoja.[53]

Muihin lasta ja perhettä tukeviin palveluihin ja tukitoimiin sisältyvät hyvinvointialueilla kehitetyt tai paikallisesti vakiintuneet toimintamallit, jotka eivät sijoitu selkeästi yksittäiseen laissa nimettyyn palvelukokonaisuuteen. Tällaisia tukitoimia voivat olla esimerkiksi erilaiset ryhmämuotoiset tukipalvelut, matalan kynnyksen yksilöllinen tuki, vanhemmuuden ja arjen hallinnan tukemiseen perustuvat interventiot sekä kolmannen sektorin kanssa toteutetut palvelukokonaisuudet. Palvelut vaihtelevat merkittävästi hyvinvointialueittain.

---

[51] Toivonen V-M., Kääriäinen A. & Kylmäluoma A. B. (2025): Lastensuojelun avohuolto tutkittuina palveluina. Oikeus 2/2025. Saatavissa: https://oikeus.journal.fi/article/view/152566/118668

[52] Alatalo M., Lappi K. & Petrelius P. (2017): Lapsikeskeinen suojelu ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä. Työpaperi 17/2017. THL, s. 17. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-859-3.

[53] Alatalo M., Lappi K. & Petrelius P. (2017): Lapsikeskeinen suojelu ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä. Työpaperi 17/2017. THL, s. 18. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-859-3.

Avohuollon tukitoimena toteutuvat sijoitukset ovat luonteeltaan lyhytkestoisia ja niiden tarkoituksena on tukea lasta ja perhettä siten, että kotiin palaaminen olisi mahdollista. Avohuollon sijoituksen aikana vanhemmat vastaavat lapsen kustannuksista, mikä erottaa avohuollon sijoituksen huostaanotosta. Kelan nykyinen perustoimeentulotuen soveltamiskäytäntö rinnastaa kuitenkin avohuollon sijoituksen huostaanottoon, jolloin lapsen perusosa poistetaan laskelmasta ja lapsi poistetaan talouden henkilömäärästä, mikä voi johtaa esimerkiksi asumismenojen alentamisvaatimuksiin.[54] Tämä voi olla vanhemmalle kohtuutonta, koska hänen vastuunsa kustannuksista ei vähene. Tilannetta voidaan paikata täydentävällä toimeentulotuella tai lastensuojelun taloudellisella tuella, mutta tämä lisää hallinnollista kuormitusta jo valmiiksi kuormittavassa elämäntilanteessa.

Kiireellisen avohuollon tukitoimen asema suhteessa muihin avohuollon tukitoimiin ja kiireelliseen sijoitukseen on käytännössä osin epäselvä. Monilla hyvinvointialueilla tukimuotoa käytetään vain rajallisesti. Tukitoimi ei ole vakiintunut osaksi lastensuojelupalveluja, eikä sen soveltamiselle ole kehittynyt yhtenäisiä toimintakäytäntöjä. Tämä vaikeuttaa kyseisen sääntelyn käytön arviointia.

Sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla on tutkimuksissa havaittu yhteys lastensuojelun tarpeen määrään. Kotipalvelu on yhteydessä avohuollon asiakkaiden pienempään osuuteen. Sen sijaan sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö tukevampana palveluna on havaittu olevan yhteydessä kodin ulkopuolisten sijoitusten suurempaan määrään.[55] Niin ikään järjestämisvastuisen toimijan ongelmat laadukkaiden lastensuojelun avohuollon palveluiden tuottamisessa tai vaikeudet toteuttaa palvelutarpeen arvioinnit ajallaan on yhteydessä lisääntyneisiin kiireellisten sijoitusten määriin. Lastensuojelujärjestelmän rakenteelliset ongelmat voivat näin ollen tuottaa suuremman tarpeen kiireellisille sijoituksille.[56]

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta on tunnistettu haastavaksi. Vaaraksi on tunnistettu, että lasten palvelujen tarvetta arvioidaan toistuvasti, jolloin lapsi on pidempään turvattomissa oloissa ja konkreettiset tukitoimet voivat jäädä vähäisiksi. Lasta saatetaan myös siirtää useamman kerran sosiaalihuoltolain mukaisesta asiakkuudesta lastensuojelun asiakkuuteen ja toisinpäin.[57]

2.3.11 Kiireellinen sijoitus

Lastensuojelulain 38 §:n mukaan lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti, jos lapsi on 40 §:ssä mainituista syistä välittömässä vaarassa. Kiireellisen sijoituksen perusteena voi olla lapsen terveyden ja kehityksen vakava vaarantuminen lapsen huolenpidossa tai muissa kasvuolosuhteissa olevien puutteiden vuoksi. Lisäksi perusteena voi olla lapsen päihteiden käyttö, rikollinen teko, jota ei ole pidettävä vähäisenä, tai muu vastaava käyttäytyminen, joka vaarantaa vakavasti

[54] Kela (2026): Etuusohje: Toimeentulotuki (27.03.2026), s. 125–126. Saatavissa: Toimeentulotuki
[55] Seppälä P., Jaakola A.-M. & Toikko T. (2025): Kuntatason analyysi lapsiperheiden sosiaalihuollon peruspalveluiden ja lastensuojelun erityispalveluiden yhteydestä. Yhteiskuntapolitiikka 90(3), s. 291. Saatavissa: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025061166771
[56] Hietamäki J., Seppälä P., Häkkilä L. & Toikko T. (2023): The Quality of Child Protection Buffers the Need for Emergency Child Removals—An Analysis of the Finnish Child Protection System. Journal of Social Service Research, 49(5), 582–594. Saatavissa: https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01488376.2023.2247015
[57] Seppälä P., Jaakola A.-M. & Toikko T. (2025): Kuntatason analyysi lapsiperheiden sosiaalihuollon peruspalveluiden ja lastensuojelun erityispalveluiden yhteydestä. Yhteiskuntapolitiikka 90(3), s. 291. Saatavissa: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025061166771

lapsen terveyttä tai kehitystä. Suhteellisuusvaatimus kuitenkin edellyttää, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos 7. luvussa tarkoitetut avohuollon toimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai ne eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia ja sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista. Kiireellinen sijoitus on vakava puuttuminen ihmisten elämään ja yksityisyyteen. Kiireellinen sijoitus on viimesijainen toimenpide, kun ei ole mitään muita mahdollisuuksia turvata lapsen tilannetta. Välittömän vaaran tulkintaa on avattu tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfossa.[58]

Kiireelliseen sijoitukseen voi olla monia erilaisia syitä. Tällaisia syitä voivat esimerkiksi olla: kodin olosuhteet tai puutteet lapsen huolenpidossa, jotka vaarantavat välittömästi lapsen terveyden tai kehityksen. Lapsen vanhemmat ovat kykenemättömiä väliaikaisesti huolehtimaan lapsestaan päihteidenkäytön tai akuutin mielenterveysongelman vuoksi. Lapsen vanhemmat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan, mikä välittömästi vaarantaa lapsen terveyden tai kehityksen. Lapsi on jätetty heitteille tai häntä on kohdeltu kaltoin, ja hänen terveytensä ja hyvinvointinsa on välittömässä vaarassa. Lapsi itse vaarantaa käyttäytymisellään välittömästi terveyttään ja kehitystään käyttäytymällä itsetuhoisesti, käyttämällä päihteitä tai tekemällä rikoksia tai rikollisia tekoja. Kiireellinen sijoitus on luonteeltaan turvaamistoimenpide. Kiireellisen sijoituksen perusteena voivat tämän takia olla ainoastaan päätöksentekohetkellä ja välittömästi sitä ennen vallinneet olosuhteet.[59]

Kiireellinen sijoitus on aina sijaishuoltoa. Jos lapsi sijoitetaan kiireellisesti, hänet voidaan sijoittaa perhehoitoon, lastensuojelulaitokseen, tai järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito. Kiireellinen sijoitus myös lapsen läheisverkostoon on mahdollinen.

Kiireellisestä sijoituksesta päättää hyvinvointialueen määräämä virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä, jonka päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää, mutta se on lopetettava heti, kun sille ei ole enää edellytyksiä. Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen voi tehdä johtava viranhaltija. Kiireellinen sijoitus voi jatkua ilman uutta päätöstä yli 30 päivää, jos 30 päivän kuluessa tehdään huostaanottohakemus hallinto-oikeuteen tai ennen kiireellistä sijoitusta lapsen huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä hallintotuomioistuimessa. Kiireellisen sijoituksen aikana hyvinvointialueella on oikeus päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa siten kuin 45 §:ssä säädetään. Ottaen huomioon hallinto-oikeuden käsittelyajat, voi kiireellinen sijoitus jatkua samalla päätöksellä jopa noin vuoden ajan.

Lastensuojelulain 38 a §:ssä säädetään kiireellisen sijoituksen jatkamisesta. Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi, voidaan kiireellistä sijoitusta jatkaa enintään 30 päivällä edellyttäen, että: tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä; välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta ja jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

Ennen kuin tehdään päätös kiireellisestä sijoituksesta, sen jatkamisesta ja lopettamisesta täytyy selvittää lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos selvittämisestä

---

[58] Sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo: Mitä tarkoittaa välitön vaara kiireellisen sijoituksen edellytyksenä? https://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo_8_2015.pdf/ce4381e3-f413-4c06-945e-73ede882b565/Kuntainfo_8_2015.pdf?t=1443512197000

[59] Räty T. (2022): Lastensuojelulaki – Käytäntö ja soveltaminen. 5. uudistettu painos, s. 412.

aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle. Jos lapsen, vanhemman, huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan mielipidettä ei ole selvitetty ennen kiireellistä sijoitusta, on henkilölle tiedotettava kiireellisestä sijoituksesta mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen. Tiedottamisen yhteydessä henkilölle on varattava mahdollisuus esittää käsityksensä asiasta ja saada tietoa oikeudesta saada apua siten kuin lastensuojelulaissa ja muussa laissa säädetään. Mielipiteen selvittämisestä säädetään lastensuojelulain 39 a §:ssä.

Jos kiireellisen sijoituksen täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää päätöksen lainvoimaiseksi tuloon saakka, voidaan päätöksessä määrätä se heti täytäntöönpantavaksi mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta lastensuojelulain 91 §:n 1 momentin perusteella.

Nykytilan arviointi

Kiireellisen sijoituksen tarve tunnistetaan aiempaa laajemmin lisääntyneiden ilmoitusten ja lakisääteiseksi vakiintuneen sosiaalipäivystyksen avulla. Näin ollen lapsen kiireellinen sijoittaminen on mahdollista kaikkina vuorokauden aikoina. Sen lisäksi, että kiireellisten sijoitusten määrä on viime vuosikymmeninä lisääntynyt, myös toimenpiteen käyttöalassa on tapahtunut muutoksia. Painopiste on siirtynyt äkillisistä terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista tilanteista osaksi laajempaa toimenpidekokonaisuutta. Sijoituksia tehdään pitkissä asiakasprosesseissa, ja niillä haetaan käännettä juuttuneeseen tilanteeseen. Kiireellisyys on harvoin täysin yllättävää, se on enemmänkin mekanismi, joka tuotetaan ja otetaan käyttöön ammatillisen harkinnan tuloksena. Käyttöalan laajeneminen on yhteydessä siihen, että toimenpiteestä on tullut ennen kaikkea teini-ikäisten sijoitus. Kiireellisellä sijoituksella on keskeinen tehtävä monessa huostaanottoprosessissa, sillä huostaanoton valmistelu on yleisin jatkotoimenpide. Esimerkiksi vuonna 2023 kiireellisesti sijoitetuista lapsista otettiin vuoden 2024 loppuun mennessä huostaan lähes puolet (44 %). Sijoitustyyppinä jollain tavalla ennakoitu kiireellinen sijoitus on yleisempi kuin täysin yllättävä ja äkillinen interventio. Tilanteet ovat usein varsin pitkälle komplisoituneita, ja ollaan lähellä huostaanottoa, kun kiireellinen sijoitus otetaan keinovalikoimasta käyttöön.[60] Nykyinen kiireellistä sijoitusta koskeva säännös nimenomaisesti edellyttää välitöntä vaaraa 40 §:ssä mainituista syistä eli kriteerit ovat samat, kun huostaanottoa koskien, mikä on saattanut osaltaan ohjata kiireellisen sijoituksen käyttöalan laajenemista juuttuneisiin ja pitkittyneisiin ongelmatilanteisiin ja huostaanottoa edeltäväksi interventioksi. Useat lapset ovat myös huostaanottoa koskevan hallinto-oikeuskäsittelyn aikana kiireellisesti sijoitettuina, mikä osaltaan saattaa ilmentää sitä, että lapsen kasvuolosuhteissa on ollut vaarantavia tekijöitä jo pidempään ilman suoraa yhteyttä hetkeen, kun kiireellinen sijoitus tehdään. Kiireellisen sijoituksen käyttöala on viranomaiskäytännössä muotoutunut ainakin osin erilaiseksi kuin mitä lakia säädettäessä on tarkoitettu.

Välittömän vaaran käsitteeseen liittyy myös osin epäselvyyttä ja tulkinnallista väljyyttä, koska käsitettä ei ole avattu kiireellistä sijoitusta koskevassa säännöksessä, eikä myöskään lain esitöissä.

2.3.12 Huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva päätöksenteko ja muutoksenhaku

Lastensuojelulain 40 §:n mukaisesti huostaanottoon ja sijaishuoltoon sijoittamiseen tulee ryhtyä, mikäli puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti

[60] Lähde, A. (2024): Pelkistettyä todellisuutta: Kiireellinen sijoitus ja asiakasprosessin johtaminen. Turun yliopisto. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9621-6, s. 255–258.

vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Lisäksi edellytetään, että avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja että sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevat asiat valmistelee 41 §:n 1 momentin mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. Valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta ja muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta siten kuin lastensuojelulain 14 §:ssä säädetään.

Lastensuojelulain 40 §:n mukaista huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva päätöksenteko on kaksijakoinen. Päätöksenteosta säädetään 43 §:ssä. Lastensuojelulain 42 §:ssä säädetään asianosaisten kuulemisesta huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevassa asiassa. Ennen päätöstä tulee kuulla hallintolain 34 §:n mukaisesti asianosaisia. Mikäli kukaan asianosainen ei vastusta huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista, tekee päätöksen lastensuojelulain 13 §:n 2–3 momenttien mukainen johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Mikäli kyseessä on tahdonvastainen huostaanotto eli joku asianosainen vastustaa huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista, siirtyy päätöksenteko hakemusasiana hallinto-oikeuteen. Lastensuojelulain 44 §:n mukaisen hakemuksen hallinto-oikeuteen tekee 13 §:n 2–3 momenttien mukainen johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Muutoksenhaku huostaanotosta on hallinto-oikeuteen lastensuojelulain 90 §:n mukaisesti ja hallinto-oikeuden tekemästä päätöksestä ilman valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen 92 §:n 2 momentin mukaisesti. Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (jäljempänä hallintoprosessilaki) tuli voimaan 1.1.2020 ja korvasi entisen hallintolainkäyttölain (586/1996). Hallintoprosessilain 107 §:n vahvistaman pääsäännön mukaan valittaminen hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää lähtökohtaisesti korkeimman hallinto-oikeuden myöntämää valituslupaa.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on 47 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitava huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostassapidon lopettamista tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi. Asianosaiset voivat aina hakea lastensuojeluviranomaiselta huostassapidon lopettamista 47 §:n 1 momentin mukaisesti ja halutessaan valittaa kielteisestä päätöksestä hallinto-oikeuteen. Kun harkitaan huostassapidon lopettamista tulee arvioida lapsen etua ja ottaa 47 §:n 3 momentin mukaisesti huomioon sijaishuollon kestoaika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiensa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Tahdonvastaisia huostaanottoja koskeva päätöksenteko siirtyi kunnallisilta sosiaalilautakunnilta hallinto-oikeuksille vuonna 2008 edellisen lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tähän asti sekä tahdonvastaisista että suostumukseen perustuvista huostaanotoista oli päättänyt kunnallinen sosiaalilautakunta.

Nykytilan arviointi

Lastensuojelulain mukainen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen on perustuslain 10 §:n yksityiselämän suojaan ja 7 §:n henkilökohtaiseen vapauteen voimakkaasti puuttuva toimenpide. Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta perusoikeutena, oikeudesta tulla kuulluksi ja oikeudesta saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevan päätöksenteon ja muutoksenhaun haasteiksi on tunnistettu suostumuksen rooli kaksiportaisessa päätöksenteon järjestelmässä. Haasteena on suostumuksen ilmaisemisen ristiriitaisuus lastensuojelun valtasuhteiden kontekstissa ja perhesuhteiden vaikutus suostumukseen. Kaksijakoisen huostaanoton päätöksenteon ongelma koskee rajanvetoa pakon ja vapaaehtoisuuden välillä. Rajan liukuvuus aiheuttaa epätietoisuutta ja johtaa helposti epäyhtenäiseen soveltamiskäytäntöön.[61] Tutkimuksen mukaan vapaaehtoisuus voi olla näennäistä, muodollista tai voidaan puhua vapaaehtoisesta pakosta.[62] Oikeudellisesti pätevän suostumuksen edellytykset täyttyvät suostumukseen perustuvan huostaanoton kohdalla puutteellisesti. Pätevä suostumus edellyttää myös riittävän tiedon saamista ja suostumuksen kannalta merkityksellisen tiedon ymmärtämistä. Lastensuojelulain säännökset koskien viranomaisen informointivelvollisuutta ja velvollisuutta varmistaa, että henkilö on ymmärtänyt asian kannalta merkityksellisen tiedon, eivät ole tähän nähden riittävinä.[63]

Tuomioistuintilastojen mukaan vuonna 2024 hallinto-oikeuksiin saapui yhteensä 2 275 lastensuojeluasiaa käsiteltäväksi. Ratkaisuja lastensuojeluasioissa tehtiin 2 398 ja vuoden lopussa asioita oli vireillä 1 485. Huostaanottoja koskevista ratkaisuista vain hyvin pieni osa muuttuu korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja korkeimman hallinto-oikeuden rooli tahdonvastaisia huostaanottoja koskevissa asioissa on jäänyt pieneksi. Hallinto-oikeuksien päätöksiä on kumottu korkeimmassa hallinto-oikeudessa erityisesti prosessuaalisista syistä ja ajoittain myös muista syistä.[64] Rajoittamatonta valitusoikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen on puoltanut huostaanoton luonne suuresti perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuvana päätöksenä sekä tähän liittyvä korostunut oikeusturvan tarve. Tuomioistuinlaitosta on vuosia haluttu kehittää kohti suuntaa, jossa korkein hallinto-oikeus on valituslupatuomioistuin, joka ohjaa päätöksillään oikeus- ja hallintokäytäntöä, valvoo hallinnon lainalaisuutta ja pitää yllä oikeusvaltiota koskevaa luottamusta yhteiskunnassa.[65]

---

[61] Huhtanen, R. (2025): Lapsen huostaanottoa ja kiireellistä sijoitusta koskeva päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä. Oikeudellinen arvio. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:2. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8665-7, s. 42.

[62] Pösö, T. (2024): Suostumus ja vastustus lastensuojelun päätöksenteossa. Teoksessa Jahnukainen M. & Harrikari T. (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Helsinki: Vastapaino, s. 153–172.

[63] Pösö, T. (2024): Suostumus ja vastustus lastensuojelun päätöksenteossa. Teoksessa Jahnukainen M. & Harrikari T. (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Helsinki: Vastapaino, s. 153–172.; Enroos R., Korpinen J. & Pösö T. (2021): 'Informed consent' in consensual child welfare: some reflections on its controversial nature, European Journal of Social Work 24(5), 852–863. https://doi.org/10.1080/13691457.2021.1901658.

[64] Kuusiniemi, K. (2022): Lastensuojelun päätöksentekojärjestelmän uudistaminen ja korkein hallinto-oikeus. Lakimies 120(3–4), s. 680–683, s. 682. https://journal.fi/lakimies/article/view/156536

[65] Kuusiniemi, K. (2022): Lastensuojelun päätöksentekojärjestelmän uudistaminen ja korkein hallinto-oikeus. Lakimies 120(3–4), s. 680–683. https://journal.fi/lakimies/article/view/156536

Haasteena on prosessien käsittelyn viivytyksettömyyden haasteet ja korkeimman hallinto-oikeuden rooli ensisijaisena muutoksenhaun tuomioistuimena tahdonvastaisia huostaanottoja koskevissa asioissa. Lastensuojelulain 88 §:n mukaisesti lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevat asiat on käsiteltävä tuomioistuimissa kiireellisinä. Vuonna 2023 hallinto-oikeuksien keskimääräinen käsittelyaika huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevissa asioissa oli 8,6 kuukautta. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa keskimääräinen käsittelyaika huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevissa asioissa oli 11,8 kuukautta vuonna 2019. Huostaanottoasian käsittelyaika voi aiheuttaa lapselle ja perheelle epävarmuutta sekä hidastaa sijaishuollon aikaisen työskentelyn tavoitteellista käynnistymistä. Hallinto-oikeuden päätöksen odotusaika on lapsen elämässä kiistatta pitkä ja vastaa käytännössä yhtä koulun lukuvuotta.

Huostaanoton päätöksentekoon ja tilanteeseen liittyy monen suuntaisia valta- ja tunnesuhteita. Lapsen ilmaisemaan näkemykseen vaikuttavat myös lojaliteetti perheenjäseniään kohtaan sekä tähän liittyvät ristiriidat. Lastensuojelulain suostumus perustuu ajatukselle itsemääräämiseen kykenevistä yksilöistä ja tunnistaa huonosti haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset sekä erityisesti lapset.[66] Haasteeksi tunnistetaan myös se, että huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva päätöksentekoprosessi perustuu nimenomaisesti kaksijakoiselle mielipiteen ilmaisemiselle hyväksymisestä tai vastustamisesta. Asianosaisen mielipide voi kuitenkin olla moninainen ja sekavakin, sillä mielipiteeseen vaikuttavat epävarmuudet, tunteet ja haavoittuvuudet.[67]

Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen ovat viimesijaisia interventioita. Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa paranna lapsen tilannetta eikä sijaishuolto välttämättä vastaa lapsen tarpeisiin. Kiireelliset toimenpiteet ja uudet huostaanotot kohdistuvat etenkin teini-ikäisiin. Huostaanottoja puretaan Suomessa harvoin, vaikka sijaishuollossa ei saataisi aikaan toivottuja muutoksia lapsen tilanteessa. Etenkin teini-ikäisten kohdalla voisi olla tarpeen pohtia vaihtoehtoisia tapoja vastata lapsen ja perheen tarpeisiin esimerkiksi räätälöimällä tehostettua avohuollon työskentelyä.[68]

Sijoitetut lapset pärjäävät aikuisuudessa keskimääräistä heikommin. Kääriälä ja Hiilamo[69] vertailivat kodin ulkopuolelle sijoitettuja sisaruksiinsa keskiarvoihin perustuvassa tilastollisessa tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan sijoitetut lapset pärjäsivät selvästi heikommin kaikilla tarkastelluilla mittareilla kuin heidän sisaruksensa, joita ei sijoitettu kodin ulkopuolelle. Heidän mukaansa sijaishuolto onnistuu turvaamaan heikosti lasten hyvinvoinnin verrattuna lapsiväestöön keskimäärin mutta myös sellaisiin samasta perheestä tuleviin sisaruksiin, joita ei sijoitettu kodin ulkopuolelle lapsuudessa. Sijoitus lastensuojelulaitokseen ja vaihtuvat sijaishuoltopaikat lisäävät riskiä myöhemmille vaikeuksille.

---

[66] Enroos R., Korpinen J. & Pösö T. (2021): 'Informed consent' in consensual child welfare: some reflections on its controversial nature, European Journal of Social Work 24(5), 852–863. https://doi.org/10.1080/13691457.2021.1901658

[67] Enroos R., Korpinen J. & Pösö T. (2021): 'Informed consent' in consensual child welfare: some reflections on its controversial nature, European Journal of Social Work 24(5), 852–863. https://doi.org/10.1080/13691457.2021.1901658

[68] Aiheesta on myös kansainvälistä tutkimusta. Esimerkiksi Helénsdotter R. (2024): Court-Ordered Care. University of Gothenburg. Saatavissa: https://hdl.handle.net/2077/80362.

[69] Kääriälä A. & Hiilamo H. (2023): Sijaishuollon laatua ja vaikuttavuutta on parannettava. Yhteiskuntapolitiikka 88(2), 195–199, s. 197. Saatavissa: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023041937691

2.3.13 Sijaishuolto

Sijaishuollosta säädetään lastensuojelulain 49–60 §:ssä. Lain 49 §:n mukaan lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla (49 §:n 2 mom.). Lain 49 §:n 3 momentissa säädetään mahdollisuudesta sijoittaa lapsi väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua. Mainitun pykälän 4 momentissa säädetään lapsen sijoittamisesta vankilan perheosastolle vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi enintään siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Alle kolmivuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee lain 50 §:n mukaisesti kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Mahdollisuuksien mukaan tulee ottaa huomioon myös lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta. Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Sijoituksen tulee aina olla lapsen edun mukainen (lastensuojelulain 4 §). Sijaishuollon käytännön toteuttaminen perustuu keskeisesti lapsen asiakassuunnitelmaan ja sitä täydentävään hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.

Perhehoito on laitoshoitoon nähden ensisijainen sijaishuollon muoto. Lain 50 §:n mukaan laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Lain 56 §:n mukaan perhehoitoon sovelletaan perhehoitolain (263/2015) säännöksiä. Perhehoitoa toteutetaan toimeksiantosuhteisena ja ammatillisena perhehoitona. Perhehoito tarkoittaa lapsen ympärivuorokautisen hoidon ja huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Pitkäkestoisessa lastensuojelun perhehoidossa tavoitteena on kodinomaisen hoidon lisäksi läheisten ihmissuhteiden rakentaminen. Lastensuojelun perhehoidossa lähtökohtana on aina lapsen tarpeet eli lapselle etsitään sopivaa perhehoitoperhettä.

Hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa perhehoitolain 3 §:n mukaisesti. Toimeksiantosopimuksella siirretään julkisen hallintotehtävän tosiasiallinen toteuttaminen perhehoitajalle. Hyvinvointialueen tulee tehdä toimeksiantosopimus perhehoitajan kanssa myös niissä tapauksissa, jossa hyvinvointialue hankkisi ostopalveluna perhehoidon yksityiseltä palveluntuottajalta. Perhehoitaja ei ole työsuhteessa hyvinvointialueeseen.

Perhehoitolain 11 §:ssä säädetään asioista, joista hyvinvointialueen ja yksityisen perhehoidon tuottajan välisessä sopimuksessa perhehoidon antamisesta tulee sopia. Toimeksiantosopimuksessa tulee sopia muun muassa perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta sekä kustannusten korvaamisesta. Lisäksi siinä on sovittava hoidettavan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta. Perhehoito voi keskeytyä eri tekijöistä johtuen, jolloin lapsi voidaan joutua sijoittamaan esimerkiksi toiseen perheeseen tai lastensuojelulaitokseen. Sijoitukset voivat päättyä yllättäenkin.

Tämän vuoden alusta voimaan tulleen lakimuutoksen myötä hyvinvointialueiden on maksettava osalle perhehoitajista irtisanomisajan hoitopalkkioiden lisäksi ylimääräinen korvaus, jos perhehoito päättyy ennakoimattomasti ja perhehoitajasta riippumattomasta syystä. Kyseinen korvaus

vastaa suuruudeltaan yhden kuukauden hoitopalkkiota. (HE 110/2025 vp.) Tällä esityksellä ei ehdoteta isompia muutoksia perhehoitoon, mutta lastensuojelun perhehoitoa ja perhehoitajia koskevia sääntelyn uudistaminen on tunnistettu tärkeäksi.

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa. Yksityisistä sosiaalipalveluista annettu laki on kumottu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetulla lailla. Valvontalain mukainen uusi rekisteröintimenettely korvaa entisen lupa- ja ilmoitusmenettelyn. Perhehoitolain 10 §:ssä säädetään, että perhehoitolaissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tehnyt ei ole työsopimuslaissa (55/2001) tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Toimeksiantosopimuksen sisällöstä säädetään perhehoitolain 10 §:ssä.

Perhehoitajan kelpoisuudesta säädetään perhehoitolain 6 §:ssä. Sen mukaan perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Ammatillisessa perhehoidossa edellytetään lisäksi olevan vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä. Ammatillisessa perhekodissa voi työskennellä myös palkattuja työntekijöitä.

Lapsen terveydentilan tutkimisesta sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä säädetään lastensuojelulain 51 §:ssä. Sen mukaan lapsen terveydentila on tutkittava, ellei terveydentilaa ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijaishuollon aikana.

Lain 52 §:ssä säädetään yhteistyöstä sijaishuollon aikana ja 52 a §:ssä lapsen sivistyksellisten oikeuksista sijaishuollon aikana.

Lapsen asemasta sijaishuollossa säädetään lain 53–55 §:ssä. Sääntely koskee tietojen antamista lapselle ja mahdollisuutta keskusteluun, ihmissuhteita ja yhteydenpitoa sekä käyttövaroja.

Laitoshuoltoon liittyen lastensuojelulaissa säädetään lastensuojelulaitoksista (57 §), kasvuoloja toimitiloja (58 §), yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrää (59 §) sekä henkilöstöä (60 §). Lain 59 §:n mukaan lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä saadaan hoitaa yhdessä enintään 7 lasta tai nuorta. Samassa rakennuksessa voi olla enintään 24 lasta tai nuorta. Asuinyksikössä tulee olla vähintään 7 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos samassa rakennuksessa on useampi asuinyksikkö, asumisyksikköä kohden tulee olla vähintään kuusi hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää.

Lain 60 §:n mukaan lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ja muuta henkilöstöä. Laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan tulee täyttää sosiaalihuoltolain 46 a §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön henkilörakenteessa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne.

Sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuudesta säädetään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (817/2015).

Nykytilan arviointi

Perhehoito on ensisijainen sijaishuollon muoto ja valtaosa alle 12-vuotiaista sijoitetaankin perhehoitoon. Suomessa perhehoito on kuitenkin vähemmän käytetty kuin muissa Pohjoismaissa. Perhehoidon suhteellisen määrän kasvattamista kannatetaan Suomessa laajasti, mutta samalla tunnustetaan perhehoitoon liittyvät kehittämistarpeet, kuten yhtenäistämisen tarpeet sisällöissä, tuessa ja osaamisen vahvistamisessa. Perhehoidon valvontaan ja ohjaukseen toivotaan vahvempaa kansallista koordinaatiota.[70]

Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteuttamisessa sijaishuollossa on tunnistettu jossain määrin puutteita esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsen osallistumista tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen (TUVA) ei voida taata yksityisissä tai Valtion koulukodeissa kustannuksiin liittyvien epäselvyyksien takia (ks. jäljempänä kohta 2.4).

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu on julkinen hallintotehtävä, jossa käytetään pääsääntöisesti myös julkista valtaa. Julkisen vallan käyttöä on lastensuojelulaissa tällä hetkellä annettu myös yksityiselle toimijalle. Lastensuojelun sijaishuoltoa, etenkin lastensuojelun laitospalveluja, tuottavat tällä hetkellä merkittävässä määrin yksityiset palveluntuottajat.

Lastensuojelun laitospalvelut ovat jakautuneet hyvinvointialueiden järjestämis- ja hankintakäytännöissä perus-, erityis- ja vaativan tason sekä erityisen huolenpidon palveluiksi. Lupa- ja rekisteröintikäytännössä erotetaan ainakin perus- ja erityistason laitokset. Ne eroavat laitosten asuinyksiköissä työskentelevän hoito- ja kasvatushenkilökunnan määrän, tarjottavan laitospalvelun sisällön ja hoitovuorokausihintojen osalta. Perustason lastensuojelupalveluilta edellytetään yleensä lastensuojelulain 59 §:n mukainen vähimmäishenkilöstömäärä, kun taas erityisen ja vaativan tason palveluilta edellytetään runsaampaa mitoitusta suhteessa asiakaspaikkamäärään esimerkiksi siten, että hoito- ja kasvatustehtävissä olevia työntekijöitä tulee olla 1,3 tai 1,8 per lapsi. Erityisen ja vaativan tason palveluilta edellytetään myös erikoistumistaan sisällöltään tietyntyyppisen palvelun tuottamiseen. Erityisen tai vaativan tason sijaishuollosta ei ole säädetty lastensuojelulaissa pois lukien erityinen huolenpito (EHO). THL:n kyselyyn[71] vastanneista (N=224) kolmannes määritteli toimivansa perustasolla, ja näiden joukossa oli paljon perhekoteja. Yli puolet asuinyksiköistä määritteli kuuluvansa erityistasolle ja noin 7 prosenttia vaativalle erityistasolle.

Sijaishuollon henkilöstön saatavuudessa ja pysyvyydessä on ollut haasteita, mutta työntekijätilanne näyttää muuttuneen. Sijaishuollossa työskentelee sosiaalihuollon ammattihenkilöiden lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja muun soveltuvan ammatillisen koulutuksen suorittaneita. Lastensuojelulaitospalvelujen hankinnoissa edellytetään, että esimerkiksi toiminnasta vastaavan henkilön lisäksi vaativan tason yksikön henkilöstömitoitukseen laskettavasta hoito- ja kasvatustehtävissä olevasta henkilökunnasta vähintään 50 %:lla tulee olla sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan AMK-tutkinto tai entinen vastaava opistoasteen tutkinto tai muu lupaviranomaisen hyväksymä soveltuva korkeakoulututkinto. Heistä vähintään kahdella (2) on sosiaalialan AMK- tutkinto tai entinen vastaava opistoasteen tutkinto (laillistettu ammattihenkilö).

[70] Holmi L., Niemi M., Lehto-Lundén T. & Hedman J. (2026) Perhehoidon järjestäminen Pohjoismaissa. Tutkimuksesta tiiviisti 16/2026. THL, s. 2. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-669-1

[71] Heino T., Lappalainen E., Ranta H. & Weckroth N. (2021): Lastensuojelun 24/7-yksiköt. Palvelutuotannon moninaisuus ja haasteet. Raportti 6/2021. THL, s. 114–115. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-666-4

Muulla hoito- ja kasvatustehtävissä olevalla henkilökunnalla tulee lähtökohtaisesti olla vähintään sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan perustutkinto.

Sijaishuollon henkilöstöresursseilla, henkilöstön osaamisella ja vaihtuvuudella on usein yhteys työsuojeluun ja työturvallisuuteen. Työ on kuormittavaa ja siihen sisältyy muun muassa psykososiaalisia kuormitustekijöitä, joita ei ole välttämättä kattavasti tunnistettu. Valtaosalla väkivallan ja käytöshäiriön vuoksi sijaishuollossa olevista lapsista on runsaasti haitallisia lapsuusajan kokemuksia (ACEs) ja varsin suurella osalla todennäköisesti myös traumaperäisiä oireita. Traumahistoria altistaa taipumukselle kokea sekä vuorovaikutustilanteet että ympäristö uhkaavina, ja toiset ihmiset epäluotettavina. Tämä lisää arkistenkin tilanteiden väkivaltaisen eskalaation riskiä. Hyvän traumainformoidun sijaishuollon keskeisiä tekijöitä ovat lapsista huolehtivien aikuisten ymmärrys traumaattisten kokemusten mahdollisista vaikutuksista, lasten osallisuuden tukeminen, työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtiminen laadukkaalla koulutuksella ja työnohjauksen, työntekijöiden sijaistraumatisoitumisen ehkäisy ja sopiva asiakasmäärä. Näillä keinoilla voidaan vaikuttaa myös työturvallisuuteen.

Lastensuojelulaitoksissa joudutaan käyttämään ajoittain vartijoita turvallisuuden takaamiseksi. Vartijoiden toimivalta rajautuu yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) säädettyihin toimivaltuuksiin. Lastensuojelulaitosten turvallisuuden varmistamiseksi tilanteeseen on toivottu tarkoituksenmukaisempaa ratkaisua. On ehdotettu, että lastensuojelulaitosten henkilöstöön voisi kuulua turvallisuusalan ammattilaisia, jotka lastensuojelulaitoksen toimintaympäristön tuntevina voisivat vastata laitoksen ja siellä olevien henkilöiden turvallisuudesta niin, että vaihtuvista yksityisten vartijoiden käytöstä voitaisiin luopua ainakin niissä laitoksissa, joissa vartijoihin joudutaan turvautumaan tällä hetkellä toistuvasti. Tämä edellyttäisi, että tällaisten henkilöiden tehtävistä ja toimivaltuuksista ainakin säädettäisiin laissa.

2.3.14 Rajoitukset sijaishuollossa

Lastensuojelulain 11 luvussa säädettyjä rajoituksia ovat yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito sekä lapsen palauttamisen aikainen autossa toteutettava lyhytaikainen kiinnipito ja henkilöntarkastus. Kuten todettua, yhteydenpidon rajoitusta voidaan käyttää myös perhehoitoon sijoitetun lapsen kohdalla. Muita 11 luvussa mainittuja rajoituksia (rajoitustoimenpiteitä) voidaan käyttää vain laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa.

Lastensuojelulaitoksen johtajalle tai muulle henkilöstölle annettua rajoitustoimivaltaa koskevia säännöksiä sovelletaan kaikissa julkisissa ja yksityisissä lastensuojelulaitoksissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteiseen tai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. Lastensuojelulailla on voimassa olevan perustuslain aikana säädetty perustuslain 124 §:n mukaisilla edellytyksillä julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä muulle kuin viranomaiselle (mm. PeVL 5/2006 vp.). Tuolloin perustuslakivaliokunta katsoi, että julkisen vallan käyttöä sisältäviin rajoitustoimenpiteisiin, jotka sinänsä mahdollistavat varsin voimakkaan puuttumisen yksilön perusoikeuksiin, voi olla lapsen edun kannalta välttämätöntä turvautua siitä riippumatta, onko lapsi yksityisessä vai julkisessa laitoksessa. Valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa oli otettava huomioon sääntelyn lastensuojeluun liittyvät erityispiirteet. Lisäksi kun otettiin huomioon, että päätökset pisimmälle menevistä rajoitustoimenpiteistä on osoitettu viranomaiselle, ei sääntelyssä valiokunnan mielestä ollut tällaisessa erityisessä asiayhteydessä kysymys merkittävän julkisen vallan käytön antamisesta muulle kuin viranomaiselle perustuslain 124 §:ssä tarkoitetussa mielessä. Kun sääntely lisäksi huomioi asianmukaisesti perustuslain 124 §:n säännöksen perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimuksista,

ei se muodostunut myöskään tarkkuuden tai täsmällisyyden taikka oikeusturvan näkökulmasta ongelmalliseksi. Yksityisen laitoksen henkilöstö on säännösten perusteella myös rikosoikeudellisessa virkavastuussa, ja laitoksessa tehtyyn päätökseen rajoitustoimenpiteistä on säädetty muutoksenhakuoikeus. Lisäksi on säännökset muista oikeusturvan kannalta tärkeistä seikoista, kuten toimenpiteiden kirjaamisesta.

Lastensuojelulain 61 a §:ssä säädetään rajoitusten käytön yleisistä edellytyksistä. Rajoituksen on oltava viimesijainen keino ja käytetyn toimenpiteen on oltava oikeassa suhteessa lapsen käyttäytymiseen liittyvään terveys-, turvallisuus- tai omaisuusvaaraan nähden. Lapsen mielipide ja näkemys rajoituksesta on aina selvitettävä lain 20 §:n mukaisesti, ellei se ole ilmeisen mahdotonta. Rajoitusta ei saa käyttää rangaistuksena tai kurinpitokeinona, eikä sen käytöllä saa aiheuttaa lapselle tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa. Rajoitus ei myöskään koskaan oikeuta lapsen alistamista, kurittamista eikä muulla tavoin loukkaavaa tai nöyryyttävää kohtelua. Jos lapseen kohdistetaan useita rajoituksia yhtä aikaa tai useita tai samaa rajoitusta peräkkäin, on aina arvioitava kunkin rajoituksen kohdalla kyseisen rajoituksen edellytykset erikseen.

Lastensuojelulaitosten on lain 74 §:n nojalla kirjattava kaikki lastensuojelulain 11 luvun mukaiset rajoitustoimenpiteet seurannan ja valvonnan turvaamiseksi. Jos kyseessä on määräajaksi tehtävä rajoitus, päätöksestä on käytävä ilmi rajoituksen kesto. Jos rajoitustoimenpide lopetetaan päätettyä aikaisemmin, rajoituksen lopettamisesta on tehtävä erillinen päätös. Useimmista rajoitustoimenpiteistä tehdään lisäksi päätös ja osaan näistä päätöksistä saa hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta lain 15 luvussa erikseen säädetään.

Lastensuojelulain 74 a §:ssä säädetään lisäksi rajoituksen lapsikohtaisesta arvioinnista. Sen mukaan sijaishuoltopaikassa on arvioitava rajoituksen käyttöä yhdessä lapsen kanssa heti, kun hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Tavoitteena on, että aikuiset ja lapsi arvioisivat omaa toimintaansa yhdessä toisiaan kuullen. Arvioinnissa on käytävä lapsen kanssa läpi rajoitukseen johtanutta tilannetta, rajoituksen käytön tarvetta ja perusteita, rajoituksen toteuttamistapaa ja toimenpiteeseen osallistuneen henkilöstön toimintaa tilanteessa, rajoituksen vaikuttavuutta sekä muutoksenhakuoikeutta ja oikeussuojakeinoja. Rajoitus ja sen toteuttamistapa on käytävä läpi myös huoltajien kanssa, jollei se ole mahdotonta tai ilmeisen tarpeetonta.

Nykytilan arviointi

Tämän esityksen painopiste ei ole rajoituksia koskevassa sääntelyssä. Lastensuojelulain 11 lukuun on ehdotettu useita muutoksia lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen esityksessä HE 149/2025 vp. Esitys on paraikaa eduskunnassa eikä ehdotusten sisältö ole vielä tiedossa. Tässä esityksessä ehdotettuun uuteen lakiin on sisällytetty HE 149/2025 vp säännökset siinä muodossa missä esitys on eduskunnalle annettu.

Yhteydenpidon rajoitusta koskien nykyinen säännös ei mahdollista yhteydenpidon rajaamista lapsen sosiaaliseen verkostoon kuuluviin henkilöihin. Lapsen sosiaalisessa verkostossa voi olla henkilöitä, joihin lapsen oikeutta pitää yhteyttä tulisi voida lain 62 §:n 1 momentin edellytysten ollessa käsillä rajata yhtälailla kuin nyt voidaan rajata lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi aikuisille tuntemattomat lapsen tuttavapiiriin kuuluvat henkilöt, joilla on yhteyksiä huumausainekuvioihin, ohjaavat tai painostavat lasta riskikäyttäytymiseen tai rikolliseen toimintaan tai joilla on selvästi jollain muulla tavalla vahingollinen vaikutus lapseen. Eduskunnassa paraikaa vireillä olevassa hallituksen esityksessä HE 149/2025 vp. tätä asiaa ei ollut huomioitu ehdotuksissa. HE 149/2025 vp. on ehdotettu sallittavaksi voimakeinojen käyttö aineiden ja esineiden poisottamiseksi, mutta ei henkilöntarkastuksessa sekä omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastamisen

yhteydessä. Poisotettavaa ainetta tai esinettä ei välttämättä saada lapselta pois, jos aine tai esine on esimerkiksi lapsen mukana olevassa laukussa tai takin taskussa eikä lapsi luovuta ainetta tai esinettä vapaaehtoisesti. Myöskään tätä ei eduskunnassa paraikaa vireillä olevassa hallituksen esityksessä HE 149/2025 vp ollut ehdotuksissa huomioitu.

2.3.15 Jälkihuolto

Lastensuojelulain 75 §:n mukaan jälkihuoltoa on järjestettävä sijaishuollon päättymisen jälkeen sekä avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös sellaiselle nuorelle, jota ei ole aiemmin sijoitettu kodin ulkopuolelle tai jonka sijoitus ei ole kestänyt puolta vuotta. Näin voidaan tukea nuorta itsenäistymisessä, vaikka ehdotonta jälkihuoltovelvollisuutta ei olisikaan.

Jälkihuollolla tarkoitetaan kokonaisvaltaista tukea lapselle tai nuorelle sijoituksen jälkeen. Sen tarkoituksena on tukea lapsen kotiutumista tai auttaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Enemmistö jälkihuollon asiakkaista on täysi-ikäisiä. Jälkihuolto turvaa tukea asumisen, koulutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen. Jälkihuollon toteuttaminen perustuu yksilölliseen jälkihuollon suunnitelmaan. Palveluja on järjestettävissä yksilöllisen tarpeen perusteella. Jälkihuoltovelvoitteeseen kuuluu myös lapsen tai nuoren vanhempien tai muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen erityisesti sijaishuollon jälkeisessä kotiuttamistilanteessa.

Hyvinvointialueen velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 75 §:n 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Viiden vuoden laskenta aloitetaan siitä, kun avohuollon tai jälkihuollon tukitoimet päättyvät ja lapsi ei ole ollut sen jälkeen enää lastensuojelun asiakkaana. Määräajan laskeminen ei siten ala vielä silloin, kun esimerkiksi sijoitus päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta, mutta nuori saa edelleen lastensuojelun jälkihuoltoa ja on siten lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy kuitenkin viimeistään, kun nuori täyttää 23 vuotta. Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin 21 vuodesta 25 vuoteen 1.1.2020 voimaan tulleella lastensuojelulain muutoksella (542/2019). Jälkihuollon ikärajaa laskettiin (HE 56/2023 vp) 1.1.2024 alkaen 23 ikävuoteen pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti.

Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava nuoren kanssa yhdessä suunnitelma, jossa kuvataan jälkihuollon jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut. Tällä varmistetaan, ettei itsenäistyvä nuori jää ilman tukea jälkihuoltovelvollisuuden päättyessä, vaan sosiaalityöntekijä ohjaa ja saattaa hänet tarvittaessa käyttämään muita hyvinvointialueen ja kunnan järjestämiä yleisiä palveluja ja tukitoimia sekä etuuksia.

Tuen tarvetta arvioidaan jälkihuollon työskentelyn aikana. Sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaisesti asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalveluiden järjestämisestä. Jälkihuollosta annetaan erilaisia hallintopäätöksiä, jotka koskevat esimerkiksi pelkkää jälkihuolto-oikeutta, yksilölliseen tarpeeseen perustuvaa yksittäistä tukitoimea (kuten sosiaalityö, sosiaaliohjaus, tuettu asuminen tai taloudellinen tuki) tai näiden yhdistelmiä (jälkihuolto-oikeutta turvaava päätös sisältää myös esimerkiksi jälkihuollon sosiaalityön).

Jälkihuoltoa saavat nuoret eivät useinkaan asu sillä hyvinvointialueella. joka on ollut kustannusvastuussa sijaishuollosta ja on näin ollen kustannusvastuussa myös jälkihuollosta. Järjestämisvastuu jälkihuollosta on sillä alueella, jolla lapsi tai nuori asuu. Alueen tulee järjestää lapsen tai nuoren tarpeiden edellyttämät jälkihuollon palvelut ja tukitoimet yhteistyössä sijoittaneen

hyvinvointialueen kanssa (lastensuojelulain 16 b §). Erityisesti kunta-aikana oli haasteita kuntien välisessä yhteistyössä jälkihuollon järjestämisessä ja erityisesti täysi-ikäisten nuorten kohdalla saattoi olla epäselvää, kuka hänen asioistaan vastaa ja jälkihuollon tuen järjestää ja toteuttaa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira antoi 2.12.2022 ohjeen jälkihuollon järjestämisestä hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä. Ohjeessa täsmennettiin jälkihuollon järjestämistä ja toteuttamista koskevia menettelytapoja tilanteissa, joissa nuori asuu sijaishuollon jälkeen muualla kuin sijoittajahyvinvointialueella. Ohjeessa edellytettiin, että hyvinvointialueiden pitää tehdä yhteistyötä koko nuoren jälkihuollon ajan, eikä nuoren palvelujen saaminen saa vaarantua yhteistyöhön liittyvien epäselvyyksien vuoksi. Ohje edellyttää, että molemmilla hyvinvointialueilla on nimetty työntekijä, joka tuntee nuoren tilanteen ja toteuttaa yhteistyötä. Nuoren asiakassuunnitelma tulee laatia ja tarkistaa yhteistyössä. Valvontaviranomaisten näkemyksen mukaan keskeisenä yhteistyötä ohjaavana asiana tulee olla jälkihuollon järjestäminen ja toteuttaminen nuoren edun mukaisesti.

Nykytilan arviointi

Jälkihuollon järjestämisessä on viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia, joista keskeisin on jälkihuollon yläikärajan muuttaminen lyhyellä aikavälillä. Jälkihuollon toteutumisessa on alueellisesti vaihtelua. Täysi-ikäisten jälkihuoltopalvelut on organisoitu hallinnollisesti eri tavoin: joillakin alueilla ne ovat osa muita lastensuojelupalveluja ja joillakin osana aikuisten palveluja. Jälkihuollon järjestämisen haasteita ovat esimerkiksi työntekijäresurssien riittävyys sekä siirtymävaiheisiin liittyvät epäselvät käytännöt. Siirtymävaiheessa vain pieni osa nuorista saa kokonaisvaltaisen tuen erittäin hyvin, ja riskinä on erityisesti paljon tukea tarvitsevien nuorten putoaminen palveluiden ulkopuolelle.

Hyvinvointialueilta saatujen tietojen mukaan harkinnanvaraista jälkihuoltoa käytetään vähän. Sitä myönnetään pääosin yksittäistapauksissa ja osa hyvinvointialueista ei käytä sitä lainkaan. Hyvinvointialueilta saatujen tietojen mukaan harkinnanvaraista jälkihuoltoa sai alle 50 lasta ja nuorta vuoden 2026 alkupuolella.

Jälkihuollossa olevat olisivat jatkossa pääsääntöisesti sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa ja siten omatyöntekijä määrittyisi sosiaalihuoltolain säännösten perusteella.

Jälkihuollossa on ainakin kolmenlaista taloudellista tukea: ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki, jälkihuollon taloudellinen tuki ja itsenäistymisvarat. Toimeentulotuki toteutuu toimeentulotukilain mukaan eli se edellyttää perustoimeentulotukioikeutta. Jos perustoimeentulotukioikeutta ei ole tai asiakas tarvitsee jotain, mitä ei toimeentulotukena voi saada, voidaan myöntää jälkihuollon taloudellista tukea tai käyttää itsenäistymisvaroja.

Jälkihuollon perustehtävään kuuluu hyvinkin erilaisiin tuen tarpeisiin vastaaminen. Esimerkiksi jälkihuollon tuettua asumista järjestetään intensiteetiltään eri tavoin. Kevyemmin tuettu malli voi tarkoittaa esimerkiksi vuokra-asunnossa asuvan jälkihuoltonuoren tukemista sosiaaliohjauksen keinoin kerran tai kahdesti kuukaudessa. Vahvasti tuetussa asumispalvelussa tuki on huomattavasti intensiivisempää ja voi toteutua erillisessä asumisyksikössä. Se voi olla ratkaisu nuorille, jotka eivät pärjää muissa palveluissa muun muassa käyttäytymisoireilunsa vuoksi. Heillä voi olla samaan aikaan esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelma ja autismikirjon häiriö.

THL selvitti lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia STM:n toimeksiannosta syksyllä 2024.[72] Selvityksen mukaan jälkihuollosta siirtyvistä nuorista 38,5 prosenttia pärjää universaaleilla peruspalveluilla, 31,5 prosenttia tarvitsee lisäksi kohdennettuja intensiivisiä palveluja ja tukea ja 30 prosenttia nuorista tarvitsee vahvaa, monialaista ja räätälöityä tukea. Käytännössä he ovat sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelujen piirissä.

Aiemmin on arvioitu, että 40 prosenttia jälkihuoltonuorista on työn, koulutuksen ja varusmiespalveluksen ulkopuolella (NEET). Heillä on enemmän päihde- ja mielenterveyden haasteita sekä asunnottomuutta kuin ikätovereillaan, ja he saavat usein lapsia ikätovereitaan nuorempina.[73] Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on aikuisiässä muuta väestöä todennäköisemmin pitkäkestoisia haasteita kouluttautumisessa ja työllistymisessä. Pojat kohtaavat pitkäkestoisia vaikeuksia useammin kuin tytöt.[74]

Kokonaisuudessaan aikuistuvien nuorten jälkihuollon palvelut ovat usein pirstaleisia kuten muukin nuorten palvelujärjestelmä. Kouluttautumisen ja työllistymisen polut ja jälkihuollon tukipalvelut ovat hajallaan eri hallinnonaloilla, jonka takia osa nuorista putoaa palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Erityisesti koulutus ja vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaminen, jossa oppivelvollisuuden laajentamisella ja riittävän yksilöllisen oppimisen ja opiskelun tuen takaamisella on suuri merkitys, suojaavat lapsia ja nuoria monilta sosiaalisilta ja terveydellisiltä ongelmilta. Monet tarvitsisivat myös intensiivisempää apua terveydenhuollosta.[75]

Lapsen oikeuksien komitea on 2.6.2023 Suomelle antamissaan yhdistettyjä viidettä ja kuudetta raporttia koskevissa loppupäätelmissä[76] tuonut esiin huolensa siitä, että sijaishuollon päättymisen jälkeen lapsia ei tueta riittävillä toimenpiteillä (26. e-kohta). Komitea suosittelee sopimusvaltiota varmistamaan, että lapsille suunnitellaan sijaishuollon jälkeiset yksilölliset jatkopolut tarkoituksena tarjota heille sosiaalista, koulutuksellista ja muuta asianmukaista tukea, jotta he sopeutuisivat onnistuneesti uudelleen perheeseen ja yhteiskuntaan (27. f-kohta).

Jälkihuollon järjestämiseen ja kustannuksiin liittyvät kysymykset ovat selkeytyneet vuonna 2023 voimaan tulleen hyvinvointialueuudistuksen ja Valviran joulukuussa 2022 antaman ohjeistuksen myötä. Ohjeistus on kuitenkin koettu ainakin osalla alueista liian yksityiskohtaisena,

---

[72] Hirschovits-Gerz T. & Weckroth N. (2024): Lastensuojelun jälkihuollon tilannekuva 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 47/2024. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-422-2

[73] Heino T., Hirschovits-Gerz T., Weckroth N. & Sevola, S. (2022): Väliyhteenveto – lastensuojelun jälkihuolto. Teoksessa Hirschovits-Gerz T., Weckroth N.& Heino T. (toim.) Ikkuna aikuistumiseen: Selvitys lastensuojelun jälkihuollon ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tuesta ja palveluista. Raportti 2/2022. THL, s. 112–116. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-815-6

[74] Kääriälä A., Haapakorva P., Pekkarinen E. & Sund, R. (2019): From care to education and work? Education and employment trajectories in early adulthood by children in out-of-home care. Child Abuse & Neglect 98 (2019) 104144. Saatavissa: https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104144. Tutkimus perustui Kansalliseen syntymäkohortti 1987-aineistoon. Nuorten koulutus- ja työelämäpolkuja seurattiin 25 ikävuoteen asti.

[75] Havaintoja jälkihuollon nykytilasta esim. Hirschovits-Gerz T., Heino T., Laine T.& Weckroth N. toim. (2023): Kohti laadukasta aikuistumisen tukea. Yhdessä aikuisuuteen – Elämässä eteenpäin -hankkeen loppuraportti. Raportti 5/2023. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-078-1

[76] Loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista. YK:n lapsen oikeuksien komitea. CRC/C/FIN/CO/5–6. 2. kesäkuuta 2023 (epävirallinen suomennos). Saatavissa: https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189

ja siitä on seurannut uusia käytännön haasteita. Kahden eri hyvinvointialueen työntekijän vaatimus on resurssien kannalta raskas, eikä se vuonna 2024 ollut toteutunut kuin 13 hyvinvointialueella.[77] Lisäksi vaatimus siitä, että asiakassuunnitelman laatimiseen osallistuu työntekijät kahdelta eri hyvinvointialueelta, on aiheuttanut jatkuvaa neuvottelu- ja sopimistarvetta. Joidenkin nuorien kohdalla on tarve poiketa lastensuojelulain 16 §:n mukaisesta pääsäännöstä säilyttäen asiakkuus kuitenkin vain sijoittajahyvinvointialueella.t Tämä koskee erityisesti nuoria, joiden tarvitsema jälkihuollon tuki liittyy lähinnä sijoittajahyvinvointialueen hallinnoimiin itsenäistymisvaroihin tai nuoriin, joiden asuinpaikka muuttuu taajaan tai on vakiintumaton.

2.3.16 Itsenäistymisvarat

Itsenäistymisvarat ovat lapselle ja nuorelle itselle varattavia ja maksettavia erillisiä varoja, joilla on tarkoitus tukea kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleen lapsen tai nuoren itsenäistymistä, kuten opiskelua ja työelämään siirtymistä. Itsenäistymisvarat maksetaan lapselle tai nuorelle lähtökohtaisesti jälkihuollon päätyttyä, mutta ne voidaan maksaa myös osin tai kokonaan jälkihuollon aikana. Hyvinvointialue ja Helsingin kaupunki voi päättää itsenäistymisvarojen maksamisesta ja luovuttamisen ajankohdasta. Itsenäistymisvaroista säädetään lastensuojelulain 77 §:ssä, jonka mukaan lapselle tai nuorelle, joka on sijoitettu kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena tai 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, on varattava hänen itsenäistymistään varten kalenterikuukausittain määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Lapsilisä ei kerrytä itsenäistymisvaroja. Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin oikeudesta periä ja nostaa lapsen ja nuoren tuloja, korvauksia ja saamisia säädetään asiakasmaksulain 14 §:n 1 momentissa. Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin oikeudesta maksua vahvistamatta periä ja nostaa lapselle tulevat elatusavut säädetään asiakasmaksulain 7 §:n 2 momentissa. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä (EOAK/695/2018, EOAK/2723/2020) on todettu, että itsenäistymisvarojen kerryttämisen turvaamiseksi sijoittajahyvinvointialueen tulee aktiivisin toimin pyrkiä lapsen elatusavun vahvistamiseen, ellei sitä ole aiemmin vahvistettu ja ellei siihen ole erityisiä vastasyitä.

Sijoituksen kesto vaikuttaa siihen, kuinka paljon lapselle tai nuorelle kertyy sijoituksen aikana itsenäistymisvaroja. Itsenäistymisvarojen määrät vaihtelevat nollasta eurosta useisiin kymmeniin tuhansiin ja tavanomaiset summat vaihtelevat noin 2000–30 000 euron välillä. Hyvinvointialueiden tulee tukea sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla, mikäli hänelle ei ole kertynyt riittäviä itsenäistymisvaroja. Näiden harkinnanvaraisten itsenäistymisvarojen myöntämisessä saattaa olla hyvinvointialuekohtaisia eroja. Tästä ei kuitenkaan ole valtakunnallista tilastotietoa.

Nykytilan arviointi

Itsenäistymisvaroihin liittyvään sääntelyyn liittyy epäselvyyttä ja ongelmia esimerkiksi itsenäistymisvarojen kerryttämisen osalta. Nykysääntelyn monimutkaisuus on johtanut myös siihen, ettei kaikille lapsille ja nuorille ole kertynyt itsenäistymisvaroja. Tunnistettuja ongelmia liittyy myös elatusavun vahvistamiseen ja siihen, etteivät asiakasmaksut kerrytä lapselle itsenäistymisvaroja, harkinnanvaraisiin itsenäistymisvaroihin, itsenäistymisvarojen ja toimeentulotuen suhteeseen, itsenäistymisvarojen maksamiseen ja käyttötarkoitukseen. Hyvinvointialueilla on myös

[77] Hirschovits-Gerz T. & Weckroth N. (2024): Lastensuojelun jälkihuollon tilannekuva 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 47/2024. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-422-2

erilaisia käytäntöjä itsenäistymisvaroihin liittyen, jonka johdosta itsenäistymisvarojen kertyminen on epäyhtenäistä. Itsenäistymisvaroihin liittyvät sääntelyongelmat on tunnistettu muun muassa jälkihuollon uudistamisen työryhmässä[78] ja vuonna 2025 toteutetussa oikeudellisessa selvityksessä[79]. Itsenäistymisvaroihin liittyvä sääntelyn uudistaminen jää kuitenkin myöhempään vaiheeseen.

2.3.17 Valvonta

Lastensuojelulain 78 §:n mukaan lain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa lapsi on sijoitettu jonkin muun kuin sijoituksen tehneen hyvinvointialueen alueelle, sijoittajahyvinvointialueen tulee ilmoittaa tarvittavien lapsen palvelujen ja tukitoimien järjestämiseksi sekä sijaishuoltopaikan valvonnan toteuttamiseksi lapsen sijoituksesta ja sen päättymisestä sijoitushyvinvointialueelle, jonka on pidettävä rekisteriä alueelleen sijoitetuista lapsista.

Sijaishuollon valvonnasta säädetään lastensuojelulain 79 §:ssä. Pykälän mukaan sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshuoltoon toteutuu lastensuojelulain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoitushyvinvointialueen on 16 b §:n mukaisesti järjestettävä. Sijaishuoltopaikan toimintaa valvovat lisäksi sijoitushyvinvointialue ja Lupa- ja valvontavirasto. Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirasto valvoo sijaishuoltopaikan toimintaa siltä osin, kun on kyse Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Valvontaa toteuttaessaan sijoitushyvinvointialueen, Lupa- ja valvontaviraston sekä Ahvenanmaan valtionviraston tulee toimia yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen kanssa.

Edelleen saman pykälän mukaan, jos sijoittajahyvinvointialue havaitsee sijaishuoltopaikan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvoitteiden estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä sijoitushyvinvointialueelle, Lupa- ja valvontavirastolle, tiedossaan oleville muille lapsia samaan sijaishuoltopaikkaan sijoittaneille hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirastolle. Sosiaalipäivystyksen tulee kiireellisessä tilanteessa ryhtyä sosiaalihuoltolain 29 §:n ja 29 a §:n ja 29 b §:n mukaisesti välttämättömiin toimiin asiakasturvallisuuden varmistamiseksi riippumatta siitä, onko hyvinvointialue itse järjestämisvastuussa alueelleen sijoitettujen lasten asiassa.

Sijaishuollon valvontaan sovelletaan muutoin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia (741/2023, *valvontalaki*). Ennen valvontalakia valvonnasta säädettiin yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011). Mainitun lain 34 §:n mukaan hyvinvointialueen tuli ohjata ja valvoa alueellaan tuotettuja yksityisiä sosiaalipalveluja noudattaen, mitä hyvinvointialueesta annetussa laissa ja järjestämislaissa säädetään. Laki yksityisistä sosiaalipalveluista kumottiin valvontalailla.

Valvontalain mukainen hyvinvointialueen valvontavastuu rajautuu vain sen järjestämisvastuulle kuuluvaan palveluntuotantoon. Lain 23 §:n mukaan palvelunjärjestäjän omavalvontaan kuuluu valvoa oman palvelutuotannon lisäksi eri palveluntuottajien kanssa tekemiensä sopimusten noudattamista sekä ohjata ja valvoa yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita

[78] Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä (2019): Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:43. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4084-0

[79] Julkaisuprosessissa.

jatkuvasti palveluja tuotettaessa. Edelleen valvontalain 24 §:n mukaan palvelunjärjestäjän on ohjattava ja valvottava sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Palvelunjärjestäjän on varmistettava, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta. Pykälä sisältää informatiivisen viittauksen hyvinvointialueesta annettuun lakiin, jonka 10 §:ssä säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, oikeudesta saada palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset sekä oikeudesta tarkastaa palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita.

Muusta valvontaa koskevasta sääntelystä poiketen lastensuojelulaissa haluttiin säilyttää sijoitushyvinvointialueen tehtävä valvoa sen alueellaan sijaishuoltopaikan toimintaa. Sijoitushyvinvointialue voi sopimukseen perustuen valvoa sijaishuoltopaikkaa ennen kuin lapsi sijoitetaan yksikköön. Sijoitushyvinvointialue voi myös tehdä yleistä lastensuojelulain 79 §:n 2 momentin mukaista valvontaa esimerkiksi osana mahdollista itsensä sijoittaman lapsen sijoittamisen valvontaa ja yhteistyössä aluehallintoviraston ja sijoittajahyvinvointialueen kanssa. Sillä ei kuitenkaan ole erityisiä valvonnan toimivaltuuksia kuten tarkastusoikeutta tai tiedonsaantia muuten kuin sijoittamiensa lasten suhteen. Oikeustilaa on pidetty tältä osin epäselvänä ja osin ristiriitaisena.

Ottaen huomioon kodin ulkopuolelle ja toisen hyvinvointialueen alueelle sijoitetun lapsen haavoittuva asema, on sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävä katsottu perustelluksi. Sijoitushyvinvointialueelle tulisi säätää tehtävän hoitamiseksi välttämättömät toimivaltuudet.

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta eroaa lastensuojelulaitosten valvonnassa siten, että keskeisin valvova taho on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tulee valvoa perhehoidon järjestämisen toteutumista omavalvonnan keinoin. Lupa- ja valvontavirasto valvoo perhehoidon järjestämisen toteutumista käytännössä hyvinvointialueiden valvonnan kautta. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon osalta perhekoti on yksityiskoti. Valvontaa toteutettaessa on otettava näin huomioon perustuslain 10 §:ssä turvattu yksityiselämän suoja. Käytännössä tästä on aiheutunut haasteita perhekotien valvonnalle.

Hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki ovat usein keskittäneet lastensuojelulaitosten ja ammatillisten perhekotien valvonnan tiettyyn yksikköön. Hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä tehdään valvontaa toteutettaessa.

Useat valvontaviranomaisen ratkaisut osoittavat, että sijaishuollon lainmukaisessa toteutumisessa on edelleen puutteita. Lupa- ja valvontaviraston valvontaresurssit ovat rajalliset. Sijaishuollon valvonnan rajalliset resurssit voivat vaarantaa lasten oikeuksien toteutumisen seurannan lastensuojelulaitoksissa. Etenkin toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonnan riittämättömyys on nostettu esiin esimerkiksi HE 149/2025 vp käsittelyn yhteydessä eduskunnassa. THL on tuottanut sijaishuollon lapsikohtaisen valvonnan malli, jonka tavoitteena on tukea lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää valvonnan toteuttamisessa.[80]

2.3.18 Asian käsittely hallinto-oikeudessa ja muutoksenhaku

Hallinto-oikeuden menettelytavoista ja päätösvaltaisuudesta säädetään yleisesti hallinto-oikeuslaissa, hallintoprosessilaissa ja lastensuojelun osalta myös lastensuojelulaissa.

[80] Eriksson P. & Korhonen P. (2022): Sijaishuollon lapsikohtaisen valvonnan malli. Työpaperi 4/2022. THL. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-808-8.

Lastensuojelulaissa säädetään myös erikseen lapsen kuulemisesta hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeudessa lastensuojelua koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

Lastensuojelulain 83 §:ssä säädetään väliaikaisesta määräyksestä. Se tarkoittaa, että huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevaa asiaa käsitellessään hallinto-oikeus tai KHO voi antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatus on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Hallinto-oikeus tai KHO voi antaa määräyksen omasta aloitteestaan tai lapsen taikka hänen vanhempansa tai huoltajansa vaatimuksesta. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes hallinto-oikeus tai KHO antaa huostaanottoasiassa päätöksen, hallinto-oikeus tai KHO peruuttaa väliaikaisen määräyksen tai muuttaa sitä tai väliaikaisen määräyksen aikana tehdään päätös lapsen kiireellisestä sijoituksesta. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Hallinto-oikeuden annettua väliaikaista määräystä koskevan päätöksen kiireellinen sijoitus raukeaa. Väliaikaisesta määräyksestä ei voi erikseen valittaa.

Lastensuojelulain 89 §:ssä säädetään muutoksenhakuoikeudesta lastensuojeluasiassa. Lain 90 §:ssä puolestaan säädetään, missä lastensuojeluasioissa saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta, kun on kyse sosiaalihuollon viranhaltijan tekemästä päätöksestä. Muissa lastensuojeluasioissa tehdyistä hallintopäätöksistä haetaan ensin oikaisua (oikaisuvaatimus) hyvinvointialueelta.

Lain 91 §:ssä säädetään lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta. Sen mukaan huostaanottoa ja huostassapidon lopettamista, sijaishuoltoa, kiireellistä sijoitusta, yhteydenpidon rajoittamista sekä eräitä rajoitustoimenpiteitä koskeva päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomainen tai tuomioistuin on määrännyt päätöksen heti täytäntöönpantavaksi.

Lastensuojelulain 43 §:n 2 momentissa tarkoitetusta lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä (tahdonvastainen huostaanotto) saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta ilman valituslupaa. Tämä perustuu lastensuojelulain 92 §:n 2 momenttiin. Saman pykälän 1 momentissa puolestaan on lueteltu asiat, joissa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Kun muutosta on haettu, muutoksenhakuviranomainen voi myös kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi.

Nykytilan arviointi

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmää ja sen nykytilan haasteita on avattu tarkemmin nykytilaa ja sen arviointia koskevassa luvussa (2.2.1.3 huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva päätöksenteko ja muutoksenhaku). Kohdassa 1.2 on kuvattu valmistelua tämän asian osalta sekä asiaan liittyvä eduskunnan lausuma.

2.4 Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)

Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) tuli voimaan 1.8.2021. Sen tavoitteena on muun muassa turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä mahdollistaa jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinto. Oppivelvollisen on osallistuttava perusopetuslain (628/1998) mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen oppivelvollisuutta suoritetaan lukiokoulutuksessa taikka ammatillisessa koulutuksessa.

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös muun muassa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA-koulutus), joka on nivelvaiheen koulutus. TUVA-koulutus tukee tutkintokoulutukseen siirtymistä ja tarvittavien koulutuksen edellyttämien valmiuksien hankkimista sekä jatkosuunnitelmien tekemistä. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritetun tai ulkomaisen koulutuksen.

Yksityisillä koulukodeilla (Perhekuntoutuskeskus Lauste ja Pohjolan koulu) ja Valtion koulukodeilla on TUVA-koulutuksen järjestämislupa. Valtion koulukodeilla lupa on myönnetty perusopetuksen järjestämisluvan yhteyteen. Lupapäätöksen mukaan TUVA-koulutusta järjestävän koulutuksen järjestäjän on noudatettava, mitä koulutuksen järjestäjän perusopetuksen järjestämisluvassa ja siihen mahdollisesti myöhemmin tehdyin muutoksin on määrätty opetuskielestä, toiminta-alueesta sekä koulutuksen järjestämismuodosta. TUVA-koulutus on tarkoitettu opiskelijoille, joiden tavoitteena on perusopetuksen jälkeen siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Perustellusta syystä opiskelijaksi voidaan ottaa myös hakija, joka ei ole suorittanut edellä tarkoitettua oppimäärää, jos koulutuksen järjestäjä katsoo hakijalla muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Sellaisen opiskelijan opetusta, jolla ei ole perusopetuksen päättötodistusta tai hänen tarvitsee jatko-opintojen vuoksi korottaa arvosanoja, voidaan toteuttaa koulukotisijoituksen aikana.

TUVA-opetuksen rahoitukseen ei ole olemassa korvaussäännöstä, sillä se ei ole kunnille lakisääteinen tehtävä. Yksityisten koulukotien osalta TUVA-opetuksen rahoituskysymystä korjasi osittain 1.1.2024 voimaan tullut koulukotikorotus (laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1049/2023; HE 66/2023 vp).

Nykytilan arviointi

Yksityisissä koulukodeissa on ollut 20.9.2025 TUVA-koulutuksessa 4 opiskelijaa ja Valtion koulukodeissa 18 opiskelijaa. Rahoituksen säädöspohjan puutteellisuus vaikuttaa käytännössä koulukoteihin sijoitettujen lasten peruskoulun jälkeisen opetuksen turvaamiseen. Ongelma korostuu erityisen huolenpidon jaksojen aikana, jolloin lapsi ei voi poistua yksiköstä osallistuakseen opetukseen koulukodin ulkopuolisen opetuksen järjestäjän opetustiloissa eivätkä itsenäisesti suoritettavat opinnot useinkaan onnistu. Tässä tilanteessa sijoitetun lapsen sivistyksellisten oikeuksien turvaaminen voi vaarantua. Tilanne on epäselvä. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on vaihtelevia käytäntöjä kustannusten korvaamisen suhteen.

2.5 Lastensuojelu ja vammaispalvelut

Uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan 1.1.2025. Laissa säädetään vammaisille henkilöille järjestettävistä erityispalveluista eli vammaispalveluista. Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yleislainsäädännön perusteella. Vammaispalveluja järjestetään vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Yleislakien perusteella järjestettävien palvelujen lisäksi olisi myönnettävä tarvittavat vammaispalvelut siten, että eri lakien perusteella myönnettävät palvelut muodostavat lapsen edun kannalta toimivan ja koko perhettä tukevan kokonaisuuden. Vammaisen lapsen ja nuoren palvelujen tarvetta arvioitaessa sekä asiakassuunnitelmaa laadittaessa ja päivitettäessä tehtävällä monialaisella yhteistyöllä ja palvelujen yhteensovittamisella on tässä tärkeä rooli.

Lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen palvelut järjestetään lastensuojelulain perusteella. Vammaisella lapsella on muiden lasten kanssa yhdenvertainen oikeus lastensuojelun palveluihin silloin, kun edellytykset lastensuojelun palveluiden järjestämiselle tai toimenpiteiden toteuttamiselle täyttyvät. Jos tuen tarve johtuu esimerkiksi siitä, että lapsen terveys tai kehitys vaarantuu kasvuolosuhteiden tai lapsen oman käyttäytymisen vuoksi, on tuen tarpeeseen vastattava lastensuojelulain mukaisilla palveluilla ja tukitoimilla.

Nykytilan arviointi

Ennen uutta vammaispalvelulakia syntyi tilanteita, joissa lastensuojelun asiakkaiksi päätyi vammaisia lapsia ja heidän perheitään, vaikka varsinaista lastensuojelun tarvetta ei ollut. Kysymys oli tilanteista, joissa perhe ei vahvasti tuettunakaan pystynyt vastaamaan lapsen edun mukaisesta huolenpidosta lapsen vammaisuudesta johtuvista syistä. Lainsäädännön puutteellisuuden vuoksi kodin ulkopuolella asumista ei kuitenkaan yleensä voitu järjestää muille kuin erityishuollon piirissä oleville vammaisille lapsille muuten kuin lastensuojelulain mukaisena avohuollon lyhytaikaisena sijoituksena tai huostaanottona. Uuden vammaispalvelulain myötä tilanne on korjaantunut sekä säännöstasolla että käytännössä.

Uuden vammaispalvelulain toimeenpano ja seuranta on käynnissä. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt hankkeen, jolla seurataan uuden vammaispalvelulain tavoitteiden toteutumista. Tärkeimpiä seurattavia asioita ovat vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen (vammaispalvelujen saaminen), vammaispalvelulain säilyminen erityislakina sekä vammaispalvelujen kustannusten muutokset ja niiden syyt. Seurantahanketta toteuttaa THL vuoden 2027 loppuun asti.

2.6 Lastensuojelu ja terveydenhuollon palvelut

Lastensuojeluviranomaisten yhteistyö terveydenhuollon viranomaisten kanssa on usein välttämätöntä yksittäisen lapsen edun ja tarpeiden kokonaisvaltaiseksi turvaamiseksi. Lastensuojelulain 15 §:ssä säädetään terveydenhuollon erityisistä velvollisuuksista antaa lastensuojelulle asiantuntija-apua ja järjestää tarvittaessa lapselle tutkimusta, hoitoa ja terapiaa. Tutkimuksilla tarkoitetaan esimerkiksi 28 §:ssä ja 51 §:ssä mainittuja tilanteita, mutta myös muita lastensuojelutoimenpiteisiin liittyviä tutkimuksia. Ensin mainitussa on kysymys tilanteesta, jossa hallintotuomioistuin on antanut luvan lapsen tutkimiseen ja jälkimmäinen koskee lapsen terveydentilan tutkimista sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä. Lastensuojelulain 15 §:n säännös velvoittaa lisäksi järjestämään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvät tutkimukset kiireellisinä.

Lastensuojelulain 15 §:n sääntelyn tarkoituksena on korostaa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon viranomaisten velvollisuutta toimia yhteistyössä silloin, kun lapsen hoito ja kasvatus edellyttävät samanaikaisesti terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluja. Yhteistyön tarve korostuu esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi tulee lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun piiriin mielenterveydellisistä syistä. (HE 252/2006 vp., s. 125–126) Säännöksen tarkoituksena on myös vahvistaa lapsen oikeutta saada tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet tarpeensa mukaisesti ja vähentää lastensuojelun kuormittumista tilanteessa, jossa lapsen ja perheen tuen tarpeet liittyvät ensisijaisesti lapsen terveydentilaan.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ssä säädetään hyvinvointialueen velvoitteista terveydenhuollon järjestämiseksi sijoitetulle lapselle. Jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömistä terveydenhuollon palveluista, lapselle ja hänen perheelleen on järjestettävä lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät terveydenhuollon palvelut viipymättä. Säännös merkitsee,

että tavanomaisia hoitoon pääsyn määräaikoja koskevia säännöksiä ei tällöin sovelleta, vaan lapsen terveyspalvelut tulee järjestää nopeammin mahdollisista hoitojonoista riippumatta.

Lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen on viimesijainen toimenpide. Lastensuojelulain 15 §:n ja terveydenhuoltolain 69 §:n säännökset merkitsevät, että silloin, kun lapsen tarpeenmukainen hoito on turvattavissa terveydenhuollon toimin, palvelujen järjestämisvastuu on terveydenhuollolla, eikä huostaanottoon tule ryhtyä. Terveydenhuollon ja lastensuojelun välisessä lapsen hoidon järjestämistä koskevassa yhteistyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esimerkiksi psyykkisesti sairaan lapsen hoito järjestetään ensisijaisesti terveydenhuollon toimesta. Lastensuojelutoimenpiteisiin ja erityisesti huostaanottoon voidaan ryhtyä vasta, jos huoltaja ei esimerkiksi suostu viemään lasta välttämättömäksi arvioituun hoitoon tai kun lapsen psyykkisiin ongelmiin liittyy muita lapsen kasvuoloihin liittyviä ongelmia, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kehitystä ja terveyttä, eikä terveydenhuollon järjestämä hoito yksinään turvaa lapsen terveyttä ja kehitystä. (HE 252/2006 vp., s. 126)

Nykytilan arviointi

Lastensuojelulain ja terveydenhuoltolain velvoittavista säännöksistä huolimatta lastensuojelun asiakkaina olevien lasten hoitoon pääsyssä on jatkuvasti ongelmia. Vastuu lapsen mielenterveyden häiriöiden hoitamisen järjestämisestä jää usein ensisijaisesti lastensuojelulle ja lapsen hoidon toteuttaminen erityisesti sijaishuoltopaikkojen työntekijöille. Osa lapsista joudutaan jopa sijoittamaan kodin ulkopuolelle riittämättömien terveyspalvelujen takia. Kodin ulkopuolelle sijoittamisen taustalla voi usein olla riittämätön tuen saaminen neuropsykiatrisiin oireisiin tai mielenterveysongelmiin.

Tarve mielenterveyden hoitoon tai päihdehoitoon voi syntyä myös lapsen sijaishuollon aikana. Näissäkään tilanteissa lasten- ja nuorisopsykiatrian palvelujen osalta terveydenhuollon tuki lastensuojelun asiakaslapsille ei toteudu aina lainsäädännön edellyttämällä tavalla, vaan lastensuojelun asiakkailla on merkittäviä haasteita psykiatrisen hoidon saamisessa. Kodin ulkopuolelle sijoitetaan lapsia, joiden pääasiallinen sijoituksen syy on heikentynyt psyykkinen vointi, joka on lisännyt lasta itseään tai muita ihmisiä vaarantavaa käyttäytymistä, ja jonka kanssa vanhemmat eivät jaksa. Tällaisia lapsia voisi auttaa intensiivinen lastensuojelun ja psykiatrisen hoitojärjestelmän yhteistyö. Jos psykiatrisen hoidon saaminen viivästyy, katkeilee tai jää harvajaksoiseksi, lastensuojelu viimesijaisena toimijana joutuu silti toimimaan niin avo- kuin sijaishuollossa, mutta ilman tarvittavaa psykiatrian asiantuntemusta.

Vastuun jääminen lastensuojelulle ja lastensuojeluyksiköille voi johtaa siihen, että lapsi jää kokonaan ilman tarvitsemaansa terveydenhoitoa tai lapsen saaman hoidon tulokset jäävät heikoiksi, jolloin lapsen oireet voivat pahentua ja ongelmat alkavat kasautua. Lastensuojeluyksiköiden työntekijöillä ei pääsääntöisesti ole sellaista terveydenhuollon erityisosaamista, että heidän olisi mahdollista antaa lapsille näiden tarpeisiin vastaavaa hoitoa. Tämä ei myöskään kuulu lastensuojeluyksiköiden tehtäviin riippumatta niiden henkilöstön koulutuksesta tai ammattitaidosta.

Eduskunnan oikeusasiamies on tuonut esiin useissa perättäisissä vuosikertomuksissaan, että etenkin lastensuojelun sijaishuollon ja psykiatrisen hoidon välisessä yhteistyössä on esiintynyt pitkään ongelmia. Oikeusasiamies on todennut, että lapset, jotka huonokuntoisuutensa tai vaikeiden oireidensa vuoksi tarvitsevat väliaikaisesti sellaista vaativaa sijaishuoltoa, johon kuuluu paljon erilaisia integroituja palveluja ja tukea, tai lapset, jotka tarvitsevat muuta erityistä yksilöllistä sijaishuoltoa, voivat joutua jonottamaan erityisen huolenpidon jaksoille (EHO-jaksolle) tai muuhun erityisen tarpeensa mukaiseen sijaishuoltopaikkaan useiden kuukausien, jopa vuoden ajan. Oikeusasiamies on nostanut viime vuosien vuosikertomuksissaan esiin myös

vaikeudet puuttua tehokkaasti lapsilla esiintyviin vakaviin päihdeongelmiin. Myös apulaisoikeuskansleri on laillisuusvalvonnassaan havainnut tilanteita, joissa lastensuojelu on joutunut paikkaamaan terveydenhuollon antamisessa olleita puutteita (Dnro OKV/657/1/2018).

Lapsen pääsyä hoitoon voivat viivästyttää myös lastensuojelun ja terveydenhuollon ammattilaisten eriävät näkemykset siitä, mistä lapsen oireilu johtuu ja millä keinoilla siihen voitaisiin puuttua. Terveydenhuollon ammattilainen saattaa esimerkiksi katsoa, että lapsi ei hyötyisi hoidosta kasvuympäristönsä epävakauden tai sieltä saatavissa olevan tuen puutteellisuuden vuoksi, kun taas lastensuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan lapsen olosuhteissa tai huolenpidossa ei ole huostaanottoa edellyttäviä puutteita. Tarkemmat perusteet hoidon epäämiselle eivät kuitenkaan usein tule lastensuojeluviranomaisen tietoon sillä tarkkuudella, että se voisi alkaa työskennellä ongelman poistamiseksi tai vähentämiseksi.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Tavoitteena on vahvistaa painopisteen siirtoa perustason palveluihin esimerkiksi yhdenmukaistamalla lapsille ja lapsiperheille suunnattuja palveluja siten, että sosiaalihuoltolain uuteen lapsiperhepalvelua koskevaan säännökseen sisältyisivät jatkossa voimassa olevan lastensuojelulain avohuollon tukitoimia koskevasta 36 §:stä tehostettu perhetyö ja kotiin annettava perhekuntoutus. Tässä esityksessä ehdotetun lain mukaisiin avohuollon tukitoimiin kuuluisi jatkossa subjektiivisen oikeuden piiriin kuuluva toimeentulon ja asumisen turvaaminen sekä sen lisäksi sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, ympärivuorokautinen perhekuntoutus ja taloudellinen tuki.

Lisäksi tavoitteena on selkiyttää lastensuojelua 0–17-vuotiaiden viimesijaisena palveluna tilanteissa, joissa lapsen todetaan olevan erityisen suojelun tarpeessa. Tätä tavoitetta konkretisoidaan selkiyttämällä sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ja lastensuojelun asiakkuuden käynnistymisen välistä rajapintaa. Tämä tehdään muuttamalla ja nostamalla lastensuojelun asiakkuuden kriteeristöä ja kynnystä. Samalla muutetaan osittain huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen edellytyksiä. Näiden muutosten tavoitteena on, että hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki tarjoaisivat tukea ja tarvittavia palveluja mahdollisimman matalalla kynnyksellä jo ennen lastensuojelun asiakkuutta ja lastensuojelun asiakkuuden aikana ensisijaisesti avohuollon keinoin.

Tavoitteena on selkiyttää lain rakenne ja tätä kautta helpottaa lain soveltamista. Tavoitteena on keventää lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteita ja joustavoittaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia hyödyntää delegointisäännöksiä päätöksentekomenettelyissä. Lisäksi tavoitteena on joustavoittaa lastensuojelulaitosten henkilöstöä koskevaa sääntelyä ja sitä kautta parantaa julkisen talouden kestävyyttä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Uusi laki lapsen erityisestä suojelusta

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi kokonaan uusi laki lapsen erityisestä suojelusta. Lailla kumottaisiin nykyinen lastensuojelulaki. Vaikka osa nykyisen lain pykälistä on asiasisällöltään siirretty miltei vastaavan sisältöisinä uuteen lakiin, on nykyistä lain rakennetta uuden lain antamisen myötä ollut mahdollista selkiyttää. Osa uuteen lakiin sisällytetyistä pykälistä on paraikaa

eduskunnan käsittelyssä lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen esityksessä (HE 149/2025 vp). Keskeisenä rakenteellisena muutoksena edellä mainittuun esitykseen on tässä lakiesityksessä se, että HE 149/2025 vp ehdotetut 4 a–4 c §:t on sijoitettu tässä esityksessä uuden lain 10 luvun alle, joka koskee kodin ulkopuolisia sijoituksia. Lisäksi uuteen lakiin ehdotetaan uutta määritelmäpykälää, jossa määriteltäisiin laissa käytettävät keskeiset käsitteet. Käsitteiden määrittely selkiyttää ja yhdenmukaistaa lakitekstiä ja lain soveltamista.

Sosiaalihuollon palvelu-uudistus sekä lastensuojelun avo- ja jälkihuolto

Esitys kytkeytyy keskeisiltä osin samanaikaisesti valmistelussa olevaan sosiaalihuollon palvelu-uudistukseen, jonka osana on tarkoitus selkiyttää sosiaalihuollon ja lastensuojelun epäselväksi koettua rajapintaa. Epäselvyys liittyy ennen muuta sosiaalihuoltolain mukaisen erityistä tukea tarvitsevan lapsen määritelmän ja lastensuojelun asiakkuuden kriteereiden samankaltaisuuteen. Lisäksi sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa ja lastensuojelun avohuollon tukitoimissa on hyvin samankaltaisia ja osin päällekkäisiä palveluja. Lisäksi asioiden vireilletuloreittejä on useita.

Osana sosiaalihuoltolain uudistusta ehdotetaankin yhdistettäväksi nykyiset ilmoituskäytännöt ja vireilletulo siten, että jatkossa kaikki asiakkuudet käynnistyisivät sosiaalihuoltolain mukaisina asiakkuuksina. Lastensuojelulain 5 luvun säännöksiä lastensuojeluilmoituksesta, yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi sekä säännöstä ennakollisesta lastensuojeluilmoituksesta ei enää sisällytettäisi ehdotettuun lakiin. Sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin jatkossa lastensuojeluilmoituksesta sekä ennakollisesta lastensuojeluilmoituksesta.

Lastensuojelun asiakkuuden kynnystä uudistettaisiin niin ikään ja sitä nostettaisiin lähemmäs nykyistä huostaanottokriteeriä. Tavoitteena on siirtää palvelujärjestelmän painopistettä viimesijaisesta lastensuojelusta varhaisempaan tukeen. Lastensuojelun asiakkuutta ei jatkossa tulisi käynnistää, jos lapsen ja hänen perheensä tuen tarpeisiin voidaan vastata varhaisemman vaiheen tuella ja palveluilla. Lastensuojelun asiakkuus alkaisi jatkossa, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaisi, että lapsen kasvuolosuhteet, lapsen terveys tai kehitys uhkaavat vakavasti vaarantua ja lapsen erityinen suojelun tarve edellyttää tämän lain mukaisia toimenpiteitä. Lisäksi lastensuojelun asiakkuus voisi alkaa myös silloin, jos lapsi tai hänen huoltajansa tai vanhempansa ei ota vastaan sosiaalihuoltolain mukaista tukea tai palveluja lapsen ilmeisestä suojelun tarpeesta huolimatta ja lapsi tarvitsee tämän lain mukaisia toimenpiteitä. Edelleen asiakkuus alkaisi myös silloin, kun ryhdytään kiireellisiin toimiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi lapsen asian tultua vireille jatkossa sosiaalihuoltolaissa tarkoitetulla tavalla.

Asiakkuuden päättymisestä säädettäisiin erikseen. Asiakkuus päättyisi, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa, että lastensuojelun järjestämiselle ei ole perustetta. Lastensuojelun asiakkuus päättyisi viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Osana sosiaalihuollon palvelu-uudistusta yhdistettäisiin nykyiset sosiaalihuoltolain mukaiset perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvonnan palvelut sekä lastensuojelulain avohuollon tukitoimista tehostettu perhetyö sekä kotiin vietävä perhekuntoutus. Sosiaalihuoltolakiin säädettäisiin uusi lapsiperhepalvelu -niminen palvelu, jota voidaan myöntää myös lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle.

Nykyisistä avohuollon tukitoimista ehdotettuun lakiin jäisivät nykyistä 35 §:ää vastaava säännös toimeentulon ja asumisen turvaamisesta. Laissa säädettäisiin jatkossa avohuollon

työskentelystä, mikä tarkoittaisi lapsen ja häneen perheensä tuen tarpeisiin vastaamista sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. Tämä olisi ensisijainen tuen muoto sosiaalihuoltolakiin ehdotettua vastaavasti. Lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle olisi järjestettävä tarvittaessa avohuollon tukitoimena sosiaalihuoltolain 3 luvussa tarkoitettuja sosiaalipalveluja. Ehdotettavassa sosiaalihuoltolain 18 §:ssä tarkoitettua lapsiperhepalvelua olisi järjestettävä lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle tarvittaessa erityisen tehostetusti. Lisäksi avohuollon tukitoimena olisi tarvittaessa järjestettävä myös ympärivuorokautista perhekuntoutusta avohuollon sijoituksena kuten tälläkin hetkellä.

Lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuen avohuollon tukitoimena olisi järjestettävä jatkossakin myös lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä.

Lakiin jäisi edelleen jälkihuolto-oikeutta koskeva sääntely sekä jälkihuoltopalveluja koskeva sääntely. Nämä säilyisivät pitkälti nykyisessä muodossaan. Jälkihuoltoon oikeutetut, myös alaikäiset, olisivat jatkossa sosiaalihuollon asiakkuudessa. Alaikäinen lapsi voisi olla myös lastensuojelun asiakkuudessa, jos hänen todettaisiin olevan tämän lain mukaisen tuen tai palveluiden tarpeessa.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä säädettäisiin kokoavasti yhdessä pykälässä. Samalla tehtäviä kevennettäisiin poistamalla joitakin nykyisiä tehtäviä ja lisäämällä joustomahdollisuuksia esimerkiksi päätöksenteko-oikeuksiin ja -velvollisuuksiin. Lisäksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä ehdotetaan kevennettäväksi siten, että nimenomaisesti lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle nykyisin säädettyjä tehtäviä olisi hyvinvointialueen mahdollista jatkossa hallintosäännöllä osoittaa muunkin sosiaalihuollon viranhaltijan tehtäväksi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän enimmäisasiakasmäärää ei ehdoteta muutettavaksi, mutta esityksessä ehdotetaan, että poikkeustilanteissa asiakasmäärä voitaisiin tilapäisesti ylittää, jos se olisi välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi.

Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi nykyinen 17 §:n sääntely, joka koskee rajat ylittäviä lastensuojelutilanteita. Nykyisen yhden pykälän sijaan sisällöistä säädettäisiin kolmessa eri pykälässä, joista ensimmäisessä säädettäisiin Suomen viranomaisen toimivallasta ja sen perusteista silloin, kun toimivalta ei perustu Bryssel II a -asetukseen tai Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen. Omassa pykälässään säädettäisiin nykyistä vastaavasti siitä, miten lastensuojelun järjestämisvastuu kansallisesti näissä tilanteissa määräytyisi, joissa Suomen viranomaisella olisi toimivalta. Lisäksi rajat ylittäviin tilanteisiin liittyvää virka-apusääntelyä täsmennettäisiin niin ikään omassa pykälässään.

Päätöksenteko

Lastensuojelun päätöksentekotoimivaltaa koskevat säännökset koottaisiin omaan lukuunsa, joka selkiyttäisi sääntelyä. Luvussa tunnistettaisiin eri tasot, joilla lastensuojelussa on päätöksentekovaltaa. Säännökset koskisivat viranhaltijan päätöstoimivaltaa, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätöstoimivaltaa sekä päätöstoimivaltaa lastensuojelulaitoksessa. Lisäksi uudistettaisiin nykyinen lastensuojelulain 28 §:n säännös, joka koskee tuomioistuimen lupaa

lapsen tutkimiseen. Jatkossa lupa-asiasta päätettäisiin viranomaistasolla eikä enää hakemusasiana hallinto-oikeudessa.

Lastensuojelun edunvalvonta

Lastensuojelun edunvalvontaa koskeva sääntely uudistettaisiin. Hyvinvointialueiden velvollisuudesta hakea lapselle lastensuojelun edunvalvoja säädettäisiin nykyistä selkeämmin. Laissa säädettäisiin jatkossa myös, että huoltajan passiivisuus lapsen puhevallan käytössä voisi olla syy hakea edunvalvojaa, jos lapsen edun toteutuminen ja asian selvittäminen muutoin vaarantuisivat. Laissa myös nimenomaisesti säädettäisiin siitä, että edunvalvojaksi ei voisi määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa tai suhteessa lapsen etuun. Hakijan tulisi esittää hakemuksessaan selvitys siitä, onko edunvalvojaksi esitettävä henkilö puolueeton.

Lisäksi jatkossa edunvalvojaksi määräämisen edellytyksenä olisi, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilaissa tarkoitetun rikosrekisteriotteen, mikä mahdollistaisi henkilön rikostaustan selvittämisen ennen kuin hänet määrätään tehtävään.

Laissa säädettäisiin jatkossa, että edunvalvojalla olisi oikeus saada korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullinen palkkio. Kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Säännös ja asetus olisivat uusia ja tavoitteena on, että sääntelyn myötä palkkiot määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä palkkioiden määräytymisestä tai enimmäismääristä, mitä on pidetty ongelmana myös lastensuojelun edunvalvonnan kustannusten hallinnan näkökulmasta.

Kiireellisen sijoituksen jatkopäätös

Kiireellisen sijoituksen sääntelyä uudistettaisiin siltä osin, että päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta voitaisiin tehdä enintään 14 vuorokaudeksi nykyisen 30 vuorokauden sijaan.

Huostaanottoa koskeva sääntely

Nykyistä lastensuojelulain 40 §:n säännöstä velvollisuudesta ryhtyä huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen muutettaisiin siten, että säännöksessä todettaisiin, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voitaisiin (kriteerien täyttymisestä huolimatta) ryhtyä vain, jos lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- tai terveydenhuollon palvelut ja ehdotetun lain 7 luvussa tarkoitettu avohuollon työskentely ja tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Edelleen tulisi olla selvitettynä, ettei läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen ja, että sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Huostaanottokriteerit olisivat edelleen samat kuin nykyisessä sääntelyssä eli puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä taikka lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Lisäksi huostassapidon lopettamista koskien täsmennettäisiin, että jos huostassapito ei enää edistäisi huostaanoton tarkoituksen toteutumista eikä olisi lapsen edun mukainen, laissa säädetty viranhaltija voisi tehdä päätöksen huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian edellyttäen, että lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseen voitaisiin vastata riittävästi tämän lain mukaisella tuella tai muilla sosiaali- ja terveyspalveluilla.

Laitosmitoitukset

Esityksessä mahdollistettaisiin joustavuutta lastensuojelulaitoksen henkilöstömitoituksiin ehdottamalla kahdenlaista mitoitusta: laissa säädettäisiin edelleen asuinyksikkökohtaisesta minimimitoituksesta, mutta sen lisäksi säädettäisiin lapsikohtaisesta mitoituksesta. Esityksessä lisättäisiin säännös, jonka mukaan asuinyksikössä tulisi olla 1 hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva työntekijä lasta kohden. Tätä niin sanottua lapsikohtaista mitoitusta voitaisiin soveltaa minimimitoituksen ylittävissä tilanteissa. Asuinyksikössä saataisiin jatkossakin hoitaa yhdessä enintään seitsemää lasta tai nuorta ja asuinyksikössä tulisi olla vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Edelleen, jos samassa rakennuksessa olisi useampi asuinyksikkö, asuinyksikköä kohden tulisi olla vähintään kuusi hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Uutta olisi, että jos yhdestä asuinyksiköstä koostuvaan lastensuojelulaitokseen olisi muutoin kuin tilapäisesti sijoitettu vähemmän kuin 7 lasta, laitoksessa tulisi olla vähintään 6,5 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää nykyisen 7 sijaan. Lisäksi ehdotetaan, että asuinyksikön ollessa tilapäisesti tyhjä, rinnakkaisen asuinyksikön henkilöstö voisi hoitaa tyhjänä olevan asuinyksikön päivystämisen.

Turvahenkilöt

Esityksessä mahdollistettaisiin turvahenkilöiden palkkaaminen osaksi lastensuojelulaitoksen henkilökuntaa. Turvahenkilöiden keskeinen tehtävä olisi laitoksen turvallisuuden varmistaminen ja laitoksen järjestyksen ylläpito. Turvahenkilöt eivät olisi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöä eikä heitä näin laskettaisi laitosmitoituksiin. Turvahenkilöllä tulisi olla turvallisuusalan tutkinto sekä tarpeellinen koulutus voimakeinojen käytöstä sekä perehtyneisyys lastensuojeluun ja laitoksen erityispiirteisiin. Turvahenkilön toimivaltuuksista säädettäisiin ehdotetussa laissa.

Ammattipätevyyden tunnustamista koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY (jäljempänä ammattipätevyysdirektiivi) on annettu vuonna 2005. Direktiivi on pantu täytäntöön Suomessa ammattipätevyyden tunnustamisesta annetulla lailla (1384/2015). Ammattipätevyysdirektiivin 1 artiklan mukaan direktiivissä vahvistetaan säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltion, joka vaatii säännellyn ammatin harjoittamisen aloittamiseksi tai sen harjoittamiseksi alueellaan määrättyä ammattipätevyyttä (jäljempänä vastaanottava jäsenvaltio), on tunnustettava kyseisen ammatin harjoittamisen aloittamiseen ja sen harjoittamiseen ammattipätevyys, joka on hankittu yhdessä tai useammassa muussa jäsenvaltiossa (jäljempänä kotijäsenvaltio) ja joka antaa kyseisen pätevyyden haltijalle oikeuden harjoittaa siellä samaa ammattia. Turvahenkilösääntelyllä ei ole tarkoitus synnyttää uutta ammattia. Näin ollen esityksessä ei ole ote huomioitu ammattipätevyysdirektiivistä seuraavia hallinnollisia velvoitteita, kuten uudesta säännellystä ammatista ilmoittaminen komissiolle (notifiointi), ammatin sääntelyn suhteellisuusarviointi, ammatin vieminen säänneltyjen ammattien tietokantaan ja menettelyjen luominen ulkomaisten tutkintojen tunnustamiselle.

Rajoitukset

Yhteydenpidon rajoitusta koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että lapsen yhteydenpitoa olisi jatkossa mahdollista rajoittaa myös lapsen sosiaaliseen verkostoon kuuluviin henkilöihin. Henkilöntarkastuksessa sekä omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastamisen yhteydessä sallittaisiin välttämätön ja oikeasuhtainen voimankäyttö, mikäli lapsi koettaa vastarintaa tekemällä välttää toimenpiteen tekemisen. Voimakeinojen tulisi aina olla puolustettavia lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttö olisi sallittu vain lapsen mukana olevien tavaroiden ja päällisin puolin hänen vaatteidensa tarkastuksen

yhteydessä. Vaatteiden päällisin puolin tarkastaminen tarkoittaisi esimerkiksi lapsen taskujen tarkastamisen.

Valvonta

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi sijoitushyvinvointialueen toimivaltuuksia sen alueella toimivan sijoituspaikan valvonnassa.

Tuva-rahoitus

Esityksessä ehdotetaan lisärahoitusta TUVA-koulutuksen turvaamiseksi koulukodeissa. Yksityisten koulukotien perusopetuksen yhteydessä järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisella rahoituksella, jonka vuoksi lakia muutettaisiin rahoituksen lisäämiseksi. Valtion koulukotien järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan Opetushallituksen momentilta, johon esityksessä ehdotetaan kohdennettavan lisärahoitusta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksen taloudelliset vaikutukset muodostuvat muutoksista lastensuojelulaitosten henkilöstömitoitusta koskevaan nykyiseen sääntelyyn sekä päivystystilanteisiin liittyvästä uudesta säädösehdotuksesta. Ehdotusten arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin menoja yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja noin 3 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 lähtien.

Lastensuojelulaitosten ja niiden asuinyksiköiden määrää selvitettiin maaliskuussa 2025. Tiedot yksityisistä lastensuojelulaitoksista saatiin Lupa- ja valvontaviraston Soteri-rekisteristä ja julkisia lastensuojelulaitoksia koskevat tiedot koottiin manuaalisesti. Asuinyksiköiden kokonaismääräksi arvioitiin tuolloin 849 yksikköä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nykyistä lastensuojelulain 59 § mukaista asuinyksikössä työskentelevien työntekijöiden vähimmäismäärää siten, että jatkossa lastensuojelulaitoksessa, jossa on vain yksi asuinyksikkö ja yksikössä hoidettavien lasten määrä on kuusi tai vähemmän, tulisi yksikössä olla vähintään 6,5 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää aiemman seitsemän sijaan.

Vuonna 2025 kerättyjen tietojen mukaan lastensuojelulaitoksia, joissa samassa rakennuksessa on vain yksi asuinyksikkö, oli yhteensä 362. Näistä yhteensä 80:ssä oli kuusi tai vähemmän hoidettavaa lasta.

Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston[81] mukaan lähihoitajan keskimääräinen kuukausipalkka oli 3427 euroa vuonna 2024. Kun tähän lisätään vuosien 2025 ja 2026 yleiskorotukset (2,5 prosenttia ja 2,27 prosenttia) ja 24 prosentin työnantajan sivukulut, muodostuu yhden lähihoitajan henkilötyövuoden kustannukseksi keskimäärin 55 680 euroa. Muutoksen myötä 80 asuinyksiköstä vähenee 0,5 henkilötyövuotta, eli koko maan tasolla yhteensä 40 henkilötyövuotta. Tämä vastaa hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille yhteensä noin 2,2 miljoonan euron

[81] Tilastokeskus, Palkkarakenne, 2024, viitattu 5. maaliskuuta 2026, https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__pra/statfin_pra_pxt_15au.px/table/tableViewLayout1/.

LUONNOS

menovähennystä. Lain on määrä tulla voimaan 1.7.2027, joten muutos vähentäisi vuoden 2027 menoja noin 1,1 miljoonalla eurolla ja vuodesta 2028 täysimääräisesti noin 2,2 miljoonalla eurolla.

Esityksessä lastensuojelulain 59 §:ään lisättäisiin säännös, jonka mukaan lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatustyöntekijät voisivat toimia rinnakkaisissa asuinyksiköissä niin, että rinnakkaiden asuinyksikkö voisi päivystää toisen asuinyksikön ollessa tilapäisesti tyhjä. Muutoksen seurauksena arvioidaan, että joka kolmas asuinyksikkö olisi tyhjillään kahden viikon ajan vuoden aikana. Taloudellisten vaikutusten arviossa oletetaan, että tällaisessa tilanteessa menovähennys vastaa lähihoitajan ilta-, yö-, lauantai-, ja sunnuntaityöstä maksettavia lisiä siltä ajalta, jolloin tyhjässä yksikössä ei ylläpidettäisi työntekijäresurssia.

Lähihoitajan säännöllisen työajan ansio oli Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston mukaan 3161 euroa kuukaudessa vuonna 2024. Tähän lisätään 2,5 ja 2,27 prosentin yleiskorotukset, jolloin kuukausipalkka on vuoden 2027 tasolla 3313 euroa. Tuntipalkka saadaan jakamalla tämä 163 kuukausittaisella työtuntimäärällä, jolloin tuntipalkaksi muodostuu noin 20,33 euroa. Kun tähän lisätään työnantajan sivukuluiksi 24 prosenttia, työnantajan tuntikustannukseksi muodostuu noin 25 euroa. Koska suuri osa lastensuojelun laitospalveluista tuotetaan ostopalveluna, laskelmassa käytetään yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen mukaisia lisiä, jotka vastaavat suurinta osaa palveluntuotannosta. Iltatyölisä on 15 prosenttia, yötyölisä 40 prosenttia, lauantaityölisä 20 prosenttia ja sunnuntaityökorvaus 100 prosenttia tuntipalkasta.

Arki-iltojen ja -öiden osalta arvioidaan, että tyhjässä yksikössä olisi aiemman lainsäädännön mukaisesti yksi työntekijä. Viikon aikana lisään oikeuttavaa työaikaa kertyy yhden vuorokauden osalta kolme tuntia iltatyötä ja yhdeksän tuntia yötyötä. Yhden vuorokauden ilta- ja yötyölisistä kertyy noin 102 euroa, jolloin arkipäivistä kertyy yhteensä 510 euroa. Lauantain osalta lisään oikeuttavaa työaikaa kertyy kuusi tuntia yötyötä, neljätoista tuntia lauantaityötä, kolme tuntia iltatyötä, kolme tuntia yötyötä sekä lisäksi toiminen kahdentoista tunnin lauantaityöpäivä toisen työntekijän osalta. Lauantaivuorokauden lisistä muodostuu yhteensä noin 331 euroa. Sunnuntain osalta lisään oikeuttavaa työaikaa kertyy 24 tuntia sunnuntaityötä, yhdeksän tuntia yötyötä, kolme tuntia iltatyötä sekä näiden lisäksi toinen 12 tunnin työpäivä sunnuntaille. Sunnuntaivuorokauden lisien kustannus on yhteensä noin 1010 euroa. Samanaikaisesti lastensuojelulaitoksissa, joissa on ainoastaan yksi yksikkö, arvioidaan yhden työntekijän olevan muutoksen jälkeen varalla koko viikon ajan, eli 168 tuntia 25 prosentin varallaolokorvauksella, jolloin varallaolosta muodostuisi 1050 euron kustannus yhden viikon osalta.

Yhden viikon osalta säästövaikutus on yhteensä 1851 euroa yksiköissä, joissa samassa rakennuksessa on useampi kuin yksi asuinyksikkö ja 801 euroa yksittäisissä yksiköissä. Koska yksikön arvioidaan olevan tyhjillään kahden viikon ajan vuodessa, vuotuinen säästö on yhteensä 3702 tai 1602 euroa tyhjillään olevaa yksikköä kohden. Joka kolmannen lastensuojelun 849 yksiköstä, eli 283 yksikön, arvioidaan olevan tyhjillään kaksi viikkoa vuodessa. Näistä 128 arvioidaan olevan yksittäisiä yksiköitä ja 155 yksiköitä, joissa samassa rakennuksessa on useampi yksikkö. Tällöin koko maan tasolla hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille muodostuu noin 800 000 euron vuotuinen menovähennys. Lain on määrä tulla voimaan 1.7.2027, joten muutos vähentäisi vuoden 2027 menoja noin 400 000 eurolla ja vuodesta 2028 täysimääräisesti noin 800 000 eurolla.

Arvioihin liittyy epävarmuutta erityisesti asuinyksiköiden käyttöasteen, henkilöstön todellisen sijoittumisen sekä työaikajärjestelyjen osalta.

Läheisverkostosijoituksista maksettava palkkio ja korvaukset

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 38 §:ssä (läheisverkoston kartoittaminen), sen 3 momentissa säädettäisiin, että henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulisi turvata perhehoitolain 16 §:n 3 momentissa tarkoitetut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi. Säännöksessä viitatuilla edellytyksillä tarkoitetaan perhehoitolain mukaista hoitopalkkiota, lain 17 §:n mukaista kulukorvausta sekä 18 §:n mukaista käynnistämiskorvausta. Lasta hoitavalle henkilölle olisi myös tarvittaessa järjestettävä perhehoitolain 10 §:ssä tarkoitettuja palveluja ja tukitoimia. Sääntely vastaisi muilta osin nykyistä lastensuojelulain 32 §:n 3 momenttia, mutta säännös olisi uuteen lakiin kirjoitettu ehdottomampaan muotoon. Muutoksen taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueille on vaikea arvioida, koska perhehoitolain 16 §:n 3 momentin säännös on jo nykyisellään kirjoitettu ehdottomaan muotoon toisin kuin lastensuojelulain säännös. Säännökset ovat tällä hetkellä keskenään eripariset ja hyvinvointialueet ovat voineet soveltaa säännöksiä eri tavoin. Korkein hallinto-oikeus on myös antanut asiassa ratkaisun (KHO 2020:144), jonka mukaan lastensuojelulain 32 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa, jossa kodin ulkopuolinen sijoitus oli vältetty läheisverkoston kartoituksen perusteella oheishuoltajuusmääräyksellä, tuli oheishuoltajalle, jonka luona lapsi asui, maksaa perhehoitolain mukainen hoitopalkkio, kulukorvaus ja käynnistämiskorvaus.

Turvahenkilöt

Esityksessä mahdollistettaisiin turvahenkilöiden palkkaaminen osaksi lastensuojelulaitoksen henkilöstöä. Säännös ei ole velvoittava vaan mahdollistava. Turvahenkilöt eivät olisi osa laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöä eikä heitä luettaisi näin mitoituksiin. Todennäköisesti vain sellaisiin laitoksiin tähän mahdollisuuteen tartuttaisiin, jossa on ollut toistuvasti turvallisuuteen liittyviä haasteita. Jos laitoksessa on tilanteita harvakseltaan, laitokset todennäköisesti käyttäisivät jatkossakin kustannussyistä yksityisiä vartijapalveluita. Turvahenkilöiden palkkaamisesta aiheutuneet kustannukset sisällytettäisiin hoitovuorokausihintoihin ja sitä kautta ne tulisivat hyvinvointialueiden maksettavaksi kuten vartijapalveluihin tällä hetkellä käytettävät kustannukset. On mahdollista, että turvahenkilöiden palkkaaminen osaksi henkilöstöä kasvattaisi lapsen laitokseen sijoittaneen hyvinvointialueen kustannuksia nykyisestä johtuen keskeisesti turvahenkilön palkka – ja sivukuluista.

Lastensuojelun edunvalvonta

Lastensuojelun edunvalvojamääräysten lukumääriä ja toimintaa ei seurata kansallisesti, joten edunvalvonnan kustannuksista ei nykyisin ole olemassa kansallisen tason tietoja. Hyvinvointialueiden välillä on kuitenkin eroja siinä, millaisissa tilanteissa edunvalvojaa ryhdytään hakemaan. Edunvalvojien palkkioiden määräytymisestä tai enimmäismääristä ei ole sääntelyä, vaan ne vaihtelevat hyvinvointialueittain. Palkkioiden määristä ei ole käytettävissä koottuja tietoja. Ehdotettavan palkkioita koskevan sääntelyn, kuten palkkion enimmäismäärästä säätämisen, myötä palkkiot määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin. Lastensuojelun edunvalvontaa koskevan sääntelyn selkeyttämisen ja ehdotettavan uuden palkkioita koskevan sääntelyn voidaan toisaalta odottaa jossain määrin lisäävän lastensuojelun edunvalvojien määräämistä, mikä saattaa jonkin verran lisätä hyvinvointialueiden kustannuksia palkkioiden ja kulukorvausten muodossa. Niillä hyvinvointialueilla, joissa edunvalvojamääräysten hakeminen on nykyisin ollut vähäisempää, kustannusten nousun voidaan odottaa olevan jonkin verran suurempaa. Sääntelyn tavoitteet kuitenkin liittyvät lapsen osallisuuden ja oikeuksien varmistamiseen ja ehdotettu sääntely toisaalta mahdollistaa hyvinvointialueille nykyistä paremmat keinot kustannustenhallintaan.

TUVA-koulutuksen rahoitus

TUVA-koulutukseen ei ole olemassa korvaussäännöstä, sillä se ei ole kunnille lakisääteinen tehtävä. Yksityisten koulukotien perusopetuksen yhteydessä järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) mukaisella rahoituksella. Valtion koulukotien järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan puolestaan Opetushallituksen momentilta. Kunnat ja hyvinvointialueet eivät ole aina halunneet korvata TUVA-koulutuksesta aiheutuneita edellä mainitun rahoituksen yli meneviä kustannuksia opetuksen järjestäneille koulukodeille ilman nimenomaista korvaussäännöstä. TUVA-opetuksen kustannus on sen vuoksi jäänyt valtion koulukodeille siltä osin, kuin Opetushallituksen rahoitus ei ole riittänyt. Yksityisissä koulukodeissa on ollut 20.9.2025 TUVA-koulutuksessa 4 opiskelijaa ja valtion koulukodeissa 18 opiskelijaa.

Esityksessä ehdotetaan edellä mainituista syistä, että koulukotien valtion rahoitusta korotetaan. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin lisätään yksityisille koulukodeille momentille 29.10.30 lisärahoitusta 146 700 euroa (4 lasta * 193 euroa/opetuspäivä * lukuvuoden 190 koulupäivää). Laskukaavassa näkyvä 193 euroa on vuoden 2023 valtion koulukotien hinnaston mukaisesti kunnilta laskutettava kuntien maksuosuus per opetuspäivä. Lisäksi ehdotetaan, että valtion koulujen momentille 29.10.01 lisätään 660 000 euroa. Koska valtion rahoitus kattaisi jatkossa laskennallisesti tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisen, koulukodeilla ei lähtökohtaisesti olisi enää tarvetta laskuttaa opiskelijan kotikuntaa koulutuksesta.

4.2.1.1 Vaikutukset hyvinvointialueiden, kuntien ja valtion kustannuksiin

Menojen vähentymiseen perustuen hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin rahoituksesta vähennettäisiin yhteensä 3 miljoonaa euroa hyvinvointialueiden rahoituslain 9 §:n nojalla. Rahoituksen arvioidaan vähenevän täysimääräisesti vuodesta 2028 lähtien ja 1,5 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Alla olevassa taulukossa kuvataan rahoituksen alustava jakautuminen hyvinvointialueittain valtiovarainministeriön vuoden 2026 rahoituslaskelman perusteella. Arvio voi muuttua vuoden 2027 rahoituslaskelman perusteella.

Taulukko 3. Rahoituksen vähentymisen jakautuminen hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille.

Hyvinvointialue	Vaikutus rahoitukseen 2027 (1000 euroa)	Vaikutus rahoitukseen 2028 lähtien (1000 euroa)
Helsinki	150	310
Vantaa ja Kerava	70	140
Länsi-Uusimaa	100	200
Itä-Uusimaa	20	40
Keski-Uusimaa	50	90
Varsinais-Suomi	140	270
Satakunta	60	120
Kanta-Häme	50	90

LUONNOS

Pirkanmaa	140	280
Päijät-Häme	60	120
Kymenlaakso	50	100
Etelä-Karjala	30	60
Etelä-Savo	40	80
Pohjois-Savo	80	160
Pohjois-Karjala	60	110
Keski-Suomi	70	150
Etelä-Pohjanmaa	60	110
Pohjanmaa	40	80
Keski-Pohjanmaa	20	40
Pohjois-Pohjanmaa	130	270
Kainuu	20	50
Lappi	60	130
Manner-Suomi yhteensä	1500	3000

Lisäksi esitetyillä muutoksilla tunnistetaan olevan vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintaan rekisteröintimenettelyjen ja henkilöstömitoituksen valvonnan osalta. Muutoksilla saattaa olla suoria taloudellisia vaikutuksia, mutta niiden kokoluokkaa ei ole kyetty tunnistamaan valmistelun aikana.

4.2.1.2 Vaikutukset yrityksiin

Esityksellä arvioidaan olevan välillisiä vaikutuksia yrityksiin, jotka tuottavat sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluja hyvinvointialueille. Palvelukysyntä voi kohdentua uudella tavalla palvelujärjestelmän painopisteen siirtyessä varhaisempaan tukeen ja lastensuojelun asiakkuuden rajautuessa vakavampiin tilanteisiin. Vaikutukset voivat vaihdella hyvinvointialueittain. Esityksellä arvioidaan olevan suoria vaikutuksia lastensuojelun laitospalveluja tuottaviin yrityksiin. Henkilöstömitoituksen keventämisellä ja rinnakkaispäivystyksen sallimisella olisi palvelun-tuottajien kustannuksia alentava vaikutus. Tällä saattaa olla vaikutuksia myös hoitovuorokausihinnoitteluun. Ehdotetuilla muutoksilla saattaa olla vaikutuksia myös palvelujen rekisteröintiin. Ehdotus, joka mahdollistaa jatkossa turvehenkilöiden palkkaamisen lastensuojelulaitoksiin, voi vähentää yksityisten vartiointipalveluihin keskittyvien yritysten käyttöä.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ehdotetaan, että luvasta lapsen tutkimiseen voisi jatkossa päättää sosiaalihuollon viranhaltija eikä lupa-asiaa vietäisi enää viranhaltijan hakemuksesta hallinto-oikeuden päätettäväksi. Muutos keventäisi ja jouduttaisi ennen muuta lupa-asian prosessia. Muutos saattaisi myös jonkin verran vähentää hallinto-oikeuksien työmäärää. Lupa-asioita on kuitenkin hallintotuomioistuimissa ollut vuosien varrella niin vähän, että mistään merkittävästä työmäärän vähennyksestä hallinto-oikeuksissa ei olisi kysymys. On huomioitava, että viranhaltijan lupa-asiassa

antamasta päätöksestä olisi valitusoikeus hallinto-oikeuteen eli työmäärän mahdollista vähentymistä todennäköisesti jonkin verran tasaisi työmäärä, joka tulisi hallinto-oikeuksille valitusasioiden muodossa. Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuutta koskevaan nykyiseen sääntelyyn ei esitetä muutoksia eli hallinto-oikeus olisi päätösvaltainen myös lupa-asiaa koskevassa valitusasiassa yhden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa. Hallinto-oikeuden antamasta päätöksestä voisi nykyiseen tapaan valittamalla hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

4.2.3 Vaikutukset hyvinvointialueiden toimintaan

Esityksellä arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia hyvinvointialueiden sosiaalihuollon viranomaisten toimintaan, tehtävien sisältöön sekä palvelujärjestelmän rakenteeseen. Esitetty uudistus sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnan selkiyttämisestä vaikuttaisi erityisesti asiakkuuksien vireilletuloon, lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kynnykseen, työn painopisteisiin sekä viranomaisten väliseen työnjakoon ja yhteistyöhön.

Ilmoituskäytäntöjen ja asiakkuuksien vireilletulon yhdistäminen sosiaalihuoltolakiin selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi hyvinvointialueiden toimintaprosesseja. Lastensuojeluilmoitusta ja ennakollista lastensuojeluilmoitusta koskevien säännösten yhdistäminen sosiaalihuoltolakiin todennäköisesti vahvistaisi sosiaalihuollon ensisijaisuutta ja vähentäisi päällekkäisiä menettelyjä. Tämä edellyttäisi muutoksia etenkin hyvinvointialueiden sisäisiin ohjeistuksiin ja käytännön työprosesseihin.

Lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kynnyksen nostamisen vaikutukset olisivat todennäköisesti erilaiset riippuen hyvinvointialueen tavasta organisoida perhesosiaalityö ja lastensuojelu. Jos sosiaalityöntekijä tekee ainoastaan lastensuojelua, on mahdollista, että työntekijälle ohjautuu enemmän vaativaa tukea tarvitsevia lapsia kuin aiemmin. Toisaalta, jos hyvinvointialueella toteutetaan yhdennettyä työskentelyä, voi työntekijäkohtaista tasapainoa hallita todennäköisesti paremmin. Kynnyksen muuttaminen voisi tätä kautta lisätä lastensuojelutyön vaativuutta, mutta samalla selkeyttää lastensuojelun roolia viimesijaisena erityispalveluna. Samanaikaisesti työmäärä ja vastuu todennäköisesti lisääntyisivät sosiaalihuoltolain mukaisissa lapsiperheiden palveluissa. Toisaalta vaikutukset vaihtelisivat hyvinvointialueittain, koska sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukainen sosiaalityö sekä niiden nojalla järjestettävät palvelut on jo nyt organisoitu alueilla eri tavoin.

Muutoksella arvioitaisiin olevan vaikutuksia hyvinvointialueiden resurssien kohdentamiseen, henkilöstörakenteeseen ja johtamiseen. Painopisteen siirtäminen edellyttäisi todennäköisesti myös organisatorisia muutoksia. Vaikka esityksessä painotetaan resurssien suuntaamista varhaisempaan tukeen, kokonaisvaikutukset resurssien määrään ja henkilöstötarpeeseen riippuvat pitkälti toimeenpanosta ja hyvinvointialueiden valitsemista palvelujen järjestämistavoista. Muutokset liittyisivät mahdollisesti muun muassa henkilöstön työnkuviin, osaamistarpeisiin ja työsuhteisiin. Niiden toteuttaminen ehdotetussa aikataulussa voi osoittautua hankalaksi. Hyvinvointialueilla on käynnissä myös palkkausjärjestelmän uudistus, ja ehdotettujen muutosten vaikutuksia siihen on vaikea arvioida. Ehdotettuihin muutoksiin sisältyvät säästöt haastavat hyvinvointialueiden edellytyksiä tarkoituksenmukaisessa painopisteen siirrossa. Toisaalta esimerkiksi asiakkuuksien mahdolliselle siirtämiselle ei ehdoteta aikarajaa, mikä mahdollistaa joustavuutta muutosten toimeenpanolle.

Lastensuojelun asiakkuuden päättämistä koskevan sääntelyn täsmentäminen selkeyttäisi hyvinvointialueen viranomaisen toimivaltaa ja vastuuta. Muutos edellyttäisi sosiaalityöntekijältä huolellista arviota siitä, ovatko lastensuojelun asiakkuuden perusteet edelleen olemassa, ja

korostaisi asiakkuuden päättämiseen liittyvän arvioinnin ja päätöksenteon huolellista dokumentointia.

Koska kaikki asiakkuudet käynnistyisivät jatkossa sosiaalihuoltolain mukaisina asiakkuuksina ja lastensuojelun asiakkuuden kynnystä nostettaisiin, hyvinvointialueiden muiden palvelujen merkitys kasvaisi ja lastensuojelu asemoituisi selkeämmin viimesijaiseksi erityispalveluksi. Hyvinvointialueiden olisi huolehdittava siitä, että lapsille ja perheille tarkoitetut sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain mukaiset palvelut olisivat riittävän kattavia ja oikea-aikaisia. Niiden olisi huolehdittava myös siitä, että lastensuojelun asiakkuuden alkamista ja päättymistä koskevat arviointi- ja päätöksentekokäytännöt olisivat alueella yhdenmukaisia.

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat todennäköisesti avohuollon aikaiseen työskentelyyn ja tukitoimiin siten, että niissä painotettaisiin entistä selkeämmin sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta keskeisinä tuen muotoina. Sen lisäksi käytettävissä olisivat sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut mukaan lukien uusi ehdotettu lapsiperhepalvelu. Avohuollon tukitoimiin sisältyisi edelleen taloudellinen tuki ja ympärivuorokautinen perhekuntoutus. Kokonaisuutena muutoksilla tavoitellaan palvelujärjestelmän selkiyttämistä. Nykyisen 36 §:n mukaisen tehostetun perhetyön sekä kotiin vietävän tai ryhmämuotoisen perhekuntoutuksen kokoaminen perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvonnan kanssa yhteen sosiaalihuoltolain mukaiseen palveluun (lapsiperhepalvelu) olisi merkittävä muutos. Muutoksen arvioidaan edesauttavan hyvinvointialueiden mahdollisuuksia organisoida palvelut siten, että asiakkaiden tuen tarpeisiin voitaisiin vastata nykyistä joustavammin ja oikea-aikaisemmin. Muutoksella arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia myös viranomaisten toimintaan, koska heillä olisi käytettävissään eheämpi ja selkeämpi palvelu nykyisten yksittäisten ja eri laeissa säädettyjen palvelujen sijaan. Tällä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia myös lastensuojelun asiakkaisiin.

Tavoitteena ei kuitenkaan olisi se, että nykyisistä onnistuneista käytännöistä tai eri palvelujen sisällöistä luovuttaisiin. Sen sijaan tavoitteena on mahdollistaa hyvinvointialueille järjestämislain 4 §:n mukaisesti parempia edellytyksiä vastata palvelujen sisällöstä, laajuudesta ja laadusta asiakkaiden tarpeen mukaisesti. Vastaavasti hyvinvointialueilla olisi edelleen vastuu palvelujen yhdenvertaisesta toteuttamisesta ja niiden saavutettavuudesta. Lapsiperhepalvelun sisällöllisten kysymysten linjaamisessa voitaisiin myös jatkossa soveltaa palveluvalikoiman periaatteita, joihin liittyvää uutta sääntelyä parhaillaan valmistellaan. Ehdotetulla muutoksella pyrittäisiin selkiyttämään hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta ja luomaan joustavuutta palvelujen organisointitapoihin esimerkiksi siten, että hyvinvointialueiden ei jatkossa tarvitsisi ylläpitää erillisiä lakisääteisiä palvelu- ja tiimirakenteita.

Uuden lapsiperhepalvelun muodostamiseen kuluvalla ajalla saattaa olla joitakin kielteisiä vaikutuksia palvelujen saatavuuteen, jos muutosprosessi vaikeuttaisi asiakastyötä ja heikentäisi asiakkaiden tarpeisiin vastaamista. Vaikutukset ja mahdolliset riskit vaihtelevat todennäköisesti hyvinvointialueittain, koska niiden palvelurakenteet ovat erilaisia ja siten valmiudet uuden lapsiperhepalvelun muodostamiseen vaihtelevat. Muutokset olisivat alueille todennäköisesti erilaisia ja tapahtuisivat jossain määrin eri aikataulussa, jolloin vaikutukset niin asiakkaisiin kuin työntekijöihin ovat vaihtelevia.

Hyvinvointialueille ehdotetaan nykyistä enemmän liikkumavaraa siinä, miten ne voisivat delegoida päätöksentekoa eri viranhaltijoille. Tällä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia lastensuojelun järjestämiseen ja päätöksentekoprosessien sujuvoittamiseen. Joustavuus päätöksentekoprosessien osalta mahdollistaisi hyvinvointialueiden paikallisten tarpeiden huomioon ottamisen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi sijoitushyvinvointialueen toimivaltuuksia alueella toimivan sijoituspaikan valvonnassa. Muutoksella ei ole hyvinvointialueiden tehtäviä lisäävää vaikutusta, sillä kyseessä on valvontatehtävä, joka on jo nykyisin kuulunut hyvinvointialueiden vastuulle. Selkeämmät toimivaltuudet kuitenkin helpottavat tehtävän hoitamista ja tukevat valvonnan vaikuttavuutta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia koskeva sääntely siirrettäisiin järjestämislakiin. Muutos selkeyttäisi ja keventäisi kuntien ja hyvinvointialueiden suunnitteluvelvoitteita pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti kokoamalla kuntia ja hyvinvointialueita koskevat lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen säännökset järjestämislakiin.

Lastensuojelulaitosten henkilöstömitoituksiin ehdotettavilla muutoksilla olisi todennäköisesti erilaisia vaikutuksia hyvinvointialueisiin. Ehdotukset saattaisivat tuoda ainakin jossain määrin joustoa niiden omaan palvelutuotantoon ja mahdollistaa resurssien tehokkaampaa käyttöä. Toisaalta ehdotuksilla olisi todennäköisesti vaikutuksia yksityisten palvelujen hankintamenettelyihin ja mahdollisesti lain voimaantulohetkellä voimassa oleviin sopimuksiin. Tästä saattaa aiheutua lisätyötä hyvinvointialueille. Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla on todennäköisesti vaikutuksia hyvinvointialueen vastuulle kuuluvaan lastensuojelulaitospalvelujen valvontaan.

Läheisverkostosijoitusten painottamisen voidaan arvioida vaikuttavan myös läheisverkostojen systemaattisempaan ja tehokkaampaan selvittämiseen sekä läheisverkostosijoitusta koskevan vaihtoehdon perusteellisempaan arviointiin. Tällä on mahdollisesti vaikutuksia sosiaalityön käytäntöihin ja siihen, miten hyvinvointialueet ohjeistavat ammattilaisia tässä tehtävässä.

Kiireellisen sijoituksen ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevien kriteerien rajautuminen tilanteisiin, jossa lapsi on välittömässä vaarassa, voi vähentää kiireellisten sijoitusten käyttöä pitkittyneisiin ja kumuloituneisiin ongelmiin ja näin ollen saattaa vähentää myös kiireellisten sijoitusten määrää, erityisesti teini-ikäisten lasten osalta.

Esitys sisältää myös ehdotuksen kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen lyhentämisestä 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen. Tämä edellyttäisi lapsen tuen ja huostaanoton tarpeen aiempaa joutuisampaa arviointia ja siten kiireellisen sijoituksen aikaisen työskentelyn tehostumista. Toisaalta on tunnistettu riski huostaanottojen määrän mahdollisesta lisääntymisestä.

4.2.4 Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaan

Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu sosiaalihuolto, jonka osa lastensuojelu on. Maakunnassa on voimassa maakuntalaki lastensuojelulain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa, jonka mukaan lastensuojelulakia sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa maakuntalaissa säädetyin poikkeuksin. Ahvenanmaan maakunnassa lastensuojelusta huolehtii Kommunal socialtjänst -niminen kuntaliittymä (maakuntalaki 3 §). Nyt ehdotetuilla muutoksilla saattaa olla vaikutuksia maakunnassa jo pelkästään sen vuoksi, että nykyinen lastensuojelulaki ehdotetaan kumottavaksi uudella lapsen erityisestä suojelusta annetulla lailla.

Valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen, jollaista on esimerkiksi rajoitusten käyttö sijaishuoltona toteutettavassa lastensuojelussa. Rajoitusten käytöstä sijaishuollossa säädettäisiin jatkossa ehdotettavan lain 12 luvussa. Rajoituksia koskevassa luvussa säädetään muun muassa siitä, millä edellytyksillä henkilökohtaiseen vapauteen voidaan lastensuojelun sijaishuollossa puuttua. Kysymys on menettelysääntelystä, jota sovelletaan suoraan sellaisen maakunnan lainsäädäntövallan piiriin kuuluvan hallintotehtävän suorittamiseen, joka on annettu maakunnan

lainsäädännön nojalla maakunnan viranomaiselle. Kyseisiä säännöksiä sovelletaan näin siinä maakunnan viranomaisessa, joka maakunnan toimivaltaan kuuluvista palveluista (lastensuojelu ja sijaishuolto) vastaa. Kuten todettua voimassa olevan lastensuojelulain 11 luvun rajoituksia koskevaan sääntelyyn ehdotetaan paraikaa eduskunnassa olevassa hallituksen esityksessä (HE 149/2025 vp.) useita muutoksia, joiden lopullinen sisältö ei ole vielä tiedossa. Ehdotettujen muutosten mahdollisia vaikutuksia maakuntaan on selostettu mainitussa esityksessä. Tässä esityksessä rajoituksiin ehdotetaan muutoksia ainoastaan yhteydenpidon rajoittamista ja henkilöntarkastusta koskevilta osin. Kuten todettua sääntely kuuluu tältä osin valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

4.2.5 Vaikutukset valvontaan

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi sijoitushyvinvointialueen toimivaltuuksia sen alueella toimivan sijoituspaikan valvonnassa. Esityksen myötä sijoitushyvinvointialueella olisi paremmat edellytykset hoitaa sille laissa jo säädettyä valvontatehtävää. Kyse on sijaishuollosta järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen valvontatehtävän kanssa osin päällekkäisestä tehtävästä, jota voidaan kuitenkin kodin ulkopuolelle ja toisen hyvinvointialueen alueelle sijoitetun lapsen erityisen haavoittuvan aseman vuoksi pitää perusteltuna. Lainsäädäntö myös velvoittaa sijoitushyvinvointialuetta tekemään valvontaa toteuttaessaan yhteistyötä sijoittajahyvinvointialueen sekä valvontaviranomaisen kanssa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että lastensuojelulaitoksen henkilökuntaan voisi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön lisäksi kuulua jatkossa myös turvahenkilöitä, jos se on laitoksen asiakas- ja työturvallisuuden takaamiseksi välttämätöntä. Turvahenkilön tulisi olla palvelussuhteessa palveluntuottajaan. Turvahenkilö olisi osa valvontalaissa säädettyä palveluntuottajan henkilöstöä. Turvahenkilön valvonta toteutuisi ensisijaisesti palveluntuottajan ja sijoittajahyvinvointialueen omavalvonnan kautta. Palveluntuottajan tulisi palveluyksikön rekisteröintiä varten ilmoittaa myös mahdolliset henkilöstöön kuuluvat turvahenkilöt sekä niiden koulutus valvontalain 16 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaisesti. Turvahenkilöiden toimintaa valvottaisiin osana muuta palveluntuottajan toimintaa eikä niiden valvonnasta arvioida aiheutuvan varsinaisesti lisätöitä omavalvontaan tai viranomaisvalvontaan.

Turvahenkilöt tulisi lisätä palveluntuottajien rekisteriin muuna kuin hoito- ja kasvatushenkilöstönä. Turvahenkilöiden merkitsemisen ei arvioida edellyttävän järjestelmämuutoksia eikä siltä osin aiheuttaisi lisäkustannuksia valvontaviranomaiselle. Valvontaviranomaisen tulisi kuitenkin ohjata palveluntuottajia ja palvelunjärjestäjiä turvahenkilöitä koskevien tietojen ilmoittamisessa, minkä voidaan arvioida aiheuttavan valvontaviranomaiselle jonkin verran lisätyötä.

Muuttuviksi ehdotetuilla lastensuojelulaitosmitoituksilla saattaa olla vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintaan rekisteröintimenettelyjen ja henkilöstömitoituksen valvonnan osalta. Ehdotetut joustomahdollisuudet todennäköisesti muuttaisivat nykytilaa ja sillä voi olla suoria vaikutuksia valvontaan ja mitoituksen toteutumisen seurantaan.

4.2.6 Vaikutukset sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla on vaikutuksia sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamiseen asiakastietojärjestelmiin. Ehdotukset liittyvät tiedonhallinnan osalta sosiaalihuoltolain uudistuksen yhteydessä toteutettaviin kansallisiin asiakastietojärjestelmämuutoksiin. Vaikutukset ovat siten yhteydessä samoihin valtakunnallisiin asiakirjarakenteisiin, luokituksiin ja järjestelmäratkaisuihin.

Kirjaamista koskevat muutokset tehdään THL:n Sosmeta-palvelussa julkaistaviin valtakunnallisesti hyödynnettäviin asiakirjarakenteisiin ja sen myötä Kanta-palvelujen Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon ja sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin. Tämän jälkeen ne ovat hyödynnettävissä palvelunantajien toiminnassa.

Sosmeta-palvelun asiakirjarakenteiden käyttö asiakastietojärjestelmissä muuttuu velvoittavaksi syyskuussa 2026 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023, *asiakastietolaki*) ja asiakasasiakirjamääräyksen (määräys sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 1/2026, THL/5041/4.05.00/2025[82]) mukaisesti. Sosmetassa julkaistut rakenteet on jo toteutettu suurimpaan osaan sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiä.

Sosmetaan päivitetyt asiakirjarakenteet ja Koodistopalvelimelle päivitetyt luokitukset julkaistaan lain hyväksymisen jälkeen. Tämän jälkeen Kela toteuttaa tarvittavat muutokset Sosiaalihuollon asiakastietovarantoon, jotta se voi ottaa vastaan uusien versioiden mukaisia asiakirjoja. Tietojärjestelmätoimittajat toteuttavat Sosmetassa julkaistut rakenteet ja Koodistopalvelimella julkaistut luokitukset asiakastietojärjestelmiinsä.

Käyttöönotto edellyttää lastensuojelun ammattilaisten kouluttamista uusiin kirjaamiskäytäntöihin ja asiakkuuslogiikkaan sekä yhtenäistä kansallista ohjausta. Siirtymävaiheessa kirjaamista on mahdollista toteuttaa soveltuvin käytännöin myös ennen kuin kaikki päivitetyt asiakirjarakenteet ovat käytettävissä tietojärjestelmissä.

4.2.7 Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetaan ilmoitus- ja yhteydenottokäytäntöjen yhdistämistä sosiaalihuoltolakiin. Esityksellä pyritään yksinkertaistamaan voimassa olevaa sääntelyä ja käytäntöä. Esityksellä pyritään selkeyttämään yhteydensaantiin liittyviä säännöksiä ja yksinkertaistamaan myös muiden viranomaisten asiakasohjausta sosiaalihuoltoa tarvitsevien henkilöiden osalta. Lastensuojeluilmoituksen ja ennakollisen lastensuojeluilmoituksen käsitteet säilyisivät eikä niitä koskevaan sääntelyyn ehdoteta sisällöllisiä muutoksia. Tavoitteena on, että kaikkien yhteydenottojen ja ilmoitusten käsittely yhdenmukaistuu, kun niitä koskeva sääntely on koottu yhteen.

Tämän esityksen vaikutukset ovat yhteydessä sosiaalihuoltolakiin ehdotettujen muutosten kanssa. Muutosten yhteisenä tavoitteena on, että useampi lapsi saisi jatkossa tukea ilman lastensuojelun asiakkuutta sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina, jolloin lastensuojelu asemoituisi palvelujärjestelmässä nykyistä selkeämmin viimesijaiseksi erityispalveluksi. Kokonaisuutena näillä esityksillä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia avun hakemisen ja vastaanottamisen kynnykseen, kun lastensuojeluun liittyvää leimautumisen kokemusta voidaan vähentää niissä tilanteissa, joissa tukea voidaan tarjota muilla palveluilla. Tämä näkökulma tuli vahvasti esiin lasten ja nuorten kuulemisessa. Ehdotetut muutokset voivat vahvistaa perheiden kokemusta siitä, että viranomaisen tarjoama apu perustuu ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön. Esityksellä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin varhaisen tuen vahvistumisen kautta.

Kun lastensuojelun asiakkuuden kynnys nousee ja sosiaalihuollon rooli varhaisen tuen järjestäjänä vahvistuu, jatkossa korostuu entisestään eri viranomaisten vastuu ohjata lapsi ja perhe

[82] Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen määräys sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista. Määräys 1/2026, THL/5041/4.05.00/2025: Saatavissa: https://thl.fi/documents/155392151/190361269/THL%201-2026%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ys%20sosiaalihuollon%20asiakasasiakirjoista.pdf/3bc2fe39-49fc-ad46-6fa0-6655d3ee728e?t=1776081947298

oikea-aikaisesti sosiaalihuollon palvelujen piiriin eikä lastensuojeluun. Tämän toteutuminen edellyttää selkeitä toimintamalleja ja yhteistä ymmärrystä eri toimijoiden rooleista.

Esityksen ehdotukset palvelujärjestelmän muutoksista ja asiakkuuksien osittaisesta uudelleenmäärittelystä vaikuttaa todennäköisesti viranomaisten toimintakäytäntöjen uudelleenmuotoutumiseen, jonka takia alkuvaiheessa saattaa ilmetä epäselvyyksiä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia koskeva sääntely siirrettäisiin järjestämislakiin. Muutos vahvistaisi lasten ja nuorten tarpeiden huomioimista kunnan ja hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa, minkä lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat olisivat aiempaa selkeämmin osa koko väestön hyvinvointisuunnitelmaa.

4.2.7.1 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Osana lapsivaikutusten arviointia toteutettiin lasten ja nuorten kuuleminen kahdessa kasvokkain järjestetyssä keskustelutilaisuudessa ja kahdella sähköisellä verkkokyselyllä tammi-maaliskuun 2026 aikana.[83] Kuuleminen kohdistui sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain yhdyspintaan sekä huostaanottoa koskevaan päätöksentekoprosessiin. Tavoitteena oli saada lasten ja nuorten näkemyksiä lainvalmistelun tueksi. Keskustelutilaisuudet tuottivat syventävää laadullista aineistoa huostaanottopäätöksentekoa koskien.

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain yhdyspintakyselyyn saatiin yhteensä 225 vastausta ja huostaanoton päätöksentekoa koskevaan kyselyyn 165 vastausta. Kyselyihin vastanneista alaikäisistä suurimman vastaajaryhmän muodostivat 15–17-vuotiaat (44 % ja 45 %). Yli 18-vuotiaita vastaajia oli 45 prosenttia. Suurin osa vastaajista (77 ja 73 %) ilmoitti sukupuolekseen tytön.

Vastauksissa korostuivat lapsen aidon kuulemisen ja osallisuuden merkitys sekä pysyvien, luottamuksellisten aikuissuhteiden tärkeys. Työntekijöiden vaihtuvuuden ja koetun kiireen todettiin heikentävän avun vastaanottamista. Vastaajat toivat esiin puutteita tiedonsaannissa ja palveluprosessien ymmärrettävyydessä. Huostaanottotilanteessa he pitivät tärkeänä moniammatillista ja huolellista päätöksentekoa. Lastensuojelu nähtiin positiivisena ja hyödyllisenä etenkin silloin, kun tarjottu tuki oli vastannut lapsen todellisia tarpeita. Vastaajat liittivät kielteisiä näkemyksiä etenkin leimautumiskokemuksiin sekä esimerkiksi tilanteisiin, joissa lapsen näkemykset eivät välittyneet suoraan päätöksentekoon tai tilanteisiin, joissa pitkät huostaanottoprosessit aiheuttivat epävarmuutta. Vastaajat korostivatkin avun ja tuen saamisen tärkeyttä jo ennen lastensuojelun asiakkuutta.

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia erityisesti lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin. Keskeisiä arvioitavia oikeuksia ovat lapsen edun ensisijaisuus, oikeus suojeluun ja huolenpitoon, oikeus saada tarvitsemansa palvelut sekä oikeus osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen perustuslain 6 ja 19 §:n sekä lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti.

Lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nosto ja palvelujärjestelmän painopisteen siirtäminen varhaisempaan sosiaalihuollon tukeen voivat edistää lapsen oikeutta saada apua oikea-aikaisesti ja vähemmän puuttuvin keinoin. Kun asiakkuudet käynnistyvät jatkossa ensisijaisesti sosiaalihuoltolain mukaisina asiakkuuksina, voidaan lastensuojeluun liittyvää leimautumista vähentää niissä tilanteissa, joissa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin voidaan vastata muilla palveluilla.

[83] Peltonen R (2026): Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9832-2

Tämä voi tukea lapsen ja perheen yksityiselämän suojaa sekä vahvistaa luottamusta viranomaistoimintaan.

Esitys voi vahvistaa lasten oikeutta saada riittävää ja oikeasuhteista erityistä suojelua tilanteissa, joissa lastensuojelun kynnys ylittyy. Samalla korostuu viranomaisten velvollisuus tunnistaa lapsen ilmeinen suojelun tarve riittävän ajoissa, jotta lasten perus- ja ihmisoikeudet eivät vaarannu.

Riskinä on, että edellä mainitut oikeudet eivät kaikilta osin toteudu, jos palvelujärjestelmä ei toimi eivätkä lapset esimerkiksi saa tarvitsemaansa palvelua.

4.2.7.2 Vaikutukset lastensuojelun asiakkuudessa oleviin lapsiin

Jatkossa lastensuojelun toimenpiteet kohdentuisivat entistä selkeämmin lapsiin, joiden suojelun tarve on vakava. Lastensuojelun asiakkuudessa oleva lapsi kuuluu lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksen piiriin, ja hänelle nimetään vastuusosiaalityöntekijä, jolla on laskennallisesti enemmän työaikaa lasta kohden kuin sosiaalihuoltolain mukaisessa sosiaalityössä olisi. Lastensuojelun asiakkuuteen jatkossa tulevilla lapsilla on intensiivisen tuen tarve, jolloin sosiaalityöntekijällä tulisi olla riittävästi aikaa työskennellä lapsen kanssa. Sosiaalityöntekijän enimmäisasiakasmäärän rajaaminen tukee lapsen mahdollisuutta tulla kohdatuksi ja kuulluksi, vahvistaa suunnitelmallista työskentelyä sekä lisää lapsen tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia omaan asiaansa, mikä on ollut jo nykyisen sääntelyn keskeinen tavoite.

Lapset ovat itse pitäneet edellä mainittuja asioita tärkeinä kuulemisen yhteydessä. Lapsille on keskeistä, että he tulevat aidosti kuulluiksi ja ymmärretyiksi heitä koskevissa asioissa. Lasten ja nuorten näkemysten mukaan pysyvien ja tuttujen työntekijäsuhteiden merkitys on olennainen lapsen turvallisuuden ja luottamuksen rakentumiselle, kun taas työntekijöiden vaihtuvuus ja kokemus kiireestä heikentävät lapsen luottamusta viranomaisiin ja voivat vaikeuttaa avun vastaanottamista.[84]

Lastensuojelun asiakkuuden kriteerit voivat muuttaa lastensuojelun asiakkuuteen liitettäviä merkityksiä. Lasten kuulemisen perusteella lastensuojelun asiakkuus voi vahvistaa lapsen myönteistä kokemusta siitä, että hänen tilanteensa otetaan vakavasti, mutta toisaalta se voi lisätä poikkeavaksi leimautumisen riskiä. Lasten kuulemisessa nousi esiin, että lasten kokemukset lastensuojelun asiakkuudesta ovat usein ristiriitaisia ja ne voivat ilmetä samanaikaisesti sekä myönteisinä että kielteisinä. Myönteiset kokemukset liittyvät usein ammattilaisten kohtaamiseen, kun taas kielteiset kokemukset ulkopuolisten reaktioihin ja pelkoon siitä, miten asiakkuus tai etenkin laitostausta vaikuttavat siihen, miten lasta kohdellaan koulussa, harrastuksissa tai myöhemmin aikuisuudessa. Osa lapsista kokee häpeää tai pelkoa avun hakemisesta. Lapset korostivat, että apua tulisi saada ajoissa, ennen tilanteiden kriisiytymistä ja jo ennen lastensuojelun asiakkuutta.[85] Esityksellä on kokonaisuutena mahdollista vahvistaa varhaisemman tuen ja avun saamista ja toisaalta selkiyttää lastensuojelun asiakkuuteen liittyviä mielikuvia. Vaikka tavoitteena on painottaa erityisen suojelun näkökulmaa, riskinä on, että yksittäiset asiakkaat saattavat kokea lastensuojelun asiakkuuden entistä leimaavampana.

---

[84] Peltonen R (2026): Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9832-2

[85] Peltonen R (2026): Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9832-2

Lastensuojelun asiakkuuden käynnistyminen liittyisi jatkossa todennäköisesti myös entistä selkeämmin tilanteisiin, joissa palveluja ei voida toteuttaa lasten tai vanhempien vapaaehtoisuuteen perustuen. Tämä voi vahvistaa käsityksiä siitä, että lastensuojelu on todella viimesijainen sosiaalihuollon interventio lapsen ja perheen yksityisyyteen silloin, kun lapsen suojeleminen sitä edellyttäisi. Tämä korostaa lastensuojelua viranomaisen suojelutehtävänä silloin, kun se arvioidaan välttämättömäksi lapsen edun mukaiseksi menettelyksi. Samalla korostuvat viranomaisen vuorovaikutusosaaminen sekä se, että lapsen edun mukaisen toiminnan perusteleminen niin lapselle itselleen kuin hänen läheisilleen. Toisaalta tätä riskiä lieventää se, että asetelma vastaa pitkälti nykytilaa.

Lapset ja nuoret toivat esiin kuulemisessa, että heillä ei aina ole riittävää ymmärrystä siitä, mitä heidän asiassaan tapahtuu, missä asiakkuuden vaiheessa ollaan tai mitä seuraavaksi tapahtuu. Epäselvää voi myös olla se, millä perusteilla päätöksiä tehdään ja mitä mahdollisuuksia heillä on vaikuttaa asioihinsa tai hakea muutosta päätöksiin. Lapset kuvasivat esimerkiksi pitkät huostaanottojen käsittelyajat kuormittavina. Lapsille on etenkin huostaanottomenettelyssä tärkeää, että heitä koskevat päätökset tehdään siten, että päätöksentekijöillä on riittävä ymmärrys lapsen yksilöllisestä tilanteesta ja lapsen omat näkemykset välittyvät mahdollisimman suoraan päättäjälle. Päätöksenteon etäisyys lapsesta ja hänen arjestaan sekä pohjautuminen vain asiakirja-aineistoon koettiin ongelmalliseksi erityisesti vaativissa tilanteissa, kuten huostaanottoa koskevissa ratkaisuissa.[86]

Lastensuojelun edunvalvontaa koskevan sääntelyn selkeyttämisen voidaan odottaa lisäävän tietoisuutta edunvalvonnan tarkoituksesta ja määräämismenettelystä sekä siten jossain määrin lisäävän menettelyn käyttöä. Ehdotus vahvistaisi näin lasten edun ja osallisuuden toteutumista lastensuojelussa. Edunvalvojaksi esitettävän velvollisuus esittää rikosrekisteriote ennen edunvalvojaksi määräämistä edistäisi niiden lasten etua ja turvallisuutta, joille määrättäisiin edunvalvoja ehdotettavan lain voimaantulon jälkeen.

Läheisverkostosijoituksen ensisijaisuuden korostaminen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista arvioitaessa voi muuttaa huostaanottojen ja sijaishuollon käyttöä. Mikäli lapsen hoito, kasvatus ja huolenpito voidaan järjestää läheisverkostossa huoltajuus- tai oheishuoltajuusratkaisuin taikka muina tässä esityksessä ehdotetun 38 §:ssä tarkoitetuin järjestelyin, tämä voi tukea lapsen sijoittumista hänelle tuttuihin olosuhteisiin ja vähentää huostaanottojen ja sijaishuollon tarvetta.

4.2.7.3 Vaikutukset jälkihuoltoon oikeutettuihin lapsiin ja nuoriin

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia jälkihuoltoon oikeutettujen lasten ja nuorten asemaan ja oikeuksien toteutumiseen. Harkinnanvaraista jälkihuoltoa koskevan sääntelyn poistaminen vähentää tulkinnanvaraisuutta sekä vahvistaa sääntelyn ennakoitavuutta ja nuorten yhdenvertaista asemaa jälkihuollossa.

Jälkihuollon tarkoitusta ja sisältöä koskevan sääntelyn täsmentyminen voi vahvistaa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolia jälkihuollon ensisijaisina työmuotoina. Tämä voi parantaa nuorten mahdollisuuksia saada suunnitelmallista tukea arjen hallintaan, asumiseen, toimeentuloon ja itsenäistymiseen liittyvissä kysymyksissä. Samalla mahdollisuus järjestää jälkihuollon aikana

[86] Peltonen R (2026): Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9832-2

yksilölliseen tarpeeseen perustuvia tukitoimia ja palveluja tukee sitä, että nuoren tuen tarve voidaan huomioida joustavasti elämäntilanteen muuttuessa.

Lasten kuulemisessa ei pyydetty erikseen näkemyksiä siitä, millaisia vaikutuksia lainvalmistelulla mahdollisesti olisi jälkihuoltoikäisiin lapsiin ja nuoriin. Raportissa esiin nousseet kokemukset luottamuksellisista aikuissuhteista, työntekijöiden pysyvyydestä ja lastensuojelutaustaan liittyvästä leimautumisesta koskevat usein kuitenkin myös lapsia ja nuoria, joiden asiakkuus jatkuu jälkihuollossa tai on päättynyt hiljattain.[87]

Siirtyminen lastensuojelun asiakkuudesta sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen jälkihuollon aikana voi vaikuttaa myönteisesti nuoren kokemukseen omasta asemastaan palvelujärjestelmässä. Vaikka nuorelle järjestettäisiin edelleen ehdotetussa uudessa laissa säädetty jälkihuollon tuki ja palvelut, asiakkuuden luonteen muuttuminen voi tukea itsenäistymistä ja vähentää leimaavuutta.

Esityksen ei arvioida muuttavan jälkihuollon taloudellisia peruselementtejä, kuten asumisen ja toimeentulon turvaamista tai itsenäistymisvaroja koskevaa sääntelyä. Näiden säännösten säilyminen ennallaan tukee nuorten taloudellista perusturvaa itsenäistymisvaiheessa ja osaltaan vahvistaa jatkuvuuden tunnetta jälkihuollossa olevien nuorten näkökulmasta.

4.2.7.4 Vaikutukset lastensuojelun työntekijöihin ja perhehoitajiin

Sosiaalihuoltolain uudistus vahvistaa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen ensisijaisuutta. Sama koskee myös lastensuojelun avohuollon työskentelyä. Muutoksella on vaikutuksia lastensuojelun viranomaistoimintaan, kun sosiaalityö ja sosiaaliohjaus määritellään entistä selkeämmin sosiaalihuollon ydintoiminnaksi. Muutos vahvistaa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolia palvelujärjestelmässä ensisijaisina työmuotoina ja vähentää tarvetta ohjata asiakkaita ensisijaisesti erillisiin palveluihin silloin, kun tuen tarpeisiin voidaan vastata suoraan viranomaisen omalla työskentelyllä.

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia lastensuojelun työntekijöiden työn sisältöön ja painopisteisiin. Lastensuojelun sosiaalityö kohdentuu jatkossa entistä selkeämmin vaativiin ja vakavaa suojelun tarvetta koskeviin tilanteisiin, mikä voi lisätä työn vaativuutta mutta samalla selkeyttää lastensuojelun perustehtävää.

Avohuollon tukitoimien uudelleen jäsentämisen ei arvioida vaikuttavan perhehoitoon. Ehdotukseen sisältyvä läheisverkostosijoituksen ensisijaisuuden painottaminen huostaanoton ja sijaishuollon vaihtoehtona voi lisätä sukulais- ja läheisperhehoidon osuutta sijaishuollossa. Tämä voi pidemmällä aikavälillä heijastua perhehoitoon ohjautuviin asiakkuuksiin siten, että ne saattavat olla aiempaa vaativampia.

Jälkihuoltonuorten asiakkuuden järjestäminen sosiaalihuoltolain mukaisena asiakkuutena vaikuttaa lastensuojelun työntekijöiden työhön erityisesti työn kohdentumisen ja vastuunjaon näkökulmasta. Lastensuojelun sosiaalityö rajautuu jatkossa selvemmin alaikäisiin lapsiin, joilla on ajankohtainen ja vakava suojelun tarve, kun taas jälkihuollon aikainen itsenäistymistyöskentely jäsentyy osaksi sosiaalihuollon asiakkuuksia.

---

[87] Peltonen R (2026): Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2026:5. Saatavissa: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9832-2

4.2.7.5 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja kielellisiin oikeuksiin

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia lasten ja perheiden yhdenvertaiseen asemaan. Vaikutukset riippuvat osaltaan siitä, miten kattavasti ja yhdenmukaisesti sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperhepalvelu on saatavilla eri hyvinvointialueilla. Jos palvelujen saatavuudessa tai esimerkiksi tuen tarpeen arviointikäytännöissä on alueellisia eroja, voivat myös esityksen vaikutukset lasten ja perheiden asemaan toteutua eri tavoin.

Lastensuojelun edunvalvontaa koskevilla ehdotuksilla voi olla myönteisiä vaikutuksia lastensuojelun asiakkuudessa olevien lasten osallisuuden nykyistä yhdenvertaisempaan toteutumiseen, koska hyvinvointialueen velvollisuudesta hakea lapselle lastensuojelun edunvalvoja säädettäisiin nykyistä selkeämmin. Sääntelyn selkeyttämisen voidaan odottaa lisäävän jossain määrin edunvalvojamääräysten hakemista. Laissa myös nimenomaisesti säädettäisiin siitä, että edunvalvojaksi ei voisi määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa tai suhteessa lapsen etuun.

Kodin ulkopuolisia sijoituksia koskevilla ehdotuksilla on todennäköisesti enemmän vaikutuksia poikiin kuin tyttöihin, koska poikien osuus kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista on tyttöjä hieman suurempi (vuonna 2024 poikia oli 52 % ja tyttöjä 48 %).

Esitetyn lainsäädännön vaikutuksia tulee arvioida kielellisiä oikeuksia koskevan lainsäädännön toimeenpanon näkökulmasta. Esityksellä ei olisi lähtökohtaisesti merkittäviä vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiseen kansalliskielten osalta, koska sillä ei muutettaisi palvelujen käyttäjien oikeutta saada palveluja omalla äidinkielellään. Kielellisten oikeuksien toteutuminen on usein edellytys muiden perusoikeuksien toteutumiselle.

Kielellinen tausta tulee huomioida lapsen edun mukaisia toimenpidevaihtoehtoja ja ratkaisuja punnittaessa sekä lastensuojelua toteutettaessa, samoin kuin lapsen kulttuurinen ja uskonnollinen. Lastensuojelun asiakkuudessa on vähemmistökielisiä lapsia, joiden kielelliset erityistarpeet tulee huomioida esimerkiksi tulkkipalvelujen keinoin. Lastensuojelupalvelujen järjestämisvastuussa olevien hyvinvointialueiden on varmistettava palvelujen kielellinen saavutettavuus ja lastensuojelun asiakkaiden kielellisten oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sijaishuollossa olevan lapsen omankielisen yhteydenpito-oikeuden toteutumista perheen ja muiden läheisten kanssa. Järjestämislain 5 §:n mukaisesti hyvinvointialueilla on velvollisuus huomioida asiakkaiden kielelliset oikeudet ja niiden toteutuminen. Myös hyvinvointialueiden yhteistyösopimus on sovitettava 39 §:ssä tarkoitetun kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen kanssa.

Saamenkielisten lastensuojelupalvelujen saatavuus on heikko. Perustuslain 17 § 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Näiden velvoitteiden toteutumiseen on kiinnitettävä huomiota myös sijaishuollon aikana.

Saamenkielisten lastensuojelupalvelujen saatavuus on heikko. Perustuslain 17 § 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Näiden velvoitteiden toteutumiseen on kiinnitettävä huomiota myös sijaishuollon aikana.

4.2.8 Vaikutukset työllisyyteen

Esityksellä arvioidaan olevan mahdollisesti jonkin verran suoria vaikutuksia lastensuojelussa toimiviin ammattilaisiin ja siten työllisyyteen. Vaikutukset liittyvät erityisesti lastensuojelulaitosten henkilöstömitoituksen ja päivystysvelvoitteen keventämiseen, joiden seurauksena yksittäisissä laitoksissa ja asuinyksiköissä voi hoito- ja kasvatustehtävissä toimivien tehtävät vähentyä. Lisäksi vaikutukset saattavat konkretisoitua työsuhteiden luonteessa. On mahdollista, että määräaikaiset ja nollatuntisopimukset lisääntyvät. Sijaishuollossa vaikutukset kohdistuvat todennäköisesti sekä nais- että miestyöntekijöihin. Sosiaalityöntekijöihin mahdollisesti kohdistuvat vaikutukset sen sijaan kohdistunevat enemmän naisiin, koska sosiaalityö on naisvaltainen ala.

Koska valtaosa sijaishuollon laitospalveluista tuotetaan yksityisten palveluntuottajien toimesta, henkilöstöä koskeviin ehdotuksiin liittyvät vaikutukset ja mahdolliset henkilöstövähennykset eivät kohdistu suoraan hyvinvointialueiden omaan henkilöstöön, eivätkä vaikutukset ole riippuvaisia hyvinvointialueiden palvelurakennemuutoksista. Työllisyysvaikutusten toteutuminen riippuu muun muassa palveluntuottajien tekemistä henkilöstö- ja työaikaratkaisuista sekä asuinyksiköiden käyttöasteesta.

Työpaikkojen mahdollisella vähentymisellä voi lisäksi olla heijastevaikutuksia työn kuormittavuuteen ja henkilöstön pysyvyyteen niissä toiminnoissa, jotka jatkavat toimintaansa aiempaa suppeammilla resursseilla, mikä voi lisätä henkilöstön vaihtuvuutta.

4.2.9 Vaikutukset turvallisuuteen

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia lasten turvallisuuteen. Varhaisemman vaiheen tuen vahvistaminen voi tukea lapsen turvallista kasvuympäristöä ja ehkäistä tilanteiden kärjistymistä. Vaikutukset riippuvat kuitenkin siitä, kuinka kattavasti ja oikea-aikaisesti sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat tosiasiallisesti saatavilla.

Ehdotukset mahdollistavat turvahenkilöiden palkkaamisen lastensuojelulaitoksiin osaksi laitoksen henkilöstöä. Palkattavien turvahenkilöiden avulla on mahdollista parantaa laitoksen yleistä järjestystä ja laitoksissa olevien työntekijöiden ja lasten turvallisuutta. Turvahenkilöiden tulee olla turvallisuusalan tutkinnon suorittaneita eli pelkkä vartijan koulutus ei riitä. Lisäksi työnantajan tulee varmistua, että turvahenkilöllä on tarpeellinen koulutus voimakeinojen käytöstä sekä perehtyneisyys lastensuojeluun ja laitoksen erityispiirteisiin. Työnantajan velvollisuutena on myös huolehtia, että koko henkilökunta tiedostaa omaan tehtäväänsä liittyvät toimivaltuudet. Tällä hetkellä laitoksissa on turvauduttu vaihtuviin yksityisiin vartijapalveluihin. Turvahenkilöiden käytöllä on mahdollista ehkäistä esimerkiksi väkivaltatilanteiden eskaloitumista ja voimankäyttötilanteiden syntymistä, kun turvahenkilöt ovat osa laitoksen henkilöstöä ja näin sekä lapsille että hoito- ja kasvatushenkilöstölle tuttuja henkilöitä toisin kuin vaihtuvat vartijat nykytilanteessa. Turvahenkilöille säädettyjen tehtävien ja toimivaltuuksien avulla voitaisiin myös ehkäistä esimerkiksi päihdyttävien aineiden taikka vaarallisten esineiden kulkeutuminen laitokseen tarkastamalla esimerkiksi lasta tapaamaan tulevat vieraat. Koska turvahenkilöt olisivat turvallisuusalan ammattilaisia ja heillä olisi koulutus voimakeinojen käytöstä, turvahenkilöille ehdotetaan toimivaltuutta myös turvata laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöä luvatta laitoksesta poistuneen lapsen kiinniotossa. Myös tällä voidaan arvioida olevan positiivinen vaikutus lasten ja henkilöstön turvallisuuteen kiinniottotilanteissa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan ratkaisuvaihtoehdot

Ensimmäinen vaihtoehtoinen toteuttamistapa olisi ollut tehdä se sosiaalihuollon palvelu-uudistusta käsitelleen työryhmän ehdotusten mukaisesti. Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan selkiyttämiseksi työryhmä esitti, että lastensuojelulaista siirrettäisiin sosiaalihuoltolakiin lastensuojelun avohuollon tukitoimet mukaan lukien avohuollon sijoituksia koskeva sääntely, jälkihuolto kokonaisuudessaan, lastensuojelulain 32.3 §:ssä tarkoitettu huoltajuusjärjestelyihin liittyvä sääntely ja lastensuojelulain 81 §:n mukainen yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonta. Lastensuojelulain sisältöjä koskevia säännöksiä ei kuitenkaan olisi siirretty sosiaalihuoltolakiin sellaisenaan, vaan ne olisi uudistettu samalla tarkoituksenmukaisilta osin ja integroitaisiin osaksi sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen kokonaisuutta. Työryhmä ehdotti, että lastensuojelulailla säädettäisiin jatkossa lähinnä lapsen sijaishuollosta ja sijaishuollon aikaisista rajoitustoimenpiteistä, mutta sosiaalihuoltolain mukainen omatyöntekijä pystyisi kuitenkin valmistelemaan lapsen kiireellistä sijoitusta, sen jatkamista ja lopettamista koskevat päätökset sekä valmistelemaan lapsen huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen. Päätöksentekoa koskevan sääntelyn olisi tarkoitus mahdollistaa hyvinvointialueille erilaiset tavat organisoida lapsiperheiden sosiaalityö ja delegoida päätöksenteko hyvinvointialueen sisällä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lastensuojelun sijaishuollossa olevilla lapsilla olisi myös oikeus sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin. Sosiaalihuoltolailla ja lastensuojelulailla ei säädettäisi sosiaalityön organisointitapaa ja sama työntekijä voisi tarvittaessa jatkaa lapsen vastuutyöntekijänä myös sijaishuollon aikana.

Työryhmä ehdotti, että nykyiset erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevat lapset tulisivat jatkossa sisältymään erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen määritelmään eli näin ollen avohuollon ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten sosiaalihuolto yhdistettäisiin. Tämä edellyttäisi työryhmän mukaan sitä, että olisi välttämätöntä ottaa kantaa lastensuojelulain 13 b §:n 2 momentin mukaiseen sosiaalityöntekijäkohtaiseen asiakasmitoitukseen, jolloin vaihtoehtoina voisivat olla esimerkiksi uuden ja väljemmän mitoituksen säätäminen sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuoltolaissa ei olisi jatkossakaan mitoitusta tai mitoituksen purkaminen kaikilta lasten sosiaalityöntekijöiltä. Työryhmän ehdotuksena oli myös, että lasten osalta voitaisiin luopua kategorisiin määritelmiin sidotuista tehtäväkokonaisuuksista samalla huomioiden, että erityisen tuen tarpeessa olevien lasten tilanteet edellyttävät usein nimenomaisesti sosiaalityöntekijän osaamista.

Työryhmä ehdotti myös, että nykyisin lastensuojelulain 35 §:ssä ja 76 a §:ssä säädettävistä lapsen ja jälkihuoltoon oikeutetun nuoren subjektiivisista oikeuksista riittävään taloudelliseen tukeen ja asumisen turvaamiseen tietyissä tilanteissa tulisi jatkossa vastata laissa säädetyillä sosiaalipalveluilla ja näistä säädettäisiin myös jatkossa sosiaalihuoltolaissa. Jälkihuollon osalta työryhmä ehdotti, että jälkihuolto toteutettaisiin jatkossa sosiaalihuoltolain sekä tarvittaessa muiden yleislakien kuten esimerkiksi toimeentulolain mukaisilla palveluilla, joihin jälkihuoltoon oikeutetulla nuorella olisi subjektiivinen oikeus. Harkinnanvaraista jälkihuoltoa koskeva sääntely poistettaisiin.

Työryhmän edellä mainituilla ehdotuksilla sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta selkiytyisi ja keinotekoinen rajapinta erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ja lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevan lapsen väliltä poistuisi. Lisäksi päällekkäiset palvelurakenteet purettaisiin. Nämä vähentäisivät asiakkaiden siirtelyä, työntekijävaihdoksia, hallinnollista työtä ja työntekijöiden kuormitusta. Muutokset saattaisivat parantaa myös asiakkaiden

oikea-aikaista palveluihin pääsyä ja hyvinvointialueilla olisi mahdollisuus myös kohdennetummin räätälöidä lapsille ja heidän perheilleen tukea sekä tarvittaessa myös siirtää ja kohdentaa resurssia tarkoituksenmukaisemmin varhaisen vaiheen palveluihin. Hallinnollisen työn ja työntekijävaihdosten vähentymisellä olisi myös kustannuksia hillitsevä vaikutus. Palveluiden yhdistäminen on nähty vahvuutena, joka mahdollistaisi hyvinvointialueille joustavamman ja asiakaslähtöisemmän palvelurakenteen ja palveluvalikon rakentamisen alueelliset erityispiirteet huomioiden taloudellisesti kestävällä tavalla. Hyvinvointialueilla olisi mahdollisuus etsiä uusia tapoja järjestää riittävät palvelut nykyistä kustannusvaikuttavammin. Lisäksi ehdotettujen muutosten myötä sekä lapsia että nuoria koskeva sosiaalihuollon sääntely muodostaisi johdonmukaisen kokonaisuuden asiakaslähtöisyys ja kustannusvaikuttavuus huomioon ottaen. Työryhmä on tunnistanut avohuollon ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten sosiaalihuollon yhdistämisen mahdollisina riskeinä esimerkiksi huostaanottojen määrän lisääntymisen, ja työntekijöiden riittävään osaamiseen liittyvät kysymykset. Lisäksi sääntelyn purkamisella voisi olla lapsen oikeusturvaa ja ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuutta heikentäviä vaikutuksia. Työryhmän mukaan muutos voisi heikentää palvelun hakemista riittävän ajoissa, mikä voisi aiheuttaa myöhemmin suurempia kustannuksia.

Työryhmän ansiokasta ehdotusta lapsiperhepalvelujen kokonaisuudesta ei ollut mahdollista toteuttaa valmisteluun varatussa aikataulussa. Myös lapsivaikutukset olisi pitänyt silloin arvioida nyt esitettyjä laajemmin.

Toisena vaihtoehtona olisi ollut, että sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välistä rajapintaa olisi uudistettu nyt ehdotettua vähemmän esimerkiksi vain yhtenäistämällä ilmoituskäytäntöjä ja selkiyttämällä prosesseja, jolloin rajapintaan liittyvät ongelmat ja epäselvyydet säilyisivät pääosin täysin ennallaan. Arviointiprosessin selkiyttämisellä olisi kuitenkin asiakaskeskeisyyttä, vuorovaikutteisuutta, välitöntä auttamista ja tuen tarpeisiin vastaavaa toimintatapaa vahvistava vaikutus sekä päällekkäisen työn määrää ja käytettävää työaikaa vähentävä vaikutus.

Kolmantena vaihtoehtona olisi myös ollut, että lastensuojelulaista olisi siirretty jälkihuoltoa koskeva palvelulainsäädäntö sosiaalihuoltolakiin. Jälkihuoltoon oikeutetulla nuorella olisi näihin palveluihin subjektiivinen oikeus. Tämä olisi selkiyttänyt jälkihuoltonuorten sosiaalihuoltoa, mutta ei olisi ratkaissut muilta osin sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain väliseen rajapintaan liittyviä ongelmia.

Neljäntenä vaihtoehtona olisi ollut myös se, ettei sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapintaa olisi ehdotettu selkiytettäväksi lainkaan. Näin ollen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain väliset epäselvyydet ja päällekkäisyydet säilyisivät ennallaan. Sosiaalihuoltolain erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen määritelmä ja lastensuojeluasiakkuuden kriteerit säilyisivät lähes päällekkäisinä aiheuttaen jatkossakin asiakkaiden siirtelyä asiakkuusstatuksen perusteella, vaikeuttaen palvelujen koordinaatiota ja aiheuttaen mahdollisesti katkoksia asiakkaan sosiaalihuollon järjestämisessä. Näiden lisäksi sosiaalihuoltolain mukainen perheiden kanssa työskentelyn kokonaisuus ja lastensuojelulain 36 §:n mukaiset avohuollon tukitoimet pysyisivät sisällöllisesti hajanaisina ja epäselvinä. Sosiaalihuoltolain mukaisen ja lastensuojelulain mukaisen asiakkuuden keskinäinen suhde pysyisi edelleen jäsentymättömänä.

5.1.2 Edunvalvonta

Lastensuojelun edunvalvonnan kustannuksista vastaa nykyisin hyvinvointialue, eikä sääntelyä muutettaisi tältä osin. Lapsen oikeuksien kannalta on kuitenkin ongelmallista, että sama taho vastaa edunvalvojan hakemisesta ja kustannuksista. Tällöin on mahdollista, että lapsen edun ohella kustannustekijät saattavat vaikuttaa hakemisprosessiin ryhtymiseen. Vaihtoehtona olisi ollut selvittää, olisiko lastensuojelun edunvalvonnan kustannusvastuu ollut syytä siirtää

hyvinvointialueilta valtiolle siten, että siitä vastaisivat jatkossa esimerkiksi Oikeuspalveluviraston alaiset edunvalvontatoimistot. Asiaa ei ollut mahdollista selvittää ja valmistella hallituksen esityksen valmistelun aikataulussa, mutta jatkossa tämäkin vaihtoehto tulisi selvittää.

5.1.3 Lastensuojelulaitosmitoitukset

Lastensuojelulaitosten henkilöstöä koskevan mitoitussääntelyn vaihtoehtona olisi ollut asuinyksikkökohtaisesta minimimitoituksesta luopuminen kokonaan. Tällöin sääntelyvaihtoehtona olisi ollut ainoastaan lapsikohtainen mitoitus. Virkavalmistelussa tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan pidetty mahdollisena lapsen edun turvaamisen näkökulmasta: lapsikohtainen mitoitus olisi saattanut johtaa tilanteisiin, joissa sijoitettujen lasten hoito- ja kasvatustehtävistä huolehtisi ainoastaan muutama vakituinen henkilö ja muutoin lastensuojelulaitos käyttäisi sijaistyövoimaa. Valmistelussa arvioitiin, että tämä saattaisi johtaa sijoitettujen lasten kannalta epäsuotuisiin tilanteisiin.

5.1.4 Valvonta

Vaihtoehtona olisi ollut se, ettei sijoitushyvinvointialueen valvontatoimivaltuuksia selkeytettäisi, vaikka sille on säädetty kyseinen valvontatehtävä. Vaihtoehtoisesti olisi voitu harkita sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävästä luopumista siltä osin kuin on kyse sijoituspaikan valvonnasta. Tätä ei ole pidetty kuitenkaan kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen haavoittuvan aseman vuoksi perusteltuna.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Tarkastelu on rajattu Pohjoismaihin ja etenkin palveluja koskevaan sääntelyyn ja käytäntöihin. Pohjoismaissa lapsiin ja lasten suojeluun liittyvää lainsäädäntöä on uudistettu vastikään: Islannissa lasten hyvinvointia koskeva laki tuli voimaan vuonna 2022, Norjassa uusi lastensuojelulaki vuonna 2023, Ruotsissa uusi sosiaalihuoltolaki vuonna 2025 ja Tanskassa uusi lastensuojelulaki vuonna 2023. Lastensuojelukäytännöissä on sekä yhtäläisyyksiä että eroja. Kaikissa maissa painotetaan mahdollisimman varhaista tukea lapsille, nuorille ja perheille. Kaikissa Pohjoismaissa huostaanoton ydinperusteet ovat samankaltaiset: lapsen terveyteen ja kehitykseen kohdistuu vakava riski, kotiin annettu tuki ei riitä turvaamaan lapsen hyvinvointia ja toimenpiteen tulee olla lapsen edun mukainen. Maiden käytännöissä näiden periaatteiden painotus ja toteutus kuitenkin vaihtelevat. Esimerkiksi Norja poikkeaa muista maista selvästi siinä, että siellä vauvoihin kohdistuvaa lastensuojelua ohjaa erillinen lainsäädäntö ja korkeamman riskin tilanteisiin suunnattu järjestelmä, mikä näkyy vauvojen muita yleisempinä huostaanottoina. Sen sijaan Suomi, Ruotsi ja Tanska noudattavat ikäneutraalia sääntelyä, jossa vauvoja ei mainita erikseen, vaan päätökset perustuvat samoihin yleisiin kriteereihin kuin muissa ikäryhmissä.

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa kunnat (yhteensä 290) vastaavat sosiaalipalvelujen ja lastensuojelun järjestämisestä. Uusi sosiaalihuoltolaki (Socialtjänstlag 2025/400:400, *SoL*) ja sitä täydentävä sosiaalipalveluasetus (Socialtjänstförordning 2025/468:468) tulivat voimaan 1.7.2025. Sosiaalipalvelulaissa säädetään sosiaalipalvelujen toiminnan (socialtjänst) järjestämisestä ja toteuttamisesta yleisellä tasolla ja kohdennetummin erityisesti lasten ja nuorten suojelusta ja tuesta (lain 6. osa, luvut 18–24). Sosiaalipalvelulaissa sosiaalipalvelun määritellään tarkoittavan sosiaalipalvelulain nojalla suoritettavaa toimintaa sekä toimintaa, jota suoritetaan muun muassa nuoren huoltoa koskevista erityissäännöksistä annetun lain (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga 1990/52:52, *LVU*) ja lasten turvakotiasumisesta annetun lain (Lag om placering av barn i skyddat boende 2024/79:79) nojalla. Sosiaalipalvelulla tarkoitetaan myös toimia, joita

sosiaalilautakunta tai Valtion laitoshallitus (Statens institutionsstyrelse, *SiS*) suorittaa jonkin muun lain tai asetuksen nojalla.

Kunnassa tulee olla lautakunta, joka huolehtii sosiaalihuollon tehtävistä. Kunnanvaltuusto päättää, kuinka monta poliittisesti valittua jäsentä sosiaalilautakunnassa tai vastaavassa lautakunnassa on oltava. Hoidon ja huolenpidon tarkastusvirasto (Inspektionen för vård och omsorg, IVO) valvoo sosiaalipalvelujen toiminnan lainmukaisuutta ja antaa valvontatehtävänsä nojalla neuvoja ja ohjausta kunnille sekä tarkistaa, että puutteet ja väärinkäytökset korjataan. (SoL 27 luku.)

Sosiaalilautakunta vastaa neuvonnan, hoidon, hoivan, tuen ja muun avun tarjoamisesta niitä tarvitseville henkilöille (SoL 10 luku 1 §). Tukitoimien tulee vahvistaa yksilön kykyä elää itsenäistä elämää (SoL 10 luku 5 §). Tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä asiakkaan kanssa ja tarvittaessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa (SoL 10 luku 3 §). Jos yksilö tarvitsee sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja, kunnan ja alueen (region) on laadittava hänelle yksilöllinen suunnitelma, jos se arvioidaan tarpeelliseksi ja jos yksilö suostuu suunnitelman laatimiseen. Suunnitelmassa on tuotava esille, mitä toimia tarvitaan, mikä taho vastaa kustakin toimesta ja millä taholla on kokonaisvastuu suunnitelman toteutuksesta (SoL 10 luku 8 §).

Sosiaalipalvelulain 13 luvussa säädetään tukitoimista, joita kunnan tulisi tarjota. Niihin kuuluvat esimerkiksi perheneuvonta (familjerådgivning), jota tulee tarjota pariskunnille ja perheille ristiriitojen käsittelemistä varten. Henkilölle tai perheelle voidaan määrätä yhteyshenkilö tai yhteysperhe antamaan tukea henkilökohtaisten asioiden hoidossa, mikäli henkilö sitä pyytää tai suostuu siihen. Jos alle 21-vuotias henkilö tarvitsee erityistä tukea ja ohjausta päihde- tai riippuvuusongelman, rikollisen toiminnan tai muun sosiaalisesti vahingollisen käyttäytymisen vuoksi, nuorelle voidaan nimetä erityispätevyyden omaava yhteyshenkilö (särskilt kvalificerad kontaktperson), jos nuori sitä pyytää tai suostuu siihen.

Henkilökohtaisilla tarpeilla tarkoitetaan tarpeita, jotka koskevat yksilön jokapäiväistä elämää tai liittyvät muutoin häneen henkilönä. Tukitoimia voidaan lapselle, nuorelle, vanhemmille tai läheisille. Tukitoimet voivat olla esimerkiksi kotipalvelua, tuettua asumista, päivätoimintaa tai matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja. Tukitoimien tarjoaminen voi edellyttää yksilöllistä tarvearviointia. Kun arvioidaan, mitä tukitoimia voidaan tarjota, tulee punnita esimerkiksi tukitoimen soveltuvuutta ja kustannuksia verrattuna muihin tukitoimiin ja yksilön toiveisiin. Tukitoimien on myös oltava tieteen ja todennetun kokemuksen (vetenskap och beprövad erfarenhet) mukaisia sekä laadukkaita.

Yksilöllistä tarvearviointia edellytetään aina esimerkiksi ennen yhteyshenkilön, tukiperheen tai pätevän yhteyshenkilön myöntämistä, hoitoa perhekodissa, LVM-kodissa (LVM = Lag om vård av missbrukare i vissa fall), erityisnuorisokodissa sekä lasten ja 18–20-vuotiaiden nuorten hoitoa oman kodin ulkopuolella, esimerkiksi kriisiasunnossa, tukiasunnossa tai turvakodissa (skyddat boende). (SoL 11 luku 5 §.)

Kunta voi tarjota henkilökohtaisiin tarpeisiin liittyviä tukitoimia ilman yksilöllistä tarvearviointia (SoL 11 luku 5 §). Helposti saatavilla olevien matalan kynnyksen tukitoimien katsotaan voivan edistää kuntalaisten yhteydenottoja sosiaalipalveluihin ja avun saamista varhaisessa vaiheessa. Tämä voi lisätä luottamusta sosiaalipalvelujen toimintaan ja saada ihmisiä tarvittaessa hakeutumaan tuen piiriin. Tällä tavoin saadaan myös uusia keinoja tavoittaa henkilöitä, joihin voi muutoin olla vaikea saada yhteyttä, kuten lapset ja nuoret, jotka ovat vaarassa ajautua rikollisuuteen, sekä väkivallasta tai päihde- ja riippuvuusongelmista kärsivät ihmiset. Ihmiset voivat

lisäksi hakeutua suoraan tukitoimien piiriin silloin, kun heillä on siihen motivaatiota sen sijaan, että he tekisivät ensin hakemuksen, jonka jälkeen tehtäisiin tarvearviointi ja päätös tukitoimesta.

Kunta voi järjestää tukitoimet omana toimintanaan, yhteistyössä yhden tai useamman muun kunnan kanssa tai jonkin yksityisen tai kolmannen sektorin toimijan toteuttamana. Tukitoimet voivat olla maksuttomia tai maksullisia kunnan päätöksen perusteella ja sen mukaan, mitä sosiaalipalvelulaissa on säädetty (32 luku). Alle 15-vuotiaille lapsille tukitoimien tarjoaminen ilman yksilöllistä tarvearviointia edellyttää huoltajan suostumusta. Jos sosiaalilautakunta tarjoaa tukitoimia ilman yksilöllistä tarvearviointia 15–18-vuotiaille lapsille, sen on lisäksi arvioitava tukitoimen soveltuvuus kyseille kohderyhmälle. (SoL 21 luku 2 §.) Mahdollisuus saada tukitoimia ilman yksilöllistä tarvearviointia ei rajoita yksilön oikeutta hakea ja saada tarvearvioituja tukitoimia.

Kunnan on tehtävä päätös tukitoimista, joita se tarjoaa ilman yksilöllistä tarvearviointia. Julkisen vallan käyttöä ei voida siirtää yksityiselle palveluntarjoajalle. Ilman yksilöllistä tarvearviointia tarjottavia tukitoimia voivat olla esimerkiksi neuvonta ja ohjaus, nuorille ja perheille suunnatut kohtaamispaikat, vanhemmille eri tavoin tarjottava tuki (mm. yksilökohtainen tuki, ryhmätoiminta, neuvonta ja ohjaus lasten huoltajuuteen, asumiseen ja tapaamisoikeuksiin liittyvissä asioissa), erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuina koulun oppilashuollon tuki, nuorisoklinikan toiminta ja sovittelutoiminta rikokseen syyllistyneille nuorille.

Tarvearviointia edellyttävistä palveluista ja tukitoimista tehdään valituskelpoinen hallintopäätös. Kunta voi siirtää päätösvaltaa viranhaltijoille kuntalaissa säädetyllä tavalla. Kuntalaki myös rajoittaa mahdollisuuksia siirtää päätösvaltaa muun muassa yksityishenkilöihin kohdistuvissa asioissa, jotka ovat luonteeltaan periaatteellisia tai muutoin huomattavan tärkeitä. (Kommunallag 2017/725:725 6 luku 37–38 §.) Sosiaalipalvelulaissa säädetään tietyistä poikkeuksista kuntalain rajoituksiin päätösvallan siirtomahdollisuuksista (SoL 30 luku 6–10 §).

Sosiaalipalvelulain perusteella tehtyihin päätöksiin voi hakea muutosta valittamalla päätöksestä hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa kamarioikeuteen (kammarrätt), mutta se edellyttää valituslupaa. (SoL 35 luku.) Sosiaalipalvelulain mukaan sosiaalilautakunta voi muuttaa tukitoimesta annettua toistaiseksi voimassa olevaa päätöstä yksilölle epäedullisella tavalla, jos yksilön olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet (SoL 14 luku 9 §). Yksilön olosuhteissa tapahtuneen muutoksen tulee olla konkreettinen ja pysyvä.

Lähtökohtaisesti kaikki sosiaalipalvelulain mukainen yksilöä koskevien asioiden käsittely, tukitoimien toteuttaminen, henkilön tosiasialliset olosuhteet ja merkittävät tapahtumat on dokumentoitava. (SoL luvut 14–17.) Lapsia koskevat huolenaiheilmoitukset ja suojeluarviot on dokumentoitava lapsen henkilökohtaiseen tiedostoon (20 luku 1 §), jotta sosiaalilautakunnalla on paremmat edellytykset tunnistaa suojelua ja tukea tarvitsevat lapset.

Laki on tavoitesuuntautunut puitelaki, jossa määritellään sosiaalipalveluille yleisiä sääntöjä, periaatteita ja tavoitteita. Kuntien edellytykset tarjota sosiaalipalveluja vaihtelevat. Sosiaalipalvelujen, terveydenhuollon ja muiden viranomaisten välisen yhteistyön ja toiminnan koordinoinnin tarve on tunnistettu. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten suojelua ja tukea pidetään tärkeänä vahvistaa. Yhteistyö koulujen, terveydenhuollon ja muiden asiaankuuluvien sosiaalisten toimijoiden kanssa nähdään olennaisena, jotta lapset saavat tarvitsemansa tuen.

Uutena säännöksenä lakiin on tuotu sosiaalilautakunnan tehtävä ennaltaehkäistä ja torjua rikollisuutta. (SoL 6 luku.) Laissa säädetään alle 21-vuotiaille tarjottavasta erityisestä tuesta ja ohjauksesta rikollisen toiminnan tai sen riskin torjumiseksi (SoL 13 luku 7 §), sosiaalilautakunnan erityisestä tehtävästä edistää ja tehdä aloitteita lasten ja nuorten rikollisuuden ehkäisemiseksi ja

torjumiseksi (18 luku 4 §), tukitoimista lapsille, jotka ovat joutuneet rikoksen uhriksi (18 luku 7 §) sekä nuorisotyörangaistuksesta ja sovittelusta rikoksia tehneiden lasten ja nuorten kohdalla (18 luku 8–9 §).

Laissa säädetään myös päihde- ja riippuvuusongelmiin liittyvistä asioista, kuten esimerkiksi alle 21-vuotiaille tarjottavasta erityisestä tuesta ja ohjauksesta (SoL 13 luku 7 §) sekä sosiaalilautakunnan erityisestä tehtävästä edistää ja tehdä aloitteita lasten ja nuorten päihde- ja riippuvuusongelmien ehkäisemiseksi ja torjumiseksi (18 luku 3 §).

Sosiaalipalvelulain luvussa 18 säädetään lasten ja nuorten suojelusta ja tuesta. Lasten oikeuksien vahvistamiseksi tiettyjä säännöksiä on muotoiltu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti.

Sosiaalilautakunnan tehtävänä on pyrkiä varmistamaan, että lapset ja nuoret kasvavat turvallisissa ja hyvissä oloissa (SoL 18 luku 1 §). Sosiaalilautakunta pyrkii ehkäisemään ja torjumaan lasten ja nuorten päihde- ja riippuvuusongelmia ja rikollisuutta sekä suojelemaan ja tukemaan riskiryhmään kuuluvia lapsia ja nuoria. Rikoksen kohteeksi joutuneelle lapselle ja hänen läheisilleen tulee järjestää tarvittavat tukitoimet. (SoL 18 luku 3–8 §.)

Jos sosiaalilautakunnalle on tehty ilmoitus, joka koskee lasta tai nuorta, sosiaalilautakunnan on välittömästi tehtävä arvio siitä, tarvitseeko lapsi tai nuori välitöntä suojelua (välitön suojeluarvio). Lapsia koskevat huolenaiheilmoitukset ja suojeluarviot on dokumentoitava lapsen henkilökohtaiseen tiedostoon (personakt). (SoL 20 luku 1 §.) Tarkoituksena on, että sosiaalilautakunnan on siten mahdollista saada kattava kuva lapsen tilanteesta, aikaisemmista tapahtumista ja mahdollisesti jo tarjotuista tukitoimista. Sosiaalilautakunta voi tällöin paremmin tunnistaa lapset, jotka tarvitsevat sosiaalilautakunnan suojelua tai tukea.

Sosiaalilautakunta voi päättää, että lapsen tilannetta tulee seurata sen jälkeen, kun lapsen suojelun ja tuen tarvetta koskeva selvitys on päättynyt, eikä päätöstä tilanteeseen puuttumisesta ole tehty. Myös silloin, kun lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on päättynyt, sosiaalilautakunta voi päättää lapsen tilanteen seurannasta. Päätös voidaan tehdä ilman huoltajan ja lapsen suostumusta, jos lapsen katsotaan olevan lautakunnan suojelun tai tuen erityisessä tarpeessa ilman, että kyseessä ovat LVU:ssa mainitut olosuhteet. Seuranta-aika voi olla korkeintaan kuusi kuukautta siitä päivästä, kun lapsen suojelun tai tuen tarvetta koskeva selvitys tai sijoitus on päättynyt. (SoL 23 luku.)

Niin sanotuista avohuollon palveluista tai tukitoimista säädetään sosiaalihuoltolaissa[88]. Avohuollon palveluissa korostetaan varhaisia, kevyitä tukitoimia ilman tarvearviointia sekä nopeaa reagointia tilanteissa, joissa perhe tarvitsee kiireellisesti tukea. Avohuollon palvelujen tulee olla helposti saavutettavia, perustua tutkittuun näyttöön ja vahvistaa lapsen oikeutta oman mielipiteen ilmaisuun ja tietoon omassa asiassaan. Kunnilla on vastuu lasten kasvuolojen seuraamisesta sekä lapsen tilanteen jälkikäteisestä seuraamisesta esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsen tuen tarpeen selvitys on päättynyt ilman päätöstä tukitoimesta.

Ruotsissa lapsi voidaan sijoittaa osana sosiaalihuoltoa kodin ulkopuolelle sosiaalipalvelulain tai LVU:n nojalla. Sosiaalipalvelulain nojalla tehtävät sijoitukset perustuvat huoltajien ja 15 vuotta

[88] Höjer I. & Pösö T. (2023): Child protection in Finland and Sweden. Teoksessa J. D. Berrick, N. Gilbert & M. Skivenes (toim.), International handbook of child protection systems (ss. 156–173). Oxford University Press. Artikkeli saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/225124/Child_Protection_in_Finland_and_Sweden_Handbook.pdf?sequence=1

täyttäneen lapsen suostumukseen. Lapsi voidaan sijoittaa suostumuksesta riippumatta LVU:n nojalla. LVU:n mukaisen sijoituksen perusteena voi olla puutteet lapsen huolenpidossa (LVU 2 §) tai lapsen oma käyttäytyminen (LVU 3 §). Lapsen omaan käyttäytymiseen liittyvien perusteiden taustalla saattaa olla riippuvuutta aiheuttavien aineiden väärinkäyttö, rikollinen toiminta tai muu sosiaalista vahinkoa aiheuttavan käyttäytyminen. Lapset voidaan sijoittaa perhekotiin (familjehem), vastaanottokotiin (jourhem), tuettuun asumiseen (stödboende), lastenkotiin (hem för vård eller boende, HVB) tai Valtion laitoshallituksen erityisnuorisokotiin (särskilt ungdomshem). Viimeksi mainitut laitokset ovat etenkin LVU:n 3 §:n mukaan sijoitetuille lapsille, jotka tarvitsevat erityistä valvontaa. Ruotsissa sijoittamisen oikeudellisesta perusteesta tarkasteltuna palvelujärjestelmä nojaa pääasiassa vapaaehtoisiin sijoituksiin. Kun haetaan tahdonvastaista huostaanottoa, taustalla on yleisemmin pitkäaikaisia väkivallan, laiminlyönnin ja kaltoinkohtelun tilanteita tai vakavia käyttäytymisongelmia. Ruotsissa on tunnistettu aukko siinä, että kaikki apua tarvitsevista lapsista eivät täytä tahdonvastaisen huostaanoton kriteerejä. Näissä tilanteissa vanhemmat eivät välttämättä anna suostumusta vapaaehtoiseen sijoitukseen, mikä voi pahentaa lapsen tilannetta[89].

Sosiaalilautakunnan on pyrittävä varmistamaan, että kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on mahdollisuus olla yhteydessä vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiinsä (SoL 22 luku 9 §). Lapsen toiveiden ja yhteydenpitotarpeiden tulee olla ohjaava periaate, eikä lasta saa painostaa yhteydenpitoon. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä itseään koskevista asioista.

Ruotsissa perhehoito on ollut keskeinen lastensuojelun osa jo lähes vuosisadan ajan, ja sen juuret ulottuvat vuoteen 1926, jolloin lastenhuoltolautakunnat tulivat kunnissa pakollisiksi.[90] Sijoituksissa priorisoidaan läheisverkostoa, ja ellei tämä ole mahdollista, lapsi sijoitetaan ennakkovalmennuksen saaneeseen sijaisperheeseen.[91] Perhehoidon osuus laski 1990-luvulla ja laitoshoito lisääntyi, mutta perhehoitoon panostamisen myötä sen suhteellinen määrä on jälleen noussut.[92] Vuonna 2024 perhehoidossa oli 70 prosenttia sijoitetuista lapsista[93]. Perhehoidolle yleistä on kodinomaisuuden arvostaminen, pysyväisluontoisuus ja lapsen edun puolivuosittainen arviointi. Sijoitukset ovat usein monivuotisia, vaikka ne ovat muodollisesti toistaiseksi voimassa olevia.[94] Pysyvyyttä voidaan vahvistaa huollon siirrolla tai adoptiolla, mutta näitä käytetään

[89] Rajesh T., Straatmann V. S. & Almquist Y. B. (2025): Out-of-home care placement patterns of children within the Swedish child welfare system: Findings from group-based trajectory modelling. International Journal of Social Welfare 34(2), e12719. https://doi.org/10.1111/ijsw.12719

[90] Järkestig Berggren U., Engwall K., Bask M., & Bergman A.-S. (2025): Matching the general or the specific child with a foster home? The British Journal of Social Work 55(2), 839–857. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcae203

[91] Höjer I. & Pösö T. (2023): Child protection in Finland and Sweden. Teoksessa J. D. Berrick, N. Gilbert & M. Skivenes (toim.), International handbook of child protection systems (ss. 156–173). Oxford University Press. Artikkeli saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/225124/Child_Protection_in_Finland_and_Sweden_Handbook.pdf?sequence=1

[92] Rajesh T., Straatmann V. S. & Almquist Y. B. (2025): Out-of-home care placement patterns of children within the Swedish child welfare system: Findings from group-based trajectory modelling. International Journal of Social Welfare 34(2), e12719. https://doi.org/10.1111/ijsw.12719

[93] Socialstyrelsen. (2025): Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2024 (Art.nr. 2025-10-9726). https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/statistik-om-socialtjanstinsatser-till-barn-och-unga-2024-2025-10-9726/

[94] Wissö T., Melke A. & Josephson I. (2021): Social workers' constructions of parents to children in foster care. Qualitative Social Work 21(4), 748–764. https://doi.org/10.1177/14733250211019455

harvoin.[95] Yksityiset toimijat ovat vahvasti mukana perhehoidossa, sillä kunnista 90 prosenttia käyttää niitä ja noin 25 prosenttia sijoituksista tapahtuu yksityisten palveluiden kautta.[96] Perhehoitajien korvaukset vaihtelevat ja ovat veronalaisia, mutta eivät oikeuta työttömyysturvaan tai työeläkkeeseen[97].

5.2.2 Norja

Norjassa on kaksitasoinen paikallishallinto, joka muodostuu 356 kunnasta (kommuner) ja 15 maakunnasta (fylker). Kunta vastaa sosiaalipalvelulaissa (Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen 2009/131) säädetyistä tehtävistä ja palvelujen järjestämisestä, jollei niitä ole määrätty valtion toimielimen tehtäväksi. Lain mukaisten palvelujen tulee olla saatavilla kaikille kunnassa asuville. (2 luku 3 §.) Kunnilla on oikeus mukauttaa palvelujen tarjoamista kunnan tarpeita ja toiveita vastaavalla tavalla. Sosiaalipalvelujen yleislakia täydentävät erityislait.

Kunnat tuottavat palvelut pääosin itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa mutta myös ostamalla palveluja yksityisiltä, vapaaehtoisjärjestöiltä tai voittoa tavoittelemattomilta säätiöiltä. Palvelutuotanto vaihtelee kuntien välillä, mikä johtuu kuntien erilaisista tarpeista ja painopisteistä ja osin joskus myös eroista esimerkiksi tehokkuudessa, asiantuntemuksessa tai taloudellisissa toimintaedellytyksissä.

Sosiaalipalvelulain säännöksiä sovelletaan kaikkiin Norjassa asuviin henkilöihin. Lain tarkoituksena on parantaa heikommassa asemassa olevien ihmisten elinoloja, edistää sosiaalista ja taloudellista turvallisuutta, työelämään hakeutumista sekä sosiaalista osallisuutta ja aktiivista osallistumista yhteiskuntaan. Lain tarkoituksena on myös auttaa varmistamaan, että heikossa asemassa olevat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä saavat kattavat ja koordinoidut palvelut. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia sekä ehkäistä sosiaalisia ongelmia. (1 luku1 §.)

Sosiaalipalvelulaki sääntelee viittä yksilökohtaista palvelua: (1) tiedotusta, neuvontaa ja ohjausta, (2) taloudellista tukea, (3) tilapäistä asumista, (4) yksilöllistä suunnitelmaa ja (5) pätevöitymisohjelmaa. Palvelut ovat pitkälti tarveharkintaisia oikeuksia, ja palvelun myöntäminen tai epääminen tehdään aina yksilöllisen arvioinnin perusteella. Erityistä painoarvoa asetetaan lasten ja nuorten tarpeille. Palvelut tulee toteuttaa siten, että ne edistävät lain tarkoitusta ja tukevat palvelun saajan omatoimisuutta, toimintakykyä ja omavaraisuutta. Käyttäjälle on annettava mahdollisuus aktiivisesti osallistua palvelutarjonnan suunnitteluun.

Norjan nykyinen lastensuojelulaki (Lov om barnevern 18.6.2021/ nr. 97; *barnevernsloven, lastensuojelulaki*) tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Lastensuojelun järjestäminen on kuntien tehtävä, mutta kunnat voivat tehdä myös kuntien välistä yhteistyötä. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lasten hyvinvointi, turvallisuus ja kehitys sekä varmistaa, että lapsen etu on ensisijainen kaikessa päätöksenteossa. Lapsen mielipiteellä on keskeinen merkitys lapsen etua

[95] Lind J., Lindgren C. & Annerbäck J. (2024): Adoption from care, the reunification principle and consensual placements: The political pro motion of a controversial child protection measure in Sweden. European Journal of Social Work. https://doi.org/10.1080/13691457.2024.2407865
[96] Fridell Lif E. (2025): Social work professionals' perspectives on using independent foster care: A contested way to compensate for organisational failure? Adoption & Fostering, 49(1), 102–119. https://doi.org/10.1177/03085759251316575
[97] Socialstyrelsen (2026).

arvioitaessa. (1 luku 1–3 §.) Kunnallinen lastensuojelu vastaa pääasiallisesti lastensuojelun toteuttamisesta lukuun ottamatta tehtäviä, jotka on määrätty valtiolliselle toimijalle (15–16 luvut).

Lastensuojelulaissa säädetään kattavasti sekä vapaaehtoisuuteen että pakkoon perustuvista lastensuojelupalveluista ja muista lastensuojelutoimista. Lapsen omaan käyttäytymiseen liittyvistä sijoitusperusteista säädetään Norjan lastensuojelulain 6 luvussa. Lapsi voidaan sijoittaa lastensuojelulaitokseen Barneverns- og helsenemnda -toimielimen päätöksellä. Sijoittamisesta voidaan päättää vakavina tai toistuvina rikoksina ilmenevien vakavien käyttäytymisongelmien, päihteiden jatkuvan vakavan käytön tai muun selvästi rajattoman käyttäytymisen vuoksi. Sijoittamisesta voi samoin edellytyksin päättää myös kunnan lastensuojelu huoltajien suostumuksella tai, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, lapsen omalla suostumuksella. Norjassa on Pohjoismaisen vertailun mukaan eniten vauvoihin kohdistuvia huostaanottoja erillistä lainsäädännöstä johtuen[98]. Muutoin Norjassa huostaanoton perusteet ovat pitkälti yhteneviä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Oikeus yksilölliseen suunnitelmaan (28 §) koskee henkilöitä, jotka tarvitsevat pitkäaikaisia ja koordinoituja palveluja. Yksilöllisen suunnitelman tarkoituksena on tarjota palvelun saajalle kattavat, yhteensovitetut ja yksilöllisesti toteutetut palvelut. Suunnitelma toimii yhteistyön ja koordinoinnin työvälineenä tilanteissa, joissa palvelun saaja saa samanaikaisesti palveluja eri sektoreilta.

Yksilöllisistä suunnitelmista säädetään useissa laeissa, muun muassa sosiaalipalvelulaissa, lastensuojelulaissa sekä terveys- ja hoitopalvelulaissa. Terveys- ja hoitopalveluilla sekä lastensuojelulla on kullakin itsenäinen velvollisuus varmistaa, että yksilöllisen suunnitelman laatiminen aloitetaan riippumatta siitä, onko palvelun saaja saanut tai saako hän parhaillaan apua muilta toimijoilta.

Kunnanvaltuusto päättää päätösvallan delegoinnista kuntalain 5 luvun 3 § mukaisesti (Lov om kommuner og fylkeskommuner 2018/83, *kommuneloven*). Sosiaalipalvelulain perusteella myönnettävistä palveluista tehdään kirjallinen päätös (5 luku 41 §). Esimerkiksi neuvonta ja ohjaus on palvelu, josta on tehtävä päätös tai joka on sisällytettävä osaksi päätöstä. Päätöksessä on mainittava oikeus palveluun, mutta ei neuvonnan yksityiskohtaista sisältöä. Päätöksessä on myös mainittava neuvonnan ajankohta tai määräaika palvelun suorittamiselle. Jos neuvonta ja ohjaus -palvelua annetaan jonkin muun palvelun yhteydessä, se on tuotava esille.

Päätöksistä voi valittaa valtionhallintoviranomaiselle (Statsforvalteren). Päätöksessä on tuotava esille valitusoikeus, valitusmenettely ja valitusaika.

Kunnan on toteutettava kuntalain mukaisella tavalla sisäistä valvontaa sen varmistamiseksi, että palvelut ja muu toiminta on sille asetettujen vaatimusten mukaista. Sisäisen valvonnan on oltava systemaattista ja riskiperusteista ja se tulee mukauttaa kunnan erityisolosuhteisiin ja tarpeisiin.

Norjassa niin sanotuista avohuollon palveluista tai tukitoimista säädetään tarkimmin sosiaalipalvelulaissa. Lastensuojelulaissa (3. luku, 3–1 §) todetaan, että lastensuojelupalvelun on huolehdittava ja toteutettava lapselle ja vanhemmille tukitoimia, kun lapsella on erityistä

[98] Hestbæk A.-D., Höjer I., Pösö T. & Skivenes M. (2020): Child welfare removal of infants: Exploring policies and principles for decision making in Nordic countries. Children and Youth Services Review, 108, 104572. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104572

avuntarvetta hoitotilanteensa vuoksi tai koska lapsi vaarantaa oman kehityksensä. Tukitoimien tulee olla riittävät ja tarkoituksenmukaiset vastaamaan lapsen ja perheen tuen tarpeita.

Norjalaisten rekisteritutkimusten perusteella on havaittu, että pelkästään avopalveluilla pärjäävät asiakkaina olleet lapset pärjäsivät aikuisina todennäköisesti paremmin verrattuna sijoitettuihin, kun otettiin huomioon koulutustaso, etuuksien tarve ja terveyteen liittyvät tekijät.[99] Perheisiin sijoitetut pärjäsivät laitoksiin sijoitettuja todennäköisesti paremmin.[100]

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia suhteessa raskaampiin toimenpiteisiin ja huostaanottoon. Toimet ovat pääsääntöisesti vapaaehtoisia ja vanhemman suostumusta edellyttäviä, ellei lapsi ole välittömässä vaarassa. Tukitoimet voivat olla hyvin laajoja ja yksilöllisesti räätälöityjä. Avohuoltoa tulee toteuttaa lapsen osallisuus, etu ja mielipide huomioon ottaen, perhekeskeisyyttä korostaen, varhain puuttuen ja monialaista yhteistyötä tehden. (Barnevernloven, 3.luku.) Tuore tutkimu osoitti, että yleinen neuvonta on lastensuojelun avopalveluiden selvästi yleisin tukimuoto, kun taas esimerkiksi tutkimusperustaisia vanhemmuusohjelmia hyödynnetään harvoin työntekijöiden myönteisistä asenteista huolimatta etenkin resurssi- ja koulutusesteiden vuoksi.[101]

Perhehoidon ensisijaisuus on historiallisesti vahva periaate, ja sen vahvistamista tukeneet poliittiset päätökset ulottuvat 1940-luvulta nykypäivään[102]. Vuoden 2018 tarkennukset velvoittivat kartoittamaan lasten läheisverkostot aiempaa systemaattisemmin[103]. Kunnat valmistelevat vapaaehtoisuuteen perustuvat lastensuojelupäätökset ja valmistelee tahdonvastaisia sijoituksia koskevat asiakasasiat, joista alueelliset lastensuojelulautakunnat tekevät päätökset. Valitukset osoitetaan käräjäoikeudelle. Keskushallinto vastaa valvonnasta ja tukijärjestelmistä.[104]

Vuonna 2024 Norjassa oli 11 869 sijoitettua lasta, joista 9 251 oli perhehoidossa. Perhehoidossa olevista 33 prosenttia asui läheissijoituksessa ja 10 hätä- tai erityistason perhehoidossa[105]. Huostaanotto on pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleva, ja sen purkaminen on mahdollista vain,

---

[99] Borgen N., Frønes I. & Oddbjørn R. (2023): Every tenth child: Heterogeneity in characteristics and life-course patterns among children in contact with child welfare services. Children and Youth Services Review 155, 107308. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107308; Paulsen V., Thoresen S.H. & Wendelborg C. (2023): Outcomes in adulthood among former child welfare services recipients: findings from a Norwegian registry study covering two decades. European Journal of Social Work 26(3), 411–427. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2021.2016646

[100] Borgen N., Frønes I. & Oddbjørn R. (2023): Every tenth child: Heterogeneity in characteristics and life-course patterns among children in contact with child welfare services. Children and Youth Services Review 155, 107308. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107308

[101] Lauritzen C., Reedtz C., & Vis S. A. (2025): General counselling and evidence-based interventions in Norwegian child welfare and protection services: A study of practices and perceptions. Journal of Evidence-Based Social Work. https://doi.org/10.1080/26408066.2025.2553839

[102] Skoglund J., Thørnblad R. & Holtan A. (2022): Childhood in kinship care: A longitudinal investigation. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003231363

[103] Rasmussen B. M., Skoglund J. & Thørnblad R. (2024): The proportion and utilisation of formal kinship and network care in Norway and Denmark. European Journal of Social Work, 28(6), 1306–1317. https://doi.org/10.1080/13691457.2024.2423381

[104] Hestbæk A.-D., Skivenes M. & Falch-Eriksen A. (2023): The child protection systems in Denmark and Norway. Teoksessa J. D. Berrick, N. Gilbert, & M. Skivenes (toim.), Oxford handbook of child protection systems. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/ox fordhb/9780197503546.013.5

[105] Statistics Norway, 2025; 2025a.

jos perusteet poistuvat. Perhehoito on pitkäkestoista, ja lasten yhteys biologisiin vanhempiinsa yleensä säilyy, erityisesti äiteihin[106].

Paikalliset viranomaiset tukevat sijaisperheitä kunnallisilla palveluilla, kun taas valtion viranomaiset vastaavat sijoitusten valvonnasta ja tarjoavat erikoistunutta tukea, kuten konsultaatiota, perheterapiaa ja psykologista neuvontaa.[107] Uusi lastensuojelulaki on lisännyt perhehoitajien päätösvaltaa lapsen arkea koskevissa asioissa. Perhehoitoa on kehitetty standardoiduin toimintatavoin erityisesti sijoituksen alkuvaiheessa. Valvonta sisältää vähintään neljä kotikäyntiä ja vuosittaiset tapaamiset lapsen kanssa sekä muuta yhteydenpitoa ja asiakirjaseurantaa.[108]

Norjassa perhehoidon osuus kaikista sijoituksista on korkea, noin 90 %. Vuoden 2022 reformi vahvisti kuntien vastuuta, tukea ja valvontaa, minkä katsotaan vähentäneen sijoitusten katkeamisia. Yksityisiä palveluntarjoajia rajoitetaan, ja julkinen viranomainen kantaa päätöksenteon vastuun[109]. Perhehoitajien palkkiot ovat vakiomääräisiä ja määräytyvät lapsen iän mukaan. Heillä on oikeus palkalliseen hoitovapaaseen, lomaan ja vuodesta 2025 alkaen myös eläkeetuuksiin. Perhehoitajille voidaan korvata myös ansiotyöstä perhehoitotehtävään jäädessä palkkaa vastaava summa tapauskohtaisesti.[110]

5.2.3 Tanska

Tanska on jaettu viiteen alueeseen (region) ja 98 kuntaan (kommune). Alueet vastaavat pääosin terveydenhuollosta, mutta kunnilla on kuitenkin vastuu muun muassa ennalta ehkäisevästä terveydenhuollosta sekä sairaalan ulkopuolella annettavasta kuntoutuksesta. Alueet vastaavat myös erityistarpeita omaaville väestöryhmille tarkoitetuista sosiaali- ja erityisopetuksen laitoksista. Kunta vastaa sosiaalipalveluista ja ikääntyneiden hoidosta, vammaispalveluista, päihdepalveluista, työllisyyspalveluista ja lisäksi muun muassa päivähoidosta, esi- ja peruskoulusta sekä kulttuuripalveluista. Tanskan sosiaalipalvelujen yleislaki on laki sosiaalipalveluista (lov om social service 2018/1114), jossa säädetään kuntien ja alueiden vastuista sosiaalipalvelujen järjestämisessä. Lapsen laki (Barnets lov, LBK nr 94 83 af 25/01/2024)) tuli voimaan pääosin 1.1.2024, ja lakiin siirrettiin sosiaalipalvelulain säännökset lasten ja nuorten palveluista. Tanskassa lastensuojelun järjestämisvelvollisuus on kunnilla.

Kunnat voivat järjestää sosiaalipalvelut itse tai yhteistyössä muiden kuntien, alueiden tai yksityisten palveluntuottajien kanssa. Alueliitto (regionsrådet) ja alueen kunnanvaltuustot laativat

---

[106] Skoglund J., Mabille G. & Thørnblad R. (2023): Contact with parents from childhood to adulthood. European Journal of Social Work. https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2208768

[107] Solvi A., Råbu M. & Røseth I. (2025): `It Isn't the Child Wearing Us Out, It's the System': Navigating Support Systems When Struggling as Foster Parents in Norway." Child & Family Social Work 30, no. 4: 871–881. https://doi.org/10.1111/cfs.13225

[108] Hornset N. & Smedsvik B. (2024): Can increased support to foster care families reduce the number of moves for children in out-of home care? Evidence from Norway. International Journal of Social Welfare, 33(3), 745–756. https://doi.org/10.1111/ijsw.12644

[109] NOU 2024:17. (2024): Kommersielle og ideelle aktørers rolle. Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

[110] Hornset N. & Smedsvik B. (2024): Can increased support to foster care families reduce the number of moves for children in out-of home care? Evidence from Norway. International Journal of Social Welfare, 33(3), 745–756. https://doi.org/10.1111/ijsw.12644; Thørnblad R. & Skoglund J. (2025): The professionalisation of foster care in Norway. Social Inclusion, 13, Article 10604. https://doi.org/10.17645/si.10604

kahden vuoden välein puitesopimuksen tiettyjen alueella sijaitsevien, sosiaalipalvelulain mukaisten palvelujen ammatillisesta kehittämisestä, hallinnoinnista ja yhteensovittamisesta.

Sosiaalivalvontalain (Socialtilsynsloven 1377 af 21/09/2020) mukaisesti kullakin alueella (region) on nimettynä jokin kunnanvaltuusto, joka on vastuussa laissa säädettyjen sosiaalipalvelujen hyväksymisestä ja toiminnan valvonnasta sekä tiettyjen yhdistysten ja yksityisten yritysten hyväksymisestä ja valvonnasta. Tätä tehtävää hoitavia kunnanvaltuustoja kutsutaan sosiaalivalvonnaksi (socialtilsyn). Jos kunta havaitsee epäkohtia tai puutteita palvelussa, joka kuuluu sosiaalivalvonnan piiriin, sen on ilmoitettava tästä sosiaalivalvonnalle. (148 §.)

Sosiaali- ja asuntoministeriö vastaa valtakunnallisesta verkkopalvelusta (tilbudsportalen), joka kokoaa ja tarjoaa tietoa palveluista ja sijaisperheistä. Verkkopalvelun kohderyhmiä ovat lapset, nuoret ja aikuiset, joilla on erityistarpeita tai sosiaalisia haasteita. Palvelu on suunnattu erityisesti kuntien sosiaalityöntekijöille, jotka etsivät sopivia palveluja tai sijaisperheitä henkilöille, joilla on toimintarajoitteita tai sosiaalisia ongelmia. Palveluntarjoajien ja sijaisperheiden on lakisääteisesti ilmoitettava tietonsa verkkopalvelussa. (14 §.)

Tanskassa niin sanotuista avohuollon palveluista säädetään lapsilaissa. Tanskassa kunnat vastaavat Tanskan lapsilain mukaisen erityisen tuen antamisesta alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Kunnilla on myös yleinen velvollisuus seurata lasten ja nuorten elinoloja kunnassa (9 §).

Erityistarpeita omaavien lasten ja nuorten auttamisen tarkoituksena on tarjota näille lapsille ja nuorille samat mahdollisuudet henkilökohtaiseen kehitykseen, terveyteen ja itsenäiseen aikuiselämään kuin muillekin lapsille ja nuorille. Tuella on varmistettava muun muassa lapsen tai nuoren kasvatuksen jatkuvuus ja turvallinen hoitoympäristö esimerkiksi tukemalla lapsen tai nuoren perhesuhteita ja muuta verkostoa. On tärkeää, että tukea annetaan varhaisessa vaiheessa ja jatkuvasti, jotta lapseen tai nuoreen kohdistuvat alkuvaiheen ongelmat voidaan mahdollisuuksien mukaan korjata kotona tai lähiympäristössä. Viranomaisen on aina otettava huomioon lapsen tai nuoren mielipide ja annettava sille lapsen tai nuoren iän ja kehitystason mukainen asianmukainen merkitys (2 ja 5 §).

Tuesta ja lapsen edun turvaamisesta päätetään pääsääntöisesti yhteistyössä lapsen tai nuoren perheen kanssa. Jos tämä ei ole mahdollista, tukitoimia voidaan toteuttaa ilman huoltajan suostumusta, jos tietyt edellytykset täyttyvät. Tällöin huoltajalle sekä lapselle tai nuorelle on selvitettävä toimenpiteen tausta, tarkoitus ja tunnuspiirteet.

Jos valtuustolla on aihetta olettaa, että lapsi tai nuori tarvitsee erityistä tukea, valtuuston on tehtävä lapsen tai nuoren tarpeiden selvittämiseksi joko olosuhdekartoitus tai lastensuojelun selvitys lapsesta annetun lain 19 tai 20–22 §:n mukaisesti. Kun selvitys on tarpeen, selvityksessä on otettava huomioon kaikki lapsen tai nuoren elämän kannalta oleelliset seikat, kuten lapsen tai nuoren kehitys ja terveys, perhesuhteet jne. sekä selvitettävä lapsen tai nuoren ja perheen ongelmat ja voimavarat. Lastensuojelun selvitys on suoritettava neljän kuukauden kuluessa. Selvityksen on johdettava perusteltuun päätökseen siitä, onko erityistukitoimenpiteiden toteuttamiselle perusteita ja niiden luonnetta.

Valtuusto päättää erityisistä tukitoimista, joiden on katsottava olevan lapsen tai nuoren erityisen tuen tarpeen kannalta välttämättömiä (32 §). Tukitoimenpiteet voivat olla seuraavia: 1) pääsy päiväkoteihin, iltapäiväkerhoihin jne., 2) käytännöllinen, koulutuksellinen tai muu tuki kotona, 3) perheterapia tai lapsen tai nuoren ongelmien erityishoito, 4) huoltajan, lapsen tai nuoren että muiden sijaisperheen perheenjäsenten ympärivuorokautinen laitoshoito hyväksytyssä hoitopaikassa, ympärivuorokautisessa laitoksessa tai laitosmuotoisessa paikassa, 5) tukipalvelun

järjestäminen läheisverkoston sijaisperheessä, sijaisperheessä hyväksytyssä hoitopaikassa tai ympärivuorokautisessa laitoksessa, 6) lapsen tai nuoren sekä koko perheen pysyvän yhdyshenkilön nimeäminen, 7) työharjoittelu/täydennyskoulutus työnantajan kanssa nuorelle ja siten korvauksen maksaminen hänelle, sekä 8) muut tukitoimet, joiden tarkoituksena on tarjota neuvontaa, hoitoa sekä käytännön ja koulutuksen tukea.

Tanskassa avohuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea lapsen kotiin tai lähiympäristöihin toteuttaen, lapsen oikeuksia ja osallisuutta tukien (mm. 10 vuotta täyttäneillä lapsilla on asianosaisasema ja oikeus valittaa päätöksistä), lapsen ja perheen tilannetta koskevaan yksilölliseen arvioon perustuen sekä yhteistyötä perheen kanssa tehden. Avohuollon tukitoimien tavoitteena on välttää tarpeettomia sijoituksia. Avohuollon tukitoimet koostuvat kotiin tarjottavista perhettä tukevista palveluista, joista keskeisiä ovat neuvonta ja ohjaus, varhain tarjottavat tuen muodot, perhettä tukevat palvelut (esim. perhetyö, vanhemmuuden tukeminen), taloudellinen ja sosiaalinen tuki, varhaiskasvatukseen, vapaa-aikaan ja koulunkäyntiin liittyvä tuki (esim. harrastustoiminnan mahdollistaminen), tuki lapsen sisaruksille ja perheen kaikille lapsille sekä lyhytaikaiset sijoitukset avohuollon tukena.

Lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisesta säädetään 1.1.2024 voimaan tulleessa lapsilaissa. Lapsi voidaan kunnanvaltuuston päätöksellä sijoittaa kodin ulkopuolelle huoltajien ja 15 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksin, jos lapsen erityisen tuen tarve sitä edellyttää. Ilman suostumusta lapsi voidaan sijoittaa lasten ja nuorten asioiden lautakunnan päätöksellä, jos lapsen kehitys tai terveys on ilmeisessä riskissä vaarantua puutteellisen huolenpidon tai kaltoinkohtelun vuoksi taikka lapsen oman päihdeongelman, rikollisen käyttäytymisen tai muiden vakavien käyttäytymis- tai sosiaalisten vaikeuksien takia, ja on perusteltua olettaa, ettei tilannetta voida ratkaista lapsen asuessa kotona. Tanskassa vauvojen huostaanoton kriteerit ovat samat kuin muidenkin lasten. Kynnys huostaanotolle on määritelty siten, että lapsen terveyteen tai kehitykseen tulee kohdistua selkeä, vakava riski ja tilanteen katsotaan olevan sellainen, ettei kotiin annettava tuki turvaa lasta riittävästi[111].

Sijoituspaikkoina toimivat muun muassa eri asteisia valmiuksia omaavat sijaisperheet ja lastensuojelulaitokset. Valtaosa vakaviin rikoksiin syyllistyneistä 15–17-vuotiaista ohjataan Tanskassa lastensuojelulaitoksiin. Tanskassa on myös osittain suljettuja lastensuojelulaitoksia, joissa osa osastoista on suljettuja ja osa avoimia. Tanskassa vuonna 2019 tehdyillä nuoriso-oikeusjärjestelmän uudistuksilla pyrittiin nopeuttamaan ja tehostamaan alaikäisten rikoksiin reagoimista. Tuolloin oikeus- ja rikosseuraamusjärjestelmät integroituivat vahvemmin sosiaalihuoltoon ja toimenpiteet ulotettiin myös 10–14-vuotiaisiin. Nykyisin alle 15-vuotiaiden rikoksia käsitellään tuomioistuimen kaltaisissa rakenteissa.

Tanskassa sijoitukset kodin ulkopuolelle ovat olleet pitkäkestoisia ja päättyneet yleisesti nuorten aikuistumiseen[112]. Kaikilta sijaishuoltopaikoilta ja sijaisperheiltä edellytetään alueellista lupaa, jota vuosittain vahvistaessa hyödynnetään kansallista laatumallia[113]. Vuonna 2024

[111] Hestbæk A.-D., Höjer I., Pösö T. & Skivenes M. (2020): Child welfare removal of infants: Exploring policies and principles for decision making in Nordic countries. Children and Youth Services Review, 108, 104572. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104572

[112] Boddy J., Statham J., Danielsen I., Geurts E., Join Lambert H. & Euillet S. (2014): Beyond contact? Policy approaches to work with families of looked after children in four European countries. Children & Society, 28, 152–161. https://doi.org/10.1111/chso.12068

[113] Lausten M. (2022): Residential care for children and youth in Denmark. In Revitalizing residential care for children and youth: Cross national trends and challenges. Oxford Academic. https://doi.org/10.1093/oso/9780197644300.003.0016

Tanskassa oli 11 629 sijoitettua lasta, joista 61 prosenttia oli perhehoidossa. Näistä läheissijoitusten osuus oli 14 prosenttia ja erikoistuneen perhehoidon kolme prosenttia.[114] Tutkimuksen mukaan läheissijoitusten vähäinen määrä selittyy muun muassa sosiaalityöntekijöiden varovaisuudella puuttua perheen sisäisiin suhteisiin ja verkoston myöhäisellä kartoittamisella[115].

Vastasyntynyt on mahdollista sijoittaa perhehoitoon välittömästi tai perhekuntoutuksen jälkeen. Laki mahdollistaa myös kolmen vuoden sijoitukset alle 1-vuotiaille, mutta käytäntö on harvinainen.[116] Adoption mahdollisuutta voidaan harkita, jos vanhempien tilanteen arvioidaan pysyvän muuttumattomana.[117]

5.2.4 Islanti

Islannissa sovelletaan lakia nimeltä Act on the Integration of Services in the Interest of Children's Prosperity (No 86/2021/86, *Prosperity Act*), jonka tarkoituksena on varmistaa, että kaikki lasten ja perheiden tarvitsemat palvelut (mukaan lukien sosiaalihuolto, terveydenhuolto, koulu ja harrastustoiminta) toimivat saumattomasti yhteen. Laki velvoittaa viranomaisia, kuntia ja palveluntarjoajia tekemään tiivistä yhteistyötä, jotta lapsen hyvinvointi toteutuu mahdollisimman varhain ja tehokkaasti.

Lain päätavoitteena on edistää lasten hyvinvointia varmistamalla, että palvelut ovat yhdenmukaisia, helposti saavutettavia ja integroituneita. Eri ammattilaistahoilla on matala kynnys puuttua lapseen kohdistuvaan huoleen. Laki määrittää lapsen tarpeiden mukaiset palvelut kolmeen tasoon: 1) perustaso sisältää kaikille lapsille ja vanhemmille tarjottavat peruspalvelut ja varhaisen tuen, 2) toinen taso yksilöllisemmän ja systemaattisemman tuen, ja 3) kolmas taso vaativat ja erikoistuneet palvelut silloin, kun lapsen hyvinvointi on vaarassa. (Prosperity Act, 10–12 §.)

Islannissa avohuollon toteuttamisen keskeiset periaatteet ovat ennaltaehkäisy ja varhainen tuki, lapsen hyvinvoinnin kokonaisvaltainen edistäminen, perhekeskeisyys, monialainen yhteistyö sekä yhdenvertaisuus ja oikeus palveluihin asuinpaikasta riippumatta. Työtä tehdään lisäksi palvelujärjestelmän kaikilla tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapsille ja perheille oikea-aikainen tuki ja vähentää ongelmien kasautumista.

Lain toimeenpanossa noudatetaan seuraavia rakenteita. Ensinnäkin jokaisella lapsella on oikeus palvelukoordinaattoriin, joka auttaa yhdistämään eri palvelut (kuten neuvola, koulu ja sosiaalipalvelut). Toiseksi voidaan nimetä case manager, jos lapsi tarvitsee pitkäkestoista ja monialaista tukea aiemmin mainituilla tasoilla 2 ja 3. Kolmanneksi voidaan koota tukitiimi eri palveluntarjoajien ryhmäksi, joka laatii ja seuraa lapsen tukisuunnitelmaa. (Prosperity Act, 17–18, 20 §.)

Tukitiimin on laadittava lapselle mahdollisimman pian kirjallinen suunnitelma, jossa lapsen hyvinvointia edistävät palvelut integroidaan. Suunnitelman tulee sisältää soveltuvin osin arvio

---

[114] Statistics Denmark n.d. Children and young persons placed outside own home.

[115] Rasmussen B. M. & Jæger S. (2024): The emotional and other barriers to kinship care in Denmark. Child and Adolescent Social Work Journal, 38, 201–209. https://doi.org/10.1007/s10560-021-00743-2

[116] Hestbæk A.-D., Höjer I., Pösö T. & Skivenes M. (2020): Child welfare removal of infants: Exploring policies and principles for decision making in Nordic countries. Children and Youth Services Review, 108, 104572. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104572

[117] Mørk A., Sandberg K., Schultz T. & Hartoft H. (2022): A conflict between the best interests of the child and the right to respect for family life? Non-consensual adoption in Denmark and Norway as an example. International Journal of Law, Policy and the Family, 36(1), Article ebac019. https://doi.org/10.1093/lawfam/ebac019

lapsen tarvitsemasta tuesta, palvelun hyödystä, jokaisen palveluntuottajan ja muiden tahojen rooleista sekä siitä, kuinka työskentelyn onnistumista arvioidaan ja kuinka kauan suunnitelma on voimassa. (Prosperity Act, 18 § 1 mom.) Näin ollen monialainen yhteistyö on lailla velvoitettua, valvottua ja rakenteistettua. Tarkoituksena on varmistaa, ettei lapset perheineen tipahda eri viranomaisverkoston väliin.

Lastensuojelukomitea (child protection committee) laatii yhdessä vanhempien ja yli 15-vuotiaiden lasten kanssa suunnitelman tarvittavista tukitoimista/palveluista, kun komitea on arvioinut laissa säädettyjen erityisten toimenpiteiden olevan tarpeen (Child Protection Act 2002/80, 23 §). Kun toimitaan yhteistyössä vanhempien kanssa, tukitoimet voivat olla muun muassa seuraavia: kasvatus- ja olosuhdeneuvonta, lapsen sopivan tuen tai hoidon järjestäminen, yhteistyö viranomaisten kanssa muiden lakien mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi, tukihenkilön, tukiperheen tai henkilökohtaisen ohjaajan tarjoaminen ja vanhempien auttaminen hakeutumaan tarvittavaan hoitoon (sairaus, päihteiden väärinkäyttö, muut henkilökohtaiset ongelmat) (24 §). Jos lastensuojelukomitea arvioi edellä kuvatut tukitoimet riittämättömiksi tai vanhemmat eivät toimi yhteistyössä komitean kanssa, seuraavat tahdosta riippumattomat tukitoimet ovat mahdollisia: kodin valvonta, toimenpiteet lapsen olosuhteisiin (päiväkoti, koulunkäynti, terveydenhuolto, tutkimukset, hoito tai terapia), tietojen välittäminen lapsen kanssa työskenteleville tai poliisille, kun lapsen edun kannalta tarpeellista, ja määrääminen, että lasta ei saa viedä pois maasta (26 §).

Yhteys edellä kuvattujen lakien (lastensuojelulain ja Prosperity Act:n) välillä linkittyy ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen vaatimuksen kautta. Prosperity Act:n tarkoitus on toimia ennaltaehkäisevänä ja varhaisena tukena sekä velvoittaa palvelujen integraatiota pyrkien vähentämään lastensuojelun tarvetta. Lastensuojelulain tehtävä on taas suojelussa sekä puuttumisessa.

Islannissa kunnat vastaavat lastensuojelun järjestämisestä. Lastensuojelulain mukaan lapsi voidaan sijoittaa joko vanhemman ja vähintään 15-vuotiaan lapsen suostumuksella tai heidän vastustuksestaan huolimatta. Huostaanoton perusteet vastaavat pitkälti muiden Pohjoismaiden käytäntöjä. Sijoitus voidaan tehdä, jos lapsi kärsii laiminlyönnistä tai hoivan puutteesta, vanhemmat eivät kykene huolehtimaan hänestä, tai jos lapsi vaarantaa omaa tai muiden turvallisuutta. Perusteita ovat myös vakava vaara omaisuudelle, lapsen hallitsematon tai muiden lasten hoitoa vaarantava käyttäytyminen, päihteiden käyttö tai huumeisiin liittyvät riskit. Lisäksi huostaanotto voi olla tarpeen, jos rikokseen syyllistynyt lapsi tarvitsee hoitoa tai sijaishuoltoa; tämä koskee sekä alle rikosoikeudellisen vastuun ikäisiä että 15–18vuotiaita tuomittuja nuoria.

Perhehoitoa tarjotaan tilapäisenä (3 kuukaudesta 2 vuoteen) tai pysyvänä ratkaisuna. Pysyvissä sijoituksissa tavoitteena on, että sijaisvanhemmat muodostavat pysyvän suhteen lapseen ja lapsen laillinen kotipaikka siirtyy sijaisvanhemmille. Perhehoidossa ei voida rajoittaa perusoikeuksia, vaan vain laitoksilla on lupa rajoittaa perusoikeuksia. Lastensuojelulaitosten kohderyhmänä ovat lähinnä teini-ikäiset, joilla on taustalla useita riskikäyttäytymiseen liittyviä tekijöitä, kuten päihde- ja väkivaltakäyttäytymistä.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki lapsen erityisestä suojelusta

1 luku **Yleiset säännökset**

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 1 §:ää. Pykälän 1 momentissa kuitenkin täsmennettäisiin, että lailla turvattaisiin ennen kaikkea lastensuojelun asiakkuudessa olevat lapset. Voimassa olevan 1 § koskee kaikkia lapsia. Tarkoituksena on kohdentaa lastensuojelulain sääntelyä erityisen suojelun tarpeessa oleviin lapsiin muussa lainsäädännössä ja palvelujärjestelmässä tapahtuneiden muutosten takia. Sosiaalihuoltolaki ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen liittyvä lainsäädäntö ovat painottaneet lasten yleisiä hyvinvointipalveluja ja varhaista tukea. Myös muussa lainsäädännössä on vahvistettu lasten tarpeisiin vastaamista. Näiden muutosten vuoksi on perusteltua rajata tarkoitussäännös koskemaan nimenomaan lastensuojelun asiakkuudessa olevia lapsia, ei kaikkia lapsia. Tällä vahvistetaan lastensuojelulain erityislain luonnetta suhteessa sosiaalihuoltolakiin ja muuhun yleislainsäädäntöön.

2 §. *Määritelmät.* Pykälä on uusi. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisen kannalta keskeisimmät käsitteet.

Pykälän 1 kohdassa lastensuojelulla tarkoitettaisiin lapselle ja hänen perheelleen annettavaa tukea, joka alkaisi, kun lapsesta tulee lastensuojelun asiakas. Lastensuojelun asiakkuus päättyisi viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Kohdassa määriteltäisiin myös tuen käsite. Sillä tarkoitettaisiin avohuollon ja sijaishuollon aikaisia tukitoimia ja palveluja. Ehdotetulla määritelmällä selkiytettäisiin nykytilaa. Lastensuojelu koskisi jatkossa selkeästi alaikäisiä eikä täysi-ikäisten jälkihuolto jatkossa sisältyisi lastensuojelun määritelmään. Samassa yhteydessä luovuttaisiin voimassa olevan lain käsitteistä ehkäisevä lastensuojelu ja lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Voimassa olevassa laissa ehkäisevällä lastensuojelulla on viitattu peruspalveluissa, kuten varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa, tapahtuvaan työskentelyyn. Tästä sääntelystä ehdotetaan luovuttavan, koska muissa palveluissa tapahtuvan työskentelyn periaatteista säädetään niitä koskevassa lainsäädännössä. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun käsite ehdotetaan yksinkertaistettavaksi pelkällä lastensuojelun käsitteellä. Lastensuojelun asiakkuudessa on aina vain lapsi. Lastensuojelun aikainen työskentely rajattaisiin avo- ja sijaishuollon aikaiseksi työskentelyksi.

Pykälän 2 kohdan mukaisesti lapsella tarkoitetaan voimassa olevan lain mukaan alle 18-vuotiasta henkilöä.

Pykälän 3 kohdan mukaan nuorella tarkoitetaan 18–22-vuotiasta henkilöä. Määritelmä vastaisi voimassa olevan lain 6 §:ää. Määritelmä olisi yhteydessä jälkihuolto-oikeuden enimmäiskestoon. Täysi-ikäiset jälkihuoltoon oikeutetut nuoret olisivat jatkossa sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa, vaikka jälkihuoltoon oikeutettujen tukitoimista ja palveluista säädettäisiin tässä laissa.

Pykälän 4 kohdassa kodin ulkopuolinen sijoitus määriteltäisiin siten, että se käsittäisi avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltona sijoitetun lapsen tai jälkihuollon tukitoimena sijoitetun nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämisen kodin ulkopuolella. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Pykälän 5 kohta vastaisi voimassa olevan lain 49 §:n 1 momentin mukaista määritelmää, jonka mukaan sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Pykälän 6 kohdassa määriteltäväksi ehdotettava sijoituspaikka kattaisi jatkossa eri sijaishuoltomuodot ja eri perustein tapahtuvat kodin ulkopuoliset sijoitukset. Sijoituspaikalla tarkoitettaisiin tässä laissa tarkoitettua lastensuojelulaitosta tai perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettua perhekotia, jonne kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi tai nuori on sijoitettu. Voimassa olevassa laissa on käytetty sijaishuoltopaikan ja sijoituspaikan käsitteitä. Käsitteistön

yhdenmukaistamiseksi ja yksinkertaistamiseksi ehdotetaan, että sijaishuoltopaikan käsitteestä luovuttaisiin. Avohuollon tukitoimena tehty sijoitus ei sisälly sijaishuollon käsitteeseen jatkossakaan, jonka takia sijaishuoltopaikan käsite ei sisältäsi kyseisiä sijoituksia.

Pykälän kohdan 7 mukaan perhekodilla tarkoitettaisiin yksityiskotia, jossa voidaan toteuttaa perhehoitolain 3 §:ssä tarkoitettua toimeksiantosuhteista perhehoitoa tai 4 §:ssä tarkoitettua ammatillista perhehoitoa. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Pykälän 8 kohdassa lastensuojelulaitoksella tarkoitettaisiin yksikköä, jossa voidaan toteuttaa kodin ulkopuolisia sijoituksia. Lastensuojelulaitos olisi yleiskäsite eikä ehdotetussa laissa jatkossa mainittaisi esimerkiksi lastenkotia tai koulukotia. Käytännössä lastensuojelulaitoksilla on lukuisia erilaisia ja muuttuvia nimiä eikä niistä säätäminen ole tarkoituksenmukaista.

Pykälän 9 kohdan mukaan perhehoidolla tarkoitettaisiin perhekodissa toteutettavaa hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille tai nuorille. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Pykälän 10 kohdassa laitoshoidolla tarkoitettaisiin lastensuojelulaitoksessa toteutettavaa hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille tai nuorille. Nykyinen laitoshuollon käsite ehdotetaan muutettavaksi laitoshoidon käsitteeksi. Laitoshoito kuvaisi paremmin sisällöllisesti sijoituksen aikaista työskentelyä lastensuojelulaitoksessa. Hoidon käsitteellä ei jatkossakaan tarkoitettaisi terveydenhuollossa toteutettavaa terveyden- tai sairaanhoitoa.

Pykälän 11 kohdan mukaan jälkihuollon käsite kattaisi tukitoimet ja palvelut, joihin lapsella tai nuorella olisi oikeus. Oikeudesta jälkihuoltoon säädettäisiin tämän lain 110 §:ssä, jälkihuollon tarkoituksesta ja sisällöstä 111 §:ssä, asumisen ja toimeentulon turvaamisesta jälkihuollossa 112 §:ssä ja itsenäistymisvaroista 113 §:ssä. Jälkihuoltoon oikeutettu lapsi voisi jatkossa olla sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa, jos lastensuojelun asiakkuuden tarvetta ei ole. Täysi-ikäinen nuori olisi jatkossa sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa eikä hän olisi enää lastensuojelun asiakas. Jos täysi-ikäiseksi tulevan lapsen sijoitusta kodin ulkopuolelle jatketaan hänen tultuaan täysi-ikäiseksi nuoreksi, sijoitus voi jatkua jälkihuollon tukitoimena.

Pykälän 12 kohdan mukaan sijoitushyvinvointialueella tarkoitettaisiin hyvinvointialuetta, jonne lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolista sijoitusta koskevalla päätöksellä. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Pykälän 13 kohdan mukaisesti sijoittajahyvinvointialue tarkoittaisi lapsen tai nuoren kodin ulkopuolisesta sijoituksesta tämän lain 11 §:n 1 momentin ja 18 §:n (nyk. 16.1 ja 17 §:n) mukaan järjestämisvastuussa olevaa hyvinvointialuetta. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Pykälän 14 kohdassa tarkoitettu lastensuojeluviranomainen olisi tämän lain 11 ja 18 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialue.

Pykälän 15 kohdassa johtavalla viranhaltijalla tarkoitettaisiin hyvinvointialueen määräämää sosiaalihuollon toimivaltaista viranhaltijaa.

Pykälän 16 kohdan mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä olisi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) tarkoittama sosiaalityöntekijää, joka on nimetty lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle vastuutyöntekijäksi. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Pykälän 17 kohdan mukaan muulla lastensuojelun työntekijällä tarkoitettaisiin henkilöä, joka työskentelee lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen tai perheen kanssa ja toimii lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tai työparina. Tällaisen henkilön tulisi olla virkasuhteessa. Määritelmä vastaisi asiallisesti nykytilaa.

3 §. *Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälässä säädettäisiin tämän lain soveltamisalasta sekä suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Vastaavaa pykälää ei ole voimassa olevassa laissa. Ehdotettu laki lapsen erityisestä suojelusta olisi nykyisen lastensuojelulain tapaan toissijainen sosiaalihuollon erityislaki. Ehdotetun lain 1 momentissa todettaisiin, että tämän lain perustella järjestettäisiin tukea lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja hänen perheelleen sekä jälkihuoltoon oikeutetulle lapselle ja nuorelle. Selvyyden vuoksi momentissa todettaisiin, että ensisijaisesti lapsen ja perheen tuen ja palvelujen tarpeeseen tulisi vastata sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain, varhaiskasvatuslain, perusopetuslain tai muun lain mukaisella tuella, palveluilla tai muilla toimilla. Tämä selkiyttäisi ehdotetun lain mukaisen tuen toissijaisuutta ja toisaalta myös sen viimesijaisuutta. Etenkin lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen on vahva interventio perheen autonomiaan eikä tähän taikka kodin ulkopuolisiin sijoituksiin ylipäänsä tulisi lähtökohtaisesti ryhtyä, jos lapsen tai perheen tilanteeseen voidaan vaikuttaa ensisijaisten palveluiden tai muiden toimien avulla. Esimerkiksi lapsen terveydenhuollon tarpeisiin tulisi vastata ensisijaisesti terveydenhuollollisin keinoin. Ehdotettuun lakiin tehtävillä muutoksilla lastensuojelun asiakkuuden kynnystä nostettaisiin nykyisestä sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain asiakkuuden rajapinnan selkiyttämiseksi. Myös tämä muutos vahvistaa sosiaalihuoltolain mukaisen työskentelyn ja palveluiden ensisijaisuutta. Momentissa olisi informatiivinen viittaus myös vammaispalvelulakiin, missä säädetään vammaisille henkilöille järjestettävistä erityispalveluista. Vammaispalvelulaki on tämän lain tapaan sosiaalihuollon erityislaki.

Pykälän 2 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuuseen liittyvän informatiivisen viittaussäännöksen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun soveltamisesta lastensuojelun järjestämiseen. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lastensuojelulain 18 §:n säännöstä.

4 §. *Lain soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa.* Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lastensuojelulain 93 a §:n säännöstä. Pykälän 1 momentin mukaan mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnan osalta Ahvenanmaan kuntiin, jos kyseessä on Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat 4 kohdassa tarkoitettu suhde ulkovaltoihin, 7 kohdassa tarkoitettu lapsen oikeudellinen asema tai 24 kohdassa tarkoitettu hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen.

Itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen, jollaista on esimerkiksi rajoitusten käyttö sijaishuoltona toteutettavassa lastensuojelussa. Rajoitusten käytöstä sijaishuollossa säädetään tämän lain 12 luvussa. Luvussa säädetään muun muassa siitä, millä edellytyksillä henkilökohtaiseen vapauteen voidaan lastensuojelun sijaishuollossa puuttua, toisin sanoen millä edellytyksillä rajoituksia voidaan sijaishuollossa käyttää. Kysymys on menettelysääntelystä, jota sovelletaan suoraan sellaisen maakunnan lainsäädäntövallan piiriin kuuluvan hallintotehtävän suorittamiseen, joka on annettu maakunnan lainsäädännön nojalla maakunnan viranomaiselle. Kyseisiä tämän lain säännöksiä sovelletaan näin siinä maakunnan viranomaisessa, joka maakunnan toimivaltaan kuuluvista palveluista (lastensuojelu ja sijaishuolto) vastaa.

Pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa säädetään lastensuojelutoimenpiteistä päättävästä viranhaltijasta ja muusta toimivaltaisesta virkasuhteessa olevasta henkilöstä, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnan kunnan vastaavaan virkasuhteessa olevaan henkilöön. Ahvenanmaan maakunnassa lastensuojelusta huolehtii Kommunal socialtjänst -niminen kuntaliittymä (maakuntalaki 3 §). Koska Ahvenanmaalla ei ole hyvinvointialueita laissa on tarpeen säätää itsehallintolain säännösten soveltamisesta Ahvenanmaalla.

5 §. *Vastuu lapsen hyvinvoinnista.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan lain 2 §:ää.

Pykälän 1 momenttiin ehdotettaisiin lisättäväksi informatiivinen viittaus lain 55 §:ään, jossa säädettäisiin huostaanotetun lapsen huollosta.

Voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentti ehdotettaisiin poistettavaksi. Poistoa ehdotettaisiin lain selkiyttämiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Pykälän 2 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 2 §:n 3 momenttia.

6 §. *Lastensuojelun keskeiset periaatteet.* Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevaa 4 §:ää. Pykälän 1 momentista poistettaisiin sääntely, jolla tarkoitetaan ehkäisevää työskentelyä ja joka olisi päällekkäinen ehdotetun 5 §:n kanssa.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevan lain 4 §:ää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lastensuojelulle vastaava velvollisuus edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia kuin voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentissa. Pykälän 3 momenttiin ehdotettaisiin lisättäväksi, että lastensuojelun on myös ehkäistävä lapsen ja perheen ongelmien syvenemistä.

3 luku **Lastensuojelun asiakkuus**

7 §. *Lastensuojelun tarpeen selvittäminen.* Pykälä vastaisi tarkoitukseltaan osittain voimassa olevan lain 26 §:ää. Sosiaalihuoltolakiin ja tähän lakiin ehdotettavien muutosten myötä myös lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen asian vireilletulosta säädettäisiin sosiaalihuoltolaissa. Näin ollen ehdotetun pykälän sääntely ei sisältäisi enää vireilletuloa, vaan se koskisi ainoastaan lapsen mahdollisen kiireellisen lastensuojelun tarpeen arviointia. Ehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa nykytilaa. Nykyisin vireilletuloissa käytetään sekä lastensuojelulain että sosiaalihuoltolain menettelyjä, mikä on johtanut alueelliseen vaihteluun sekä päällekkäisiin prosesseihin. THL:n rekisteriseurantojen mukaan vireilletulojen käsittelyssä on huomattavaa vaihtelua: vuoden 2024 kolmannella neljänneksellä hyvinvointialueista osa käsitteli vain noin 25 % ilmoituksista lastensuojelussa, kun toisilla vastaava osuus oli jopa 66 %. Ilmoitusten käsittelystä ei ole muodostunut yhdenmukaista käytäntöä, ja asiakkaiden kohtelu voi erota merkittävästi asuinpaikan mukaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalityöntekijän velvollisuudesta arvioida viipymättä lapsen mahdollinen kiireellisen lastensuojelun tarve silloin, kun asia tulee vireille sosiaalihuoltolain 35 §:n tai 35 a §:n mukaisen ilmoituksen perusteella tai kun sosiaalihuollon työntekijä saa tehtävässään muuten tietää mahdollisesti lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että mahdollinen välitön lastensuojelun tarve tunnistettaisiin ja arvioitaisiin ilman aiheetonta viivytystä osana sosiaalihuoltolain 36 §:ssä tarkoitettua tuen tarpeen arviointia. Momenttiin sisältyvä arviointivelvollisuuden rajaus ehkäisisi tarpeettoman hallinnollisen työn syntymistä ja mahdollistaisi resurssien suuntaamisen tosiasiallisesti riskialttiisiin ja kiireellistä arviointia edellyttäviin tilanteisiin.

EDUSKUNTA

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arvioinnin sisällöstä. Momentin mukaan sosiaalityöntekijän tulisi arvioida lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kykyä huolehtia lapsesta. Arvioinnin tekemiseksi sosiaalityöntekijällä olisi tarvittaessa oikeus olla yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetyllä tavalla. Momentin tarkoituksena olisi varmistaa, että arviointi muodostuisi kokonaisvaltaiseksi, monialaiseksi ja tosiasioihin perustuvaksi, jotta lapsen etu voitaisiin varmistaa.

8 §. *Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen ja päättyminen.* Ehdotettu pykälä on uusi. Se vastaisi osin voimassa olevan lastensuojelulain 27 §:n tarkoitusta, mutta sitä tarkennettaisiin monelta osin ja lisäksi siihen lisättäisiin asiakkuuden päättymistä koskeva sääntely.

Pykälän tarkoitus olisi määritellä, milloin lastensuojeluasiakkuus alkaa ja milloin se päättyy, ja varmistaa, että nämä päätökset tehdään lapsen suojelutarpeen perusteella sekä kirjataan ja ilmoitetaan asianmukaisesti. Uusi 8 § nostaisi asiakkuuden aloituskynnyksen korostamalla lapsen vakavaa vaarantumista ja erityisen suojelun tarvetta.

Pykälän 1 momentissa asiakkuuden alkamisen edellytykseksi asetettaisiin vakavan vaarantumisen uhka ja lapsen erityinen suojelun tarve, jotta lastensuojelun toimenpiteet kohdistuvat vain tilanteisiin, joissa lapsen hyvinvointia ei voida turvata tavanomaisilla sosiaali- ja terveyspalveluilla. Tällä varmistetaan, että lastensuojelu puuttuu vasta silloin, kun lapsen terveys, kehitys tai kasvuolosuhteet ovat niin vakavasti uhattuna, että lapsen etu edellyttää nimenomaan lastensuojelulain mukaisia toimia. Pykälä rajaa asiakkuuden alkamisen selkeästi tilanteisiin, joissa lapsella on aidosti erityinen ja korostunut suojelun tarve. Tämä ehkäisee perusteettomia tai liian varhaisia asiakkuuksia ja ohjaa lievemmät tilanteet ensisijaisesti varhaisemman tuen ja muiden palvelujen piiriin.

Pykälän 2 momentilla täsmennettäisiin asiakkuuden alkamista koskevaa sääntelyä tilanteissa, joissa lapsen ilmeinen suojelun tarve ei toteudu, koska lapsi, huoltaja tai vanhempi ei ota vastaan sosiaalihuoltolain mukaista tukea tai palveluja. Säännöksellä korostettaisiin, että pelkkä palveluista kieltäytyminen ei vielä loisi lastensuojeluasiakkuutta, mutta se voisi johtaa asiakkuuden alkamiseen silloin, kun kieltäytyminen estää lapsen tarvitseman tuen toteutumisen ja lapsi tämän vuoksi tarvitsisi lastensuojelulain mukaisia toimenpiteitä.

Säännöksellä täsmennettäisiin, ettei pelkkä eriävä mielipide, epäröinti tai palveluista kieltäytyminen olisi peruste lastensuojeluasiakkuuden alkamiselle. Ihmisillä voi luonnollisesti olla erilaisia näkemyksiä ehdotetuista tukitoimista tai palveluista, ja heidän mielipiteensä voi myös muuttua saadun lisätiedon tai harkinta-ajan myötä. Säännöksellä korostettaisiin, että asiakkuus voisi alkaa vain silloin, kun palveluista kieltäytyminen tosiasiallisesti estäisi lapsen välttämättömän tuen toteutumisen ja lapsi tämän vuoksi tarvitsisi tämän lain mukaisia toimenpiteitä. Näin varmistettaisiin, että lastensuojelun asiakkuus ei perustuisi vanhemman tai lapsen näkemyseroihin, vaan ainoastaan tilanteisiin, joissa lapsen etu objektiivisesti edellyttäisi lastensuojelun puuttumista.

Pykälän 3 momentissa täsmennettäisiin, että lastensuojelun asiakkuus alkaisi automaattisesti silloin, kun lapsen suojelemiseksi on välttämätöntä ryhtyä kiireellisiin lastensuojelutoimiin lapsen asian tultua vireille sosiaalihuoltolain 35 §:ssä tai 35 a §:ssa tarkoitetulla tavalla. Säännöksellä korostettaisiin, ettei sosiaalihuoltolain mukainen vireilletulo estä lastensuojeluasiakkuuden välitöntä alkamista silloin, kun lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi on ryhdyttävä kiireellisiin toimiin. Näin varmistettaisiin, että lapsi saa kiireellisissä tilanteissa tarvitsemansa suojelun ilman hallinnollista viivettä.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, missä täsmennettäisiin, että lastensuojelun asiakkuus päättyisi silloin, kun toimivaltainen sosiaalityöntekijä arvioi, ettei lastensuojelun järjestämiselle enää ole lain edellyttämiä perusteita. Säännös korostaisi, että lastensuojelu on luonteeltaan määräaikainen palvelu, jonka tulee jatkua vain niin kauan kuin lapsen suojelutarve sitä edellyttää. Momentti varmistaisi, että asiakkuuden päättyminen perustuu ammatilliseen arvioon, jonka mukaan lapsen hyvinvointi saadaan turvattua muilla palveluilla tai ilman lastensuojelun toimenpiteitä.

Pykälän 5 momentilla varmistettaisiin, että lastensuojeluasiakkuuden alkaminen ja päättyminen dokumentoidaan asianmukaisesti ja että tieto muutoksista välittyy viivytyksettä lapselle ja huoltajille. Kirjaamisvelvollisuus edistäisi oikeusturvaa ja läpinäkyvyyttä, sillä asiakkuuden vaiheiden dokumentointi on keskeistä sekä päätöksenteon perustelemisessa että lapsen edun toteutumisen seurannassa. Säännös huomioisi samalla asiakastietolain 51 §:n rajoitukset, jotta tiedonluovutus tapahtuisi tietosuojavaatimusten mukaisesti ja lapsen yksityisyyden suoja toteutuisi.

9 §. *Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan lain 13 b §:ää. Pykälän 1 momentin muotoilua yksinkertaistettaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jatkossakin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän henkilöstömitoituksesta.

Pykälän lisättäisiin uusi 3 momentti, joka mahdollistaisi poikkeamisen 2 momentissa tarkoitetusta asiakasmäärästä. Jatkossa kyseinen asiakasmäärä voitaisiin tilapäisesti ylittää poikkeustilanteissa, jos se olisi välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi. Tällainen poikkeustilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun lapsi on kiireellisten lastensuojelun toimenpiteiden tarpeessa. Myös esimerkiksi silloin, kun perheen lapset eivät mahtuisi yhdelle sosiaalityöntekijälle enimmäisasiakasmäärän takia, mitoitus voitaisiin tilapäisesti ylittää.

Enimmäisasiakasmäärän tilapäisen ylittämisen mahdollistaminen lailla olisi tarpeellista, jotta lapsen edun toteutuminen voitaisiin varmistaa nykyistä joustavammin. Mitoitus on ollut voimassa vuodesta 2022 lähtien. THL on seurannut sen toteutumista kahdesti vuodessa toteutettavalla tiedonkeruulla. Seuranta osoittaa, että hyvinvointialueet pystyvät entistä paremmin toteuttamaan lain edellyttämää mitoitusta ja mitoituksen säätämisellä on ollut useita myönteisiä vaikutuksia. Samalla on kuitenkin käynyt selväksi, että ehdottomalla mitoituksella on myös eitoivottuja vaikutuksia. Poikkeusmahdollisuudesta säätämisen tavoitteena olisi vaikuttaa näihin tilanteisiin ja tuoda lastensuojelun järjestämisvastuussa oleville hyvinvointialueille tarvittavaa joustoa.

Sääntelyssä huomioitaisiin ajallinen kesto siten, että ylittäminen olisi mahdollista tehdä ainoastaan tilapäisesti. Ylitys ei siten saisi olla pitkäaikainen eikä pysyvä. Lisäksi sen tulisi olla välttämätöntä lapsen edun näkökulmasta.

10 §. *Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävät.* Ehdotettu pykälä olisi uusi. Pykälään koottaisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeiset ydintehtävät.

Pykälän 1 momentin1 kohta selkeyttäisi sosiaalityön roolia lapselle annettavan tuen keskeisimpänä ja ensisijaisena muotona. Se korostaisi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ammatillista vastuuta lapsen kokonaistilanteen arvioinnissa ja tuen toteuttamisessa.

Kohta 2 täsmentäisi sosiaalityöntekijän velvollisuutta toimia lapsen asiassa kokonaisuudesta vastaavana viranhaltijana. Lapsen edun ensisijaisuus ja osallisuus ovat lastensuojelun keskeisiä

LUONNOS

periaatteita, ja niiden nimenomainen kirjaaminen tehtävään pyrkisi varmistamaan, että periaatteet ohjaisivat kaikkea päätöksentekoa ja työskentelyä.

Kohdan 3 mukaan lapselle pyrittäisiin turvaamaan muutkin kuin ehdotetun lain mukaiset tukitoimet ja palvelut. Lastensuojelun asiakkuudessa olevalla lapsella on usein laaja ja eri hallinnonalojen vastuulla olevien palvelujen tarve. Sosiaalityöntekijällä ei kuitenkaan ole toimivaltaa niihin. Säännöksessä korostettaisiin tarkoituksenmukaisten palvelujen hakemisen tärkeyttä, jotta lapsi ei jäisi ilman tarpeenmukaisia palveluja.

Kohdassa 4 korostettaisiin monialaisen yhteistyön keskeisyyttä. Kirjauksella pyrittäisiin varmistamaan, että yhteistyö tarvittavien muiden toimijoiden kanssa lapsen asioissa olisi suunnitelmallista, aktiivista ja vastuullista. Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten tilanteet ovat usein monimutkaisia ja edellyttävät eri asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhteisen ymmärryksen rakentamista lapsen ja perheen kanssa.

Kohdassa 5 korostettaisiin huoltajien tai vanhempien taikka muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukemista lastensuojelulle kuuluvana tehtävänä, jossa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja muiden lastensuojelun työntekijöiden rooli on tärkeä. Lapsen tukemisessa onnistuminen edellyttää usein myös edellä mainittujen henkilöiden tilanteen vahvistamista muilla palveluilla. Lastensuojelu ei välttämättä pysty vastaamaan heidän tuen tarpeeseensa yksin, vaan on tärkeää edesauttaa mainittuja henkilöitä sosiaalihuoltolain mukaisen tuen ja palvelujen sekä muiden mahdollisesti tarvittavien palvelujen äärelle. Tätä tehtävää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voisi hoitaa yhdessä muun lastensuojelun työntekijän kanssa.

Kohdassa 6 säädettäisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän roolista kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen sijoituksen toteutumisen ja lainmukaisuuden varmistamisessa. Näin pyrittäisiin vahvistamaan sijoitetun lapsen oikeusturvan toteutumista. Kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi on usein erityisen haavoittuvassa asemassa, ja lapsen lainmukaisen kohtelun valvonta on lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeinen tehtävä julkisen vallan käyttäjänä. Lapsikohtainen valvonta on keskeinen osa sijoitetun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työtä. Lapsikohtainen valvonta ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että sosiaalityöntekijän vastuulle jäisi hyvinvointialueiden vastuulle kuuluva sijoituspaikkojen valvonta. Osana lapsikohtaista valvontaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulisi tehdä yhteistyötä hyvinvointialueen ja tarvittaessa valvontaviranomaisten kanssa sekä tuoda esiin mahdollisia havaittuja epäkohtia.

Kohta 7 korostaisi sijoitetun lapsen perheen jälleenyhdistämisen tärkeyttä. Perheen jälleenyhdistäminen on keskeinen päämäärä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän olisi pyrittävä luomaan edellytyksiä jälleenyhdistämiselle. Ehdotus painottaisi osaltaan muutokseen tähtäävän sosiaalityön ja sijoituksen aikaisen tavoitteellisen työskentelyn tärkeyttä, jotta lapsen tai perheen tilanne voisi korjaantua ja sijoitus voitaisiin päättää. On kuitenkin huomioitava, että sosiaalityöntekijän tehtävänä olisi jatkossakin tukea lapsen vakaan ja ennakoitavan arjen toteutumista. Perheen jälleenyhdistämistavoitteen edistämisen intensiivisyydessä voitaisiin huomioida lapsen ja perheen tilanne. On mahdollista, että jälleenyhdistäminen ei ole lapsen edun mukaista eikä sille ole ilmeisiä edellytyksiä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä olisi näissäkin tilanteissa arvioida jälleenyhdistämisen edellytyksiä ja tuoda näkemyksensä esiin kaikille asianosaisille vastuullisesti ja ymmärrettävästi.

3 luku **Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu**

11 §. *Lastensuojelun ja jälkihuollon järjestämisestä vastuussa oleva hyvinvointialue.* Ehdotettu pykälä vastaisi tarkoitukseltaan voimassa olevan lain 16 §:ää. Pykälän tarkoituksena on määritellä, mikä hyvinvointialue vastaa lastensuojelun ja jälkihuoltoon oikeutetun lapsen tai nuoren palveluiden järjestämisestä sekä selventää vastuunsiirron periaatteita erityisesti kiireellisten sijoitusten yhteydessä.

Pykälän otsikkoon ja 1 momenttiin lisättäisiin jälkihuolto, jotta lastensuojelun ja jälkihuollon asiakkuudessa olevien lasten ja nuorten palvelujen järjestämisvastuu olisi selkeä. Jatkossa jälkihuollon asiakkaat voisivat olla sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että hyvinvointialueet voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin aiemmin pykälässä on säädetty, mikäli se on lapsen edun mukaista. Pykälään lisättäisiin vastaava maininta jälkihuollosta ja nuoren edusta. Täysi-ikäisten jälkihuollossa on tärkeä voida tehdä poikkeuksia järjestämisvastuuseen esimerkiksi tilanteissa, joissa nuoren jälkihuolto on hyvin vähäistä ja toteutuu lähinnä itsenäistymisvarojen hallinnoinnin kautta, josta vastuussa on joka tapauksessa sijoittajahyvinvointialue. Tällöin ei välttämättä ole lapsen edun kannalta perusteltua jakaa jälkihuoltoa eri hyvinvointialueille. Toisaalta myös tilanteissa, joissa nuoren elämä on erittäin levotonta ja nuoren asuinhyvinvointialue vaihtuu taajaan tai on vakiintumaton, voi olla perusteltua sopia palvelun järjestämisestä sijoittajahyvinvointialueella nuoren saaman tuen jatkuvuuden takaamiseksi, Keskeistä on, että nuori tietää, kuka hänen omatyöntekijänsä on ja hyvinvointialueet sopivat asiasta.

12 §. *Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääasiassa voimassa olevan lain 14 §:ää. Sen 1 momenttia täydennettäisiin siten, että myös muulla hyvinvointialueen toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla kuin lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulisi olla mahdollisuus pykälässä tarkoitetun moniammatillisen asiantuntemuksen käyttämiseen.

13 §. *Terveydenhuollon erityiset velvollisuudet.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääasiassa voimassa olevan lain 15 §:ää. Pykälää täsmennettäisiin vastaamaan ehdotettua lastensuojelun ja lastensuojelun asiakkuuden määritelmää, jonka takia maininta lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta poistettaisiin.

14 §. *Lastensuojelun ja jälkihuollon kustannuksista vastaava hyvinvointialue.* Ehdotettu pykälä vastaisi pääosin asiasisällöltään voimassa olevan 16 a §:n lastensuojelun kustannuksia koskevaa sääntelyä. Pykälän otsikkoa muutettaisiin kuvaamaan paremmin pykälän sisältöä lisäämällä siihen myös jälkihuolto.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin lastensuojelun kustannuksia koskevan sääntelyn lisäksi, että jälkihuollon kustannuksista vastaa hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren kotikunta on, ellei muualla laissa toisin säädetä. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin selvyyden vuoksi viittaus kotikuntalakiin.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin selvyyden vuoksi viittaus kotikuntalakiin.

Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi harkinnanvaraisen jälkihuollon kustannuksia koskeva kohta.

Pykälän 4 momentissa on viittaussäännös vankeuslakiin. Siinä säädetään, että alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitokseen sijoittamisesta aiheutuvista kustannuksista säädetään

vankeuslain 8 luvun 10 c §:ssä. Momenttia ehdotetaan lisättäväksi osana oikeusministeriön valmistelemaa hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2026 aikana.

15 §. *Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 16 b §:ää ja on paraikaa auki eduskunnan käsittelyssä olevassa HE 149/2025 vp. Pykälään selvennettäisiin tällä esityksellä sen 1 momenttiin sijoitushyvinvointialueen velvollisuutta huolehtia siitä, että sijoitettu tai jälkihuollossa oleva lapsi tai nuori saa tarvitsemansa tukitoimet ja palvelut yhteistyössä järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen ja sijaintikunnan kanssa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyiseen tapaan siitä, että hyvinvointialueen, jossa lapsi sijoituksen aikana tai nuori jälkihuollon aikana asuu, tulee järjestää nuoren tarpeiden edellyttämät tukitoimet ja palvelut yhteistyössä sijoittaneen hyvinvointialueen kanssa. Nuoren tulisi saada palvelut ja tukitoimet yhdenvertaisesti muiden hyvinvointialueella asuvien nuorten kanssa. Yhteistyövelvoite korostaisi palvelujen jatkuvuutta ja asiakkaan edun ensisijaisuutta riippumatta hallinnollisista rajoista. Säädöksessä esitetty yhteistyövelvoite ei kuitenkaan edellyttäisi, että lapsella tai jälkihuoltoa saavalla nuorella tulisi olla omatyöntekijä molemmilla hyvinvointialueilla tai että asiakassuunnitelma tulisi aina laatia yhteistyössä hyvinvointialueiden kesken, vaan hyvinvointialueet voisivat sopia toimintatavoista myös toisin. Sijoitetun lapsen tai jälkihuoltoa saavan nuoren tulisi kuitenkin tietää, kuka toimii hänen omatyöntekijänään. Edelleen momentissa säädettäisiin, että sijoitushyvinvointialue olisi oikeutettu perimään järjestetyistä tukitoimista ja palveluista aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta. Jälkihuollossa olevan nuoren osalta hänen asuinhyvinvointialueensa voisi periä mainitut kustannukset sijoitushyvinvointialueelta.

Pykälän 2 momentti vastaa ehdotusta HE 149/2025 vp.

Pykälän 3 momentti vastaa ehdotusta HE 149/2025 vp.

Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin käsitteellinen muutos. Muutoin vastaisi ehdotusta HE 149/2025 vp.

16 §. *Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus.* Pykälä vastaisi asiasisällöltään voimassa olevan lain 25 d §:ää. Pykälää täsmennettäisiin teknisillä muutoksilla. Ehdotetun pykälän tarkoituksena olisi varmistaa, että lapsen muuttaessa hyvinvointialueelta toiselle lastensuojelun tarpeen selvittäminen tai käynnissä olevat lastensuojelutoimenpiteet jatkuisivat katkeamatta. Lisäksi pykälällä turvattaisiin tuomioistuimen tiedonsaanti kiireellistä sijoitusta tai sijoituspaikan muutosta koskevista päätöksistä silloin, kun asia on tuomioistuimessa vireillä.

Pykälän 1 momentin tarkoituksena olisi täsmentää hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä ja turvata tiedonkulun jatkuvuus lapsen muuttaessa. Sosiaalihuoltolakiin ehdotettavien muutosten myötä jatkossa sosiaalityöntekijä arvioisi sosiaalihuoltolain 37 §:ssä säädetyn tuen tarpeen arvioinnin yhteydessä välittömästi myös lapsen mahdollisen kiireellisen lastensuojelun tarpeen, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Mikäli lastensuojelun tarpeen arviota tehtäessä tunnistetaan vakava huoli lapsen tai perheen tilanteesta ja perhe muuttaa selvityksen ollessa kesken toiselle hyvinvointialueelle, tulee muutosta ilmoittaa uudelle hyvinvointialueelle, jonka alueella lapsen uusi kotikunta on. Mikäli vakavaa huolta ei ole tunnistettu sosiaalihuoltolain mukaisen tuen tarpeen arvioinnin tai sen sisältämän lastensuojelutarpeen arvion yhteydessä, ei ilmoituksen tekeminen ole tarpeen. Lapsen muutosta tulisi ilmoittaa uudelle hyvinvointialueelle, jos lapsi on lastensuojelun asiakkaana. Hyvinvointialueen tulee toimittaa salassapitosäännösten estämättä uudelle hyvinvointialueelle ne tiedot ja asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi tai tukitoimien jatkamiseksi. Uusi hyvinvointialue voi tarvittaessa pyytää

lisätietoja asiakaslain 20 §:n nojalla. Vastuu selvityksen loppuunsaattamisesta ja mahdollisten lastensuojelutoimenpiteiden jatkamisesta siirtyy uudelle hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueiden väliset mahdolliset ensisijaista kustannus- ja järjestämisvastuuta koskevat erimielisyydet ratkaistaan lain 14 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos kiireellistä sijoitusta tai sijoituspaikan muuttamista koskeva päätös tehdään samaan aikaan, kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, päätöksentekijän on ilmoitettava tekemästään päätöksestä viipymättä asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle.

17 §. *Suomen viranomaisten toimivalta eräissä kansainvälisissä tilanteissa.* Nykyisen lain 17 §:n sisältö ehdotetaan jaettavaksi selkeyden vuoksi kolmeen eri pykälään (17 §, 18 § ja 19 §). Ehdotetun 17 §:n 1 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta siihen pääsääntöön, että asuinpaikkavaltion viranomaisilla on toimivalta lapsen suojelua koskevassa asiassa. Ehdotetun momentin mukaan Suomen sosiaalihuollon viranomaiset olisivat säännöksessä todettujen edellytysten täyttyessä toimivaltaisia, jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa tai lapsi ei pysyvästi oleskele Suomessa. Lapsella voi esimerkiksi olla väestötietorekisterissä merkintä, että lapsen asuinpaikka on Suomessa, mutta lapsi tästä huolimatta oleskelee pysyvästi ulkomailla. Säännöksen mukaisena edellytyksenä toimivallalle näissä tilanteissa kuitenkin olisi, että puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet valtiossa uhkaavat välittömästi ja vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä sekä kehitystä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi lapsen lähettäminen ulkomaille pakkoavioliittoon, niin sanotulle kulttuuriselle kasvatus- ja kurinpitomatkalle tai muu lapsen hylkääminen ulkomaille. Säännöksen tarkoittama tilanne voi olla käsillä myös lapsen ollessa vanhempansa tai muun huoltajansa kanssa, kuten vanhemman matkustaessa ulkomaille lapsen kanssa ja päätyessä sota-alueelle tai pakolaisleirille. Lapsi voi myös syntyä sota-alueella tai pakolaisleirillä, missä lapsen oikeus suojeluun saattaa vakavasti vaarantua muun muassa perusturvallisuuden tai ravinnon puutteen tai kulkutautien vuoksi. Toisena edellytyksenä toimivallalle tulisi olla se, että lapsella on kiinteät siteet Suomeen erityisesti sen vuoksi, että a) lapsella on ollut asuinpaikka Suomessa tai b) lapsella tai ainakin toisella lapsen vanhemmista on Suomen kansalaisuus. Kiinteän yhteyden käsillä olo on harkittava aina tapauskohtaisesti kokonaisharkintaa käyttäen, mutta harkinnassa erityisesti huomioon otettavia (joskaan ei siis ainoita mahdollisia) olisivat säännöksessä erikseen a ja c kohdissa mainitut seikat. Harkinnassa huomioon voidaan ottaa lapsen elämän keskeisiä näkökohtia kuten esimerkiksi lapsen läheiset sukulaissuhteet taikka lapsen käyttämä kieli. Kolmas säännöksessä mainittu edellytys olisi, että lastensuojelun järjestämisen Suomessa tulisi aina olla myös lapsen edun mukaista. Lapsen edun arviointi edellyttää kokonaisharkintaa. Säännöksen soveltamisalaan voi kuulua myös lapsi, jolla ei ole lastensuojelun asiakkuutta, siksi säännös on kirjoitettu koskemaan sosiaalihuollon viranomaista eikä lastensuojeluviranomaista. Säännös ei tarkoita tilanteita, missä lapsella on asuinpaikka Suomessa ja mahdollisesti jo lastensuojelun asiakkuus, mutta lapsi ei vain syystä tai toisesta oleskele Suomessa esimerkiksi perheen lomamatkan takia. Näissä tilanteissa Suomen viranomaisen toimivallasta ei ole epäselvyyttä, vaan toimivalta määräytyy asuinpaikkaa koskevan pääsäännön mukaisesti.

Lastensuojelua koskevissa asioissa Suomen viranomaisen toimivalta, sovellettava laki ja ulkomaisten ratkaisujen tunnustaminen perustuu ensisijaisesti Bryssel II a -asetukseen (EU 2019/1111). Jos lastensuojeluasiaan ei sovelleta mainittua Bryssel II a -asetusta, lastensuojeluviranomaisen toimivalta määräytyy Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten perusteella, jollainen on ennen muuta Haagin vuoden 1996 lastensuojelusopimus. Sekä Bryssel II a –asetuksen että Haagin 1996 lastensuojelusopimuksen mukaan Suomen viranomaisen tulee soveltaa niitä, jos se on toimivaltainen asetuksen tai sopimuksen mukaan. Sekä Bryssel II a -asetuksen että Haagin lastensuojelusopimuksen tärkein toimivaltaperuste on lapsen kansainvälis-yksityisoikeudellinen asuinpaikka. Lapsen asuinpaikkaa pidetään nykyisin muutoinkin keskeisenä

kansainvälisenä lasta koskevien asioiden toimivaltaperusteena. Tällöin toimivallan määräytymisen näkökulmasta ei ole merkitystä sillä, onko lapsella muuta liittymää EU-valtioon tai Haagin vuoden 1996 sopimusvaltioon. Tämä toimivaltaa koskeva pääsääntö todettaisiin ehdotetussa 2 momentissa. Vasta silloin, jos Bryssel II a -asetuksesta tai Suomea sitovista kansainvälisyksityisoikeudellisista sopimuksista ei muuta johdu, sovellettaisiin mitä 1 momenteissa säädetään.

18 §. *Lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuu eräissä kansainvälisissä tilanteissa.* Pykälä vastaisi sisällöllisesti pitkälti nykyistä 17 §:n säännöstä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jos lastensuojeluviranomaiset (eli tämän lain nojalla lastensuojelusta järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue) ovat toimivaltaisia 17 §:n 1 momentin nojalla tai, jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia on ratkaistava Suomessa Bryssel II a -asetuksen tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla, mutta mikään hyvinvointialue ei ole 11 §:n nojalla velvollinen järjestämään lastensuojelua, vastaisivat lastensuojelun järjestämisestä ja päätöksenteosta sen hyvinvointialueen viranomaiset, jonka alueella lapsen asuin- tai oleskelukunta viimeksi on ollut. Jos lapsella ei ole ollut asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa, järjestämisvastuu ja päätöksenteko kuuluisi sille hyvinvointialueelle, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee. Jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, järjestämisvastuu ja päätöksenteko kuuluisi sen hyvinvointialueen viranomaisille, jonka alueella vanhempien tai toisen heistä asuin- tai oleskelukunta viimeksi on ollut. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, kuuluisi järjestämisvastuu ja päätöksenteko edelleen Helsingin kaupungille. Tämä koskisi esimerkiksi tilanteita, joissa lapsi oleskelisi Suomessa tilapäisesti, lapsi sijoitettaisiin kiireellisesti lentokentältä läpikulkumatkallaan tai ulkomailla asuva Suomen kansalaisen lapsi sijoitettaisiin Suomeen, eikä lapsella tai hänen vanhemmillaan olisi tai olisi ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa. Kysymys olisi yksittäisistä tai yksittäin Suomeen saapuvista lapsista ja perheistä. Säännös ei koskisi useita eri perhekuntiin kuuluvia lapsia ja laajempaa maahantuloa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kustannusvastuista liittyen 1 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin. Järjestämislain 52 §:n säännöstä valtion korvauksista valmiuden ylläpitämiseen ja häiriötilanteiden hoitamiseen on mahdollista soveltaa esimerkiksi laajamittaisen maahantulon tilanteisiin.

19 §. *Virka-apu lastensuojelun tarpeen ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi ulkomailla.* Voimassa olevassa lastensuojelulaissa 1 momentin asiasta säädetään 17 §:n 3 momentissa. Ehdotetun pykälän 1 momentissa olisi kysymys siitä, että toimivaltainen Suomen sosiaalihuollon viranomainen voisi pyytää ulkoministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ulkomailla. Lastensuojelun tarve selvitettäisiin osana sosiaalihuoltolain mukaista asian vireilletuloa. Lastensuojelun tarpeen selvittämisestä säädettäisiin ehdotetun lain 7 §:ssä. Lisäksi tämän lain nojalla järjestämisvastuussa oleva lastensuojeluviranomainen voisi pyytää virka-apua lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen olosuhteiden selvittämiseksi ulkomailla. Näin säännös olisi yhdensuuntainen konsulipalvelulain 29 §:n kanssa, jossa säädetään lapsen olosuhteista koskevasta tiedustelusta. Ulkoministeriö toimisi asiassa pyynnön välittäjänä. Vastauksen saaminen virka-apupyyntöön käytännössä edellyttää, että kohdemaassa on toimiva lastensuojelujärjestelmä ja sellaisia virananomaisia, jotka virka-apua tosiasiallisesti voisivat antaa. Toissijaisesti selvitys voitaisiin tehdä kuten tälläkin hetkellä edustuston toimesta. Selvittäminen edellyttää käytännössä suostumusta ja yhteistyötä selvityksen kohteena olevien tahojen kanssa. Edelleen säädettäisiin nykyistä sääntelyä vastaavasti, että pyydetyn selvityksen voi ulkomailla tehdä myös sellainen henkilö, joka konsulipalvelulain 33 §:n mukaan voi antaa notaaripalveluja edustustossa. Mikäli virka-apua pyydettäisiin tilanteessa, että lapsi on Suomessa (esimerkiksi ulkomailla olevan lapsen vanhemman tilanteen selvittäminen huostaanoton yhteydessä), virka-apua voidaan pyytää sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n perusteella.

Pykälän 2 momentin säännös koskee kustannustenjakoa ja sen mukaan 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa lastensuojelun järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista vastaa tämän lain mukaan lastensuojelun järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 17 §:n 4 momenttia.

20 §. *Hyvinvointialueen ilmoitus sijoitettavasta lapsesta.* Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 78 §:ää. Pykälä siirrettäisiin uuden lain rakenteessa kohtaan, jossa säädetään hyvinvointialueen velvollisuuksista.

21 §. *Hyvinvointialueiden keskinäiset korvaukset.* Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 16 c §:ää. Pykälään muutettaisiin laitoshuollon käsite laitoshoidoksi.

22 §. *Yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonta.* Ehdotettu pykälä vastaisi tarkoitukseltaan voimassa olevan lain 81 §:ää. Pykälän 1 momenttiin tarkennettaisiin, että ilmoitus olisi tehtävä sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsi olisi sijoitettu. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä. Lisäksi momentista poistettaisiin asetuksenantovaltuutus tarpeettomana.

Pykälän 3 momentissa aiemmin ollut viittaus lastensuojelulain 7 luvun avohuollon tukitoimiin korvattaisiin sosiaalihuoltolain 3 luvun mukaisilla palveluilla. Muutoksen tarkoituksena olisi yhtenäistää lainsäädäntö siten, että lapsen hoidon ja kasvatuksen tukeminen perustuu ensisijaisesti sosiaalihuollon yleisiin palveluihin.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin, että kiellosta pitää lapsi yksityiskodissa tulisi antaa päätös.

23 §. *Asiakasmaksut.* Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 19 §:ää.

4 luku **Päätöksentekoa koskeva toimivalta**

Lukuun koottaisiin selvyyden vuoksi päätöksentekotoimivaltaa koskevat säännökset. Rajoituksia koskevan päätösvallan osalta viitattaisiin lain 12 lukuun, missä säädettäisiin lapsen erityistä suojelua turvaavista rajoituksista sijaishuollon aikana.

24 §. *Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija.* Pykälässä säädettäisiin lastensuojelutoimista päättävästä viranhaltijasta. Pykälän 1 momentti vastaisi nykyistä 13 §:n 1 momenttia ja sen mukaan hyvinvointialueen määräämä virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä käyttää päätöksentekovaltaa asioissa, jotka koskevat kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen lopettamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti johtavan sosiaalityöntekijän tai hänen määräämänsä muun virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän päätösvallasta kuitenkin sillä erotuksella, että luvasta lapsen tutkimiseen tekisi päätöksen jatkossa niin ikään johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä muu virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä eikä asiaa siis johtavan viranhaltijan tai hänen määräämänsä viranhaltijan toimesta enää vietäisi hakemusasiana hallintooikeuteen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti, että 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa viranhaltijan tulee olla muu kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Edelleen viranhaltijan, joka on tehnyt kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen, ei voisi jatkossakaan tehdä kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevaa päätöstä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että erityisen huolenpidon jaksosta ja sen jatkamisesta tekisi päätöksen 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija. Säännös on tällä hetkellä

lastensuojelulain 72 §:n 2 momentissa. Edellä mainittu viranhaltija päättäisi myös 81 §:n 4 momentissa tarkoitetun sijoituspaikan irtisanomisesta. Mainitun säännöksen mukaan, jos erityisen huolenpidon jakso järjestettäisiin muualla kuin lapsen omassa sijoituspaikassa, hyvinvointialue voisi lapsen tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen irtisanoa mainitun sijoituspaikan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi, että päätöksen lapsen sijoittamisesta kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun päättäisi 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija silloin, kun lapsi sijoitetaan palveluun kiireellisen sijoituksen päätöksellä. Jos lapsi sijoitetaan palveluun kiireellisen sijoituksen jatkamista tai huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevalla päätöksellä tai huostaanoton taikka kiireellisen sijoituksen aikana tehtävällä sijoituspaikan muuttamista koskevalla päätöksellä, päätöksen tekisi 2 ja 3 momentissa tarkoitettu viranhaltija.

Pykälän 6 momentissa todettaisiin, että rajoituksista päättävästä viranhaltijasta säädettäisiin tämän lain 56 §:n 2 momentissa sekä 12 luvussa.

25 §. *Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätösvalta.* Pykälässä säädettäisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja muun hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan päätösvallasta eräissä asioissa, joissa tällä hetkellä päätösvalta on säädetty suoraan lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Säännös toisi joustoa hyvinvointialueelle päätöksentekoon. Pykälän mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija, jolle hyvinvointialue on hallintosäännöllä toimivallan delegoinut, tekisi päätöksen aineen tai esineen poisottamisesta silloin, kun lapsi on sijoitettuna perhehoitoon. Lisäksi edellä mainituilla henkilöillä olisi päätösvalta avohuollon tukitoimista sekä lapsen sijoittamisesta vankilan perheosastolle vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo. Asiassa olisi kuultava ensin Rikosseuraamuslaitosta. Lisäksi lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä ja hyvinvointialueen toimivaltaisella viranhaltijalla olisi päätösvalta erityisen huolenpidon jakson lopettamisesta sekä lähetyksen luovuttamatta jättämisestä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätösvallasta viimeksi mainitussa asiassa säädetään voimassa olevan lain 67 §:n 4 momentissa.

26 §. *Lupa lapsen tutkimiseen.* Pykälää muutettaisiin voimassa olevasta 28 §:stä. Tällä hetkellä hallinto-oikeus voi säännöksen mukaan antaa johtavan viranhaltijan tai hänen määräämänsä muun virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän hakemuksesta luvan lasta koskevaan esimerkiksi lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos tutkimus on lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi välttämätön, mutta huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Pykälässä esitettäisiin, että asia päätettäisiin jatkossa viranomaisessa eikä enää hallinto-oikeudessa keskeisesti prosessin kankeuden ja hitauden vuoksi. Vaikka lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevat asiat on säädetty voimassa olevan lain 88 §:ssä käsiteltäväksi kiireellisenä, tilanne on tosiasiallisesti toinen eikä säännös nykymuodossaan enää palvele alkuperäistä tarkoitustaan. Lisäksi pykälään täsmennettäisiin, että säännös voisi tulla sovellettavaksi myös lastensuojelun asiakkuuden aikana, mikä vastaisi oikeustilaa käytännössä (KHO 2017:176).

Pykälän 1 momentin mukaan 24 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu viranhaltija voisi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan valmisteltua asian, antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos tutkimus olisi lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi tai lastensuojelun asiakkuuden aikana tämän lain mukaisen tuen ja palveluiden selvittämiseksi välttämätön, mutta huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Ennen asian ratkaisemista olisi selvitettävä lapsen mielipide, ellei se lapsen ikä, kehitystaso tai muut olosuhteet huomioon ottaen ole mahdotonta. On huomioitava, että lupa ei rajoita lapsen huoltajan oikeuksia muutoin eli hänellä on edelleen lapsen huoltajana oikeus päättää lapsen hoidosta ja hyvinvoinnista lapsen huollosta ja

tapaamisoikeudesta annetun lain mukaisesti. Edelleen luvasta huolimatta sovellettavaksi tulevat sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) säännökset alaikäisen asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeudesta. Itsemääräämisoikeudelle ei ole terveydenhuollossa säädetty ikärajaa, vaan lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö tekee arvion tapauskohtaisesti huomioiden asian laadun. Alaikäisen kehitystason arvioinnissa huomioidaan alaikäisen kyky ymmärtää asian ja päätöksenteon merkitys. Jos alaikäinen on ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenevä päättämään hoidostaan ja palveluistaan, pitää häntä potilaslain 7 §:n 1 momentin mukaisesti hoitaa yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Silloin, kun lasta hoidetaan yhteisymmärryksessä hänen kanssaan, tästä tulee tehdä merkinnät potilasasiakirjoihin. Merkinnöistä tulee käydä myös ilmi, salliiko lapsi tietojen antamisen huoltajalleen vai onko hän kieltänyt tietojen antamisen. Jos alaikäinen potilas ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus myös kieltää potilastietojensa antaminen huoltajalleen, muulle lailliselle edustajalleen tai muulle tiedonsaantiin oikeutetulle henkilölle. Jos lapsi, joka pystyy päättämään omasta hoidostaan siten kuin potilaslaissa on säädetty, kieltäytyy hoidosta tai tutkimuksesta, sitä ei hänelle voida tehdä, vaikka tämän pykälän mukainen lupa olisi olemassa. Jos taas lapsi ei kykene asiasta päättämään, tutkimus voidaan tehdä siten kuin viranhaltijapäätöksessä on todettu.

Pykälän 2 momentin mukaan lupa annettaisiin määräajaksi. Ennen luvan antamista asiaa valmistelevan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan olisi kuultava lapsen huoltajaa ja 12 vuotta täyttänyttä lasta. Erityisen painavasta syystä lupa voitaisiin antaa, vaikka kuulemista ei olisi voitu suorittaa. Tällä voitaisiin tarkoittaa esimerkiksi kiiretilanteita.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että päätösvaltainen viranhaltija voi luvasta päättäessään samalla määrätä, että luvan mukainen tutkimus saadaan tehdä muutoksenhausta huolimatta.

27 §. *Päätöksentekoa koskeva toimivalta lastensuojelulaitoksessa*. Pykälä on uusi ja siinä olisi kootusti ne säännökset, joissa päätöksentekovaltaa on annettu lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle.

Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että aineen ja esineen poisottamista koskevan päätöksen lastensuojelulaitoksessa olevan lapsen osalta tekisi johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Pykälän 2 momentissa puolestaan todettaisiin, että rajoituksia koskevasta päätöstoimivallasta lastensuojelualaitoksessa säädettäisiin 56 §:n 2 momentissa ja 12 luvussa.

5 luku **Lapsen osallisuus**

28 §. *Lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 20 §.

29 §. *Lapsen puhevallan käyttö.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 21 §:ää.

30 §. *Lastensuojelun edunvalvojan määrääminen huoltajan sijaiseksi*. Ehdotettavan pykälän 1 momentissa säädettäisiin hyvinvointialueen velvollisuudesta tehdä hakemus edunvalvojan määräämiseksi käyttämään huoltajan sijaan lapsen puhevaltaa lastensuojeluasiassa sekä edellytyksistä, joiden täyttyessä hakemus tulee tehdä. Ehdotus vastaisi pääosin nykytilaa, mutta hyvinvointialueen velvollisuus hakea lapselle edunvalvojaa sekä edellytykset tälle ilmaistaisiin jatkossa selkeämmin yhdessä säännöksessä. Kyseessä ei siten olisi uusi tehtävä hyvinvointialueille.

LUONNOS

Voimassa olevan lastensuojelulain 22 §:n 1 momentissa säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä tuomioistuimen tulee määrätä lapselle edunvalvoja. Saman pykälän 2 momentissa säädetään niistä tahoista, jotka voivat tehdä hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi, mukaan lukien hyvinvointialue. Kuitenkin voimassa olevan lastensuojelulain 24 §:n 1 momentin mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa. Lisäksi voimassa olevan sosiaalihuollon asiakaslain 10 §:n 3 momentin säännös velvoittaa hyvinvointialuetta tarvittaessa tekemään holhoustoimilain mukaisen hakemuksen tai ilmoituksen holhousviranomaiselle. Säännöksen mukaan, jos alaikäisen henkilöä koskevassa yksittäisessä sosiaalihuollon asiassa on perusteltu syy olettaa, että huoltaja ei voi puolueettomasti valvoa lapsen etua, tulee hyvinvointialueen tehdä holhoustoimesta annetun lain 72 §:ssä tarkoitettu hakemus tai 91 §:ssä tarkoitettu ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi alaikäiselle, jos se on tärkeää alaikäisen edun turvaamiseksi.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan hakemus tulisi tehdä, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa tai huoltaja ei tosiasiassa käytä lapsen puolesta puhevaltaa. Edellytys vastaisi pääosin sisällöllisesti voimassa olevan lastensuojelulain 22 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyä, nykyisin tuomioistuinta velvoittavaa säännöstä.

Mainitun säännöksen mukainen perusteltu syy epäillä huoltajan esteellisyyttä on olemassa silloin, kun voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa, että huoltaja joutuu lojaliteettiristiriitaan tai on ilmeinen eturistiriita niin, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu. Erimielisyys huoltajan ja sosiaalityöntekijän välillä ei riitä perusteeksi edunvalvojan määräämiselle. Eturistiriitatilanne huoltajan ja lapsen välillä lastensuojeluasiassa voi olla se, että huoltajaa tai hänelle läheistä henkilöä epäillään lapsen pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Perusteena voi olla myös muu perheen sisäinen rikos, huoltajan mielenterveysongelmat tai muu terveydellinen syy tai se, että huoltajat eivät kykene esimerkiksi asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa erottamaan riittävästi toisistaan omia ja lasten tarpeita ja siten puolueettomasti valvomaan lapsen etua. (HE 252/2006 vp, 134.) Tältä osin sääntelyyn ei ehdotettaisi muutoksia.

Lisäksi ehdotettaisiin, että edunvalvojan voisi määrätä myös sillä perusteella, että huoltaja ei tosiasiassa käytä lapsen puolesta puhevaltaa. Käytännössä esiintyy tilanteita, joissa huoltajaan ei saada yhteyttä tai huoltaja ei halua osallistua lapsen asioiden käsittelyyn. Nykyisin lastensuojelulain 22 §:n 1 momentin 1 kohtaa on tulkittu siten, että perusteena edunvalvojan määräämiselle lastensuojeluasiaan voi olla myös huoltajan passiivisuus lapsen edun valvomisessa. Selkeyden ja soveltamisen yhdenmukaisuuden vuoksi olisi kuitenkin perusteltua säätää laissa kyseisestä edellytyksestä. Jotta edunvalvoja voitaisiin määrätä tällä perusteella, huoltajan passiivisuuden tulisi vaarantaa lapsen edun toteutumista sekä asian selvittämistä. Edunvalvojan määräämistä koskevassa hakemuksessa tulisi perustella, millä tavoin huoltajan passiivisuus vaarantaisi näitä päämääriä.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan edellytyksen täyttymisen lisäksi 2 kohdan mukaan edellytettäisiin, että edunvalvojan määräämisen tulisi olla tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Säännös ei merkitsisi asiasisällöllisesti muutosta hyvinvointialueita nykyisin velvoittavaan sääntelyyn nähden.

Ehdotettavan pykälän 2 momentin mukaan hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voisi tehdä myös holhoustoimesta annetussa laissa tarkoitettu holhousviranomainen tai huoltaja itse. Säännös vastaisi muutoin voimassa olevan lastensuojelulain 22 §:n 2 momentin sääntelyä, mutta

maininta hyvinvointialueesta poistettaisiin, koska hyvinvointialueen velvollisuudesta tehdä hakemus säädettäisiin 1 momentissa.

31 §. *Edunvalvojan määrääminen.* Ehdotettavan pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuomioistuimen velvollisuudesta määrätä edunvalvoja käyttämään lapsen puolesta puhevaltaa lastensuojeluasiassa. Määräämisen edellytykset määräytyisivät ehdotettavan 30 §:n 1 momentin mukaisesti. Lisäksi holhousviranomainen voisi edellä mainittujen edellytysten täyttyessä määrätä edunvalvojan, jos huoltaja ja hyvinvointialue yhdessä sitä hakevat. Ehdotettavan säännöksen mukaan edunvalvojan määräämiseen sovellettaisiin, mitä holhoustoimesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle. Ehdotettava 1 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan lastensuojelulain 22 §:n 1 ja 3 momentin sääntelyä paitsi siltä osin, kuin ehdotettavan 30 §:n 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin huoltajan passiivisuus yhdeksi perusteeksi edunvalvojan sijaisen määräämiselle. Koska säännöstä on jo nykyisin tuomioistuimissa tulkittu siten, että se on kattanut myös huoltajan passiivisuustilanteet, ehdotettava 1 momentti ei merkitsisi muutosta nykytilaan.

Ehdotettavan pykälän 2 momentin mukaan edunvalvojaksi määrättäisiin tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka antaa siihen suostumuksensa ja joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti. Edunvalvojaksi ei voitaisi määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa. Säännös olisi uusi. Säännös olisi tarpeellinen lapsen edun ja lapsen suojelemisen kannalta, koska nykyisin lastensuojelulaissa ei ole sääntelyä edunvalvojan sopivuudesta ja kelpoisuudesta, eikä hallintolain esteellisyyssääntely sovellu lastensuojelun edunvalvojan toimintaan. Holhoustoimilain 5 §:n mukaan edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva henkilö, joka antaa tähän suostumuksensa. Kelpoisuuden arvioinnissa huomioon otettavista seikoista on annettu esimerkkejä voimassa olevan lastensuojelulain esitöissä, mutta käytännössä määräys annetaan kuitenkin yleensä sen perusteella, ketä hakemuksessa on esitetty edunvalvojaksi.

Voimassa olevan lastensuojelulain esitöiden mukaan edunvalvojan sijaisena lastensuojeluasiassa voi toimia joko lapsen asioihin perehtynyt asiantuntija tai asianajaja tai muu lainopillisen koulutuksen saanut henkilö. Edunvalvojaa valittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asian laatuun ja sen merkitykseen lapsen kannalta. (HE 252/2006 vp, s. 134.) Lastensuojelulain esitöiden mukaan sopivuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös edunvalvojaksi esitetyn henkilön taito ja kokemus. Merkitystä on myös sillä, että edunvalvojaksi esitetty voi puolueettomasti arvioida asiassa lapsen etua. Ratkaisevaa edunvalvojan määräämiselle lastensuojeluasiassa ei siten ole edunvalvojan nauttima lapsen huoltajan tai vanhempien luottamus, vaan edunvalvojan edellytykset valvoa lapsen etua. (HE 252/2006 vp, s. 135) Tässä vaiheessa ei ehdoteta sääntelyä edunvalvojan koulutustaustasta, vaan koulutustaustan sopivuuden arviointi jäisi lain soveltajan tapauskohtaisen harkinnan varaan. Joissakin asioissa juristitaustainen edunvalvoja voisi olla tarpeellinen, kun taas toisissa olisi painoa asetettava enemmän kyvylle olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa.

Ehdotettava 2 momentti sisältäisi myös edellytyksen, ettei edunvalvojalla saa olla eturistiriitaa suhteessa lapsen etuun. Lastensuojelun edunvalvonnassa ei käytännössä esiinny tilanteita, jossa edunvalvojalla olisi henkilökohtainen eturistiriita lapsen kanssa, esimerkiksi sukulaisuussuhteen kautta. Sen sijaan yleisempiä ovat tilanteet, joissa edunvalvoja toimii saman hyvinvointialueen palveluksessa, joka on vastuussa lastensuojelun järjestämisestä. Tällöin hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö ei kuitenkaan toimi lapsen edunvalvojana työroolissaan, vaan yksityishenkilönä oman toimensa ohessa. Oikeuskäytännössä ei ole otettu suoraan kantaa siihen, onko samassa organisaatiossa toimiminen esteellisyysperuste. Hallinto-oikeus on 21.12.2023 antamassaan ratkaisussa pitänyt edunvalvojan lausuman kannalta ongelmallisena sitä, että edunvalvojalla oli henkilökohtainen suhde vastuutyöntekijään sekä aiempi tieto osapuolten välisistä erimielisyyksistä. Turun hovioikeuden ratkaisun (THO 25.11.2021 päätös nro

790, Dnro S 21/121) mukaan kaupungin palveluksessa toimiminen ei muodostanut edunvalvojan esteellisyyttä asiassa, joka koski huostaanottoa ja sijoitusta. Edunvalvoja toimi kaupungin taloussuunnittelijana.

Ehdotettavan säännöksen kannalta olisi olennaista, että hakija esittää hakemuksessaan selvityksen siitä, onko edunvalvojaksi esitettävä henkilö puolueeton. Edunvalvojan tulisi näyttäytyä osapuolille puolueettomana myös suhteessa hyvinvointialueen edustajaan.

Ehdotettavan pykälän 3 momentin mukaan edunvalvojaksi määräämisen edellytyksenä olisi, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä. Säännös olisi uusi ja tarpeen lapsen suojelemiseksi, koska edunvalvojiin ei nykyisin sovelleta lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002, rikostaustalaki), eikä muussakaan laissa ole sääntelyä, joka mahdollistaisi rikostaustan selvittämisen. Muut kuin juristitaustaiset henkilöt tekevät edunvalvontaa usein oman työnsä ohella ja heidän rikostaustansa on saatettu tehtävästä riippuen selvittää siinä tehtävässä. Holhoustoimilain 5 §:n sääntely edellyttää, että tehtävään määrätään sopiva henkilö, mutta käytännössä tehtävään määrätään yleensä hakemuksessa esitetty henkilö, eikä tuomioistuimella useinkaan ole mahdollisuuksia selvittää tarkemmin henkilön sopivuutta.

Ehdotettavaan 3 momenttiin liittyen myös rikostaustalakiin lisättäisiin tarvittava sääntely lain soveltamisalan laajentamiseksi sekä säädettäisiin rikostaustalaissa edunvalvojaksi esitettävälle henkilölle velvollisuus antaa käräjäoikeudelle nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote.

32 §. *Edunvalvojan palkkio ja kustannukset.* Ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan 31 §:ssä tarkoitetusta edunvalvojan määräämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä edunvalvojan palkkiosta ja kuluista vastaisi se hyvinvointialue, joka on 11, 18 ja 19 §:n mukaisesti vastuussa lastensuojelun järjestämisestä. Säännös vastaisi voimassa olevan lastensuojelulain 23 §:n 1 momenttia.

Ehdotettavan pykälän 2 momentin mukaan edunvalvojalla olisi oikeus saada korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullinen palkkio. Kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Säännös ja asetus olisivat uusia. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä palkkioiden määräytymisestä tai enimmäismääristä, mitä on pidetty ongelmana lastensuojelun edunvalvonnan kustannusten näkökulmasta. Edunvalvojien palkkioista ja edunvalvojamääräysten lukumääristä ei ole kansallisen tason tietoja. Edunvalvonnan kustannuksissa on kuitenkin suurta vaihtelua, mihin voivat osaltaan vaikuttaa myös edunvalvojien hakemisessa ja käytännöissä olevat erot. Erityisesti juristitaustaiset edunvalvojat voivat käyttää palkkion perusteena määrää, jonka he perivät oikeusavustajana toimimisesta. Siten palkkio voi olla suuruudeltaan vastaava kuin oikeusapupalkkion määrä, mutta myös sitä suurempi. Sosiaalityötaustaisilla edunvalvojilla palkkio on yleensä pienempi, noin 80–100 euroa/tunti. Palkkioiden suuruudesta ja kulujen maksamisesta olisi perusteltua säätää asetuksella, jotta palkkiot määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin. Asetuksessa asetettaisiin ensimmäistä kertaa kansallinen kriteeristö palkkion ja kulukorvausten määrille ja niiden perusteille.

33 §. *Vastuu lapsen edun turvaamisesta.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 24 §:ää, mutta säännös koskisi jatkossa vain lasta.

6 luku **Menettelysäännökset**

34 §. *Lapsen tapaaminen.* Pykälä vastaisi sisällöllisesti pääosin voimassa olevaa 29 §:ää. Lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla. Pykälän 1 momentin säännöstä täsmennettäisiin niin, että tapaamisten osalta olisi huomioitava myös lapsen tilanne. Lapsen tilanteen riittävä selvittäminen ja tunteminen asiakkuuden eri vaiheissa on tärkeää esimerkiksi lapseen osallisuuden tukemiseksi tai lapseen kohdistuvan kaltoinkohtelun tai väkivallan tunnistamiseksi. Myös esimerkiksi laajat tai pitkäaikaiset rajoitukset voivat edellyttää, että sosiaalityöntekijä tapaisi lasta säännöllisemmin ja useammin. Myös sijoituspaikan muutos tai lapsen kokemus huonosta kohtelusta tai psyykkisen tai fyysisen terveydentilansa huononemisesta voi olla tällainen lapsen tilanteeseen liittyvä syy, joka voi vaatia tiiviimpää henkilökohtaista yhteydenpitoa. Henkilökohtainen tapaaminen on tärkeää, jotta sosiaalityötekijä voi arvioida lapsen tosiasiallista tilannetta esimerkiksi sijaishuollon toteutumisen osalta.

Sosiaalityöntekijän tulisi tavata lasta henkilökohtaisesti voimassa olevan säännöksen mukaan. Sosiaalityöntekijän on järjestettävä pääsääntöisesti lapsen henkilökohtaisia, fyysisesti samassa tilassa tapahtuvia tapaamisia (läsnätapaaminen). Tämä on ensisijaista lapsen turvallisuuden ja osallisuuden varmistamiseksi. Tapaamisia voidaan kuitenkin poikkeustilanteissa tai muutoin sovitusti järjestää myös etäyhteyksien kautta. Poikkeustilanne voi liittyä esimerkiksi tartuntataudin leviämisen ehkäisyyn tai pitkiin välimatkoihin. Etäyhteyden käyttö mahdollistaa lapsen tapaamisen useammin, mutta se ei voi olla ainoa yhteydenpitotapa. Etäyhteyttä käytettäessä tulee varmistaa tietoturvallisen yhteyden käyttömahdollisuus myös lapselle sekä muut tietoturvaan liittyvät asiat sekä vaihtoehtoisten yhteydenpitotapojen saavutettavuus. Etätapaamisessa ei voida havainnoida lapsen elinolosuhteista tai kasvuympäristöstä samalla tavalla kuin läsnätapaamisessa. Lapsen elinolosuhteiden turvallisuuden sekä lapsen ja hänestä huolta pitävien aikuisten välisen vuorovaikutuksen arviointi ja havainnointi ei välttämättä toteudu etätapaamisessa. Tapaamismuotoa harkittaessa tulee huomioida lapsen etu. Valvira ja aluehallintovirasto ovat ohjeistaneet hyvinvointialueita ja Helsingin kaupunkia lapsen tapaamiseen ja osallisuuteen liittyvistä menettelyistä lapsiperheiden palveluiden sekä lastensuojelun työskentelyn aikana (Dnro V/21242/2024).

35 §. *Asiakassuunnitelma.* Pykälä on paraikaa auki eduskunnan käsittelyssä olevassa HE 149/2025 vp.

Pykälä vastaisi osittain voimassa olevan lain 30 §:ää. Säännöstä ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi vastaamaan osin sosiaalihuoltolain 39 §:ää, johon säännöksessä myös viitataan. Muutoksen tarkoituksena olisi yhtenäistää asiakassuunnitelmien rakennetta ja varmistaa, että lastensuojelussa käytettävät suunnitelmat perustuvat samoihin tietosisältöihin ja periaatteisiin kuin sosiaalihuollon muissa palveluissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta laatia lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle asiakassuunnitelma. Lisäksi säädettäisiin velvollisuudesta tarkistaa asiakassuunnitelma vähintään kerran vuodessa. Sääntely vastaa tältä osin nykytilaa ja olisi erityissäännös suhteessa sosiaalihuoltolakiin. Asiakassuunnitelma laadittaisiin sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaisesti, minkä lisäksi noudatettaisiin, mitä asiakassuunnitelmaan kirjattavista tiedoista sekä asiakastietojen kirjaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon tai muiden toimijoiden yhteistyöstä säädetään asiakastietolaissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmasta. Momentissa olisi sosiaalihuoltolain 39 §:n säännöstä vastaavasti viittaus asiakastietolain 43 §:ään, jossa säädetään tarkemmin asiakassuunnitelmaan kirjattavista tiedoista. Huostaanotettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan olisi lisäksi kirjattava säännöksessä mainitut erityiset tiedot, jotka vastasivat sisällöllisesti pääasiassa nykytilaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetun lapsen asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein. Säännös sisältyy lakiehdotukseen HE 149/2025 vp.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vanhemman asiakassuunnitelmasta. Vanhemman asiakassuunnitelman laatimisessa noudatettaisiin sosiaalihuoltolain 39 §:ssä säädettyä. Sen lisäksi suunnitelmassa tulisi arvioida, millä tavoin vanhemmalle järjestettävän tuen avulla voidaan yhdistää perheen jälleenyhdistämistä. Vanhemman asiakassuunnitelman laatiminen olisi muun kuin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla.

Pykälän 5 momentissa viitattaisiin muilta osin sosiaalihuoltolain 39 §:ään. Sekä lapsen että huostaanotetun lapsen vanhemmalle tehtävä asiakassuunnitelma laadittaisiin näin muutoin sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaisesti, minkä lisäksi noudatettaisiin, mitä asiakassuunnitelmaan kirjattavista tiedoista sekä asiakastietojen kirjaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon tai muiden toimijoiden yhteistyöstä säädetään asiakastietolaissa.

36 §. *Hoito- ja kasvatussuunnitelma*. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 30a §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lastensuojelulaitoksen velvollisuudesta laatia lapsen asiakassuunnitelmaa täydentävä hoito- ja kasvatussuunnitelma, jollei se olisi ilmeisen tarpeetonta. Pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi velvoite tehdä suunnitelma yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että suunnitelma olisi laadittava viipymättä erityisesti silloin, kun lapseen olisi kohdistettu tai todennäköisesti tultaisiin kohdistamaan rajoituksia. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sitä, että hoito- ja kasvatussuunnitelmaa ei enää tarvitsisi toimittaa erikseen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, vaan se liitettäisiin jatkossa lapsen asiakirjoihin.

37 §. *Lapsen asiassa pidettävä neuvottelu.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lastensuojelulain 31 §:ää. Pykälän nimeä ehdotetaan muutettavaksi säännöksen sisältöä paremmin vastaavaksi, koska kyse on lapsen asiassa pidettävästä neuvottelusta. Pykälän 1 momenttiin täsmennettäisiin, että lapsen asioissa pidettävään neuvotteluun kutsuttavia henkilöitä arvioisi lastensuojelun viranhaltija.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että lapsen asiakirjoihin olisi kirjattava, miksi lapsi, lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaava henkilö ei ole osallistunut neuvotteluun. Säännöksen tarkoituksena on velvoittaa lapsen ja hänen läheistensä mukaan ottaminen, jos erityistä perustetta pois jättämiselle ei ole. Erityisen tärkeää on niiden vanhempien ja huoltajien motivointi neuvotteluihin ja yhteistyöhön, jotka vastustavat lastensuojelun puuttumista perheen elämään. Vastustus on useimmiten vakava este lapsen erityisen suojelun toteutumiselle ja siihen voi vaikuttaa vain yhteistyön rakentamisen kautta.

Vanhemman vastustus voi olla niin voimakasta, että on lapsen edun mukaista toteuttaa neuvottelut ilman vanhempia. Lasta ei tule altistaa jatkuville riitaisille neuvotteluille ja vanhemman vallankäytölle, joka pahimmillaan hankaloittaa työskentelylle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Perustelut siitä, miksi jokin taho ei ole osallistunut neuvotteluun, on kuitenkin aina kirjattava lapsen asiakirjoihin.

38 §. *Lapsen läheisverkoston kartoittaminen.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lastensuojelulain 32 §:ää. Pykälän 1 momentin käsitteistöä tarkennettaisiin.

2 momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 3 momenttia esitetään tarkennettavan, jotta perheet, jotka hoitavat lasta yksityiskodissaan olisivat yhdenvertaisessa asemassa perhehoitajien kanssa kustannusten korvausten osalta. Esityksen mukaan tilanteessa, jossa lapsen hoito ja huolenpito on järjestetty kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksellä muun kuin biologisen vanhemman luona, tulisi lasta hoitavalle henkilölle maksaa perhehoitolain 16 §:n mukainen hoitopalkkio, 17 §:n mukainen kulukorvaus ja 18 §:n mukainen käynnistämiskorvaus.

39 §. *Tieto käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista.* Pykälän viittaus aiempaan 89 §:ään on päivitetty vastaamaan uudistetun lain pykälänumerointia siten, että säännöksessä viitataan nyt 122 §:ään. Muutos on luonteeltaan tekninen, eikä sillä ole vaikutusta säännöksen sisältöön tai soveltamiseen.

40 §. *Asioiden kirjaaminen.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta asiakastietojen kirjaamiseen siten kuin siitä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 17 §:ssä. Asiakastietolain 17 § ei koske toimeksiantosuhteista perhehoitajaa. Lapsen asiakirjamerkinnät tulisi tehdä lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta lähtien olennaisilta ja riittäviltä osin. Merkintöjen tarpeellisuutta ja riittävyyttä tulisi punnita suhteessa lapsen tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen sekä toimenpiteiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Muutos täsmentää asiakirjamerkintöjen sisältöä ja yhdenmukaistaa säännöksen sosiaali- ja terveydenhuollon muussa lainsäädännössä käytetyn kirjaamisperiaatteen kanssa.

Voimassa olevan 2 momentin asetuksenantovaltuutta koskeva säännös poistettaisiin tarpeettomana.

7 luku **Lastensuojelun avohuolto**

41 §. *Velvollisuus ryhtyä avohuollon työskentelyyn ja tukitoimiin*. Pykälä vastaisi osittain voimassa olevan lain 34 §:ää. Pykälää täsmennettäisiin vastaamaan lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kriteerejä sekä tehtäisiin tekniset täsmennykset käsitteisiin lisäämällä avohuollon työskentelyn ja tukitoimien käsitteet sekä otsikkoon että pykälään. Muutoksilla tavoiteltaisiin nykytilan selkiyttämistä.

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen täsmennys lisäämällä siihen käsite avohuollon työskentely ja tukitoimi. Pykälässä täsmennettäisiin myös sitä, että hyvinvointialueen on ryhdyttävä tämän luvun mukaiseen avohuollon työskentelyyn ja tukitoimiin, kun lastensuojelun asiakkuus on alkanut.

Pykälän 2 momentti on asiallisesti uusi. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin avohuollon tarkoituksesta eli niistä seikoista, joihin avohuollon työskentelyllä ja tukitoimilla tulisi vaikuttaa. Avohuollon tarkoituksena on vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuolosuhteisiin ja niihin tekijöihin, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Lisäksi tarkoituksena on vastata lapsen erityisen suojelun tarpeisiin tilanteissa, joissa sosiaalihuoltolain mukainen tuki ja palvelut tai muut palvelut eivät riitä turvaamaan lapsen edun toteutumista. Tarkoituksena on myös ehkäistä tarvetta sijaishuollolle.

Pykälän 3 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 34 §:n 3 momenttia kuitenkin niin, että säännöksessä säädettäisiin asiakassuunnitelman huomioon ottamisesta avohuollon työskentelyn ja tukitoimien toteuttamisessa. Asiakassuunnitelman huomioon ottaminen todetaan

LUONNOS

nykyisen lain 36 §:n 1 momentissa. Asiakassuunnitelmasta säädettäisiin tämän lain 35 §:ssä sekä ehdotetussa sosiaalihuoltolain 39 §:ssä.

42 §. *Toimeentulon ja asumisen turvaaminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 35 §:ää.

43 §. *Avohuollon työskentely ja tukitoimet.* Pykälä on uusi. Pykälä vastaa joiltakin osin voimassa olevan lain 36 §:ää. Pykälässä säädettäisiin avohuollon työskentelystä ja tukitoimista, joiden tavoitteena on vastata lapsen ja hänen perheensä yksilöllisiin tuen tarpeisiin. Avohuollon työskentelyn ja tukitoimien tarkoituksena on tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä lapsesta huolehtivien kykyä vastata lapsen kasvatuksesta. Muutoksella tavoiteltaisiin muun ohella sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolin vahvistamista avohuollon työskentelyn aikana. Tällä olisi myös sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen osalta nykytilaa selkiyttävä vaikutus.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lapsen ja hänen perheen tuen tarpeisiin on vastattava sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. Lisäksi säädettäisiin siitä, että lastensuojelun asiakkuudessa olevalle on järjestettävä tarvittaessa avohuollon tukitoimena sosiaalihuoltolain 3 luvussa tarkoitettuja sosiaalipalveluja. Sosiaalihuoltolain 3 luvun sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi lapsiperheen kotipalvelu, lapsiperhepalvelu, vertaisryhmätoiminta, tukihenkilö ja tukiperhe. Sosiaalihuoltolain 18 §:ssä tarkoitettua lapsiperhepalvelua on lastensuojelun asiakkaalle tarvittaessa järjestettävä erityisen intensiivisesti, jos lapsen tuen tarve sitä edellyttää. Lastensuojelun asiakkuudessa olevalle on tarvittaessa järjestettävä myös ympärivuorokautista perhekuntoutusta siten kuin 44 §:ssä säädetään.

Sosiaalihuoltolain 18 §:ssä tarkoitettua lapsiperhepalvelua voitaisiin järjestää erityisen tehostetusti esimerkiksi tilanteessa, jossa sijaishuolto ei ole lapsen edun mukaista tai se osoittautuu lapsen hyvinvointia heikentäväksi ratkaisuksi. Palvelua voitaisiin toteuttaa erityisen tehostetusti myös silloin, kun on perusteltua arvioida lapsen tilannetta tiiviisti hänen kotonaan kodin ulkopuolisen sijoituksen ehkäisemiseksi. Mikäli palvelua järjestetään erityisen tehostetusti, sen sisältö ja tavoitteet tulisi määritellä lapsen asiakassuunnitelmaan ja asiassa tehtävään päätökseen. Näin pyrittäisiin siihen, että kaikki osapuolet sitoutuvat sovittuihin toimiin, ymmärtävät, mitä niillä tavoitellaan ja miten niitä seurataan, sekä ymmärtävät mitä konkreettisesti voi seurata siitä, jos erityisen tehostettu työskentely ei johda toivottuun vaikutukseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömänä avohuollon tukitoimena järjestettävästä taloudellisesta tuesta ja muusta tukemisesta lapsen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Pykälän 2 momentin tarkoittamaa taloudellista ja muuta tukemista on järjestettävä lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuen. Avohuollon tukitoimia koskevan voimassa olevan lastensuojelulain 36 §:n 2 momentissa säädetään, että lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa. Ehdotettu 43 §:n 2 momentti olisi velvoittavuudeltaan vastaava säännös taloudellista tukea koskien. Avohuollon tukitoimia koskevasta päätösvallasta säädettäisiin ehdotetun lain 25 §:ssä, jonka mukaan päätöksen tukitoimista tekisi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

44 §. *Sijoitus avohuollon tukitoimena.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan lain 37 §:ää.

Pykälän 1 momentista ehdotettaisiin poistettavaksi viittaus asiakassuunnitelmaan. Lisäksi tehtäisiin tekninen täsmennys lisäämällä momenttiin käsite ympärivuorokautinen perhekuntoutus, joka on vakiintunut käsite lastensuojelussa tilanteessa, kun lapsi sijoitetaan avohuollon tukitoimenpiteenä yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa. Tämä selkiyttäisi nykytilaa.

45 §. *Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleiset edellytykset*. Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 37 a §:ää.

8 luku **Lapsen kiireellinen sijoitus**

46 §. *Lapsen kiireellinen sijoitus.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevaa 38 §:ää. Sen ensimmäisestä momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus voimassa olevan lain 40 §:n huostaanottokriteereihin. Muutoksella tavoiteltaisiin sitä, että päätös lapsen kiireellisestä sijoituksesta kohdentuisi nykyistä selkeämmin tilanteisiin, joissa lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen turvaaminen vaatii kiireellisiä ja välittömiä turvaamistoimia. Kiireellistä sijoitusta ei tulisi pääsääntöisesti käyttää lapsen pitkään jatkuneiden ja kumuloituneiden ongelmien katkaisemiseen ilman suoraa yhteyttä siihen hetkeen, kun kiireellinen sijoitus tehdään. Tämä selkiyttäisi nykytilaa.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus voimassa olevan lain 40 §:n huostaanottokriteereihin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, jos lapsi on välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.

Vaaran voitaisiin katsoa olevan välitön esimerkiksi silloin, jos lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen edellyttää välitöntä hoitoa ja huolenpitoa, eikä lasta voida jättää turvallisesti kotiin, eikä tilannetta voida riittävästi turvata avohuollon työskentelyn ja avohuollon tukitoimien avulla. Välitön vaara lastensuojelun kiireellisen sijoituksen edellytyksenä ei rajaa kiireellisen sijoituksen käyttämistä ainoastaan tilanteisiin, joissa lapsi on kuolemanvaarassa tai häntä uhkaa välitön fyysinen vaara. Keskeistä on kokonaisarvio lapsen suojelun tarpeesta. Kiireellisen sijoituksen perusteena voi olla myös henkinen väkivalta ja muu lapsen kaltoinkohtelu.

47 §. *Päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta.* Pykälä vastaisi osittain voimassa olevan lain 38 a §:ää. Pykälässä ehdotettaisiin lyhennettäväksi kiireellisen sijoituksen jatkamisen kestoa. Kiireellistä sijoitusta voisi jatkaa nykyisen 30 päivän sijaan 14 päivällä. Tällä muutoksella tavoiteltaisiin sitä, että lapsen huostaanoton tarpeen selvittäminen tai riittävien tukitoimien kartoittaminen tulisi tehdä nykyistä joutuisammin. Hallinnolliset perusteet tai muut siihen rinnastettavat syyt eivät saa vaikuttaa kiireellisen sijoituksen jatkamiseen, vaan sen tulisi olla tarpeen nimenomaisesti laissa säädetyin perustein. Kiireellisen sijoituksen jatkamisen perusteena ei voi olla myöskään hyvinvointialueen riittämätön resursointi.

Pykälän 1 momentissa muutettaisiin kiireellisen sijoituksen jatkamisen kesto enintään 14 päivään, jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi. 24 §:n 1 ja 2 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija voi tehdä päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta edellyttäen, että tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä; välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta ja jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräajan laskemisesta ja se vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 38 a §:n 2 momenttia.

48 §. *Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 39 §:ää.

49 §. *Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 39 a §:ää.

9 luku **Huostaanotto**

50 §. *Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen.* Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti osin voimassa olevan lain 40 §:ää.

Pykälän 1 momentin sisältöä ei ehdoteta muutettavaksi, vaan se pysyisi asiallisesti ennallaan.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos luvussa 7 tarkoitetut työskentely ja tukitoimet tai lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- tai terveydenhuollon muut palvelut eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Muutoksella tavoitellaan sitä, että huostaanottoon ei voitaisi ryhtyä tilanteessa, jossa lapsi tai huoltaja tarvitsisi ensisijaisesti muita sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja, kuten esimerkiksi lastenpsykiatrista tai nuorisopsykiatrista hoitoa. Lisäksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta 2, jossa säädettäisiin siitä, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos edellä 38 §:ssä tarkoitettu läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen. Tällä muutoksella tavoitellaan läheisverkostosijoituksen ensisijaisuutta tilanteessa, jossa se on mahdollinen ja lapsen edun mukainen ratkaisu. Momentin 3 kohdassa säädettäisiin siitä, että huostaanottoon ja sijaishuoltoon voidaan ryhtyä vain, jos sijaishuollon arvioidaan olevan 6 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

Pykälän 3 momentin, mukaan alle 18-vuotias vanki voitaisiin 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Lisäksi momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan tällainen sijoitus edellyttää myös vankeuslain nojalla tehtävää päätöstä alle 18-vuotiaan vangin sijoittamisesta vankilan ulkopuoliseen laitokseen. Näissä tilanteissa olisi siten kysymys niin sanotusta kaksoisasiakkuudesta, jolloin sijoituksen tulisi olla perusteltu molempien lakien näkökulmasta ja sijoituksen aikana alaikäiseen voitaisiin soveltaa sekä vankeuslain säännöksiä että lastensuojelulain säännöksiä.

Mikäli alaikäinen on jo aikaisemmin annetulla päätöksellä huostaanotettu eikä huostaanottoa ole vankilassa olon ajaksi lopetettu, tulee lapsen lastensuojelulain 35 §:n mukainen asiakassuunnitelma tarkistaa viipymättä, ja arvioida siinä myös sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen perusteet. Uutta huostaanottopäätöstä ei tarvitse tehdä, jos huostaanoton perusteet edelleen ovat olemassa. Jos lapselle vankilassa olon ajaksi osoitettu sijoituspaikka ei enää vastaa lapsen tarpeisiin eikä ole lapsen edunmukainen, ja joka ei sovellu alaikäisen vangin sijoituspaikaksi, tulee lapsi sijoittaa sijoituspaikan muuttamista koskevalla päätöksellä lastensuojelulain 53 §:n 3 momentin mukaan hänelle sopivaan sijaishuoltopaikkaan.

Lastensuojelulaitokseen sijoittamista edeltäisi aina perusteellinen ja tapauskohtainen harkinta sekä vankeuslain että lastensuojelulain näkökulmasta. Sijoituksen valmistelussa tehtävästä viranomaisyhteistyöstä säädettäisiin 51 §:n 3 momentissa. Sijoitus tehtäisiin, jos se olisi perusteltu molempien lakien näkökulmasta.

Sijoitus voisi tarvittaessa jatkua vapautumisen jälkeen, jos sijaishuoltoon sijoittamisen perusteet olisivat edelleen käsillä. Tilanne olisi arvioitava vapautumisen valmistelussa. Yhteistyöstä sijaishuollon aikana Rikosseuraamuslaitoksen kanssa säädettäisiinkin tarkemmin 62 §:ssä. Säännöstä ehdotetaan lisättäväksi voimassa olevaan 40 §:ään osana hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, joka annettaisiin eduskunnalle kevään 2026 aikana.

51 §. *Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu.* Pykälän 2 ja 3 momentit vastaisivat voimassa olevan lain 41 §:ää.

Voimassa olevan 41 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen olisi valmisteltava yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön kanssa. Ehdotus sisältyy oikeusministeriön valmistelemaan hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Nykyiseen sääntelyyn ehdotettu muutos on lisätty tämän lain vastaavaan kohtaan.

Viranomaisten tulisi näin keskenään sopia valmistelun ja päätöksenteon prosessit. Käytännössä aloite valmistelun aloittamisesta tulisi tyypillisesti Rikosseuraamuslaitokselta, kun arvioitaisiin, että edellytykset alle 18-vuotiaan sijoittamiselle suljettua vankilaa avoimempiin olosuhteisiin olisivat käsillä. Tämän jälkeen lastensuojeluviranomaiset arvioisivat lastensuojelulain näkökulmasta, onko sijoitus perusteltu ja löytyykö sopivaa sijoituspaikkaa. Jos sijoitus on mahdollinen, vankila, lastensuojelulaitoksen henkilökunta ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranomainen yhteistyössä varmistaisivat, että kummankin lain nojalla tehtävissä sijoituspäätöksissä huomioidaan kaikki tarvittavat seikat. Esimerkiksi sijoittelupäätöksen määräykset laitoksen järjestyksen noudattamisesta ja laitoksesta poistumisesta tulisi valmistella riittävällä tarkkuudella.

Vankeuslain näkökulmasta alle 18-vuotias vanki olisi velvollinen pysymään lastensuojelulaitoksessa, osallistumaan laitoksessa järjestettävään toimintaan ja toimimaan laitoksen sääntöjen mukaan, esimerkiksi noudattamalla päivittäisiä aikatauluja. Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävässä sijoituspäätöksessä ja sen liitteenä olevissa määräyksissä huomioitaisiin nämä seikat riittävällä tarkkuudella. Yhteistyössä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan kanssa tulisi varmistaa, että kaikkiin lastensuojelulaitoksen näkökulmasta tarvittaviin seikkoihin olisi otettu kantaa Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävässä päätöksessä.

Lisäksi vankeuslaki mahdollistaa sen, että sijoituksen aikana Rikosseuraamuslaitos voisi valvoa alle 18-vuotiasta vankia teknisillä välineillä, jos tällainen valvonta arvioitaisiin lapsen edun mukaiseksi ja siihen liittyvät seikat valmisteltaisiin yhdessä lastensuojelulaitoksen ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranomaisen kanssa.

Viranomaisten tulisi etukäteen sopia käytännöistä, joita noudatetaan alle 18-vuotiaan vangin päihteettömyyden valvonnassa ja jos hän poistuisi lastensuojelulaitoksesta luvatta. Eduskunta käsittelee parhaillaan muutosehdotuksia lastensuojelulakiin (HE 149/2025 vp), joiden tarkoituksena on jouduttaa sijoituspaikastaan luvattomasti poistuneen lapsen etsintää (ns. hatkatilanteet). Lastensuojelulakiin ehdotetaan yksityiskohtaisia säännöksiä lapsen paikantamisen helpottamisesta, etsinnästä ja palauttamisesta, kiinniotosta, kuljettamisesta sekä poliisin virka-avusta kiinniottamisessa ja kuljettamisessa. Jos alaikäinen vanki poistuisi luvatta lastensuojelulaitoksesta, tilanne olisi siinä mielessä erilainen, että Rikosseuraamuslaitos etsintäkuuluttaisi vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi vankeuslain 2 luvun 2 a §:n 2 momentin nojalla. Lastensuojelulaitoksen tulisi viipymättä ilmoittaa luvatta poistumisesta Rikosseuraamuslaitokselle etsintäkuuluttamisen suorittamiseksi.

52 §. *Asiaan osallisten kuuleminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 42 §:ää.

53 §. *Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätöksenteko.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 43 §:ää.

54 §. *Hakemus hallinto-oikeudelle.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 44 §:ää.

55 §. *Huostaanotetun lapsen huolto.* Pykälä vastaisi pääosin asiallisesti voimassa olevan lain 45 §:ää.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin, että lapsen oikeutta pitää yhteyttä myös muiden hänen sosiaaliseen verkostoonsa kuuluviin henkilöihin voidaan rajoittaa siten kuin 90 ja 91 §:ssä säädetään.

56 §. *Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päättäminen huostassapidon aikana.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 46 §:ää.

57 §. *Huostassapidon kesto ja lakkaaminen*. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 47 §:ää. Pykälään ehdotettaisiin lisättäväksi uusi säännös, joka mahdollistaisi jatkossa lapsen huostassapidon lopettamisen tilanteessa, kun se ei enää edistä huostaanoton tarkoituksen toteutumista, eikä ole lapsen edun mukaista. Tämä selkiyttäisi nykytilaa. Muutoksella tavoitellaan sitä, että lapsen huostassapidon lopettamista olisi mahdollista arvioida tilanteessa, kun huostaanotto ja sijaishuolto eivät edistä lapsen hyvinvointia.

Pykälän 1 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 47 §:n 1 momenttia.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin niistä perusteista, jolloin lapsen huostaanotto voitaisiin lopettaa tilanteessa, kun huostaanotto ja sijaishuolto ei enää edistä huostaanoton tarkoituksen toteutumista eikä ole lapsen edun mukainen. Huostaanoton lopettamisen edellytyksenä kuitenkin olisi, että lapsen tarvitsema huolenpito voitaisiin riittävästi turvata lain 7 luvun mukaisella työskentelyllä ja tukitoimilla tai muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen avulla.

Pykälän 3, 4 ja 5 momentit vastaisivat asiasisällöltään voimassa olevan lain 47 §:ää.

58 §. *Huostaanottopäätöksen raukeaminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 48 §:ää.

10 luku **Kodin ulkopuolinen sijoitus**

Luvun nimi ehdotetaan muutettavaksi, jotta se kattaisi kaikki kodin ulkopuoliset sijoitukset. Voimassa olevassa laissa luku on otsikoitu koskemaan ainoastaan sijaishuollossa olevia lapsia, jolloin avohuollon tukitoimena sijoitetut ovat jääneet sääntelyssä epäselvälle alueelle. Ehdotuksella selkiytettäisiin siten nykytilaa, koska luvun sääntely ulottuu myös avohuollon tukitoimena sijoitettuihin lapsiin.

Kodin ulkopuolista sijoitusta koskevat yleiset säännökset

59 §. *Kodin ulkopuolinen sijoitus*. Pykälä vastaisi osittain voimassa olevaa 49 §:ää. Pykälän otsikkoa muutettaisiin siten, että se kattaisi jatkossa myös avohuollon tukitoimena sijoitetut lapset eikä se näin ollen rajautuisi sijaishuolloksi. Voimassa olevan pykälän 1 momentti ehdotetaan poistettavaksi, koska sijaishuollon käsite määriteltäisiin lain 2 §:ssä.

LUONNOS

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kodin ulkopuolisen sijoituksen toteutusmuodoista. Momentti vastaisi sisällöllisesti pääsiassa voimassa olevan lain 2 momenttia. Muu lapsen tarpeita edellyttämä paikka saattaa tarkoittaa esimerkiksi sijoitusta terveydenhuollon yksikköön lapsen välttämättömän hoidon järjestämiseksi. Joissain tilanteissa kyseeseen voi tulla myös 3 momentissa tarkoitettu väliaikainen sijoitus kotiin. (HE 252/2006, s. 176.)

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Siinä säädettäisiin perhehoidon ensisijaisuudesta laitoshoitoon nähden. Momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan lain 56 §, jossa säädetään perhehoidon järjestämisestä. Ehdotettu momentti vahvistaisi perhehoidon ensisijaisuutta ja perhehoidon järjestämisessä huomioitavia perhehoitolain velvoitteita.

Pykälän 3 momentti säilyisi samansisältöisenä kuin nyt.

Pykälän 4 momenttia täsmennettäisiin siten, että vankilan perheosastolle voitaisiin sijoittaa vain avohuollon tukitoimena.

60 §. *Sijoituspaikan valinta.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 50 §:ää. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sijoituspaikan valinnassa tulisi huomioida kaikkien sijoitusten perusteet huostaanoton sijaan. Lisäksi pykälässä täsmennettäisiin käsitteistöä.

61 §. *Lapsen terveydentilan tutkiminen.* Pykälä vastaisin pääosin voimassa olevaa 51 §:ää. Säännökseen ehdotetaan teknistä täsmennystä.

62 §. *Yhteistyö kodin ulkopuolisen sijoituksen aikana.* Pykälä vastaisi osittain voimassa olevaa 52 §:ää. Pykälän otsikkoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että säännös koskisi kaikkia kodin ulkopuolisia sijoituksia. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan teknistä selkiyttämistä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittaussäännöksen vankeuslakiin. Momentin mukaan viranomaisten yhteistyöstä alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen aikana säädettäisiin vankeuslain 8 luvun 10 b §:n 3 momentissa. Momenttia ehdotetaan lisättäväksi vankeuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä.

Käytännössä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan, toimivaltaisen sijaishuollon viranhaltijan ja vankilan henkilökunnan olisi ilmoitettava toisilleen rangaistuksen täytäntöönpanon ja sijoituksen kannalta tarpeellisista seikoista sijoituksen aikana. Lapsen edun näkökulmasta matalalla kynnyksellä tapahtuva viranomaisyhteistyö olisi perusteltua. Erityisesti silloin, jos alle 18-vuotias vanki poistuisi laitoksesta luvatta tulisi tästä ilmoittaa viipymättä Rikosseuraamuslaitokselle lapsen etsintäkuuluttamista varten. Edellä esitettyä vankeuslain 8 luvun 10 b §:ää pykälää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa on käsitelty näitä tilanteita tarkemmin.

Oikeudesta saada tietoja Rikosseuraamuslaitokselta säädetään asiakastietojen käsittelystä sosiaali- ja terveydenhuollossa annetussa laissa.

Selvyyden vuoksi on hyvä todeta, että vankeuslain 16 luvun 6 a §:ssä säädetään päihteettömyydestä ja luvun 7 §:ssä säädetään päihteettömyyden valvonnasta. Päihteettömyyden valvonnassa vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte. Myös verinäyte on mahdollinen, joskin käytännössä hyvin harvoin käytetty. Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi. Rikosseuraamuslaitos ei voi käyttää muun tahon tekemän päihdetestauksen tulosta esimerkiksi järjestysrikkomuksen selvittämisen ja kurinpitoseuraamuksen määräämisen yhteydessä. Kummankin viranomaisen olisi siten tehtävä päihdetestaus oman toimivaltansa puitteissa ja omiin tarkoituksiinsa. Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksen

yhdyskuntaseuraamustoimistojen alaisuuteen organisoidut tukipartiot suorittavat vankilan ulkopuolella tapahtuvan päihteettömyyden valvonnan huomiota herättämättä.

63 §. *Sivistykselliset oikeudet sijoituksen aikana.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 52 a §:ää. Pykälän otsikkoa ja kaikkia momentteja ehdotetaan täsmennettävän teknisillä päivityksillä.

Lapsen asema ja huolenpito sijoituspaikassa

Väliotsikkoa muutettaisiin suhteessa voimassa olevaan väliotsikkoon siten, että siihen lisättäisiin huolenpidon käsite ja sijaishuolto muutettaisiin sijoituspaikan käsitteeksi. Eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp ehdotetut 4 a–c §:t siirrettäisiin tähän yhteyteen, jolloin lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen merkitystä korostettaisiin huolenpidon käsitteen lisäämisellä. Sijoituspaikan käsite vastaisi paremmin sisältöä kuin sijaishuolto, koska sijaishuollon käsite rajaisi ulkopuolelle avohuollon tukitoimena sijoitetut lapset.

64 §. *Tietojen antaminen lapselle ja mahdollisuus keskusteluun.* Pykälä vastaisi pääosin lain 53 §:ää. Sen 1 momenttiin lisättäisiin mahdollisuus siihen, että myös muu hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltainen viranhaltija kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voisi tarvittaessa keskustella lapsen kanssa pykälässä säädetyistä asioista. Lisäys olisi tarpeellinen, koska tietojen antaminen lapselle saattaisi viivästyä esimerkiksi vastuusosiaalityöntekijän poissaolon takia. Lisäksi täsmennettäisiin, että tietojen antamisvelvoite koskisi muitakin kodin ulkopuolisia sijoituksia kuin vain huostaanottoa.

Pykälän 2 momenttia täsmennettäisiin muuttamalla sijaishuollon käsite sijoituksen käsitteeksi, jotta myös avohuollon tukitoimena sijoitetulla lapsella olisi mahdollisuus säännöllisiin keskusteluihin hänen asioistaan vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun hyvinvointialueen toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

65 §. *Ihmissuhteet ja yhteydenpito.* Pykälä vastaisi pääosin lain 54 §:ää. Siihen tehtäisiin käsitteellisiä täsmennyksiä. Pykälän 1 momenttiin muutettaisiin puhelimen määritelmä teknisiksi laitteiksi yhteydenpitovälinevalikoiman laajennettua.

66 §. *Käyttövarat.* Pykälä vastaisi pääosin lain 55 §:ää. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin nuoren käsite. Käyttövaroista tehtävät kirjaukset on toimitettu lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle eri muotoisina. Käytäntönä on ollut esimerkiksi se, että lapsi tai nuori on allekirjoittanut saamansa käyttövarat paperiseen vihkoon. Asiakastietojärjestelmiä käyttävät sijoituspaikat voisivat jatkossa esimerkiksi skannata vuosittaiset kirjaukset lapsen asiakastietoihin, josta lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voisi tarkastaa ne.

67 §. *Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin.* Pykälä sisältyy eduskunnassa vireillä olevaan ehdotukseen HE 149/2025 vp (4 a §). Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin voimassa olevan lain 58 §:stä säännös, joka korostaa lapsen yksityisyyden kunnioittamista sijoituspaikassa. Voimassa olevan lain säännös koskee ainoastaan lastensuojelulaitossijoituksia, joten olisi perusteltua ulottaa sääntely koskemaan myös perhehoitoon sijoitettuja lapsia.

68 §. *Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta.* Pykälä sisältyy eduskunnassa vireillä olevaan ehdotukseen HE 149/2025 vp (4 b §).

69 §. *Päätöksenteko aineen ja esineen poisottamisessa.* Pykälä sisältyy eduskunnassa vireillä olevaan ehdotukseen HE 149/2025 vp (4 c §). Pykälän 3 momentti poistettaisiin, koska sitä

koskeva säännös siirtyisi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätöstoimivaltaa koskevaan pykälään. Pykälän 4 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Valvonta

Voimassa olevan lain sijaishuollon valvontaa koskeva luku 13 ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen sisältyneet pykälät sijoitettaisiin uudelleen kohtiin, joihin ne sopivat paremmin asiayhteyksiltään.

70 §. *Kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvonta.* Pykälä vastaisi pääosin asiallisesti lain 79 §:ää. Pykälän otsikkoa muutettaisiin, jotta se vastaisi paremmin pykälän sisältöä.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että sijaishuoltopaikan käsite korvattaisiin lastensuojelulaitoksen ja ammatillisen perhekodin käsitteillä, koska Lupa- ja valvontaviraston valvontatoimivalta ulottuu niihin. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta toteutuu käytännössä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvan valvonnan kautta.

Sijoittajahyvinvointialueen velvollisuutta valvoa sijaishuoltopaikan henkilöstön määrää ja osaamista sekä tiloja tarkennettaisiin 3 momentissa osana sen järjestämisvastuuta. Velvoite sisältyy voimassa olevassa laissa 74 a §:n 3 momenttiin, jossa se on säädetty lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäväksi. On kuitenkin perusteltua, että tehtävä säädetään osaksi hyvinvointialueen valvontavastuuta. Valvontavelvoite on tarpeen, jotta hyvinvointialue voi varmistaa, että sijoituspaikka täyttää lain edellytykset ja kykenee huolehtimaan lapsen turvallisesta hoidosta, kasvatuksesta ja hyvästä kohtelusta. Henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä asianmukaiset tilat ovat keskeisiä edellytyksiä laadukkaalle sijaishuollolle ja rajoitustoimenpiteiden asianmukaiselle käytölle.

Ehdotetun pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa säätelyä.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan sijoitushyvinvointialueeseen, joka hoitaa sille 2 pykälässä säädettyä sijoituspaikan valvontaa, sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 23 §:n 2 momenttia sekä hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ää. Mainituissa pykälissä säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa sekä oikeudesta saada palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset sekä oikeudesta tarkastaa palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita. Kyseessä olisi aineellisoikeudellinen viittaus, jolla ulotettaisiin mainituissa säännöksissä säädetty järjestämisvastuuseen kuuluva valvontatoimivalta sijoitushyvinvointialueeseen siltä osin kuin se hoitaa sille tämän pykälän 2 momentissa säädettyä valvontatehtävää.

71 §. *Muu valvonta.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 80 §:ää.

11 luku **Laitoshoito**

Luku olisi uusi. Siihen sisältyisi lastensuojelulaitoksia koskeva sääntely. Laitoshuollon käsite muutettaisiin laitoshoidon käsitteeksi.

72 §. *Toimitilat lastensuojelulaitoksessa.* Pykälä vastaisi osittain lain 58 §:ää. Pykälän otsikkoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että se vastaisi pykälän sisältöä. Pykälän 1 momentti yhdistettäisiin ehdotettuun 68 §:ään.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti muuttuisi pykälän 1 momentiksi, jossa olisi informatiivinen viittaus valvontalain 8 §:ään. Siinä säädetään palveluntuottajan toimitiloista, toimintaympäristöstä, välineistä ja tietojärjestelmistä.

Voimassa olevan pykälän 3 momentti siirtyisi pykälän 2 momentiksi sellaisenaan.

73 §. *Yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrä sekä asuinyksikön henkilöstömitoitus.* Pykälä vastaisi asiallisesti osittain voimassa olevan lain 59 §:ää. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin käsitteellisesti. Pykälää ei sovellettaisi ympärivuorokautista perhekuntoutusta tarjoaviin asuinyksiköihin.

Pykälän 2 momentin alkuun ehdotettavassa lisäyksessä todettaisiin lastensuojelulaitoksen asuinyksikön lapsikohtainen mitoitus. Ehdotuksen mukaan asuinyksikössä tulisi olla vähintään 1 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää lasta kohti. Momentissa säilyisi kuitenkin nykyisen sääntelyn mukainen asuinyksikkökohtainen vähimmäismitoitus. Käytännössä lapsikohtaisen mitoituksen lisääminen tulisi todennäköisesti vaikuttamaan tilanteisiin, joissa edellytettäisiin vähimmäismitoituksen ylittävää mitoitusta. Näissä tilanteissa olisi mahdollista suhteuttaa nykyistä joustavimmin mitoitusta tosiasialliseen sijoitettujen lasten lukumäärään.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi mitoitusta koskeva säännös, joka koskisi yhdestä asuinyksiköstä koostuvaa lastensuojelulaitosta ja tilannetta, jossa kyseiseen yksikköön olisi sijoitettuna enintään 6 lasta. Jos kyse olisi muusta kuin tilapäisestä tilanteesta, laitoksessa voitaisiin soveltaa 6,5 hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan työntekijän mitoitusta. Yhden asuinyksikön lastensuojelulaitoksissa ei voida hyödyntää henkilöstöä esimerkiksi akuuteissa tilanteissa samalla tavalla kuin useammasta asuinyksiköstä koostuvissa laitoksissa. Lisäksi esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden turvallinen toteuttaminen edellyttää riittävää paikalla olevaa henkilöstöä. Henkilöstön vähäisyys ei saa myöskään johtaa rajoitustoimenpiteiden käyttöön.

Ympärivuorokautisesti toimivan lastensuojelulaitoksen asuinyksikkö edellyttäisi jatkossakin tietyn ja riittävän määrän mahdollisimman pysyvää hoito- ja kasvatushenkikökuntaa, jotta turvallinen arki ja huolenpito voitaisiin toteuttaa ja työaikalainsäädäntöä noudattaa. Lastensuojelulaitoksissa keskeinen turvallisuutta luova ja muutoksia aikaansaava tekijä on pysyvä, osaava ja hyvinvoiva henkilökunta, jonka jäseniin lapsella on mahdollisuus muodostaa luottamuksellinen suhde. Hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavien työntekijöiden ei tulisi olla jatkuvasti vaihtuvia henkilöstön vaihtuvuuteen liittyvien kielteisten vaikutusten vuoksi. Myös lapset itse korostavat henkilöstön pysyvyyttä tärkeänä tekijänä.

Hoito- ja kasvatushenkilöstön määrää voisi jatkossa suhteuttaa asuinyksikköön sijoitettujen lasten lukumäärään pykälän 2 momentissa säädetyn vähimmäismitoituksen ylittävältä osalta. Esimerkiksi viikonloppu- ja loma-aikoina, jolloin asuinyksikössä saattaa olla lapsia vähemmän paikalla, hoito- ja kasvatushenkilöstöresurssia voitaisiin kohdentaa joustavammin suhteutettuna paikalla olevien lasten määrään. Hyvinvointialueet voisivat kuitenkin jatkossakin edellyttää vähimmäismitoituksen ylittävää mitoitusta hankinnoissaan. Vakiintuneen käytännön mukaan tällaisia ovat erityisyksiköissä 1,3 ja vaativan tason yksikössä 1,8 hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvaa per lapsi. Näistä mitoituksista ei säädettäisi jatkossakaan lailla.

Pykälän 3 momenttia täsmennettäisiin käsitteellisesti.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin rinnakkain toimivien asuinyksiköiden päivystämisestä tilanteissa, joissa asuinyksikkö on tilapäisesti tyhjä. Rinnakkain toimivalla asuinyksiköllä tarkoitettaisiin samassa pihapiirissä toimivia asuinyksiköitä. Säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi viikonloppuisin tai loma-aikoina, jolloin asuinyksikkö on tyhjänä sinne sijoitettujen lasten ollessa sovitusti poissa. Tällaisissakin tilanteissa palveluntuottajan tulisi

varautua esimerkiksi asuinyksikön vakituisen henkilöstön varallaolosta, jotta asuinyksikön henkilöstöön kuuluva voisi tulla töihin pikaisesti. Lapsen suunniteltu poissaolo voi keskeytyä, jolloin lapsella on oikeus tulla takaisin omaan asuinyksikköönsä mihin vuorokauden aikaan tahansa. Lapsen karkumatka voi myös käynnistyä suunnitellun poissaolon aikana, jolloin lastensuojelulaitoksen henkilöstön tulee ryhtyä sille säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Lisäksi laitoksen tulisi varmistaa, että lapsella olisi tosiasiallinen yhteydenpitomahdollisuus laitoksen henkilöstöön suunnitellun poissaolonsa aikana. Myös laitoksen henkilöstön yhteydenpito lapseen ja hänestä huolehtiviin vanhempiin, huoltajiin tai muihin läheisiin esimerkiksi niin sanottujen kotisoitoin tulisi varmistaa. Säännös ei tarkoittaisi sitä, että lapsi voitaisiin tilapäisesti majoittaa toiseen asuinyksikköön esimerkiksi viikonlopun ajaksi, jotta asuinyksikkö saataisiin tyhjäksi. Lapsella on oikeus omaan huoneeseensa, henkilökohtaisiin tavaroihinsa ja asuinyksikköönsä.

Voimassa olevan pykälän 4 momentti muuttuisi 5 momentiksi. Se täsmennettäisiin vastaamaan momenttien määrää.

74 §. *Lastensuojelulaitoksen henkilöstö.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan lain 60 §:ää.

75 §. *Lastensuojelulaitoksen turvahenkilöt.* Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset turvahenkilöistä. Vastaavaa sääntelyä ei ole voimassa olevassa lastensuojelulaissa. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan lastensuojelulaitoksen henkilökuntaan voisi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön lisäksi kuulua jatkossa myös turvahenkilöitä, jos se on laitoksen asiakas- ja työturvallisuuden takaamiseksi välttämätöntä. Koska turvahenkilön toimivaltuudet olisivat laajemmat kuin vartijoiden, säädettäisiin, että turvahenkilö voisi olla osana henkilöstöä, jos se arvioidaan olevan laitoksen asiakas- ja työturvallisuuden varmistamiseksi välttämätöntä. Säännös ei ole kuitenkaan velvoittavaan muotoon kirjoitettu. Säännös mahdollistaisi vartijoita pysyvämmän ratkaisun laitoksen turvallisuushaasteisiin. Turvahenkilön tulee olla palvelusuhteessa palveluntuottajaan. Mikäli kysymyksessä on hyvinvointialueen itse tuottamasta laitospalvelusta, turvahenkilö olisi palvelusuhteessa hyvinvointialueeseen. Turvahenkilö olisi osa valvontalain 9 §:ssä säädettyä palveluntuottajan henkilöstöä. Tämä mahdollistaisi myös henkilöstön asianmukaisen viranomaisvalvonnan sekä hyvinvointialueen omavalvonnan osana palvelun järjestämisvelvollisuutta. Henkilöstöön kuuluvan turvahenkilön myötä laitoksen turvallisuudesta vastaava henkilö olisi kaikille ja etenkin laitokseen sijoitetuille lapsille tuttu henkilö toisin kuin tällä hetkellä, kun laitokseen kutsuttaessa tulee mahdollisesti aina eri vartija. Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 §:n soveltamisalan mukaan lakia sovelletaan työ- ja virkasuhteessa tehtävään työhön, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa. Turvahenkilön voitaisiin katsoa kuuluvan lain soveltamispiiriin ja laki velvoittaisi työnatajana toimivaa palvelunantajaa.

Turvahenkilöiden valvonta toteutuisi ensisijaisesti palveluntuottajan ja palvelunjärjestäjänä toimivan sijoittajahyvinvointialueen omavalvonnan kautta. Palveluntuottajan tulisi palveluyksikön rekisteröintiä varten ilmoittaa myös mahdolliset henkilöstöön kuuluvat turvahenkilöt sekä niiden koulutus valvontalain 16 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaisesti. Lisäksi valvontaviranomainen voisi pyytää palveluntuottajalta selvitystä turvahenkilöiden käytöstä ja antaa palveluntuottajalle tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle henkilölle hallinnollista ohjausta valvontalain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Valvontaviranomainen ei voisi valvoa turvahenkilöitä ammattihenkilöinä, koska kyse ei ole sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä.

Turvahenkilöt kuuluisivat lastensuojelulaitoksen henkilökohtaan, joten turvahenkilöitä koskee asiakastietolain mukainen asiakastietojen käsittelyä koskeva sääntely. Turvahenkilöt eivät ole

asiakastietolain 4 §:ssä tarkoitettuja sivullisia, koska he osallistuvat asiakkaan sosiaalipalvelun järjestämiseen tai toteuttamiseen. Eli turvahenkilö voi saada tietoonsa välttämättömät asiakkaita koskevat tiedot, mutta tietojen antaminen voidaan toteuttaa myös ilman pääsyä asiakastietojärjestelmään. Turvahenkilöitä koskee myös asiakastietolain 5 §:n mukainen vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto.

Selvyyden vuoksi koskien muussa kuin virkasuhteessa julkista valtaa käyttävään turvahenkilöön pykälän 1 momentti sisältäisi myös informatiiviset viittaussäännökset virkavastuun osalta. Momentissa todettaisiin, että muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta julkisen vallan käytössä säädettäisiin rikoslain 40 luvun 12 §:ssä ja vahingonkorvausvastuusta puolestaan säädettäisiin vahingonkorvauslaissa (412/1974). Vastaava säännös on rajoitustoimivallan osalta lain 87 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvahenkilön tehtävistä. Turvahenkilön tehtävän on laitokseen sijoitettuna olevien lasten, laitoksen henkilökunnan ja muun laitoksessa olevien henkilöiden turvallisuuden takaaminen, laitosjärjestyksen ylläpito sekä laitoksen omaisuuden suojaaminen. Varmuuden vuoksi momentissa säädettäisiin, että turvahenkilö ei voisi toimia lapsen hoitoja kasvatustehtävissä eikä näin käyttää 12 luvussa tarkoitettuja rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä. On tärkeää, että koko laitoksen henkilöstölle on selvää turvahenkilön ja laitoksen hoitoja kasvatushenkilökunnan tehtävien ja toimivallan erot. Tähän liittyvästä palveluntuottajalle asetettavasta velvoitteesta säädettäisiin jäljempänä tämän pykälän 4 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että turvahenkilönä voisi toimia ainoastaan henkilö, jolla on tehtävään soveltuva turvallisuusalan tutkinto. Turvallisuusalan tutkinto voi olla esimerkiksi turvallisuusalan perustutkinto (180 opintopistettä), turvallisuusalan ammattitutkinto (150 opintopistettä) tai turvallisuusalan erikoisammattitutkinto (180 opintopistettä). Pelkkä vartijan koulutus ei mahdollistaisi turvahenkilönä toimimista. Estettä ei olisi sille, että turvallisuusalan tutkinnon ohella henkilöllä olisi jokin sosiaalialan ammattitutkinto. Henkilö ei tällöin kuitenkaan voisi toimia laitoksessa muussa kuin turvahenkilön tehtävässä. Se, mikä turvallisuusalan tutkinto kyseisessä laitoksessa olisi turvahenkilöllä soveltuvin, jäisi palveluntuottajan tehtäväksi arvioida. Lisäksi momentissa säädettäisiin, että turvahenkilöllä tulisi olla suoritettuna tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin sekä niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa.

Pykälän 4 momentin mukaan palveluntuottajan tulisi perehdyttää turvahenkilö lastensuojeluun ja laitoksen erityisolosuhteisiin sekä väkivaltaa käyttävän lapsen kohtaamiseen. Palveluntuottajan olisi lisäksi huolehdittava, että koko henkilökunta perehdytetään turvahenkilön sekä hoitoja kasvatushenkilökunnan tehtäviin ja toimivaltuuksiin. On tärkeää, että koko henkilöstö ymmärtää tehtävien ja toimivaltuuksien erot ja toimii omien tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa rajoissa.

Pykälän 5 momentin mukaan laitoksen johtajan tulisi antaa turvahenkilölle tunnistekortti, josta kävisi ilmi henkilön toimiminen turvahenkilönä. Turvahenkilön olisikin pidettävä tunnistekortti esillä aina, kun hän hoitaa tässä laissa säädettyjä tehtäviään. Lisäksi turvahenkilön olisi ilmaistava tehtäviä hoitaessaan ja toimivaltaa käyttäessään olevansa tässä laissa säädettyjä toimivaltuuksia käyttämään oikeutettu turvahenkilö. Turvahenkilön olisi lisäksi ilmoitettava toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin siitä, että laitoksen olisi viipymättä lopetettava henkilön käyttö turvahenkilönä, jos tämä ei enää täyttäisi tässä laissa turvahenkilölle säädettyjä edellytyksiä.

76 §**.** *Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että turvahenkilön olisi tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita kuten, että tehtävissä on toimittava oikein ja tasapuolisesti sekä sovinnollisuutta edistäen. Lisäksi säädetään, että tehtävät on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävien suorittamiseksi. Lisäksi tehtävässä ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin tehtävien suorittamiseksi on välttämätöntä. Tehtäviin liittyvien toimenpiteiden on oltava myös perusteltuja suhteessa tehtävien tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteeseen kokonaisuutena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvahenkilön tehtävistä ja toimivaltuuksista. Säännöksellä pyritään tarkkaan rajaamaan se, milloin turvahenkilön laajoja toimivaltuuksia voisi käyttää. Muissa kuin pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa turvajärjestelyt voidaan hoitaa kuten tälläkin hetkellä esimerkiksi yksityisillä turvallisuuspalveluilla vartijoiden toimesta. Turvahenkilön toimivaltuudet kytkeytyvät turvahenkilön tehtävään, joka on laitokseen sijoitettuna olevien lasten, laitoksen henkilökunnan ja muun laitoksessa olevien henkilöiden turvallisuuden takaaminen, laitosjärjestyksen ylläpito sekä laitoksen omaisuuden suojaaminen.

Momentin 1-kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi tehtäviensä suorittamiseksi oikeus estää henkilön pääsy laitokseen. Tällä voitaisiin esimerkiksi tarkoittaa tilannetta, että laitokseen olisi pyrkimässä joku luvatta tai asiattomasti. Momentin 2-kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi oikeus poistaa henkilö laitoksesta tai sen alueelta. Momentin 3-kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi oikeus tehdä henkilöntarkastus laitokseen lasta tai muuta henkilöä tapaamaan tulleelle henkilölle ja ottaa tältä pois ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Osa turvahenkilön toimivaltuuksista liittyy tilanteisiin, missä lapsi on poistumassa luvatta tai jo luvatta poistunut laitoksesta. Turvahenkilö ei näissä tilanteissa hoida laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnalle tämän lain nojalla tilanteisiin säädettyä tehtävää eikä käytä tilanteisiin hoito- ja kasvatushenkilökunnalle säädettyä toimivaltaa, mutta turvahenkilö voi turvata tilanteita omilla toimivaltuuksillaan. Selvää näin on, että turvahenkilö ei voi lähteä tilanteisiin ilman hoito- ja kasvatushenkilökuntaa. Momentin 4-kohdan mukaan turvahenkilöllä olisikin oikeus turvata laitokseen sijoitetun lapseni kiinniottoa laitoksesta luvatta poistumisen estämiseksi. Edelleen 5 kohdan mukaan turvahenkilö voisi turvata 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniottoa lapsen palauttamiseksi laitokseen. Edelleen turvahenkilö voisi turvata pääsyä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan 99 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniottamiseksi ja palauttamiseksi laitokseen. Momentin 7 kohdan mukaan turvahenkilö voisi myös turvata kiinniotetun lapsen kuljettamista laitokseen palauttamiseksi sekä 8-kohfdan mukaan turvata henkilöntarkastuksen tekemistä lapselle kiinnioton ja kuljettamisen turvallisuuden varmistamiseksi. Momentin 9-kohdan mukaan turvaamistoimivalta ulottuisi myös ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuvien aineiden ja esineiden poisottamiseen lapselta kiinnioton ja kuljettamisen turvallisuuden varmistamiseksi. Momentin 10-kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi oikeus tehdä henkilöntarkastus myös muulle kuin 3 ja 9 kohdassa tarkoitetulle henkilölle sekä ottaa tältä pois ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toimivaltuuksien alueellisesta soveltamisalasta. Sen mukaan toimivaltuudet olisivat voimassa laitoksessa ja sen yhteydessä olevalla piha-alueella. Kuitenkin niin, että 2 momentin 5–9 kohdassa tarkoitetut toimivaltuus olisivat voimassa myös laitoksen ja sen yhteydessä olevan piha-alueen ulkopuolella.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että 2 momentin 3 ja 10 kohdassa tarkoitettu henkilöntarkastus voitaisiin toteuttaa vain vaatteita tunnustelemalla metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen. Tämän kajoavampaa henkilöntarkastusta ei näin olisi mahdollista tehdä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettua toimivaltaa turvata asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsyä lapsen kiinniottamiseksi ja palauttamiseksi laitokseen saisi käyttää ainoastaan turvahenkilö, joka on virkasuhteessa palveluntuottajaan ja ainoastaan silloin, kun toimivaltaa 100 §:n 2 momentin mukaisesti käyttää toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin vielä, että henkilöltä pois otetut esineet ja aineet olisi luovutettava poliisille tai, jollei siihen ole lain mukaan estettä, palautettava tarkastetulle henkilölle.

77 §. *Turvahenkilön oikeus voimakeinojen käyttöön.* Pykälässä säädettäisiin turvahenkilön oikeudesta käyttää voimakeinoja tehtäviensä suorittamiseksi. Sen mukaan turvahenkilöllä on oikeus käyttää tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja. Käytettävien voimakeinojen on oltava tilanteeseen ja suojeltavaan etuun nähden välttämättömiä, puolustettavia ja oikeasuhtaisia.

Pykälän 2 momentin mukaan lapsen terveydentila olisi tutkittava voimakeinojen käytön jälkeen, jos voimankäytöstä aiheutuu lapselle vammoja tai fyysisiä jälkiä tai, jos lapsi sitä pyytää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimankäyttövälineiden käytön kiellosta sekä voimakeinojen käytön liioittelusta viittaamalla rikoslain 4 luvun 6 §:n 2 ja 3 momenttiin.

78 §. *Turvahenkilön velvollisuus laatia tapahtumailmoitus.* Pykälän 1 momentin mukaan turvahenkilön velvollisuuteen laatia toimivaltuuksien käytöstään tapahtumailmoitus sekä laitoksen velvollisuuteen säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset sovellettaisiin, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 §:ssä säädetään vartijan velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvollisuudesta säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset. Tapahtumailmoitus on turvahenkilön toiminnan ja toimivaltuuksien käytön valvonnan sekä toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan ja tietojensaantioikeuden turvaamiseksi välttämätön etenkin, kun turvahenkilön toimivaltuudet kytkeytyvät tapahtumiin, joilla on kiinteä yhteys ihmisten perusoikeuksiin, kuten kiinniottamiseen ja voimakeinojen käyttöön. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 §:n mukaan tapahtumailmoituksesta tulee käydä ilmi kyseiseen tapahtumaan liittyvät havainnot ja toimenpiteet. Toimenpiteiden kohteena olleiden sukunimi, etunimet, henkilötunnus ja osoitetiedot saadaan kirjata tapahtumailmoitukseen. Tapahtumailmoitukset on säilytettävä kahden vuoden ajan niiden laatimispäivän kalenterivuoden päättymisen jälkeen, jonka jälkeen henkilötietoja sisältävät tapahtumailmoitukset olisi viipymättä ja viimeistään kuukauden kuluessa hävitettävä

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sijoitettua lasta koskeva tapahtumailmoitus olisi tehtävä yhdessä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa siksi, että näin tiedot tulee kirjattua myös lapsen asiakasasiakirjoihin. Sijoitettua lasta koskevissa tilanteissa on huolehdittava siitä, että lapsen asiakasasiakirjoihin kirjataan riittävät tiedot toimenpiteen perusteista, kulusta ja oikeasuhtaisuudesta lapsen oikeusturvan ja viranomaisvalvonnan varmistamiseksi. Asiakaskirjausten asianmukaisuudesta vastaa palveluntuottaja. Turvahenkilön olisi annettava lasta koskeva tapahtumailmoitus laitoksen johtajalle ja laitoksen johtajan puolestaan olisi annettava välittömästi tapahtumailmoitus lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Koska turvahenkilön olisi laadittava toimivaltuuksien käytöstään tapahtumailmoitus yhdessä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilön kanssa, ei turvahenkilö itse kirjaisi toimivaltuuksien käytöstä kirjauksia sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin, eikä turvahenkilöllä ole tarpeen olla pääsyä sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään. Tapahtumailmoitus voi olla vapaamuotoinen kuvaus tilanteesta, eli sitä varten ei ole tarkoitus laatia yhtenäistä asiakirjarakennetta. Hoito- ja

kasvatushenkilökuntaan kuuluva, sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen kirjaukset toteuttava henkilö kirjaisi tarvittavat tiedot asiakastietolain 44 §:n mukaisena asiakaskertomusmerkintänä.

Erityisen huolenpidon jakso

Eduskunnassa vireillä olevaan ehdotukseen HE 149/2025 vp sisältyvät erityisen huolenpidon jaksoa koskevat säännökset 60 a–c § siirrettäisiin tähän.

79 §. *Erityisen huolenpidon jakso.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

80 §. *Päätös erityisen huolenpidon jaksosta.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

81 §. *Erityisen huolenpidon jakson toimeenpano.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Eduskunnassa vireillä olevassa ehdotukseen HE 149/2025 vp sisältyvät kuntouttavaa suljetutta laitospalvelua koskevat säännökset 49 a–e § siirrettäisiin tähän.
82 §. *Lapsen sijoittaminen kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun ja palvelun tuottaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä.

83 §. *Kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisältö.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

84 §. *Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskeva päätöksenteko.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

85 §. *Kuntouttavan suljetun laitospalvelun henkilöstö.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa todettaisiin, että kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavan lastensuojelulaitoksen henkilökuntaan voi kuulua turvahenkilöitä siten kuin tässä laissa säädetään.

86 §. *Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

12 luku **Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana**

Rajoitukset sijaishuollossa

87 §. *Säännösten soveltamisala.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälä vastaisi lain 61 §:ää.

88 §. *Rajoitusten käytön yleiset edellytykset.* Pykälä vastaisi lain 61 a §:ää.

89 §. *Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma.* Pykälä vastaisi lain 61 b §:ää.

90 §. *Yhteydenpidon rajoittaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälään ehdotetaan nyt uutena lisättäväksi mahdollisuus rajoittaa

LAINOS

sijasijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä myös sosiaaliseen verkostoonsa kuuluviin henkilöihin, kuten esimerkiksi lapsen kavereihin. Muutoksella tavoitellaan nykytilan selkiyttämistä ja sitä, että yhteydenpidon rajoittaminen myös lapsen kavereihin olisi jatkossa mahdollista lapsen edun sitä vaatiessa.

91 §. *Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Lain 90 §:n ehdotettu lisäys koskien mahdollisuutta rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä myös sosiaaliseen verkostoonsa kuuluviin henkilöihin. Tämä tarkoittaa 3 momentin tarkoittamissa tilanteissa sitä, että kyseissä päätöksessä tulee mainita ne sosiaalisen verkoston henkilöt, joihin yhteydenpitoa ei ole tarvetta rajoittaa. Tällä tarkoitetaan kuitenkin vain tunnistettuja sosiaalisen verkoston henkilöitä, ei esimerkiksi kaikkia lapsen sosiaalisen median kontakteja.

92 §. *Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

93 §. *Henkilöntarkastus.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

Pykälän 2 momenttiin ehdotettaisiin uutena lisättäväksi välttämättömien voimakeinojen käyttöä henkilöntarkastuksen yhteydessä koskeva säännös, joka mahdollistaisi välttämättömien voimakeinojen käytön henkilöntarkastuksen toteuttamisen yhteydessä lastensuojelulaitoksessa, jos lapsi vastarintaa tekemällä koettaa välttää henkilöntarkastuksen tekemisen. Säännös selkiyttäisi nykytilaa. Voimakeinojen käyttö olisi sallittua kuitenkin vain lapsen mukana olevia tavaroita sekä päällisin puolin lapsen vaatteita tarkastettaessa. Vaatteiden päällisin puolin tarkastaminen rajaisi voimakeinojen käytön sen tarkastamiseen, mitä lapsella on vaatteiden ja ihon väliin kätkettynä. Ehdotettu säännös näin mahdollistaisi esimerkiksi lapsen taskujen tarkastamisen viimekädessä voimakeinoja käyttäen, jos voimakeinojen käyttö olisi tilanteessa välttämätöntä. Toimivaltuuden käyttö edellyttäisi, että on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on poisotettavia aineita tai esineitä ylipäänsä hallussaan, ja lapsi vastarintaa tekemällä koettaa välttää henkilöntarkastuksen niiden poisottamiseksi. Ensisijaisesti lasta tulee aina ensin pyytää luovuttamaan vaatteissa tai mukana olevissa tavaroissa kuten laukussa perustellusti epäillyt aineet tai esineet taikka keskustelemalla saada lapsi luotettavasti osoittamaan, ettei hänen hallussaan ole mainittuja aineita tai esineitä.

Voimakeinojen käytön tulee olla tarkastuksen toteuttamiseksi välttämättömiä sekä aina puolustettavia lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttö tulee aina toteuttaa intensiteetiltään ja kestoltaan lievimmän mahdollisen puuttumisen mukaan. Lastensuojelulaitoksen henkilöstöresurssi tulee mitoittaa siten, että laitoksessa voidaan tosiasiallisesti toimia ensisijaisesti puhumalla ja motivoimalla lasta, eikä voimakeinojen käyttöön voi turvautua esimerkiksi riittämättömien resurssien perusteella. Lain 88 §:ssä on säädetty rajoitusten käytön yleisistä edellytyksistä.

Tilanteen käsillä ollessa työntekijän tulee myös arvioida, onko lapsen vastustus sellaista, että tilanteessa tarvittaisiin poliisin toimivaltuuksia. Lapsi voi esimerkiksi olla käytökseltään voimakkaan uhkaava tai aggressiivinen, eikä lastensuojelun työntekijän voimankäyttö tilanteessa ole työntekijöiden eikä lapsen itsensä kannalta turvallista. Säännöksessä viitattaisiin kiinnipitämisen osalta 96 §:n 2–6 momentin säännöksiin.

94 §. *Henkilönkatsastus.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

95 §. *Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

Pykälän 3 momenttiin ehdotettaisiin uutena lisättäväksi voimakeinojen käyttöä koskeva säännös 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, jos lapsi koettaa vastarintaa tekemällä välttää tarkastuksen tekemisen. Muutoksella pyrittäisiin selkiyttämään nykytilaa.

Lapsen tekemä vastarinta voi olla passiivista tai aktiivista vastustamista. Käytännössä voi tulla tilanne, että esimerkiksi lapsen huoneen tarkastamiseksi on välttämätöntä pitää lapsesta kiinni ja voimakeinoin siirtää hänet pois tarkastettavasta huoneesta tai tarkastettavan huoneen edestä. Lähtökohtana tulee olla, että tarkastus toteutetaan lapsen läsnä ollessa ja tilasta kokonaan pois siirtäminen on aina viimesijainen keino. Koska voimankäyttö liittyy tilanteisiin, missä lapsi vastustaa tarkastusta, sääntely ei tule kyseeseen tilanteissa, jossa tarkastus on toteutettava luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen olinpaikan selvittämiseksi. Mikäli voimakeinojen käyttöön joudutaan turvautumaan, tulee niiden olla puolustettavia lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttö tulee toteuttaa aina intensiteetiltään ja kestoltaan lievimmän mahdollisen puuttumisen mukaan.

Lastensuojelulaitoksen henkilöstöresurssi tulee mitoittaa siten, että laitoksessa voidaan tosiasiallisesti toimia ensisijaisesti puhumalla ja motivoimalla lasta, eikä voimakeinojen käyttöön voi turvautua esimerkiksi riittämättömien resurssien perusteella. Lain 88 §:ssä säädetyt rajoituksia koskevat yleiset edellytykset täytyy aina täyttyä. Lasta olisi aina ensisijaisesti yritettävä saada puhumalla ja muilla lievemmillä keinoin yhteistyöhön tarkastuksen toteuttamiseksi. Tilanteen käsillä ollessa työntekijän tulee myös arvioida, onko lapsen vastustus sellainen, että tilanteessa tarvittaisiin poliisin toimivaltuuksia. Lapsi voi esimerkiksi olla käytökseltään voimakkaan uhkaava tai aggressiivinen eikä lastensuojelun työntekijän voimankäyttö tilanteessa ole työntekijöiden eikä lapsen itsensä kannalta turvallista. Säännöksessä viitattaisiin kiinnipitämisen osalta 96 §:n 2–6 momentin säännöksiin.

Pykälän 4 momenttia täsmennettäisiin päätöksentekotoimivallan osalta siten, että toimivalta ulotettaisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lisäksi myös muulle hyvinvointialueen toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi tehtäisiin tekninen täsmennys siitä, että lähetys on viipymättä toimitettava päätöksentekoon oikeutetulle viranhaltijalle.

96 §. *Kiinnipitäminen lastensuojelulaitoksessa.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

97 §. *Kiinnipitäminen lapsen luvatta lastensuojelulaitoksesta poistumisen estämiseksi.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

98 §. *Liikkumisvapauden rajoittaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

99 §. *Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

100 §. *Lapsen kiinniotto.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

101 §. *Kiinniotetun lapsen kuljettaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

102 §. *Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

103 §. *Poliisin virka-apu lastensuojelulaitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

104 §. *Eristäminen.* Pykälä vastaisi pääasiassa lain 70 §:ää. Pykälän 5 momenttiin lisättäisiin mahdollisuus toimittaa tieto eristämisestä tai sen jatkamisesta myös muulle hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltaiselle viranomaiselle kuin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijälle. Laajennus mahdollistaisi tarvittaessa lapsen tilanteeseen reagoimisen niissäkin tilanteissa, joissa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on estynyt vastaanottamaan tietoa esimerkiksi vuosilomansa takia.

105 §. *Eristämisen yhteydessä toteutettava kameravalvonta.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

106 §. *Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

107 §. *Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

108 §. *Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp.

Pykälän 2 momenttia ajanmukaistettaisiin kirjausvelvoitteen osalta vastaamaan tilannetta, jossa hyvinvointialueen toimivaltaisilla viranhaltijoilla on mahdollisuus lukea sijoituspaikassa tehtäviä lapsikohtaisia asiakaskirjauksia Kanta-liittymän kautta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriölle säädetty asetuksenantovaltuus poistettaisiin.

109 §. *Rajoituksen lapsikohtainen arviointi.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 74 a §:ää. Pykälän 2 momenttia ajanmukaistettaisiin kirjausvelvoitteen osalta vastaamaan tilannetta, jossa hyvinvointialueen toimivaltaisilla viranhaltijoilla on mahdollisuus lukea sijoituspaikassa tehtäviä lapsikohtaisia asiakaskirjauksia Kanta-liittymän kautta.

Voimassa olevan pykälän 3 momentista siirrettäisiin lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle säädetty velvoite sen arvioimisesta, vastaavatko sijoituspaikan henkilöstön määrä ja osaaminen sekä tilat lapsen tarpeita, ehdotettuun 70 §:ään. Velvoite säädettäisiin hyvinvointialueen vastuulle yksittäisen sosiaalityöntekijän sijaan.

13 Luku **Jälkihuolto**

110 §. *Oikeus jälkihuoltoon.* Pykälä vastaisi osittain voimassa olevan lain 75 §:ää. Pykälän otsikkoa yksinkertaistettaisiin. Voimassa olevan lain 75 §:n 2 momentti harkinnanvaraista jälkihuoltoa koskien ehdotetaan poistettavaksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin jälkihuolto-oikeuden kriteereistä. Lisäksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että lapsella ja nuorella on oikeus jälkihuoltoon myös silloin, kun lapsi ja nuori on sosiaalihuollon asiakkaana eikä lastensuojelun asiakkuutta ole. Päätöksen antamisesta säädetään sosiaalihuoltolaissa. Muutoksella tavoiteltaisiin nykytilan selkiyttämistä.

LUONNOS

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jälkihuollon järjestämisvelvollisuuden päättymisestä ja sitä ehdotetaan muutettavaksi siltä osin, että jälkihuollon järjestämisvelvollisuuden päättymistä koskeva määräaika laskettaisiin jatkossa siitä ajankohdasta, jolloin lapsi tai nuori on viimeksi ollut lastensuojelun tai sosiaalihuoltolain 5 a §:n tarkoitetussa asiakkuudessa. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 23 vuotta.

111 §. *Jälkihuollon tarkoitus ja sisältö.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan lain 76 §:ää. Pykälän rakennetta selkiytettäisiin erottamalla voimassa olevan 1 momentin sisältö kahteen momenttiin. Lisäksi pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän sisältöä.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, että jälkihuollon aikana lapsen, nuoren ja heidän perheensä tuen tarpeisiin tulee vastata ensisijaisesti sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. Tämä selkeyttäisi työn ydintehtävää ja vahvistaisi sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolia jälkihuollossa. Säännökseen sisältyvä viittaus 7 luvun mukaiseen muuhun tukeen tarkoittaisi mahdollisuuksia järjestää tarvittavia yksilölliseen tarpeeseen perustuvia tukitoimia ja palveluja.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

112 §. *Asumisen ja toimeentulon turvaaminen jälkihuollossa.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 76 a §:ää.

113 §. *Itsenäistymisvarat.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 77 §:ää.

14 luku **Asian käsittely hallinto-oikeudessa**

114 §. *Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 82 §:ää.

115 §. *Väliaikainen määräys.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 83 §:ää.

116 §. *Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 84 §:ää.

117 §. *Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 85 §:ää muutoin, mutta 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että säännös koskisi jatkossa päätösvaltaa valitusasiassa, koska ensi vaiheen päätös lupa-asiassa tehtäisiin jatkossa viranomaisessa.

118 §. *Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 86 §:ää.

119 §. *Asiamies ja avustaja.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 86 a §:ää.

120 §. *Avustajan määrääminen lapselle.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 87 §:ää.

121 §. *Käsittelyn kiireellisyys.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 88 §:ää. Pykälään tehtäisiin tekninen täsmennys vastaamaan uuden lain käsitemäärittelyä.

15 luku **Muutoksenhaku**

LUONNOS

122 §. *Muutoksenhakuoikeus.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin lupa lapsen tutkimiseen kohdaksi 1. Tästä johtuisi momentin numerointi muuttuisi.

123 §. *Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin lupa lapsen tutkimiseen kohdaksi 1. Tästä johtuisi momentin numeroinnin muuttuminen.

124 §. *Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano.* Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 91 §:ää.

125 §. *Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa ehdotuksessa HE 149/2025 vp. Pykälän 4 momenttia muutettaisiin vastaamaan uuden lain käsitemäärittelyä.

16 luku **Erityiset säännökset**

126 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälässä annettaisiin edelleen asetuksenantovaltuudet säätää lain täytäntöönpanosta tarkemmilla säännöksillä.

17 luku **Voimaantulo**

127 §. *Voimaantulo.* Tämä laki tulee voimaan x päivänä kuuta 20 . Lisäksi säädettäisiin, että ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että lailla kumottaisiin nykyinen lastensuojelulaki (417/2007) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että, jos hyvinvointialue on ennen tämän lain voimaantuloa antanut päätöksen 2 momentissa tarkoitetun lain 7 luvussa säädetystä tukitoimesta, hyvinvointialueen olisi järjestettävä tukitoimi päätöksen mukaisesti. Siirtymäsääntely suojaisi jo annettuja päätöksiä.

Pykälän 4 momentissa todettaisiin, että jos muualla lainsäädännössä viitattaisiin nykyiseen lastensuojelulakiin, sen sijasta sovellettaisiin tätä lakia.

128 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälässä säädettäisiin, ettei lakia sovellettaisi valitukseen eikä hakemusasiaan, joka tehtäisiin ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, eikä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa.

7.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

29 §. *Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat*. Pykälän 7 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Momentti koskee yksityisessä koulukotiopetuksessa olevan opiskelijan tutkintoon valmentavan koulutuksen yksikköhintaa. Momentissa säädettyä laskukaavaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin erillinen kerroin, joka korottaisi läsnäolopäivän yksikköhintaa. Uusi laskukaava korottaisi valtion rahoitusta yksityisille koulukodeille ja turvaisi koulukodeille rahoituksen tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta nykyistä paremmin. Koska valtion rahoitus kattaisi jatkossa laskennallisesti tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisen, yksityisillä koulukodeilla ei lähtökohtaisesti olisi enää tarvetta laskuttaa opiskelijan kotikuntaa koulutuksesta.

7.3 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

6 a §. *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kunnassa.* Pykälä olisi uusi. Se vastaisi asiallisesti voimassa olevan ja kumottavaksi esitettävän lastensuojelulain 12 §:n kuntaa koskevaa sääntelyä. Helsingin kaupungin osalta suunnitelman sisältöön tulisi kuitenkin vastaava muutos kuin hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, josta säädettäisiin järjestämislain 7 a §:ssä. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sisältyy kunnan tehtäviin järjestämislain 6 §:n sekä kuntalain (410/2015) 1 §:n säännösten perusteella. Järjestämislain 6 §:n mukaan kunnalla on vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin se kytkeytyy kunnan lakisääteisiin tehtäviin.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnan, tai useamman kunnan yhdessä, olisi osana järjestämislain 6 §:ssä tarkoitettua kunnan hyvinvointisuunnitelmaa laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Lasten ja nuorten kunnallinen hyvinvointisuunnitelma on tarpeen, jotta kunta huomioisi strategisessa suunnittelussaan ja päätöksenteossaan lasten ja nuorten tarpeet erityisen suojelun tarpeessa olevana väestöryhmänä. Kunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma liitettäisiin osaksi kunnan koko väestöä koskevaa laajempaa hyvinvointisuunnitelmaa, kuten nykyisinkin.

Suunnitelman valmistelussa ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa esitetään noudatettavaksi mitä järjestämislain 6 §:ssä säädetään. Kunnan olisi seurattava lasten ja nuorten hyvinvointia ja suunniteltava heidän terveyttään ja hyvinvointiaan edistävät toimet sekä raportoitava niistä. Kunnan olisi myös toimitettava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyvinvointialueelle. Lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia edistäessään kunnan olisi toimittava yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa, kuten järjestämislain 6 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että suunnitelman tulisi sisältää lapsia ja nuoria koskevat järjestämislain 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot. Kunnan olisi seurattava lasten ja nuorten kasvuoloja ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä ikäryhmittäin ja tarpeen mukaan alueittain, kuten 6 §:n 2 momentissa säädetään. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulisi sisältää nämä tiedot. Kunnan tulisi myös 6 §:n 2 momentin mukaisesti asettaa tavoitteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja määritellä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulisi sisältää tiedot kunnan suunnittelemista lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista sekä yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä.

Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena olisi varmistaa lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien toimien tavoitteellinen ja suunnitelmallinen toteutuminen. Suunnitelma kokoaisi yhteen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä syrjäytymisen ehkäisyn kannalta oleelliset lapsia ja nuoria koskevat tiedot kunnan eri toimialoilta ja yhteistyökumppaneilta. Suunnitelmaan liitettäisiin myös terveydenhuoltolain 15 §:n 4 momentin mukainen alueellinen neuvolasuunnitelma sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n mukainen koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. Kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadittaisiin yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa, se toimisi sekä kunnallisella että alueellisella tasolla konkreettisena lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyön ja palvelujen yhteensovittamisen välineenä. Lasten ja nuorten palvelujen yhteensovittaminen on erityisen tärkeää, koska he ovat erityisen suojelun tarpeessa olevana väestöryhmänä sekä kunnan että hyvinvointialueen universaalien palvelujen piirissä. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi varhaiskasvatus ja perusopetus sekä neuvola ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.

7 a §. *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyvinvointialueella.* Pykälä olisi uusi. Se vastaisi asiallisesti voimassa olevan ja kumottavaksi esitettävän lastensuojelulain 12 §:n hyvinvointialuetta koskevaa sääntelyä. Muutoksena voimassa olevan lastensuojelulain 12 §:n sääntelyyn esitetään kuitenkin, että hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin ei tarvitsisi enää kirjata hyvinvointisuunnitelmaan lastensuojelua koskevia, voimassa olevan lastensuojelulain 12 §:n 4 momentin 3–5 momentissa tarkoitettuja tietoja. Yksityiskohtaisten operatiivisen tason tietojen kirjaaminen suunnitelmaan ei ole tarkoituksenmukaista, sitä ei nykytilanteessa edellytetä muidenkaan lasten ja nuorten palvelujen osalta, joten kyseisten tietojen sisällyttäminen suunnitelmaan ainoastaan lastensuojelun osalta olisi tarpeetonta. Hyvinvointialue voisi jatkossa kirjata lasten ja nuorten alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan oman toimintansa kannalta oleelliset tiedot lastensuojelusta.

Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sisältyy hyvinvointialueen tehtäviin järjestämislain 7 §:n sekä hyvinvointialueesta annetun lain 1 §:n säännösten perusteella. Järjestämislain 7 §:n mukaan hyvinvointialueella on vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin se kytkeytyy hyvinvointialueen lakisääteisiin tehtäviin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että hyvinvointialueen olisi osana järjestämislain 7 §:ssä tarkoitettua alueellista hyvinvointisuunnitelmaa laadittava hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Lasten ja nuorten alueellinen hyvinvointisuunnitelma on tarpeen, jotta hyvinvointialue huomioisi strategisessa suunnittelussaan ja päätöksenteossaan lasten ja nuorten tarpeet erityisen suojelun tarpeessa olevana väestöryhmänä. Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma liitettäisiin osaksi hyvinvointialueen koko väestöä koskevaa laajempaa alueellista hyvinvointisuunnitelmaa, kuten nykyisinkin.

Suunnitelman valmistelussa ja yhteistyössä kuntien kanssa esitetään noudatettavaksi mitä järjestämislain 7 §:ssä säädetään. Hyvinvointialueen olisi seurattava alueellaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja suunniteltava heidän terveyttään ja hyvinvointiaan edistävät toimet sekä raportoitava niistä. Hyvinvointialueen olisi myös alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa laatiessaan huomioitava seikat, jotka sen alueen kunnat ovat nostaneet esille tekemissään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa. Lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia edistäessään hyvinvointialueen olisi toimittava yhteistyössä alueensa kuntien ja muiden toimijoiden kanssa, kuten järjestämislain 7 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan suunnitelman tulisi sisältää lapsia ja nuoria koskevat järjestämislain 7 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot. Hyvinvointialueen olisi seurattava alueensa lasten ja nuorten kasvuoloja ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä ikäryhmittäin ja alueittain, kuten 7 §:n 2 momentissa säädetään. Alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulisi sisältää nämä tiedot. Hyvinvointialueen tulisi myös 7 §:n 2 momentin mukaisesti asettaa tavoitteet alueensa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja määritellä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulisi sisältää tiedot hyvinvointialueen suunnittelemista lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista sekä yhteistyön järjestämisestä alueensa kuntien, eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä.

Alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena olisi varmistaa lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien toimien tavoitteellinen ja suunnitelmallinen toteutuminen hyvinvointialueella. Suunnitelma kokoaisi yhteen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä syrjäytymisen ehkäisyn kannalta oleelliset lapsia ja nuoria koskevat tiedot hyvinvointialueella. Suunnitelmaan liitettäisiin myös terveydenhuoltolain 15 §:n 4 momentin mukainen alueellinen neuvolasuunnitelma sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukainen alueellinen

opiskeluhuoltosuunnitelma. Kun alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadittaisiin yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa, se toimisi sekä alueellisella että kunnallisella tasolla konkreettisena lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyön ja palvelujen yhteensovittamisen välineenä. Lasten ja nuorten palvelujen yhteensovittaminen on erityisen tärkeää, koska he ovat erityisen suojelun tarpeessa olevana väestöryhmänä sekä hyvinvointialueen että kunnan universaalien palvelujen piirissä. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus sekä neuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.

7.4 Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 ja 13 a §:n muuttamisesta

13 §. *Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma.* Pykälän 6 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin. Ehdotuksen mukaan kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat tulisi liittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

13 a §. *Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma*. Pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin. Ehdotuksen mukaan pykälässä tarkoitettu opiskeluhuoltosuunnitelma tulisi liittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 a §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

7.5 Laki terveydenhuoltolain 15 ja 69 §:n muuttamisesta

15 §. *Neuvolapalvelut.* Pykälän 4 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin. Ehdotuksen mukaan alueellinen neuvolasuunnitelma tulisi jatkossa liittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 a §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tai Helsingin kaupungin osalta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

69 §. Lastensuojelulain mukaiset velvoitteet. Pykälän 1 momentin viittaukset lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksilla lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin. Viittaus lastensuojelulain 16 b §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:ään ja viittaus lastensuojelulain 16 ja 17 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 11 ja 18 §:ään.

7.6 Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

2 §. *Soveltamisala*. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättävän uusi 7 kohta, joka koskisi lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (xxx/xxx) tarkoitettua huoltajan sijaisena lapsen puhevaltaa käyttävää edunvalvojaa. Uuden 7 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin 1 momentissa säädetyin edellytyksin myös kyseiseen edunvalvojaan. Lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa tarkoitetun huoltajan sijaisena lapsen puhevaltaa käyttävän edunvalvojan tehtävään pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa. Uuden 7 kohdan lisääminen edellyttäisi lisäksi teknisiä muutoksia momentin 5 ja 6 kohtaan.

5 c §. *Lastensuojeluasiassa lapsen puhevaltaa käyttävän edunvalvojan rikosrekisteriote*. Lakiin esitetään säädettävän uusi pykälä, joka koskisi lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:ssä

tarkoitetun lastensuojeluasiassa lapsen puhevaltaa käyttävän edunvalvojan rikosrekisteriotetta. Ehdotettavan pykälän mukaan edunvalvojan tulisi antaa käräjäoikeudelle nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti. Ehdotettavan lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:n 3 momentin mukaan edunvalvojaksi määräämisen edellytyksenä olisi, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä. Otteen tarkastaminen olisi käräjäoikeudelle uusi tehtävä, sillä voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä edunvalvojaksi esitettävän velvollisuudesta esittää otetta tai käräjäoikeuden velvollisuudesta tarkastaa sitä.

Ehdotettava sääntely olisi tarpeen, koska lastensuojelun asiakkaana olevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, ja edunvalvojan tehtävään liittyy olennaisesti henkilökohtainen vuorovaikutus lapsen kanssa. LOS:n keskeinen periaate on, että lasten etu tulee aina asettaa ensisijalle, kun tehdään heitä koskevia viranomaispäätöksiä, lakeja tai yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja. LOS:n 19 ja 34 artiklan mukaan lapsia on suojattava erityisesti väkivallalta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Lisäksi Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (SopS 19/1990) 5 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on tuettava lasten huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Hyvinvoinnin edistäminen kattaa myös suojan väkivaltaa, alistamista ja hyväksikäyttöä vastaan (HE 309/1993 vp).

7.7 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 38 §:n muuttamisesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin 17 kohta ehdotetaan kumottavaksi. Lisäksi pykälän 1 momentin 15 kohdan viittaus muutettaisiin viittauksiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 ja 6 a §:ään.

38 §. *Erikoissairaanhoidossa olevan, konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua saavan sekä koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 57 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohtaan. Lisäksi pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulain 16 b §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momenttiin.

7.8 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasm**aksuista annetun 7 b §:n muuttamisesta**

7 b §. *Palvelun pitkäaikaisuus.* Pykälän 1 momentin 3 kohdan viittaus lastensuojelulain 57 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohtaan.

7.9 Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

17 §. *Ilman huoltajaa olevan lapsen majoitus.* Pykälän 1 momentin viittaus lastensuojelulain 59 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 73 §:ään. Pykälän 4 momentin viittaus lastensuojelulain 60 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 74 §:ään.

7.10 Laki vammaisetuuksista annetun lain 15 ja 27 §:n muuttamisesta

15 §. *Vammaisetuuden hakeminen.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 81 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 §:ään.

LUONNOS

27 §. *Lapsen vammaistuen maksamisen erityissäännökset.* Pykälän 1 momentin viittaus lastensuojelulain 81 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 §:ään.

7.11 Laki perusopetuslain 36 a §:n muuttamisesta

36 a §. *Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäämisessä sekä erottamisen täytäntöönpano.* Pykälän 7 momentin viittaus lastensuojelulain 24 §:n 2 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 33 §:n 2 momenttiin.

7.12 Laki passilain muuttamisesta

7 §. *Alaikäisen passihakemus.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 45 §:n 1 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 24 §:n 1 momenttiin. Sen myötä muutettaisiin lisäksi teknisenä muutoksena termi viranhaltija sosiaalityöntekijäksi.

11 §. *Passin myöntäminen alaikäiselle.* Pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulain 45 §:n 1 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 55 §:n 1 momenttiin. Sen myötä muutettaisiin lisäksi teknisenä muutoksena termi toimielin hyvinvointialueeksi.

21 §. *Passin peruuttamisen edellytykset*. Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 45 §:n 1 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 55 §:n 1 momenttiin. Sen myötä muutettaisiin lisäksi teknisenä muutoksena termi toimielin hyvinvointialueeksi.

7.13 Laki sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n muuttamisesta

9 luku. Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

8 §. *Vanhempainrahapäivien käyttäminen.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin. Lisäksi viittaus lastensuojelulain 40 ja 81 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 ja 50 §:ään.

7.14 Laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

15 §. *Lapsen sijoittamista koskeva asia*. Pykälän viittaus lastensuojelulain 17 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 18 §:ään.

7.15 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

45 §. *Menettely rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa*. Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 20 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 28 §:ään.

LIONIS

7.16 Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

4 §. ***Ruokakunta.*** Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 81 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 §:ään.

7.17 Laki kansaneläkelain 51 §:n muuttamisesta

51 §. *Oikeus lapsikorotukseen.* Pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulain 81 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 §:ään.

7.18 Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. *Lapsen sijoittamista koskeva asia*. Pykälän viittaus lastensuojelulain 16 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 11 §:ään.

7.19 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

11 §. *Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin*. Pykälän 2 momentin 7 kohdan viittaus lastensuojelulain 25 §:ään korvattaisiin viittauksella sosiaalihuoltolain 35 a §:ään, jossa jatkossa säädettäisiin lastensuojeluilmoituksesta.

7.20 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 9 §:n muuttamisesta

9 §. *Sosiaalihuollon tietojen käsittely.* Pykälän 2 momentin 2 kohdan viittaukset lastensuojelulain 30 ja 30 a §:ään korvattaisiin viittauksilla lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 35 ja 36 §:ään.

7.21 Laki varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

6 §. *Kunnan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta asumisen ja oleskelun perusteella.* Pykälän 1 momentin viittaus lastensuojelulain 16 b §:n 1 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momenttiin.

60 §. *Rahoitus ja avustukset.* Pykälän 4 momentin viittaus lastensuojelulain 16 b §:n 1 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momenttiin.

7.22 Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta

12 b §. *Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus yksijäsenisenä.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 85 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 117 §:ään.

7.23 Laki toimeentulotukilain 11 §:n muuttamisesta

11 §. *Huomioon otettavat tulot.* Pykälän 2 momentin 7 kohdan viittaukset lastensuojelulain 35, 36 §:n 1 momentin 2 kohtaan sekä 76 a §:ään korvattaisiin viittauksilla lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 42, 43 §:n § 2 momenttiin sekä 112 §:ään.

LUONNOS

7.24 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

11 a §. *Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päättäminen huostassapidon aikana.* Pykälän 1 momentin viittaus lastensuojelulain 46 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 56 §:ään.

7.25 Laki rikoslain 6 luvun 9 §:n muuttamisesta

6 luku **Rangaistuksen määräämisestä**

9 §. *Valinta ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välillä.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 57 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohtaan.

7.26 Laki Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. *EU:n tilapäinen matkustusasiakirja alaikäiselle.* Pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulain 45 §:n 2 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 24 §:n 1 momenttiin. Pykälää selkiytettäisiin siltä osin, kenen suostumus hakemukseen vaadittaisiin. Pykälässä säädettäisiin siitä, että jos alaikäinen henkilö on otettu hyvinvointialueen huostaan, hakemukseen on liitettävä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 24 §:n 1 momentissa tarkoitetun hyvinvointialueen määräämän virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän suostumus.

7.27 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta

49 §. *Tietojen antaminen asiakkaan lailliselle edustajalle tai läheiselle erityistilanteessa.* Pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulain 30 §:n 2 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 35 §:n 1 momenttiin. Lisäksi pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus sosiaalihuoltolain 39 §:n 2 momenttiin. Pykälässä säädettäisiin siitä, että sosiaalihuollon asiakkaan laillisella edustajalla taikka lähiomaisella on oikeus saada asiakas-, palvelu tai hoitosuunnitelman tekemistä varten tarpeelliset tiedot, kun lapsen erityisestä suojelusta annetun 35 §:n 1 momentin tarkoittama asiakassuunnitelma on laadittu sosiaalihuoltolain 39:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa lapsen ja tämän laillisen edustajan, omaisen tai muun lapselle läheisen kanssa.

7.28 Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

4 §. *Lain soveltaminen lapseen.* Pykälän 1 momentissa oleva viittaus lastensuojelulain 4 §:n 2 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 6 §:n 2 momenttiin.

7.29 Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

3 §. *Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset.* Pykälän 2 momentissa oleva viittaus lastensuojelulain 20 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 28 §:ään.

LUONNOS

7.30 Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 75 §:n muuttamisesta

75 §. *Tallentaminen.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 86 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 118 §:ään.

7.31 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

10 §. *Muiden kuin vangin kuuleminen.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 20 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 28 §:ään.

7.32 Laki nuorisolain 11 §:n muuttamisesta

11 §. *Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle.* Pykälän 7 momentin viittaukset lastensuojelulain 25 ja 25 c §:ään korvattaisiin viittauksella sosiaalihuoltolain 35 a §:ään, jossa säädettäisiin jatkossa lastensuojeluilmoituksen ja ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä muutettaisiin vastaamaan sosiaalihuoltolain 35 §:n otsikkoa, joka olisi ilmoitus sosiaalihuoltoon.

7.33 Laki henkilökorttilain 12 §:n muuttamisesta

12 §. *Henkilökorttihakemuksen liitteet.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 45 §:n 1 momenttiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 24 §:n 1 momenttiin. Pykälää selkiytettäisiin siltä osin, kenen suostumus hakemukseen vaadittaisiin. Pykälässä säädettäisiin siitä, että jos alaikäinen on otettu hyvinvointialueen huostaan, hakemukseen on liitettävä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 24 §:n 1 momentissa tarkoitetun hyvinvointialueen määräämän virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän suostumus.

7.34 Laki tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta

5 §. *Maksuttomat suoritteet.* Pykälän 1 momentin 3 kohdan viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin ja viittaus lastensuojelulain 16 c §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 21 §:ään.

7.35 Laki tupakkalain 45 ja 74 §:n muuttamisesta

45 §. *Vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset ja esteet.* Pykälän 3 momentin 2 kohdan viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

74 §. *Yleiset tupakointikiellot.* Pykälän 1 momentin 5 kohdan viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.36 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 ja 48 §:n muuttamisesta

18 §. *Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta.* Pykälän 1 momentin 5 kohdan viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

48 §. *Maksaminen hyvinvointialueelle.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.37 Laki vammaispalvelulain 19 §:n muuttamisesta

19 §. *Lapsen asumisen tuki.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.38 Laki perhehoitolain 17 §:n muuttamisesta

17 §. *Kustannusten korvaaminen.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulakiin korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.39 Laki rikosvahinkolain 13 §:n muuttamisesta

13 §. *Laitokseen sijoitetun aiheuttama esinevahinko.* Pykälän 1 momentin 4 kohdassa oleva viittaus lastensuojelulakiin muutettaisiin viittaukseksi lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.40 Laki tutkintavankeuslain 2 kuvun 5 §:n muuttamisesta

2 luku Saapuminen vankilaan

5 §. *Tutkintavangin lapsen sijoittaminen vankilaan.* Pykälässä oleva viittaus lastensuojelulakiin muutettaisiin viittaukseksi lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.41 Laki vankeuslain 4 luvun 10 §:n muuttamisesta

4 luku Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

10 §. *Vangin lapsen sijoittaminen vankilaan.* Pykälässä oleva viittaus lastensuojelulakiin muutettaisiin viittaukseksi lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.42 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

19 §. *Maksaminen laitos- ja perhehoidon aikana.* Pykälässä oleva viittaus lastensuojelulakiin muutettaisiin viittaukseksi lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin.

7.43 Laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain muuttamisesta

4 §. *Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun tehtävät.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 49 a §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 82 §:ään.

13 §. *Vankilan perheosaston omavalvonta.* Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 16 b §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:ään.

15 §. *Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa ja oikeus saada ja luovuttaa tietoa.* Pykälän 1 momentin viittaus lastensuojelulain 31 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 37 §:ään.

LUONNOS

7.44 Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta

321 §. *Hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeus.* Pykälä on auki eduskunnassa vireillä olevassa lastensuojelulainsäädännön ensimmäisen vaiheen uudistamista koskevassa esityksessä (HE 149/2025 vp. liitelaki numero 5.). Viittaukset lastensuojelulain 69 a ja 69 d §:iin muutettaisiin tällä esityksellä viittauksiksi lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 99 ja 102 §:ään, joissa olisi sisällöllisesti vastaavat säännökset. Lakia alemman asteinen sääntely

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 32 §:n 2 momentin nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus lastensuojelun edunvalvojan kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta. Lastensuojelun edunvalvojan määräämisestä säädettäisiin ehdotetun lain 31 §:ssä. Edunvalvojalla olisi oikeus saada tehtävästään palkkiota ja korvausta aiheutuneista kuluista. Voimassa olevassa lastensuojelulaissa ei ole säännöksiä lastensuojeluasioissa määrättyjen edunvalvojien palkkioiden määräytymisestä tai enimmäismääristä. Palkkioiden suuruudesta ja kulujen maksamisesta olisi perusteltua säätää asetuksella, jotta palkkiot määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin.

Edunvalvojan tehtävässä on kyse lapsen henkilöön liittyvästä edunvalvonnasta lastensuojeluasiassa ja edunvalvoja käyttää lapsen puhevaltaa huoltajan sijaisena. Edunvalvojamääräys on aina henkilökohtainen, eikä esimerkiksi yritystä voida määrätä edunvalvojaksi. Yleensä edunvalvojalla on oikeus saada palkkio holhoustoimesta annetun lain mukaan päämiehen varoista. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen kohdalla tämä ei olisi kohtuullista, joten palkkiosta vastaa lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva hyvinvointialue tai Helsingin kaupunki.

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 126 §:ssä säädettäisiin, että lain täytäntöönpanosta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Säännöksen sisältämää yleistä asetuksenantovaltuutta tulisi tulkita suppeasti siten, että valtuuden nojalla annettaisiin vain lain asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta välttämättömiä säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi annettavaksi sosiaali- ja terveysministeriön asetus Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun maksullisista suoritteista. Asetus annettaisiin valtion maksuperustelain (150/1992) 8 §:n nojalla. Asetuksella kumottaisiin nykyinen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden maksullisia suoritteita koskeva sosiaali- ja terveysministeriön asetus (833/2014). Asetuksessa säädettäisiin valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitetuista muista suoritteista, jotka Valtion lastensuojelulaitos hinnoittelisi liiketaloudellisin perustein. Tällaisia liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavia suoritteita olisivat kuntouttava suljettu laitospalvelu, vaativan tason laitoshoito, erityisen huolenpidon laitoshoito, perusopetus, koulutus-, työnohjaus- ja konsultointipalvelut, ravintopalvelut ulkopuolisille sekä toimistopalvelut.

Lapsen erityisestä suojelusta annettuun lakiin ei enää sisällytettäisi asetuksenantovaltuuksia, joista säädetään nykyisen lastensuojelulain 33 §:n 2 momentissa (STM asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin lastensuojelun asiakasasiakirjojen laatimisesta), 73 §:n 2 momentissa (STM asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin erityisen huolenpidon toteuttamista koskevien kirjausten sisällöstä, 74 §:n 3 momentissa (rajoitustoimenpiteiden kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin STM asetuksella) sekä 81 §:n 1 momentissa (STM asetuksella voitaisiin säätää yksityisesti sijoitettua lasta koskevan ilmoituksen sisällöstä.

8 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuusta 2027.

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain voimaantuloa koskevissa säännöksissä todettaisiin, että, jos hyvinvointialue olisi ennen ehdotetun lain voimaantuloa antanut päätöksen nykyisen lastensuojelulain 7 luvussa säädetystä avohuollon tukitoimesta, hyvinvointialueen olisi järjestettävä tämä lapsen tai nuoren tukitoimi päätöksen mukaisesti. Säännös suojaisi jo annettuja päätöksiä tukitoimien osalta, vaikka päätöksen mukainen tukitoimi ajoittuisi ehdotetun lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.

9 Toimeenpano ja seuranta

Esitykseen sisältyvän uuden lain ja muiden ehdotettujen muutosten käytännön soveltaminen edellyttää toimeenpanon tukea ja ohjausta kansalliselta tasolta. Esitettyjen muutosten yhtenäisen ja vaikuttavan toimeenpanon varmistamiseksi on olennaista huolehtia tiedotuksesta, koulutuksesta ja seurannasta. Esitys aiheuttaisi toimeenpanoon liittyvää työtä STM:n ohella erityisesti THL:lle ja LVV:lle.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa uudistetaan sosiaalihuoltolaki. Toimeenpanon tukea voidaan tarkoituksenmukaisilta osin toteuttaa yhteisesti. Esimerkiksi tiedonhallintaan liittyvät muutokset edellyttävät osin samoja toimenpiteitä THL:n määrittelyjen, tietojärjestelmätoteutusten ja käyttöönottojen suhteen. Tiedonhallintamuutokset eivät todennäköisesti olisi valmiita lain voimaantuloon mennessä eikä ammattilaisilla näin ollen olisi asiakastietojärjestelmissään käytettävissä hyväksytyn lain mukaisia asiakirjarakenteita. Kirjaaminen olisi kuitenkin mahdollista toteuttaa soveltuvilla tavoilla ilman päivitettyjä asiakirjarakenteita ja luokituksia. Tämä tultaisiin huomioimaan toimeenpanon tuessa ja ammattilaisille suunnatuissa koulutuksissa.

STM tukee ja seuraa lain toimeenpanoa yhteistyössä THL:n kanssa muun muassa koulutuksin ja soveltamisohjein sekä myöhemmin tarkennettavalla tavalla. Lisäksi ehdotusten vaikutusten seuranta ja arviointi ovat keskeisiä. Seurantatiedon keräämistä ja tarkastelua suunnitellaan yhdessä THL:n kanssa.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Tämän esityksen kanssa samaan aikaan eduskunnassa käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Mainittu esitys on budjettilakiaikataulussa käsiteltävä kuten tämäkin esitys. Sosiaalihuoltolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen ehdotuksia ja suhdetta tähän esitykseen on kuvattu esityksen kohdassa 8.2.

On mahdollista, että tämän esityksen kanssa samaan aikaan eduskunnassa on myös hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulain 16 a, 40, 41 ja 51 §:n säännöksiä. Sääntely mahdollistaisi alaikäisen vangin sijoittamisen myös lastensuojelulaitoksiin kuten nykyisinkin. Esityksellä sääntelyä kuitenkin selvennettäisiin ja täsmennettäisiin lastensuojelulaissa sekä vankeuslaissa. Tässä esityksessä ehdotettavaan uuteen lakiin on sisällytetty vankeuslain muuttamista koskevassa esityksessä voimassa olevaan lastensuojelulakiin ehdotetut muutokset ehdotettavan sääntelykokonaisuuden hahmottamiseksi.

On mahdollista, että eduskunnassa on samanaikaisesti käsittelyssä myös hallituksen esitys eduskunnalle koskien sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin ehdotettavia muutoksia.

LUONNOS

Lisäksi on mahdollista, että eduskunnassa on samanaikaisesti käsittelyssä myös hallituksen esitys eduskunnalle koskien sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 24 §:ää, johon valmistellaan muutosta, jossa pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:n soveltamisesta sijoitushyvinvointialueeseen sen hoitaessa tämän lain 70 §:n 2 momentissa säädettyä valvontatehtävää. Mainittua säännöstä sovellettaisiin myös hyvinvointialueeseen sen hoitaessa sille tämän lain 22 §:ssä säädettyä yksityisesti sijoitetun lapsen hoidon valvontaa. Mainitussa hyvinvointialueesta annetun lain pykälässä säädetään hyvinvointialueen oikeudesta palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosääntöjen estämättä välttämättömät tiedot ja selvitykset sekä oikeudesta tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan hallinnassa oleviin tiloihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 24 §:ään lisättäisiin myös uusi 4 momentti, jossa selvennettäisiin palvelunjärjestäjän eli sijoittajahyvinvointialueen oikeutta saada ja käyttää salassapitosäännösten estämättä omavalvonnan toteuttamiseksi välttämättömiä asiakastietoja.

Valiokuntaa pyydetään ottamaan edellä mainitut esitykset huomioon tämän esityksen käsittelyssä.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2027 talousarvioksi. Ehdotetaan, että se käsitellään talousarvioesityksen yhteydessä.

Esityksen taloudelliset vaikutukset muodostuvat muutoksista lastensuojelulaitosten henkilöstömitoitusta koskevaan nykyiseen sääntelyyn sekä päivystystilanteisiin liittyvästä uudesta säädösehdotuksesta. Ehdotusten arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin menoja yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja noin 3 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 lähtien. Säästö vähennetään hyvinvointialueita sekä Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää koskevalta rahoitusmomentilta kyseisiltä vuosilta.

Kevään 2026 kehysriihen yhteydessä pääministeri Petteri Orpon hallitus on sopinut, että TUVA-koulutuksen kustannuksiin kohdennetaan 0,8 miljoonaa euroa vuodessa. TUVA-koulutus rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisella rahoituksella ja valtion koulukotien järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan valtion yleissivistävän koulutuksen momentilta. Rahoituslisäys 0,8 miljoonaa euroa toteutettaisiin lisäämällä vuoden 2027 osalta momentille 29.10.01 660 000 euroa ja momentille 29.10.30 146 700 euroa.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapintaan liittyvät muutokset

Lastensuojelulain tarkoituksena on lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Esitys sisältää ehdotuksen lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kynnyksen nostamisesta lähelle nykysääntelyn mukaista huostaanottokriteeriä, mikä tarkoittaa sitä, ettei lastensuojelun asiakkuutta tulisi käynnistää, jos lapsen tuen tarpeisiin voidaan vastata varhaisemmalla tuella ja palveluilla. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että lastensuojelun asiakkuus voisi alkaa myös silloin, jos lapsi tai hänen huoltajansa tai vanhempansa ei ota vastaan sosiaalihuoltolain mukaista tukea tai palveluja lapsen ilmeisestä suojelun tarpeesta huolimatta ja lapsi tarvitsee tämän lain mukaisia toimenpiteitä. Ehdotusten tavoitteena on, että yhä useamman lapsen ja perheen tuen tarpeisiin voitaisiin vasta

lastensuojelua varhaisemmalla tuella, mutta turvaten kuitenkin edelleen edellä mainitut lapsen oikeudet, erityisesti lapsen oikeuden erityiseen suojeluun. Ehdotuksilla voidaan katsoa olevan yhteys perustuslain 19 §:n 1 ja 3 momenttiin. Perustuslain 19 §:n 1 momentti takaa jokaisella oikeuden ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömään huolenpitoon. Edellytyksenä on, että henkilö ei kykene hankkimaan tällaista turvaa omalla toiminnallaan taikka saa sitä muista sosiaaliturvajärjestelmistä tai muilta henkilöiltä. Säännös on kiinteässä yhteydessä perustuslain 7 §:n turvaamaan oikeuteen elämään (HE 309/1993 vp, s. 69/II). Lapsen suojelua turvaavina perusoikeuksina voidaankin pitää 7, 10 ja 19 §:ää, joita on käsitelty tarkemmin jo luvussa 6.3. Lapsen oikeuksien sopimuksessa on myös merkityksellisiä artikloja lapsen suojelemisen kannalta ja näitä on käsitelty myös luvussa 2.3.

Perusoikeuksia koskevien esitöiden mukaisesti perustuslain 19 § turvaa subjektiivisen oikeuden sellaiseen tulotasoon ja sellaisiin palveluihin, joilla turvataan ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistaso, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Nykyisistä tukijärjestelmistä turvaavat ihmisarvoisen elämän perusedellytyksiä myös eräät lasten huoltoon liittyvät toimet. (HE 309/1994 vp, s. 69) Ehdotusten tarkoituksena on turvata lapsen ja hänen perheensä tarvitseman lastensuojelun toteuttaminen ja viime kädessä perustuslain 19 §:n 1 momentissa jokaiselle kaikissa elämäntilanteissa turvattu subjektiivinen oikeus välttämättömään huolenpitoon.

Esitys sisältää ehdotuksen lapselle järjestettävien avohuollon tukitoimista tehostettua perhetyötä ja kotiin vietävää perhekuntoutusta koskevan sääntelyn siirtämisestä sosiaalihuoltolakiin. Sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin uudesta lapsiperhepalvelu -nimisestä palvelusta, jota voidaan myöntää myös lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevalle lapselle. Ehdotuksella voidaan katsoa olevan yhteys perustuslain 19 §:n 3 momenttiin. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ja sosiaalihuoltolain mukaiset sosiaalipalvelut asemoituvat osaksi perustuslain 19 §:n 3 momentin tarkoittamaa sosiaaliturvaa, jota on kuvattu tarkemmin luvussa 2.3.

Perustuslain esitöissä on korostettu sitä, että päävastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä kuuluu perheelle ja lapsen hoidosta vastaaville aikuisille. Lapsen hyvinvointi puolestaan sisältää ajatuksen turvallisista kasvuoloista. Oikeus yksilölliseen kasvuun korostaa lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista (HE 309/1993 vp, s. 71–72, I-II). Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Perustuslain 19 §:n 3 momentissa mainitulle oikeudelle riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin on vakiintunut tietty oikeudellinen sisältö ja arviointiperusteet. Palvelujen riittävyyden arvioimisessa lähtökohtana on niiden mukaan sellainen palvelujen taso, joka luo ”jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.” (HE 309/1993 vp, s. 71/II) Valiokunta on painottanut nimenomaisesti, että säännöksellä velvoitetaan julkinen valta turvaamaan palvelujen saatavuus (ks. PeVL 26/2017 vp, s. 44–45 ja PeVL 54/2014 vp, s. 2/I).

Perustuslain 19 §:n 3 momentti velvoittaa turvaamaan palvelujen saatavuuden, eikä määritä mitään nimenomaista tapaa tarjota palveluja (PeVM 25/1994 vp, s. 33/I; PeVL 54/2014 vp, s. 2/I; PeVL 11/1995, s. 2; PeVL 12/2015, s. 3). Perustuslain 19 §:n 3 momentti merkitsee myös vaatimusta palvelujen riittävästä tarjonnasta maan eri osissa asuville (PeVM 25/1994 vp, s. 32/II. Kts. myös PeVL 26/2017 vp, s. 33). Palveluiden on oltava niitä tarvitsevien saatavilla ilman sellaisia kustannuksia, jotka tosiasiallisesti tekisivät mahdottomaksi palveluihin turvautumisen (PeVM 25/1994 vp, s. 32/I-II). Lainsäätäjälle on jätetty harkintavaltaa ja liikkumavaraa säätää niistä keinoista, joilla sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävä saatavuus turvataan (ks. PeVL 26/2017 vp, s. 38). Perustuslakivaliokunta on perustuslain 19 §:n 3 momentin osalta omaksunut lähtökohdan, jonka mukaan säännöksen tarkoittamien etuuksien ja palveluiden tasoa

mitoitettaessa otetaan huomioon kulloinenkin kansantalouden ja julkisen talouden tila. Tukimuotoja, jotka kuuluvat perustuslain 19 §:n 3 momentin alaan, voidaan perustusvaliokunnan mukaan suunnata ja kehittää yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti. (PeVL 32/2014 vp, s. 2/I.)

Palvelujen järjestämistapaan ja saatavuuteen vaikuttavat myös välillisesti muut perusoikeussäännökset, erityisesti yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto (PeVL 63/2016 vp, s. 2, PeVL 67/2014 vp, s. 3/ II, ks. myös HE 309/1993 vp, s. 71). Perustuslakivaliokunta on aiemmin sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuudistusta arvioidessaan pitänyt tärkeänä, että uudistusta toimeenpantaessa kiinnitetään vakavaa huomiota maan eri osissa olevien asukkaiden yhdenvertaiseen kohteluun ja heidän tosiasiallisiin mahdollisuuksiinsa saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja (ks. PeVL 67/2014 vp ja PeVL 37/2006 vp, s. 2–3).

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan korostanut myös valtioneuvoston vastuuta seurata muutosten vaikutuksia perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien toteutumiseen tarkasti ja puuttua mahdollisiin epäkohtiin viipymättä. Uudistuksen toimeenpanossa on lisäksi perustuslain 6 §:stä ja 19 §:n 3 momentista johtuvista syistä välttämätöntä huolehtia palveluiden riittävästä yhdenvertaisesta saatavuudesta niin valtakunnallisesti kuin eri hyvinvointialueiden sisällä (PeVL 17/2021 vp, kappale 74; PeVL 26/2017 vp, s. 44–45).

Huostaanottosääntely

Lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen puuttuvat lapsen perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin kuten perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaiseen vapauteen ja 10 §:n mukaiseen yksityiselämän suojaan. Lapsen huostaanotossa ja sijaishuoltoon sijoittamisessa on myös viime kädessä kysymys lapsen oikeudesta riittävään suojeluun ja lapsen edun mukaiseen hoitoon ja huolenpitoon. Näin ollen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva sääntely liittyy vahvasti myös perustuslain 19 §:n 1 momenttiin, joka turvaa jokaiselle subjektiivisen oikeuden välttämättömään huolenpitoon. Lapsen huostaanotolla ja sijaishuoltoon sijoittamisella on yhteys myös useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joita on käsitelty luvussa 6.3. Lastensuojelun ja erityisesti huostaanottosääntelyn kannata merkittäviä ovat LOS 9 artikla ja LOS 20 artikla sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 8 artikla.

Esityksessä ehdotetaan huostaanottosääntelyyn muutosta niin, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja 7 luvussa tarkoitetut avohuollon työskentely ja tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Ehdotetulla muutoksella tavoitellaan sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen puute ei voi olla lapsen huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen perusteena, vaan lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat palvelut tulee järjestää. Lapsen huostaanottoon ja sijaishuoltoon sijoittamiseen tulee kuitenkin ryhtyä, mikäli muiden huostaanottoedellytysten lisäksi lapsen välttämätöntä huolenpitoa ei voida toteuttaa riittävästi muilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla. Näin ollen ehdotettu muutos ei vaaranna lapsen subjektiivista oikeutta välttämättömään huolenpitoon. Ehdotetulla muutoksella voidaan katsoa kuitenkin olevan vahvistava vaikutus perustuslain 7 §:n mukaisen henkilökohtaisen vapauden ja 10 §n mukaisen yksityiselämän suojan osalta, koska ehdotettu muutos saattaa vähentää huostaanottojen tarvetta.

Esityksessä ehdotetaan huostaanottosääntelyyn myös muutosta korostamalla läheisverkostosijoituksen ensisijaisuutta suhteessa huostaanottoon ja sijaishuoltoon sijoittamiseen. Muutoksen yhtenä tavoitteena on lapsen huostaanoton välttäminen tilanteessa, jossa läheisverkostosijoitus

on mahdollinen ja lapsen edunmukainen ratkaisu lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämiseksi. Ehdotettu muutos ei tarkoita sitä, että lapsen lähipiiriin kuuluvalla henkilöllä olisi subjektiivinen oikeus päästä lapsen perhehoitajaksi tai saada lasta sijoitetuksi luokseen, vaan keskiössä ovat ennen muuta lapsen oikeudet ja niiden toteutuminen. Ehdotetulla muutoksella on yhteys esimerkiksi lapsen oikeuksien sopimukseen ja sen 3 artiklaan lapsen edun huomioon ottamisen ensisijaisuudesta sekä sen 8 artiklaan, jonka mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan lapsen oikeutta säilyttää sukulaissuhteensa.

Voimankäyttö henkilöntarkastuksen yhteydessä

Esityksessä ehdotetaan sallittavaksi voimankäyttö henkilöntarkastuksen yhteydessä. Henkilöntarkastus on rajoitustoimi, jota voidaan käyttää laissa säädetyin edellytyksin sijaishuoltoon sijoitetun lapsen kohdalla lastensuojelulaitoksessa. Voimakeinojen käyttäminen merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tähän oikeuteen ei perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Edellytyksenä julkisen hallintotehtävän antamiselle muulle kuin viranomaiselle on perustuslain 124 §:n mukaan lisäksi se, ettei hallintotehtävän antaminen saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Säännös korostaa sen perustelujen mukaan julkisia hallintotehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä sitä, että näiden henkilöiden julkisen valvonnan on oltava asianmukaista (HE 1/1998 vp, s. 179/II).

Yksityisten toimijoiden osalta perustuslakivaliokunta on tapauskohtaisesti pitänyt voimankäyttöoikeuden antamista muulle kuin viranomaiselle mahdollisena, jos voimakeinojenkäyttö tapahtuu tarkasti rajatussa tilassa tai tilanteessa ja silloin, kun on kysymys tilapäisluonteisesta tarpeesta saada ulkopuolista apua. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien toimivaltuuksien on oltava siten tapauskohtaisia ja myös ajallisesti rajallisia. (Esim. PeVL 23/2014 vp, PeVL 22/2014 vp, s. 2, PeVL 48/2005 vp, s. 4/I, PeVL 49/2002, s. 2, PeVL 20/2002 vp, s. 3/II, PeVL 22/2020vp ja PeVL 45/2014 vp.)

Yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntöä arvioidessaan perustuslakivaliokunta on antanut ratkaisevaa merkitystä sille, että vartijan ja järjestyksenvalvojan valtuudet ovat pääosin samat kuin kenellä tahansa yksityishenkilöllä. Eräitä tätä laajempia toimivaltuuksia tarkastellessaan valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että toimivaltuudet eivät kokonaisarvioinnissa muodostu erityisen olennaisiksi vallankäyttötavoiksi, vaan ovat mahdollisimman lähellä yksityishenkilön oikeuksia. (PeVL 22/2014 vp, s. 2, PeVL 20/2002 vp, s. 4—5, PeVL 28/2001 vp, s. 4—6.) Lisäksi perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä turvaorganisaation ja -henkilöiden vastuiden määrittelemistä. Julkisen hallintotehtävän hoitaminen edellyttää, että henkilöt toimivat tehtävässään virkavastuulla. (PeVL 1/2008 vp, s. 3, PeVL 18/2007 vp, s. 7, PeVL 20/2006 vp, s. 2, PeVL 33/2004 vp, s. 7.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan (PeVL 54/2001 vp, PeVL 28/2001 vp ja PeVL 70/2002 vp) kiinnipidettävän henkilön henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta on tärkeää, että voimakeinoja saavat käyttää vain niiden käyttämiseen koulutetut henkilöt, jotka kiinnittävät huomiota perus- ja ihmisoikeuksiin voimankäyttöä rajoittavina tekijöinä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin lausunnossaan (70/2002 vp) todennut, että vaikka voimankäytön kohteelle ja

käyttäjälle aiheutuu riskejä siitä, että voimankäyttöä saavatkin harjoittaa henkilöt, joilla ei välttämättä ole siihen liittyvää koulutusta, sääntelylle on käytännössä havaituista ongelmatilanteista johtuva välttämätön tarve. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu koulutuksen tarpeen korostuvan, jos toimivaltuuksiin sisältyy oikeus käyttää voimankäyttövälineitä (PeVL 22/2020 vp. s.4 ja PeVL 54/2001 vp, s. 5).

Lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen esityksessä (HE 149/2025 vp) on esitetty sallittavaksi voimankäyttö henkilöntarkastuksen yhteydessä luvatta laitoksesta poistuneen lapsen kiinniotto (69 b §:n 4 momentti) ja kuljetustilanteissa (69 c §:n 3 momentti). Toimivalta on ehdotettu annettavaksi myös yksityisen laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstölle. Perustuslakivaliokunta on antanut lakiehdotuksesta lausuntonsa (PeVL 56/2026 vp; HE 149/2025 vp) jossa ei ollut huomautettavaa ehdotettuun sääntelyyn tältä osin.

Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan pakkokeinolain 5 luvun 9 §:n mukaan sen tutkimista, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muutoin yllään. Lakivaliokunnan alkoholilain muutossäädöstä koskeneen mietinnön (LaVM 11/2009 vp − HE 84/2008 vp) mukaan oikeuskirjallisuudessa todetun vakiintuneen tulkinnan mukaan tämä kattaa myös sen tarkastamisen, mitä henkilöllä on vaatteiden ja ihon väliin kätkettynä. Henkilöntarkastusta voi olla myös taskujen tarkastaminen.

Voimankäytöllä kajotaan lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Näin ollen sen käytön tulee olla tarkasti lainsäädännössä rajattu, ja voimankäytölle tulee aina olla välttämätön tarve. Voimankäyttö voi olla perusteltua ja hyväksyttävää, mikäli niillä suojellaan esimerkiksi lapsen omaa tai muiden henkilöiden turvallisuutta eikä käytettävissä ole lievempiä ja vähemmän lapsen perusoikeuksia rajoittavia keinoja. Voimankäytön tulee olla oikeassa suhteessa tavoitteisiin nähden ja niiden tulee rajoittaa perusoikeuksia mahdollisimman vähän. Ehdotetun lain 88 §:ssä säädettäisiin nykyiseen tapaan rajoitusten käytön yleisistä edellytyksistä, jotka tulee aina täyttyä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan perusoikeutta rajoittavan tai siihen puuttuvan sääntelyn tulee olla perusteiltaan hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa sekä välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen toteuttamiseksi. Lisäksi on otettava huomioon sääntelyn suhteellisuutta koskevat vaatimukset siten, että perusoikeuteen puuttuminen ei saa johtaa yksilön kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Kun lapsi on otettu huostaan ja sijoitettu lastensuojelualitokseen, on julkisella vallalla korostunut vastuu erityisesti lapsen omasta hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Julkisen vallan tulee perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan edistää väestön terveyttä sekä tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi. Lasten kyky arvioida riskejä ja vaaroja on myös puutteellisempi kuin aikuisilla. Mainitut seikat puoltavat mahdollisuutta tietyissä tilanteissa puuttua lasten itsemääräämisoikeuteen lapsen itsensä tai muiden oikeuksien turvaamiseksi. Voimakeinojen käyttö olisi sallittua vain, jos henkilöntarkastusta ei ole mahdollista sopia lapsen kanssa, eikä toimenpidettä voi viivyttää. Voimankäyttö olisi aina toteutettava mahdollisimman turvallisesti, eikä voimakeinoilla saa puuttua lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä.

Sääntelyn pääasiallisten tavoitteiden ja oikeasuhtaisuuden kannalta on selvästi asianmukaisempaa rajata voimankäyttöä koskeva toimivalta koskemaan vain lapsen mukana olevia tavaroita, kuten laukkuja ja kasseja sekä lapsen vaatteiden päällisin puoliseen tarkastamiseen. Päällisin puolin tapahtuvalla tarkastamisella tarkoitettaisiin lapsen yllä olevien vaatteiden ulkopuolista käsin koettelemista. Voimankäyttövaltuus ei ulottuisi näin lapsen vaatteiden ja ihon väliin kätkettyjen esineiden tarkastamiseen.

Virkamiehen ohella myös muut lastensuojelun rajoitustoimivaltaa käyttävät henkilöt kuuluvat rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin. Lain 87 §:n 2 momentissa olisi edelleen nykyistä vastaava viittaussäännös, jonka mukaan muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytössä säädettäisiin rikoslain 40 luvun 12 §:ssä. Säännös on selkeyden vuoksi ja rajoitustoimivaltuuksia koskevia säännöksiä käytännössä soveltavien tahojen tietoisuuden kannalta edelleen tarkoituksenmukaista. Rikosoikeudellisen virkavastuun kautta pyritään varmistamaan, että kaikki julkisten tehtävien hoitaminen ja julkisen vallan käyttäminen tapahtuu asianmukaisesti ja vastuullisesti. Perustuslain 118 §:n 3 momentissa säädetään paitsi rikosoikeudellisesta virkavastuusta myös vahingonkorvausoikeudellisesta vastuusta julkista tehtävää hoidettaessa. Yksilön oikeus vahingonkorvausoikeuteen ei riipu siitä, onko tehtävää hoitanut virkasuhteinen tai työsuhteessa oleva henkilö.

Lisäksi säädettäisiin voimankäyttövälineiden kiellosta sekä informatiivisen viittauksen avulla siitä, että voimakeinojen liioittelusta säädetään rikoslaissa. Vahingonkorvausvastuusta säädettäisiin vahingonkorvauslaissa. Voimankäyttötilanteista olisi tehtävä kirjallinen selvitys lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Ehdotettu sääntely voimakeinojen käyttöä koskien on hyväksyttävää ja suhteellisuusvaatimuksen mukaista. Laissa on myös säädetty riittävän tarkkarajaisesti ja täsmällisesti siitä, kuka voimakeinoja voi käyttää ja missä tilanteissa sekä voimakeinojen käytön edellytyksistä.

Yhteydenpidon rajoitus lapsen sosiaaliseen verkostoon kuuluviin henkilöihin

Ehdotetun 90 §:n 1 momentissa säädettäisiin uutena asiana, että lapsen yhteydenpitoa voitaisiin pykälässä säädetyin edellytyksin rajoittaa myös lapsen sosiaaliseen verkostoon kuuluviin henkilöihin. Nykyinen sääntely mahdollistaa yhteydenpidon rajoittamisen ainoastaan lapsen vanhempiin tai muihin lapselle läheisiin henkilöihin. Ehdotettu muutos varmistaisi, että yhteydenpitoa esimerkiksi lapsen kaveriin voitaisiin rajoittaa. Itse yhteydenpidon rajoittamisen edellytyksiin ei esitettäisi muutoksia.

Sääntely mahdollistaa puuttumisen perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämään ja siihen sisältyvään perhe-elämän suojaan (HE 309/1993 vp, s. 53/I) samoin kuin perustuslain 10 §:n 2 momentissa suojattuun luottamuksellisen viestin salaisuuteen. Sääntely on merkityksellistä myös perustuslain 12 ja 15 §:ssä turvattujen sananvapauden ja omaisuuden suojan kannalta. Yksityiselämän suojan piiriin kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön (HE 309/1993 vp, s. 53/I). Perustuslakivaliokunta on korostanut, ettei yhteydenpito-oikeuksia pidä vapaudenmenetyksen aikana käytännössä rajoittaa enempää kuin on kulloisessakin yksittäistapauksessa välttämätöntä (PeVL 20/2005 vp, s. 5/II).

Vaikka sääntely toisaalta mahdollistaa puuttumisen lapsen itsemääräämisoikeuteen ja useisiin muihin perusoikeuksiin, kuten juuri perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan, viime kädessä kysymys on kuitenkin lapsen oikeudesta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Lastensuojelulainsäädäntö toteuttaa jokaiselle perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvattua oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon samoin kuin julkiselle vallalle perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä tehtävää tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva säännös on aikanaan perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 5/2006 vp; HE 225/2004 vp) myötävaikutuksella saatettu voimaan nykyisessä muodossaan.

Rajoitusta ei tule käyttää varmuuden vuoksi ja rajoitusta tehtäessä on otettava huomioon lain 88 §:ssä säädetyt rajoitusten käytön yleiset edellytykset. Rajoitusta tehtäessä olisi huolehdittava, ettei rajoituksella tarpeettomasti rajata lapsen sosiaalisia suhteita kuten suhteita esimerkiksi kavereihin. Tämä käytännössä edellyttää, että lapsen kaveripiiristä tulee olla varsin hyvä tuntemus päätöksentekohetkellä. Myös lapsen tilanteeseen vaikuttavista seikoista, kuten esimerkiksi lapsen päihteiden käytöstä tai rikolliseen toimintaan suuntautumisesta taikka sosiaalisen median käytöstä ja yhteydenpidon vaikutuksista näihin tulee päätöksentekohetkellä olla perusteltu käsitys, jotta rajoitus on mahdollista tehdä.

Lastensuojelun edunvalvonta

Esityksessä täsmennettäisiin ja selkeytettäisiin lastensuojelun edunvalvojan määräämistä koskevaa sääntelyä. Edunvalvojan määrääminen lapselle huoltajan sijaiseksi lastensuojeluasiassa toteuttaa osaltaan LOS:n3 artiklan mukaista velvoitetta ottaa lapsen etu ensisijaisesti huomioon viranomaistoiminnassa sekä 12 artiklassa ja perustuslain 6 §:n 3 momentissa turvattuja lapsen oikeuksia osallisuuteen, oikeutta tulla kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä lasta koskevissa viranomaistoimissa. Edunvalvojan tehtävänä on turvata lapsen etu ja tosiasiallinen edustaminen lastensuojeluasioissa. Sääntelyn selkeyttäminen vahvistaisi lapsen oikeutta osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon ja saada tietoa häntä koskevista lastensuojelun toimenpiteistä ja päätöksistä.

Ehdotuksessa asetettaisiin edunvalvojaksi määräämisen edellytykseksi, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi otteen rikosrekisteristä. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole sääntelyä, joka mahdollistaisi rikostaustan selvittämisen. LOS:n keskeinen periaate on, että lasten etu tulee aina asettaa ensisijalle, kun tehdään heitä koskevia viranomaispäätöksiä, lakeja tai yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 19 ja 34 artiklan mukaan lapsia on suojattava erityisesti väkivallalta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Lisäksi Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen 5 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on tuettava lasten huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Hyvinvoinnin edistäminen kattaa myös suojan väkivaltaa, alistamista ja hyväksikäyttöä vastaan (HE 309/1993 vp).

Lastensuojelun asiakkaana olevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja riippuvaisia siitä, että viranomaiset pitävät huolta heidän turvallisuudestaan. Edunvalvojan tehtävään liittyy olennaisesti henkilökohtainen vuorovaikutus lapsen kanssa. Lapsen edun, turvallisuuden ja kehityksen turvaamiseksi rikosrekisteriotteen tarkistaminen ennen edunvalvojan määräämistä olisi perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Lapsen turvallisuuden varmistamisen voidaan katsoa olevan hyväksyttävä syy rajoittaa edunvalvojan yksityiselämän suojaa rikosrekisteriotteen tarkistamisen osalta. Rajoitus olisi lisäksi tarkkarajainen ja täsmällinen, sillä käräjäoikeuden oikeudesta tarkastaa lastensuojeluasiaan määrätyn edunvalvojan rikosrekisteriote säädettäisiin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisessä annetun lain uudessa 5 c §:ssä. Edunvalvojan velvollisuudesta luovuttaa ote käräjäoikeudelle säädettäisiin ehdotettavan lain 31 §:n 3 momentissa.

Turvahenkilöt lastensuojelulaitoksissa

Esityksellä mahdollistettaisiin turvahenkilöiden palkkaaminen lastensuojelulaitoksiin osaksi laitoksen henkilöstöä. Turvahenkilöitä koskevista säännöksistä perustuslain kannalta merkittävät säännökset liittyvät turvahenkilöiden tehtäviin, toimivaltuuksiin ja voimakeinojen käyttöön. Niiden voidaan katsoa liittyvän erityisesti perustuslain 124 §:ssä säädettyyn julkisen

hallintotehtävän antamiseen muulle kuin viranomaiselle ja sen lisäksi perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja toisaalta oikeusturvaan niin toimivaltuuksia käyttävän tahon kuin esimerkiksi voimankäytön kohteeksi joutuvan tahon kannalta.

Koska turvahenkilön toimivaltuudet olisivat laajemmat kuin vartijoiden, turvahenkilö voitaisiin palkata lastensuojelulaitokseen, jos sen arvioidaan olevan laitoksen asiakas- ja työturvallisuuden varmistamiseksi välttämätöntä. Turvahenkilön palkkaaminen voi olla välttämätöntä esimerkiksi HE 149/2025 vp ehdotetussa ja Valtion lastensuojelulaitoksen tuottamassa uudessa kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa. Palveluun voitaisiin sijoittaa lapsi, joka aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja. Lähtökohtaisesti sijoitettavan lapsen tulisi olla täyttänyt 12 vuotta. Lisäksi lapsi voitaisiin sijoittaa palveluun, jos se olisi välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

Ehdotuksilla säädettäisiin täsmällisesti turvahenkilöiden kelpoisuudesta, palvelussuhteen luonteesta, tehtävistä, yleisistä periaatteista, toimivallasta ja voimankäyttövaltuuksista. Lisäksi säädettäisiin turvahenkilön velvollisuudesta laatia tapahtumaseloste valvonnan ja toimivallankäytön kohteeksi joutuneiden henkilöiden oikeusturvan varmistamiseksi. Erikseen säädettäisiin myös siitä, että laitoksen olisi viipymättä lopetettava henkilön käyttö turvahenkilönä, jos tämä ei enää täyttäisi laissa säädettyjä edellytyksiä turvahenkilönä toimimiselle.

Turvahenkilön keskeinen tehtävä olisi turvallisuuden varmistaminen ja laitoksen järjestyksen ylläpito. Turvahenkilö ei näin osallistuisi laitoksen hoito- ja kasvatustoimintaan, mutta turvallisuusalan ammattilaisena henkilö voisi tietyissä rajatuissa ja erikseen säädetyissä tilanteissa toimivaltuuksillaan turvata hoito- ja kasvatushenkilöstön tehtävää. Nämä tilanteet liittyvät luvatta laitoksesta poistuneiden lasten kiinniottotilanteisiin. Turvahenkilöllä tulisi olla turvallisuusalan tutkinto, pelkkä vartijan koulutus ei näin riittäisi. Lisäksi työnantajan vastuulla olisi varmistaa, että turvahenkilöllä on tarpeellinen koulutus voimakeinojen käytöstä sekä perehtyneisyys lastensuojeluun ja laitoksen erityispiirteisiin. Sääntelyllä ei ole tarkoitus synnyttää uutta ammattia. Sääntelyn suhteesta EU:n ammattipätevyysdirektiiviin on kerrottu edellä esityksen kohdassa 4.1 keskeiset ehdotukset (turvahenkilöt).

Turvahenkilön toimivaltuuksista, mutta myös toimivallan alueellisesta soveltamisalasta säädettäisiin laissa tarkasti. Turvahenkilön toimivaltuudet olisivat voimassa paitsi lastensuojelulaitoksessa ja sen piha-alueella myös laitoksen ulkopuolella tilanteissa, jotka liittyvät luvatta laitoksesta poistuneiden lasten palauttamiseen. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen.

Turvahenkilöiden voimakeinojen käytöstä ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 77 §:ssä. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään edellyttänyt, että voimakeinojen käytöstä säädettäessä on käytävä ilmi, millaisissa tilanteissa ja millä edellytyksillä voimakeinoja voidaan käyttää (PeVL 40/2002 vp, s. 4). Voimakeinojen käyttöä ja perustuslain 124 §:ää koskevaa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä on kuvattu tarkemmin edellä henkilöntarkastuksen yhteydessä. Ehdotuksen 77 §:n 1 momentissa on tyhjentävästi määritelty ne tilanteet, missä turvahenkilöllä on oikeus käyttää voimakeinoja tarvittaessa. Voimakeinojen tulee olla tilanteeseen ja suojeltavaan etuun nähden välttämättömiä, puolustettavia ja oikeasuhtaisia. Voimankäyttövälineiden käyttö kiellettäisiin säädösperustaisesti.

Lisäksi säädettäisiin informatiivisin viittauksin siitä, että voimakeinojen liioittelusta säädetään rikoslaissa ja vahingonkorvausvastuusta vahingonkorvauslaissa. Voimakeinojen käyttöön liittyen erikseen säädettäisiin myös siitä, että lapsen terveydentila olisi tutkittava voimakeinojen

käytön jälkeen, jos voimankäytöstä aiheutuu lapselle vammoja tai fyysisiä jälkiä tai jos lapsi sitä pyytää.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

LUONNOS

1.

Laki

lapsen erityisestä suojelusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on turvata lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) *lastensuojelulla* lapselle ja hänen perheelleen annettavaa tukea, joka alkaa, kun lapsesta tulee lastensuojelun asiakas. Lastensuojelun asiakkuus päättyy viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Tuella tarkoitetaan avohuollon ja sijaishuollon aikaisia tukitoimia ja palveluja;
2) *lapsella* alle 18 –vuotiasta henkilöä;
3) *nuorella* 18–22-vuotiasta;
4) *kodin ulkopuolisella sijoituksella* avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltona sijoitetun lapsen tai jälkihuollon tukitoimena sijoitetun nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella;
5) sijaishuollolla huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella;
6) sijoituspaikalla tässä laissa tarkoitettua lastensuojelulaitosta tai perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettua perhekotia, jonne kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi tai nuori on sijoitettu;
7) perhekodilla yksityiskotia, jossa voidaan toteuttaa perhehoitolain 3 §:ssä tarkoitettua toimeksiantosuhteista perhehoitoa tai 4 §:ssä tarkoitettua ammatillista perhehoitoa;
8) lastensuojelulaitoksella toimintayksikköä, jossa voidaan toteuttaa kodin ulkopuolisia sijoituksia*;*
9) perhehoidolla perhekodissa toteutettavaa hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille tai nuorille*;*
10) laitoshoidolla lastensuojelulaitoksessa toteutettavaa hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille tai nuorille*;*
11) *jälkihuollolla* tukitoimia ja palveluja, joihin lapsella tai nuorella on oikeus siten kuin lain 110 §:ssä säädetään;
12) sijoitushyvinvointialueella hyvinvointialuetta, jonne lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolista sijoitusta koskevalla päätöksellä;

13) sijoittajahyvinvointialueella lapsen tai nuoren kodin ulkopuolisesta sijoituksesta tämän lain 11 §:n ja 18 §:n mukaan järjestämisvastuussa olevaa hyvinvointialuetta;

14) *lastensuojeluviranomaisella* tämän lain 11 ja 18 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialuetta;

15) johtavalla viranhaltijalla hyvinvointialueen määräämää sosiaalihuollon toimivaltaista viranhaltijaa*;*

16) lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) tarkoitettua sosiaalityöntekijää, joka on nimetty lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle;

17) *muulla lastensuojelun työntekijällä henkilöä*, joka työskentelee lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen tai perheen kanssa lastensuojelussa ja toimii lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tai työparina.

3 §

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tämän lain perusteella järjestetään tukea lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja hänen perheelleen sekä jälkihuoltoon oikeutetulle lapselle ja nuorelle. Ensisijaisesti lapsen ja perheen tuen ja palvelujen tarpeeseen tulee vastata sosiaalihuoltolain (1301/2014), terveydenhuoltolain (1326/2010), oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun lain mukaisilla tuella, palveluilla tai muilla toimilla. Vammaisille henkilöille järjestettävistä erityispalveluista säädetään vammaispalvelulaissa (675/2023).

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuusta säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021), jäljempänä *järjestämislaki*, ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021)

Tämän lain nojalla hyvinvointialueen järjestämään toimintaan sovelletaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia (617/2021) ja kunnan järjestämään toimintaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, jollei lailla toisin säädetä.

4 §

Lain soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnan osalta Ahvenanmaan maakunnan kuntiin, jos kyseessä on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n:

1) 4 kohdassa tarkoitettu suhde ulkovaltoihin;

2) 7 kohdassa tarkoitettu lapsen oikeudellinen asema; tai

3) 24 kohdassa tarkoitettu hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen.

Mitä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa säädetään lastensuojelutoimenpiteistä päättävästä viranhaltijasta ja muusta toimivaltaisesta virkasuhteessa olevasta henkilöstä, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnan kunnan vastaavaan virkasuhteessa olevaan henkilöön.

5 §

Vastuu lapsen hyvinvoinnista

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi

siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. Huostaanotetun lapsen huollosta säädetään 55 §:ssä.

Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia tukitoimia ja palveluja. Jäljempänä tässä laissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi.

6 §

Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä
7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia ehkäisemällä lapsen ja perheen ongelmien syvenemistä. Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti 7 luvussa tarkoitettuja avohuollon työskentelyä ja avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

2 Luku

Lastensuojelun asiakkuus

7 §

Lastensuojelun tarpeen selvittäminen

Kun asia on tullut vireille sosiaalihuoltolain 35 §:n tai 35 a §:n mukaisen ilmoituksen perusteella tai kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon työntekijä on muutoin tehtävässään saanut tietää mahdollisesti lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta, hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalityöntekijän on arvioitava sosiaalihuoltolain 36 §:ssä säädetyn tuen tarpeen arvioinnin yhteydessä välittömästi myös lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelupalvelujen tarve, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Lastensuojelutarvetta selvittäessään sosiaalityöntekijä arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Arvioinnin tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin siten kuin sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

LUONNOS

8 §

Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen ja päättyminen

Lastensuojeluasiakkuus alkaa, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa, että lapsen kasvuolosuhteet, lapsen terveys tai kehitys uhkaavat vakavasti vaarantua ja lapsen erityinen suojelun tarve edellyttää tämän lain mukaisia toimenpiteitä.

Lisäksi lastensuojelun asiakkuus voi alkaa myös silloin, jos lapsi tai hänen huoltajansa tai vanhempansa ei ota vastaan sosiaalihuoltolain mukaista tukea tai palveluja lapsen ilmeisestä suojelun tarpeesta huolimatta ja lapsi tarvitsee tämän lain mukaisia toimenpiteitä.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös silloin, kun ryhdytään kiireellisiin toimiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi lapsen asian tultua vireille sosiaalihuoltolain 35 §:ssä tai 35 a §:ssa tarkoitetulla tavalla.

Asiakkuus päättyy, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa, että lastensuojelun järjestämiselle ei ole perustetta. Lastensuojelun asiakkuus päättyy viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta ja päättymisestä merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä välittömästi huoltajalle ja lapselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 51 §:ssä säädetään.

9 §

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta asiakkaanaan.

Poikkeustilanteissa 2 momentissa tarkoitettu asiakasmäärä voidaan tilapäisesti ylittää, jos se on välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi.

10 §

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävät

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on:

1) vastata lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen tuen tarpeeseen ensisijaisesti sosiaalityöllä;

2) johtaa lapsen asiakasprosessia kokonaisuutena lapsen edun ensisijaisuus ja osallisuus huomioiden;

3) varmistua siitä, että lapselle haetaan hänen tarvitsemansa muut kuin tässä laissa tarkoitetut tukitoimet ja palvelut;

4) tehdä monialaista yhteistyötä lapsen asiassa;

5) yhdessä muun lastensuojelun työntekijän kanssa ohjata lapsen huoltajat tai vanhemmat taikka muut lapsen kasvatuksesta vastaavat henkilöt tarvittavien tuen ja palvelujen piiriin;

6) valvoa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen sijoituksen toteutumista ja lainmukaisuutta; ja

7) pyrkiä luomaan edellytyksiä kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen perheen jälleenyhdistämiselle.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätösvallasta säädetään 25 §:ssä.

LUONNOS

3 Luku

Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu

11 §

Lastensuojelun ja jälkihuollon järjestämisestä vastuussa oleva hyvinvointialue

Lastensuojelun ja jälkihuoltoon oikeutetun lapsen tai nuoren tuen ja palveluiden järjestämisestä vastaa hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren kotikunta on. Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain (201/1994) mukaan ole hänen kotikuntansa, lastensuojelun järjestämisestä vastaa hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren asuinkunta on.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, vastaa 46 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen tekemisestä hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tilapäinen oleskelukunta on, jos hyvinvointialue, jonka alueella lapsen koti- tai asuinkunta on, ei ole päätöstä tehtäessä tiedossa tai päätöksen tekemistä ei voida viivyttää vaarantamatta kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Kiireellisen sijoituksen tekemisen jälkeen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle, jonka alueella lapsen koti- tai asuinkunta on, jossa tehdään tarvittaessa 53 §:n 3 momentin mukainen sijoituspaikan muuttamista koskeva päätös ottaen huomioon, mitä 60 ja 65 §:ssä säädetään. Jos lapsi muuttaa kiireellisen sijoituksen aikana pois hyvinvointialueelta, jonka alueella hänen koti- tai asuinkuntansa on, ei järjestämisvastuu siirry uudelle hyvinvointialueelle, jonka alueella asuinkunta on, ennen kiireellisen sijoituksen lakkaamista.

Hyvinvointialueet voivat sopia lastensuojelun ja jälkihuollon järjestämisestä toisin kuin tässä pykälässä säädetään, jos se on lapsen tai nuoren edun mukaista.

12 §

Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että 9 §:ssä tarkoitetulla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tai muulla hyvinvointialueen toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.

Hyvinvointialueen tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.

13 §

Terveydenhuollon erityiset velvollisuudet

Hyvinvointialueen terveydenhuollon toimintayksikön on annettava lastensuojelulle asiantuntija-apua ja tarvittaessa järjestettävä lapsen tutkimus sekä hoito- ja terapiapalveluja lapselle. Lasten tarvitsemat seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvät palvelut on järjestettävä kiireellisinä.

14 §

Lastensuojelun ja jälkihuollon kustannuksista vastaava hyvinvointialue

Lastensuojelun ja jälkihuollon kustannuksista vastaa hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren kotikunta on, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain mukaan ole hänen kotikuntansa, vastaa lastensuojelun avohuollon tukitoimena tai jälkihuollon tukitoimena järjestetyn laitoshoidon tai perhehoidon kustannuksista hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren asuinkunta on lukuun ottamatta yli 14 vuorokautta kestävää laitoshoitoa tai perhehoitoa, jonka kustannuksista vastaa hyvinvointialue, jonka alueella lapsen tai nuoren kotikunta on.

Lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaa se hyvinvointialue, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Jälkihuollon kustannuksista vastaa se hyvinvointialue, joka on vastannut sijaishuollon kustannuksista. Jos jälkihuolto järjestetään 110 §:n 1 momentissa tarkoitetun yli puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen perusteella, vastaa jälkihuollon kustannuksista se hyvinvointialue, jonka alueella on lapsen kotikunta sijoituksen päättyessä.

Alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitokseen sijoittamisesta aiheutuvista kustannuksista säädetään vankeuslain (767/2005) 8 luvun 10 c §:ssä.

15 §

Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu

Sijoitushyvinvointialueen on huolehdittava yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen sekä lapsen tai nuoren sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren asuinkunnan kanssa, että lapsi tai nuori saa hänen tarpeensa edellyttämät tukitoimet ja palvelut. Järjestetyistä tukitoimista ja palveluista aiheutuneet kustannukset sijoitushyvinvointialue on oikeutettu perimään sijoittajahyvinvointialueelta.

Sijoitushyvinvointialueen on palveluita järjestäessään huolehdittava, että palvelut yhteensovitetaan tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Palveluiden yhteensovittamisesta säädetään järjestämislain 10 §:ssä. Sellaiset vaativimmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät yhdessä muodostavat palvelujen toteutumiseksi tarvittavan kokonaisuuden, on yhteensovitettava mainitun lain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan sekä 36 §:n 5 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Vaativimman lastensuojelun palvelun järjestänyt hyvinvointialue on oikeutettu perimään aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta.

Sijoitushyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut sekä terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ssä.

Lapsen sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen esi- ja perusopetus säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 38 §:ssä. Avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

16 §

Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus

Jos lapsi muuttaa pois hyvinvointialueelta 7 §:ssä tarkoitetun lastensuojelun tarpeen selvittämisen aikana tai ollessaan lastensuojelun asiakkaana, hyvinvointialueen on salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta lapsen sille uudelle hyvinvointialueelle, jonka alueella lapsen uusi kotikunta on tai 11 §:n 1 momentissa tarkoitetulle hyvinvointialueelle, jonka alueella lapsen uusi asuinkunta on. Uudelle hyvinvointialueelle on tarvittaessa toimitettava viipymättä myös ne asiaan liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi tai lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseksi. Lapsen uuden hyvinvointialueen on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä ottaen huomioon, mitä 11 §:ssä säädetään.

Kun kiireellistä sijoitusta tai sijoituspaikan muuttamista koskeva päätös tehdään lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevan asian ollessa vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, on päätöksentekijän ilmoitettava tekemästään päätöksestä välittömästi hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

17 §

Suomen viranomaisten toimivalta eräissä kansainvälisissä tilanteissa

Suomen sosiaalihuollon viranomaiset ovat toimivaltaisia sellaista lasta koskevassa asiassa, jossa lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa tai joka ei pysyvästi oleskele Suomessa, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet valtiossa uhkaavat välittömästi ja vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä sekä kehitystä; ja

2) lapsella on kiinteät siteet Suomeen erityisesti sen vuoksi, että:

a) lapsella on ollut asuinpaikka Suomessa; tai

b) lapsella tai ainakin toisella lapsen vanhemmista on Suomen kansalaisuus; ja

3) lastensuojelun järjestäminen Suomessa on lapsen edun mukaista.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan ainoastaan, jos tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetusta neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1111 tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta ei muuta johdu.

18 §

Lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuu eräissä kansainvälisissä tilanteissa

Jos lastensuojeluviranomaiset ovat 17 §:n 1 momentin nojalla toimivaltaisia tai jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia on ratkaistava Suomessa päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetussa neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1111 tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla, eikä mikään hyvinvointialue ole 11 §:n nojalla velvollinen järjestämään lastensuojelua, vastaa lastensuojelun järjestämisestä ja päätöksenteosta sen hyvinvointialueen viranomaiset, jonka alueella lapsen asuin- tai oleskelukunta viimeksi on ollut. Jos lapsella ei ole ollut asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa, järjestämisvastuu ja päätöksenteko kuuluu sille hyvinvointialueelle, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, sen hyvinvointialueen

viranomaisille, jonka alueella vanhempien tai toisen heistä asuin- tai oleskelukunta viimeksi on ollut. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, kuuluu järjestämisvastuu ja päätöksenteko Helsingin kaupungille.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa lastensuojelun järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista vastaa järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue.

19 §

Virka-apu lastensuojelun tarpeen ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi ulkomailla

Toimivaltainen Suomen sosiaalihuollon viranomainen voi pyytää ulkoministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ulkomailla. Tämän lain nojalla järjestämisvastuussa oleva lastensuojeluviranomainen voi pyytää virka-apua lastensuojelun asiakkuudessa jo olevan lapsen olosuhteiden selvittämiseksi ulkomailla. Selvityksen voi ulkomailla tehdä myös sellainen henkilö, joka konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi antaa notaaripalveluja edustustossa.

Jos lapsi on muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa tai valtiossa, joka on toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa Haagissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen osapuoli, tai jos muutoin on aihetta otaksua, että tällaisen valtion viranomaisilla on lapsen suojelun kannalta merkityksellisiä tietoja, pyyntö lastensuojelun tarpeen selvittämisestä voidaan osoittaa oikeusministeriölle.

20 §

Hyvinvointialueen ilmoitus sijoitettavasta lapsesta

Edellä 11 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa lapsi on sijoitettu jonkin muun kuin sijoituksen tehneen hyvinvointialueen alueelle, sijoittajahyvinvointialueen tulee ilmoittaa tarvittavien lapsen palvelujen ja tukitoimien järjestämiseksi sekä sijoituspaikan valvonnan toteuttamiseksi lapsen sijoituksesta ja sen päättymisestä sijoitushyvinvointialueelle, jonka on pidettävä rekisteriä alueelleen sijoitetuista lapsista.

21 §

Hyvinvointialueiden keskinäiset korvaukset

Milloin hyvinvointialue on tämän lain nojalla antanut perhehoitoa tai laitoshoitoa muulle kuin järjestämislain 2 §:n 2 kohdassa tarkoitetulle asukkaalleen, sovelletaan hyvinvointialueiden keskinäisiin korvauksiin mainitun lain 57 §:n 1 ja 3 momenttia.

22 §

Yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonta

Lapsesta, jonka muu kuin hyvinvointialue on sijoittanut pysyväisluonteisesti yksityiskotiin, on viipymättä ilmoitettava hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsi on sijoitettu. Ilmoituksen on velvollinen tekemään sekä lapsen huoltaja että henkilö, jonka hoitoon lapsi on sijoitettu.

Ilmoituksen saatuaan hyvinvointialueen on selvitettävä, sopiiko yksityiskoti olosuhteiltaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen, kykeneekö lapsen luokseen ottanut henkilö huolehtimaan lapsesta sekä onko sijoitus lapsen edun mukainen. Sijoituksen hyväksymisestä on tehtävä päätös.

Hyvinvointialueen on selvitettävä lapsen hoitoonsa ottaneelle henkilölle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tuettava tarvittaessa hoitajaa järjestämällä sosiaalihuoltolain 3 luvun mukaisia tukitoimia lapsen hoidon ja kasvatuksen edistämiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä sijoituksen jatkumiselle ja 3 momentin mukaisten tukitoimien tarvetta on tarpeen mukaan seurattava. Hyvinvointialueen on pidettävä rekisteriä sen alueelle yksityisesti sijoitetuista lapsista.

Jos yksityiskoti tai siinä annettu hoito ja kasvatus todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hyvinvointialueen on yritettävä saada aikaan korjaus. Jollei korjausta saada aikaan, hyvinvointialue voi antamallaan päätöksellä kieltää lapsen pitämisen tässä yksityiskodissa. Hyvinvointialueen on tällöin huolehdittava, että lapsen hoito ja kasvatus järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaan.

23 §

Asiakasmaksut

Lastensuojelusta voidaan periä asiakasmaksuja siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) säädetään.

4 Luku

Päätöksentekoa koskeva toimivalta

24 §

Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija

Hyvinvointialueen määräämä virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä käyttää päätöksentekovaltaa asioissa, jotka koskevat 46 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta ja 48 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen lakkaamista.

Hyvinvointialueen määräämä sosiaalihuollon johtava viranhaltija, joka täyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 46 a §:n 1 momentissa 1 momentissa säädetyt vaatimukset tai johtavan viranhaltijan määräämä muu virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä tekee päätöksen asioissa, jotka koskevat tämän lain 26 §:ssä tarkoitettua luvan myöntämistä, 47 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista, 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa, 53 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijoituspaikan muuttamista ja 57 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lakkaamista. Johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija tekee myös 53 §:n 2 momentissa tarkoitetun huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan hakemuksen.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa viranhaltijan tulee olla muu kuin 9 §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Viranhaltija, joka on tehnyt 46 §:n 1 momentin mukaisen kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen, ei voi tehdä kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevaa päätöstä.

Päätöksen 79 §:ssä tarkoitetusta erityisen huolenpidon jaksosta ja sen jatkamisesta tekee 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija. Edellä mainittu viranhaltija päättää myös 80 §:n 4 momentissa tarkoitetun sijoituspaikan irtisanomisesta.

Lapsen sijoittamisesta 82 §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun päättää 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija silloin, kun lapsi sijoitetaan palveluun 46 §:ssä tarkoitetulla kiireellisen sijoituksen päätöksellä. Jos lapsi sijoitetaan palveluun 47 §:ssä tarkoitetulla kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevalla päätöksellä tai 53 §:ssä tarkoitetulla huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista tai huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävällä

sijoituspaikan muuttamista koskevalla päätöksellä, päätöksen tekee 2 ja 3 momentissa tarkoitettu viranhaltija.

Rajoituksista päättävästä viranhaltijasta säädetään 56 §:n 2 momentissa ja 12 luvussa.

25 §

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätösvalta

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija tekee päätöksen:

1) 69 §:n 1 momentissa tarkoitetun aineen tai esineen poisottamisesta silloin, kun lapsi on sijoitettuna perhehoitoon;

2) 7 luvussa tarkoitetuista avohuollon tukitoimista;

3) 44 §:n 3 momentissa tarkoitetusta lapsen sijoittamisesta vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle Rikosseuraamuslaitosta kuultuaan;

4) 80 §:n 3 momentissa §:ssä tarkoitetusta erityisen huolenpidon jakson lopettamisesta; ja

5) 94 §:n 4 momentissa tarkoitetusta lähetyksen luovuttamatta jättämisestä.

26 §

Lupa lapsen tutkimiseen

Edellä 24 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu viranhaltija voi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan valmisteltua asian, antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos tutkimus on:

1) lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi; tai

2) lastensuojelun asiakkuuden aikana tämän lain mukaisen tuen ja palveluiden selvittämiseksi välttämätön, mutta huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Ennen asian ratkaisemista on selvitettävä lapsen mielipide, ellei se lapsen ikä, kehitystaso tai muut olosuhteet huomioon ottaen ole mahdotonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa annetaan määräajaksi. Ennen luvan antamista asiaa valmistelevan 1 momentissa tarkoitetun viranhaltijan on kuultava lapsen huoltajaa ja 12 vuotta täyttänyttä lasta. Erityisen painavasta syystä lupa voidaan antaa, vaikka kuulemista ei ole voitu suorittaa.

Viranhaltija voi päättäessään luvan antamisesta samalla määrätä, että luvan mukainen tutkimus saadaan tehdä muutoksenhausta huolimatta.

27 §

Päätöksentekoa koskeva toimivalta lastensuojelulaitoksessa

Jäljempänä 69 §:n 1 momentissa tarkoitetun aineen ja esineen poisottamista koskevan päätöksen lastensuojelulaitoksessa olevan lapsen osalta tekee johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Rajoituksia koskevasta päätöstoimivallasta lastensuojelulaitoksessa säädetään 55 §:n 2 momentissa ja 12 luvussa.

5 Luku

Lapsen osallisuus

28 §

Lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen

Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Mielipiteen selvittämisen ja kuulemisen yhteydessä lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

29 §

Lapsen puhevallan käyttö

Kaksitoista vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

30 §

Lastensuojelun edunvalvojan määrääminen huoltajan sijaiseksi

Hyvinvointialueen tulee tehdä hakemus edunvalvojan määräämiseksi käyttämään huoltajan sijaan lapsen puhevaltaa lastensuojeluasiassa, jos:

1) on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa tai huoltaja ei tosiasiassa käytä lapsen puolesta puhevaltaa; ja

2) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi.

Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä myös holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu holhousviranomainen tai huoltaja itse.

31 §

Edunvalvojan määrääminen

Tuomioistuimen tulee määrätä edunvalvoja käyttämään lapsen puolesta puhevaltaa lastensuojeluasiassa, jos 30 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Myös holhousviranomainen voi edellä mainittujen edellytysten täyttyessä määrätä edunvalvojan, jos huoltaja ja hyvinvointialue yhdessä sitä hakevat. Edunvalvojan määräämiseen sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle.

Edunvalvojaksi määrätään tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka antaa siihen suostumuksensa ja joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti. Edunvalvojaksi ei voida määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa.

Edunvalvojaksi määräämisen edellytyksenä on, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä.

LUONNOS

32 §

Edunvalvojan palkkio ja kustannukset

Edellä 31 §:ssä tarkoitetusta edunvalvojan määräämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä edunvalvojan palkkiosta ja kuluista vastaa se hyvinvointialue, joka on 11, 18 ja 19 §:n mukaisesti vastuussa lastensuojelun järjestämisestä.

Edunvalvojalla on oikeus saada korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullinen palkkio. Kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

33 §

Vastuu lapsen edun turvaamisesta

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 31 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa.

Hyvinvointialueen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomiosituinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta tai oppilaitoksesta erottamista koskevaa asia opetustoimesta vastaavassa toimielimessä tai oppivelvollisuuslain (1214/2020) 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimielimessä, jollei hyvinvointialue arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta. Hyvinvointialueen tulee tarvittaessa ohjata lapsi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaiseen sovitteluun.

6 Luku

Menettelysäännökset

34 §

Lapsen tapaaminen

Lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla ja lapsen tilanne huomioon ottaen riittävän usein henkilökohtaisesti.

Lapsen henkilökohtaisten tapaamisten järjestämisessä on pyrittävä yhteistoimintaan huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa.

Sosiaalityöntekijällä tai muulla lastensuojelun työntekijällä on tarvittaessa oikeus tavata lapsi myös ilman huoltajan suostumusta, jos sen arvioidaan olevan lapsen ikä, kehitys tai olosuhteet muutoin huomioon ottaen lapsen edun mukaista. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt, jotka ovat edellyttäneet lapsen tapaamista vastoin huoltajan suostumusta. Huoltajalle on ilmoitettava tapaamisesta, jollei se ole selvästi vastoin lapsen etua.

35 §

Asiakassuunnitelma

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Lapsen asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

LIONIOS

Huostaan otettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan sen lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 43 §:ssä säädetään, sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, tuen ja palvelujen järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille sekä se, miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä muu lapsen opetus järjestetään. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta hänen vanhempiensa ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan hänen etunsa mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Poiketen siitä, mitä edellä 1 momentissa säädetään, asiakassuunnitelma tulee tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein, jos lapsi on sijoitettuna 82:§:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

Huostaan otetun lapsen vanhemmalle on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelmassa on arvioitava, millä tavoin vanhemmalle järjestettävän tuen avulla voidaan edistää perheen jälleenyhdistämistä. Asiakassuunnitelmasta lapselle ja huostaanotetun lapsen vanhemmalle säädetään muutoin sosiaalihuoltolain 39 §:ssä.

36 §

Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Lastensuojelulaitoksen tulee täydentää lapsen asiakassuunnitelmaa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Jos lapselle ei ole aiemmin laadittu hoito- ja kasvatussuunnitelmaa, tulee se laatia viipymättä, jos lapseen on kohdistettu sijaishuollossa rajoituksia tai on todennäköistä, että lapseen tullaan kohdistamaan rajoituksia. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoituksena on havainnollistaa asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja kuvata yksityiskohtaisesti, miten lapsen tarpeisiin vastataan turvaten lapsen hyvä kohtelu.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on tehtävä yhdessä lapsen, lapsen vanhemman ja huoltajan kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta. kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on liitettävä lapsen asiakirjoihin.

37 §

Lapsen asiassa pidettävä neuvottelu

Lastensuojelun järjestämiseksi tulee järjestää neuvotteluja, joihin voivat lastensuojelun viranhaltijan arvion perusteella tarvittaessa osallistua lapsi, vanhemmat ja huoltajat, muut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavat tai lapsen huolenpitoon keskeisesti osallistuvat henkilöt, muut lapselle tai perheelle läheiset henkilöt sekä viranomais- ja muut yhteistyötahot.

Lapsen asiakirjoihin on kirjattava, miksi lapsi, lapsen vanhempi, huoltaja, muu lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaava henkilö ei ole osallistunut neuvotteluihin.

38 §

Lapsen läheisverkoston kartoittaminen

Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä ilman aiheetonta viivytystä lapsen vanhemman, jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos sitä ei asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla.

LUONNOS

Hyvinvointialueen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena.

Henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulee turvata perhehoitolain 16 §:n 3 momentissa tarkoitetut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi.

39 §

Tieto käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista

Lapselle ja hänen lailliselle edustajalleen ja huoltajalleen on viipymättä annettava tieto tämän lain mukaisten päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä ja perusteista sekä käytettävissä olevista muutoksenhaku- ja oikeussuojakeinoista sekä mahdollisuuksista oikeusavun saamiseen. Lapsen vanhemmalle on annettava tieto 122 §:n 1 ja 2 momentin mukaisista muutoksenhakukelpoisista päätöksistä, vanhempaan kohdistuvasta yhteydenpidon rajoituksesta ja muusta päätöksestä, joka on tarpeellista saattaa vanhemman tietoon. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa ja saavutettavalla tavalla ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso sekä vastaanottajan kommunikaatiomenetelmä.

Jos lapseen on kohdistettu tämän lain mukainen rajoitus, kiireellinen sijoitus tai huostaanotto hänen ollessaan tilassa, jossa hän ei ole kyennyt ymmärtämään toimenpiteen merkitystä, hänelle on annettava 1 momentissa tarkoitetut tiedot heti, kun hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

40 §

Asioiden kirjaaminen

Velvollisuudesta asiakastietojen kirjaamiseen säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 17 §:ssä. Mainitussa pykälässä velvoitetun henkilön on merkittävä lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin lapsen asiakkuuden alkamisesta lähtien kaikki tämän lain mukaisten toimenpiteiden järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan turvaamiseksi olennaiset ja riittävät tiedot.

7 Luku

Lastensuojelun avohuolto

41 §

Velvollisuus ryhtyä avohuollon työskentelyyn ja tukitoimiin

Hyvinvointialueen on ryhdyttävä tämän luvun mukaiseen avohuollon työskentelyyn ja tukitoimiin viipymättä, kun lastensuojelun asiakkuus on alkanut.

Avohuollon tarkoituksena on vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuolosuhteisiin ja niihin tekijöihin, jotka uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Lisäksi tarkoituksena on vastata lapsen erityisen suojelun tarpeisiin tilanteissa, joissa sosiaalihuoltolain mukainen tuki ja palvelut tai muut palvelut eivät riitä turvaamaan lapsen edun toteutumista. Tarkoituksena on myös ehkäistä tarvetta sijaishuollolle.

Avohuollon työskentelyä ja tukitoimia toteutetaan lapsen asiakassuunnitelma huomioon ottaen ja mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.

LUONNOS

42 §

Toimeentulon ja asumisen turvaaminen

Kun lastensuojelun tarve oleelliselta osin johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisoloista tai asunnon puuttumisesta tai kun mainitut seikat ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, hyvinvointialueen on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä yhteistyössä kunnan kanssa korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto.

43 §

Avohuollon työskentely ja tukitoimet

Avohuollon työskentelyn aikana lapsen ja häneen perheensä tuen tarpeisiin on vastattava sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. Lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle on järjestettävä tarvittaessa avohuollon tukitoimena sosiaalihuoltolain 3 luvussa tarkoitettuja sosiaalipalveluja. Avohuollon tukitoimena on järjestettävä tarvittaessa myös ympärivuorokautista perhekuntoutusta siten kuin jäljempänä 44 §:ssä säädetään.

Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömänä avohuollon tukitoimena on järjestettävä myös lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä.

44 §

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapselle voidaan järjestää avohuollon tukitoimena ympärivuorokautista perhekuntoutusta, tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshoitoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa.

Jos lasta ei voida sijoittaa lapsen edun mukaisesti yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa, voidaan lapsi sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Alle kaksivuotias lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle. Alle kolmivuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

45 §

Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleiset edellytykset

Lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena, ellei lapsen etu välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta.

Jos lapsella on useampi kuin yksi huoltaja ja jotakin heistä ei voida matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi kuulla tai jos huoltajat ovat sijoittamisesta erimielisiä, lapsi voidaan sijoittaa,

jos huoltaja, jonka luona lapsi asuu tai jonka kanssa lapsi tulee sijoituksen aikana asumaan, siihen suostuu ja sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukainen.

Sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettu 44 §:n 2 tai 3 momentin mukaisesti, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Jos sijoitusta jatketaan, arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvitettävä myös mahdollinen huostaanoton tarve.

8 Luku

Lapsen kiireellinen sijoitus

46 §

Lapsen kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.

Kiireellisestä sijoituksesta päättää 24 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija, jonka päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. Määräaikaan luetaan se päivä, jona lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu kiireellisesti. Jos päätös kiireellisestä sijoituksesta on tehty ennen sitä vuorokautta, jonka aikana lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu, luetaan määräaikaan päätöksentekopäivä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kiireellinen sijoitus voi jatkua ilman eri päätöstä yli 30 päivää, jos:

1) 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta 53 §:n 2 momentissa tarkoitetun huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle; tai

2) ennen päätöstä lapsen kiireellisestä sijoituksesta lapsen huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Kiireellisen sijoituksen aikana hyvinvointialueella on oikeus päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa siten kuin 55 §:ssä säädetään.

47 §

Päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta

Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija voi tehdä päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 14 päivällä edellyttäen, että:

1) tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä;

2) välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta; ja

3) jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

Määräajan laskemisessa noudatetaan, mitä 46 §:n 2 momentissa on säädetty.

LUONNOS

48 §

Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen

Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut tai sijoitus on rauennut jäljempänä 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa, 24 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan on välittömästi tehtävä päätös kiireellisen sijoituksen lopettamisesta.

Kiireellinen sijoitus raukeaa, jos 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta tai ennen 47 §:n 3 momentin mukaisen kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen päättymistä ei ole tehty joko 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostaanotosta tai 53 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta huostaanotosta hallinto-oikeudelle.

Kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa, kiireellinen sijoitus raukeaa, jos:

1) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa asiassa 115 §:n mukaisen väliaikaista määräystä koskevan päätöksen; tai

2) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevassa hakemus- tai valitusasiassa päätöksen.

49 §

Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen

Ennen 46 ja 47 §:ssä sekä 48 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kiireellistä sijoitusta koskevia päätöksiä on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle.

Jos 1 momentissa tarkoitetun henkilön mielipidettä ei ole selvitetty ennen kiireellistä sijoitusta, on henkilölle tiedotettava kiireellisestä sijoituksesta mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen. Tiedottamisen yhteydessä henkilölle on varattava mahdollisuus esittää käsityksensä asiasta ja saada tietoa oikeudesta saada apua siten kuin tässä ja muussa laissa säädetään.

9 Luku

Huostaanotto

50 §

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen

Lapsi on otettava hyvinvointialueen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai

2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

1) lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- tai terveydenhuollon palvelut ja 7 luvussa tarkoitetut avohuollon työskentely ja tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi;

2) edellä 38 §:ssä tarkoitettu läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen; ja

LUONNOS

3) sijaishuollon arvioidaan olevan 6 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

Alle 18-vuotias vanki voidaan 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Sijoitus edellyttää myös sitä, että Rikosseuraamuslaitos tekee vankeuslain (767/2005) 8 luvun 10 a §:n nojalla päätöksen hänen sijoittamisestaan vankilan ulkopuoliseen laitokseen.

51 §

Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu

Lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. Valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta ja muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulla sosiaalityöntekijällä on sen lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 53, 55 ja 64 §:ssä säädetään sosiaalihuollon viranomaisen tietojensaantioikeudesta, oikeus saada mainituissa pykälissä tarkoitetuilta tahoilta lausunnot, jos niitä tarvitaan huostaanoton valmistelussa, huostaanotosta päätettäessä tai sijaishuoltoa järjestettäessä.

Alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen on valmisteltava yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon kanssa.

52 §

Asiaan osallisten kuuleminen

Ennen 53 §:n 1–3 momentissa tarkoitettuja päätöksiä lapsen huostaanotosta ja sijaishuollosta sekä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostassapidon lakkaamista on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 28 §:n mukaisesti.

Lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 1 momentissa mainituissa asioissa siten kuin hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos:

1) kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi eikä kuulemisen voida olettaa olevan ehdottoman välttämätöntä asian selvittämiseksi;

2) kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää; tai

3) kuulemisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle ja kuulematta jättämistä on pidettävä lapsen edun toteutumisen kannalta välttämättömänä.

Henkilölle, joka on jätetty 3 momentissa tarkoitetusta syystä kuulematta, on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoa tai huostassapidon lopettamista koskeva päätös siten kuin hallintolaissa säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

53 §

Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätöksenteko

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista.

Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, asian ratkaisee hallinto-oikeus 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen aikana sijoituspaikan muuttamista koskevan päätöksen tekee 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

54 §

Hakemus hallinto-oikeudelle

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan 53 §:n 2 momentissa mainitun viranhaltijan hakemuksen hallinto-oikeudelle tulee sisältää:

1) vaatimus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta sekä vaatimuksen perustelut;
2) lasta koskeva 35§:n mukainen asiakassuunnitelma;
3) selvitys perheelle ja lapselle annetuista tai tarjotuista avohuollon tukitoimista;
4) selvitys 38 §:n 1 momentissa tarkoitetusta lapsen läheisverkoston kartoittamisesta;
5) selvitys sijoituspaikasta;
6) suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta;
7) suunnitelma tai selvitys lapsen 61 §:n mukaisesta terveydentilan tutkimisesta;
8) selvitys 52 §:n mukaisesta mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta;
9) tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot; sekä
10) mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

Asiakassuunnitelma ja muut 1 momentissa mainitut asiakirjat voidaan tarvittaessa toimittaa erikseen, jos niitä ei ole hakemuksen kiireellisyydestä johtuen vielä voitu laatia.

55 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Kun lapsi on otettu huostaan, hyvinvointialueella on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Edellä 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tai saman pykälän 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä taikka laitoksen johtaja päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden taikka muiden hänen sosiaaliseen verkostoonsa kuuluvien henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta siten kuin 90 ja 91 §:ssä säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on pyrittävä yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa ja ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

56 §

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päättäminen huostassapidon aikana

Huostassapidon aikana vanhemmat voivat sopia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Sopimuksen vahvistamisesta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa. Yleinen tuomioistuin voi huostassapidon aikana päättää lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tai edunvalvonnasta noudattaen, mitä mainitussa laissa tai holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Jos lapsen huolto on lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla uskottu vanhempien sijasta perhehoitolain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, voi hyvinvointialue edelleen maksaa näille lapsen ylläpidosta ja hoidosta aiheutuvaa korvausta sekä tarvittaessa palkkiota ja tukea lapsen hoitoa ja kasvatusta muutoinkin. Hyvinvointialueen tulee, ennen kuin se tekee hakemuksen tai antaa tuomioistuimelle selvityksen lapsen huollon siirtämisestä toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, sopia heidän kanssaan tässä momentissa tarkoitetuista tukitoimista sekä palkkiosta ja korvauksesta. Samalla tulee arvioida, onko lapselle tarpeen määrätä erillinen edunvalvoja.

57 §

Huostassapidon kesto ja lakkaaminen

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Kun 50 §:n mukaista huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan tulee tehdä päätös huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Huostaanoton edellytysten lakkaamisesta huolimatta huostassapitoa ei kuitenkaan saa lopettaa, jos lopettaminen on 3 momentissa tarkoitetulla tavalla selvästi vastoin lapsen etua.

Jos huostassapito ei enää edistä huostaanoton tarkoituksen toteutumista eikä ole lapsen edun mukainen, edellä 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija voi tehdä päätöksen huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian edellyttäen, että lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseen voidaan vastata riittävästi tämän lain mukaisella tuella tai muilla sosiaali- ja terveyspalveluilla.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostassapidon lopettamista tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi.

Harkittaessa lapsen etua huostassapidon lopettamista koskevassa asiassa on otettava 6 §:n 2 momentissa mainitun lisäksi huomioon sijaishuollon kestoaika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiensa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

58 §

Huostaanottopäätöksen raukeaminen

Päätös huostaanotosta raukeaa, jollei sen täytäntöönpanoon ole ryhdytty kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

10 Luku

Kodin ulkopuolinen sijoitus

Kodin ulkopuolista sijoitusta koskevat yleiset säännökset

59 §

Kodin ulkopuolinen sijoitus

Lapsen kodin ulkopuolinen sijoitus voidaan toteuttaa perhehoitona, laitoshoitona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Perhehoito on ensisijainen laitoshoitoon nähden. Perhehoitoon sovelletaan, mitä perhehoitolaissa säädetään.

Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi vankilan perheosastolle enintään siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Alle kolmivuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

60 §

Sijoituspaikan valinta

Sijoituspaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota sijoituksen perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta. Laitoshoitoa järjestetään, jos lapsen sijoitusta ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla.

61 §

Lapsen terveydentilan tutkiminen

Lapsen sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila on tutkittava, ellei terveydentilaa ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijoituksen aikana.

62 §

Yhteistyö kodin ulkopuolisen sijoituksen aikana

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijoituspaikassa vastaavan perhehoitajan tai työntekijän tulee olla yhteistyössä kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi.

Viranomaisten yhteistyöstä alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen aikana säädetään vankeuslain (767/2005) 8 luvun 10 b §:n 3 momentissa.

63 §

Sivistykselliset oikeudet sijoituksen aikana

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja opetukseen sijoituksen aikana siten kuin niistä säädetään varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa sekä oppivelvollisuuslaissa (1214/2020). Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, esi- tai perusopetuksensa, oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu koulutus taikka muu opetus järjestetään sijaishuollon aikana.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esi- tai perusopetuksen taikka muun lapsen opetuksen tai

koulutuksen järjestäjän kanssa lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana.

Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijoituspaikassa vastaavan perhehoitajan tai työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esi- tai perusopetuksen taikka muun lapsen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa.

Lapsen asema ja huolenpito sijoituspaikassa

64 §

Tietojen antaminen lapselle ja mahdollisuus keskusteluun

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltaisen viranhaltijan on huolehdittava siitä, että kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on sijoitettu sekä selostettava niitä toimia, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä.

Lapselle on järjestettävä asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta ja keskustella häntä itseään ja sijoituksen toteuttamista koskevista asioista.

65 §

Ihmissuhteet ja yhteydenpito

Kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vierailemalla sijoituspaikan ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä teknisiä laitteita tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä.

Hyvinvointialueen ja lapsen sijoituspaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Lapsen sijoitus on järjestettävä niin, että sijoituspaikan etäisyys ei ole este yhteydenpidolle lapselle läheisiin henkilöihin.

66 §

Käyttövarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hyvinvointialueen on huolehdittava, että hänen opintojaan ja harrastuksiaan tuetaan tarvittaessa taloudellisesti.

Edellä 1 momentissa mainitun taloudellisen tuen lisäksi lapselle tai nuorelle on hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeita varten annettava kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti:

1) alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan; ja

2) 15 vuotta täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa elatustukilain (580/2008) 9 §:ssä säädetystä yhdelle lapselle suoritettavasta elatustuen määrästä.

Alaikäisellä on oikeus itse päättää 2 momentin perusteella maksettujen varojen käytöstä sen estämättä, mitä holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

LUONNOS

Lapsen sijoituspaikan on pidettävä kirjaa lapselle tai nuorelle annettujen käyttövarojen maksamisesta. Kirjaukset on lähetettävä tiedoksi 9 §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vuosittain.

67 §

Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin

Tämän lain nojalla kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hyvä hoito ja kasvatus, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin on turvattava siten, kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota toimiin, joilla suojellaan lapsen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä tuetaan sosiaalista kehitystä. Lapsen hoito ja kasvatus on järjestettävä ja lasta kohdeltava siten, että hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Lapsen tasapainoisen kehityksen ja erityisen suojelun toteuttamiseksi lapselle voidaan asettaa rajoja, vaikka lapsi olisi rajoista eri mieltä. Lapsen tarvitsemien rajojen turvaamiseksi lapsen fyysiseen koskemattomuuteen voidaan puuttua, jos se on välttämätöntä. Hoito, kasvatus, valvonta ja huolenpito eivät saa olla lasta alistavia tai muulla tavoin hänen ihmisarvoaan loukkaavia. Lapsen hoito, kasvatus, valvonta tai huolenpito eivät saa sisältää 12 luvussa tarkoitettuja rajoituksia. Rajoitusten käytön edellytyksistä ja päätöksentekovelvollisuudesta säädetään erikseen 12 luvussa.

Sosiaalityöntekijän tulee 35 §:ssä tarkoitettua asiakassuunnitelmaa laatiessaan keskustella mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa menettelytavoista ja kasvatusperiaatteista sekä kasvatukseen liittyvistä säännöistä ja käytännöistä, joilla lapsen hoitoa, kasvatusta, valvontaa ja huolenpitoa toteutetaan.

68 §

Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta

Jos lapsella on hallussaan aineita tai esineitä, joita alle 18-vuotias ei muun lain nojalla saa pitää hallussaan, tulee perhehoitajan, ammatillisen perhekodin työntekijän tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön ottaa ne pois lapselta. Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää muuta kuin edellä tarkoitettua ainetta tai esinettä taikka tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, myös ne on otettava lapselta pois.

Lapselta on otettava pois myös muut kuin 1 momentissa tarkoitetut aineet ja esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä tai soveltuvat vahingoittamaan omaisuutta, jos 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on perusteltu syy epäillä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä omaa tai muiden henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä vaarantaen tai omaisuutta vahingoittaen.

Lisäksi lapselta on otettava pois rahavarat, maksuvälineet ja muut näihin verrattavat välineet, hyödykkeet tai omaisuus, jos niiden käyttö todennäköisesti vaarantaa lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta, sijoituspaikan järjestystä tai vahingoittaa omaisuutta.

Lisäksi lapselta on otettava pois lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet, jos lapsi käyttää laitetta tai välinettä vaarantaen omaa kehitystä ja hyvinvointia. Lisäksi laitteet tai muut välineet on otettava pois, jos lapsi käyttää viestinnän mahdollistamaa laitetta tai välinettä vaarantaen omaa tai toisten henkilöiden turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä. Jos edellä mainitut laitteet tai muut välineet on otettu lapselta pois, on lapsen yhteydenpito turvattava muilla tavoin. Lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään 90 ja 91 §:ssä.

Aineiden ja esineiden poisottamisesta on viivytyksettä ilmoitettava 9 §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai muulle hyvinvointialueen toimivaltaiselle sosiaalihuollon viranhaltijalle.

Aineiden ja esineiden poisottamisesta rajoitustoimenpiteenä lastensuojelulaitoksessa säädetään erikseen 12 luvussa.

69 §

Päätöksenteko aineen ja esineen poisottamisessa

Poisottoa ei saa jatkaa pidempään kuin se 68 §:ssä tarkoitetusta syystä ja lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta on välttämätöntä. Aineen tai esineen poisottamisesta on tehtävä päätös, jos poisotettua ainetta tai esinettä ei palauteta lapselle heti tilanteen rauettua. Poisotetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään.

Päätöksentekoa koskevasta toimivallasta 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa säädetään 25 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 27 §:n 1 momentissa.

Alkoholilaissa (1102/2017) tarkoitetut alkoholijuomat ja tupakkalain (549/2016) 118 §:ssä tarkoitetut tuotteet, joita alaikäinen ei saa pitää hallussaan, voidaan hävittää päällyksineen, jos aineella tai tuotteella ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa. Poisotettu omaisuus on palautettava lapselle viimeistään sijoituksen päättyessä, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä. Jos poisotettu omaisuus on 3 momentin tai muun lain nojalla hävitetty, hävittämisestä on mainittava 1 momentissa tarkoitetussa päätöksessä.

Valvonta

70 §

Kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvonta

Sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshuoltoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoitushyvinvointialueen on 15 §:n mukaisesti järjestettävä.

Lastensuojelulaitosten ja ammatillisten perhekotien toimintaa valvovat lisäksi sijoitushyvinvointialue ja Lupa- ja valvontavirasto. Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirasto valvoo sijoituspaikan toimintaa siltä osin, kun on kyse Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Valvontaa toteuttaessaan sijoitushyvinvointialueen, Lupa- ja valvontaviraston sekä Ahvenanmaan valtionviraston tulee toimia yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen kanssa.

Sijoittajahyvinvointialueen on valvottava osana järjestämisvastuuseen kuuluvaa valvontaa sijoituspaikan henkilöstön määrää ja osaamista sekä tiloja.

Jos sijoittajahyvinvointialue havaitsee sijoituspaikan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvoitteiden estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä sijoitushyvinvointialueelle, Lupa- ja valvontavirastolle, tiedossaan oleville muille lapsia samaan sijoituspaikkaan sijoittaneille hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirastolle.

Sijoitushyvinvointialueeseen, joka hoitaa 2 momentissa tarkoitettua valvontatehtävää, sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 24 §:ää ja hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ää.

71 §

Muu valvonta

Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionviraston on seurattava lastensuojelulaitosten toimintaa 70 §:ssä säädetyn lisäksi viraston omasta aloitteestaan tekemien tarkastuskäyntien avulla ja erityisesti valvottava 12 luvun nojalla tehtäviä rajoituksia lastensuojelulaitoksissa. Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionviraston on valvontaa toteuttaessaan varattava lapselle tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun viraston edustajan kanssa.

11 luku

Laitoshoito

72 §

Toimitilat lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksen toimitiloista, toimintaympäristöstä, välineistä ja tietojärjestelmistä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 8 §:ssä.

Laitoksessa voi olla yksi tai useampi asuinyksikkö. Yksiköt voivat toimia myös toisistaan erillisinä.

73 §

Yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrä sekä asuinyksikön henkilöstömitoitus

Asuinyksikössä saadaan hoitaa yhdessä enintään seitsemää lasta tai nuorta. Samaan rakennukseen voi olla sijoitettuna enintään 24 lasta tai nuorta. Jos lapselle järjestetään laitoshoitoa yhdessä vanhemman, huoltajan tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa, voidaan yhdessä hoitaa useampaakin lasta.

Asuinyksikössä tulee olla vähintään 1 hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva työntekijä lasta kohti. Asuinyksikössä tulee olla vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos samassa rakennuksessa on useampi asuinyksikkö, asuinyksikköä kohden tulee olla vähintään kuusi hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos yhdestä asuinyksiköstä koostuvaan lastensuojelulaitokseen on muutoin kuin tilapäisesti sijoitettu vähemmän kuin 7 lasta, laitoksessa tulee olla vähintään 6,5 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva työntekijä asuu yhdessä hoidettavien lasten tai nuorten kanssa, voidaan mainituista henkilöstön määristä poiketa.

Kiireellisissä tilanteissa voidaan väliaikaisesti poiketa 1 momentissa tarkoitetuista lasten määristä, jos se on välttämätöntä lapsen sijoituksen järjestämiseksi.

Asuinyksikön ollessa tilapäisesti tyhjä, rinnakkaisen asuinyksikön henkilöstö voi hoitaa tyhjänä olevan asuinyksikön päivystämisen.

Edellä 1–4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa henkilöstön määrä on suhteutettava hoidettavien lasten tai nuorten lukumäärään, heidän tarvitsemaansa hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen ottaen huomioon, mitä 74 §:ssä säädetään.

LAGTINGS

74 §

Lastensuojelulaitoksen henkilöstö

Sen lisäksi mitä henkilöstöä koskien sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 9 §:ssä säädetään, lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä.

Laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan tulee täyttää sosiaalihuoltolain 46 a §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset.

Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. Henkilöstön riittävästä määrästä, osaamisesta ja perehdytyksestä on huolehdittava siten, etteivät niihin liittyvät puutteet aiheuta rajoitusten käyttämistä, lapsen turvallisuutta vaarantavia ja ihmisarvoa alentavia rajoitustoimenpiteiden toteuttamistapoja ja käytäntöjä.

75 §

Lastensuojelulaitoksen turvahenkilöt

Laitoksen henkilökuntaan voi hoito- ja kasvatushenkilöstön lisäksi kuulua turvahenkilöitä, jos se on laitoksen asiakas- ja työturvallisuuden takaamiseksi välttämätöntä. Turvahenkilön tulee olla palvelussuhteessa palveluntuottajaan. Muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta julkisen vallan käytössä säädetään rikoslain 40 luvun 12 §:ssä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Turvahenkilön tehtävänä on laitokseen sijoitettuna olevien lasten, laitoksen henkilökunnan ja muiden laitoksessa olevien henkilöiden turvallisuuden takaaminen, laitosjärjestyksen ylläpito sekä laitoksen omaisuuden suojaaminen. Turvahenkilö ei voi toimia lapsen hoito- ja kasvatustehtävissä eikä käyttää 12 luvun mukaisia rajoituksia.

Turvahenkilönä voi toimia ainoastaan henkilö, jolla on:

1) tehtävään soveltuva turvallisuusalan tutkinto; ja

2) tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin sekä niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa.

Palveluntuottajan tulee perehdyttää turvahenkilö lastensuojeluun ja lastensuojelulaitoksen erityisolosuhteisiin ja väkivaltaa käyttävän lapsen kohtaamiseen. Palveluntuottajan on lisäksi huolehdittava koko henkilökunnan perehdyttämisestä turvahenkilön sekä hoito- ja kasvatushenkilökunnan tehtäviin ja toimivaltuuksiin.

Laitoksen johtajan tulee antaa turvahenkilölle tunnistekortti, josta käy ilmi henkilön toiminen turvahenkilönä. Turvahenkilön on pidettävä tunnistekortti esillä tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä. Turvahenkilön on ilmaistava toimenpiteen kohteelle olevansa tässä laissa säädettyjä toimivaltuuksia käyttämään oikeutettu turvahenkilö sekä ilmoitettava toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle.

Laitoksen on viipymättä lopetettava henkilön käyttö turvahenkilönä, jos tämä ei täytä tässä laissa säädettyjä edellytyksiä.

76 §

Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet

Turvahenkilön on tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita.

Turvahenkilöllä on 74 §:n 2 momentissa tarkoitetun tehtävänsä suorittamiseksi oikeus:

1) estää henkilön pääsy laitokseen;
2) poistaa henkilö laitoksesta tai sen alueelta;
3) tehdä henkilöntarkastus laitokseen lasta tai muuta henkilöä tapaamaan tulleelle henkilölle ja ottaa tältä pois ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine;
4) turvata laitokseen sijoitetun lapsen kiinniottoa laitoksesta luvatta poistumisen estämiseksi;
5) turvata 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniottoa lapsen palauttamiseksi laitokseen;
6) turvata pääsyä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniottamiseksi ja palauttamiseksi laitokseen;
7) turvata 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiinniotetun lapsen kuljettamista laitokseen palauttamiseksi;
8) turvata henkilöntarkastuksen tekemistä 99 §:n 1 momentissa tarkoitetulle lapselle kiinnioton ja kuljettamisen turvallisuuden varmistamiseksi;
9) turvata 99 §:n 1 momentissa tarkoitetulta lapselta ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuvien aineiden ja esineiden poisottamista kiinnioton ja kuljettamisen turvallisuuden varmistamiseksi.
10) tehdä henkilöntarkastus myös muulle kuin 3 ja 9 kohdassa tarkoitetulle henkilölle ja ottaa tältä pois ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine.

Toimivaltuudet ovat voimassa laitoksessa ja sen yhteydessä olevalla piha-alueella. Edellä 2 momentin 5–9 kohdassa tarkoitettu toimivaltuus on voimassa myös laitoksen ja sen yhteydessä olevan piha-alueen ulkopuolella.

Edellä 2 momentin 3 ja 10 kohdassa tarkoitettu henkilöntarkastus voidaan toteuttaa vaatteita tunnustelemalla metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen.

Edellä 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettua toimivaltaa saa käyttää ainoastaan turvahenkilö, joka on virkasuhteessa palveluntuottajaan ja ainoastaan silloin, kun toimivaltaa 100 §:n 2 momentin mukaisesti käyttää toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Edellä 2 momentin 3ja 10 kohdan nojalla henkilöltä pois otetut esineet ja aineet on luovutettava poliisille tai, jollei siihen ole lain mukaan estettä, palautettava tarkastetulle henkilölle.

77 §

Turvahenkilön oikeus voimakeinojen käyttöön

Jos henkilö koettaa vastarintaa tekemällä estää 76 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen, 2 kohdassa tarkoitetun laitoksesta tai sen alueelta poistamisen, 3 kohdassa tarkoitetun henkilöntarkastuksen taikka aineen tai esineen poisottamisen, 4 kohdassa tarkoitetun kiinniottamisen turvaamisen laitoksesta poistumisen estämisen turvaamiseksi, 8 kohdassa tarkoitetun henkilöntarkastuksen turvaamisen, 9 kohdassa tarkoitetun aineen tai esineen poisottamisen turvaamisen tai 10 kohdassa tarkoitetun aineen tai esineen poisottamisen, turvahenkilöllä on oikeus käyttää tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja. Käytettävien voimakeinojen on oltava tilanteeseen ja suojeltavaan etuun nähden välttämättömiä, puolustettavia ja oikeasuhtaisia.

Lapsen terveydentila on tutkittava voimakeinojen käytön jälkeen, jos voimankäytöstä aiheutuu lapselle vammoja tai fyysisiä jälkiä tai jos lapsi sitä pyytää.

Voimankäyttövälineiden käyttö ei ole sallittu. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 2 ja 3 momentissa.

78 §

Turvahenkilön velvollisuus laatia tapahtumailmoitus

Turvahenkilön velvollisuuteen laatia 76 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käytöstä tapahtumailmoitus sekä laitoksen velvollisuuteen säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 8 §:ssä säädetään vartijan velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvollisuudesta säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset.

Sijoitettua lasta koskeva tapahtumailmoitus on tehtävä yhdessä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa siten, että tiedot tulee kirjattua myös lapsen asiakasasiakirjoihin. Turvahenkilön on annettava lasta koskeva tapahtumailmoitus laitoksen johtajalle. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi tapahtumailmoitus lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Erityisen huolenpidon jakso

79 §

Erityisen huolenpidon jakso

Erityisen huolenpidon jaksolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa toteutettavaa erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa. Erityisen huolenpidon jakson tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapsen hoidon ja huolenpidon edellyttämässä laajuudessa lapseen kohdistetaan erityisiä rajoituksia siten kuin 107 §:ssä säädetään. Lapsen rajoittamisesta muutoin säädetään 12 luvussa.

Sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 107 §:ssä tarkoitetuilla rajoituksilla on välttämätöntä. Lapselle voidaan sijaishuollon aikana järjestää erityisen huolenpidon jakso, jos lapsen oma käyttäytyminen vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäviksi erityisen huolenpidon jakson sijaan.

80 §

Päätös erityisen huolenpidon jaksosta

Erityisen huolenpidon jaksosta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen. Päätös voidaan tehdä enintään 90 vuorokaudeksi kerrallaan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon jakson tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon jaksosta raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Päätökseen erityisen huolenpidon jaksosta on kirjattava jakson perusteet, tavoitteet, hoito- ja kuntoutusmuodot ja muut tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Erityisen huolenpidon jaksoa voidaan jatkaa erittäin painavilla syillä enintään 90 vuorokautta, jos jatkaminen on sen lisäksi, mitä 79 §:ssä säädetään erityisen huolenpidon jakson toteuttamisen edellytyksistä, lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden ja lapsen tarpeenmukaisten palvelujen järjestämisen kannalta välttämätöntä.

Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon jakson järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu ainakin kasvatukselliseen, sosiaalityön ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen. Päätöksen erityisen huolenpidon jaksosta ja sen jatkamisesta tekee 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Erityisen huolenpidon jakso on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 9 §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Jos erityisen huolenpidon jakso järjestetään muualla kuin lapsen omassa sijoituspaikassa, hyvinvointialue voi lapsen tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen irtisanoa edellä tarkoitetun sijoituspaikan. Irtisanomisesta päättää 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

81 §

Erityisen huolenpidon jakson toimeenpano

Erityisen huolenpidon jakso voidaan järjestää lastensuojelulaitoksessa, jonka käytettävissä on sen toteuttamiseksi riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Laitoksessa tulee olla toiminnan edellyttämä tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilöstö ja erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseksi terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan asianmukaiset tilat.

Erityisen huolenpidon jakson aikana on 1 momentissa tarkoitetun asiantuntemuksen omaavien henkilöiden tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon jakson suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on suunniteltava lapsen sijaishuollon toteuttaminen erityisen huolenpidon jakson jälkeen. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapselle on lisäksi tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

82 §

Lapsen sijoittaminen kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun ja palvelun tuottaminen

Lapsi, joka on täyttänyt 12 vuotta ja aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja, voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos se on välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

Edellytyksenä on myös, että sijaishuoltoa ei ole lapsen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi mahdollista järjestää muulla tavoin eikä 79 §:ssä tarkoitetun erityisen huolenpidon jakso taikka muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi suljetun laitospalvelun sijaan. Lisäksi sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 106 §:ssä tarkoitetuilla erityisillä rajoituksilla on välttämätöntä.

Alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun palveluun vain erityisistä syistä.

Valtion lastensuojelulaitoksen velvollisuudesta tuottaa 1 momentissa tarkoitettua palvelua säädetään Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetussa laissa ( ). Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä ja palveluiden tuottamista säädetään järjestämislaissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa.

83 §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisältö

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisältö Kuntouttavan suljetun laitospalvelun tehtävänä on vastata lapsen erityisestä suojelusta. Tämä edellyttää tehostettua sosiaali- ja terveydenhuollon ammatilliseen osaamiseen perustuvaa kuntoutusta, joka vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin.

Palvelun tulee olla moniammatillista ja sen tulee perustua ammatillisesti koulutettujen aikuisten intensiiviseen läsnäoloon ja työskentelyyn. Sijoituksen aikana lapselle on turvattava hänen tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon palvelut. Sijoituksen aikana on myös turvattava lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen. Sijoituksen aikana lapselle on tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset.

Palvelun sisältö täsmennetään lapsikohtaisesti asiakassuunnitelman ja sitä täydentävän hoito- ja kasvatussuunnitelman mukaisesti.

Palvelu voi sisältää kiireellistä vastaanotto- ja arviointitoimintaa. Sijoituksen aikaisten 106 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten toimeenpano täsmennetään asiakassuunnitelmassa. Palvelun aikana on huolehdittava lapsen vanhemmille annettavan tuen järjestämisestä siten kuin 35 §:n 3 momentissa säädetään.

84 §

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskeva päätöksenteko

Lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun 46 §:n 2 momentissa ja 53 §:ssä tarkoitetuilla päätöksillä. Kun lapsi on jo kiireellisesti sijoitettuna kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valmistellessaan 53 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua päätöstä tai 54 §:ssä tarkoitettua hakemusta pyydettävä 85 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden laatima 86 §:n 1 momentissa tarkoitettu arvio lapsen tilanteesta. Arvio on pyydettävä riippumatta siitä, avustaako 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu lastensuojelun asiantuntijaryhmä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää päätöksen valmistelussa tai antaa lausuntoja päätöksenteon tueksi

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskevaan päätökseen on kirjattava sijoituksen perusteet ja tavoitteet. Lisäksi päätökseen on kirjattava hoito- ja kuntoutusmuodot ja muut tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Viimeksi mainittu ei koske kiireellisen sijoituksen päätöksiä, eikä 115 §:n 1 momentissa tarkoitettua väliaikaista määräystä. Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun on voimassa siten kuin 46 §:ssä säädetään kiireellisen sijoituksen ja 47 §:ssä sen jatkamisen kestosta sekä 57 §:ssä huostaanoton kestosta.

Lapsen sijoituksen edellytyksenä olevat 106 §:ssä säädetyt rajoituspäätökset tulee tehdä yhdessä 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen kanssa. Rajoituspäätökset tehdään enintään vuodeksi. Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun ja 106 §:ssä säädetty erityinen rajoitus tulee lopettaa, kun 82 §:n mukaista perustetta sijoitukselle ei enää ole.

85 §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun henkilöstö

Sen lisäksi, mitä 74 §:ssä säädetään henkilöstöstä, hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkintoja edeltänyt opintoasteinen ammatillinen tutkinto. Muun henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista on voimassa, mitä niistä muualla laissa ja lain nojalla säädetään. Kuntouttavassa suljetussa palvelussa tulee työskennellä riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnalla tulee olla riittävä perehtyneisyys ja ammattitaito turvallisuuden varmistamiseen.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun tuottajalla on oltava käytettävissään erityisosaaminen päihde- ja riippuvuushoidon ja muun lääketieteen, psykologian, sosiaalityön, kasvatuksen ja opetuksen alalta lapsen suunnitelmallisen kuntoutumisen toteuttamiseksi. Edellä mainittujen muiden kuin opetuksen asiantuntijoiden tulee olla palvelussuhteessa hyvinvointialueeseen, Helsingin kaupunkiin, HUS yhtymään tai valtion lastensuojelulaitokseen. Opetuksen asiantuntijan

tulee olla virkasuhteessa Valtion lastensuojelulaitokseen tai opetuksen järjestämisestä vastuussa olevaan kuntaan.

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavan laitoksen henkilökuntaan voi kuulua turvahenkilöitä siten kuin 75 - 78 §:ssä säädetään.

86 §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano

Edellä 85 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden on tavattava lasta henkilökohtaisesti ja osallistuttava lapsen sijaishuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen lapsen tarpeita vastaavalla tavalla. Asiantuntijoiden on seurattava ja arvioitava lapsen kuntoutumisen edistymistä säännöllisesti yhteistyössä lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa.

Asiantuntijoiden on arvioitava sijoitukselle annettujen tavoitteiden, moniammatillisen tuen, kuntoutuksen ja sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen ja samalla arvioitava myös lapseen kohdistettujen 106 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten tarpeellisuutta. Mikäli 82 §:n mukaiset perusteet 106 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten jatkamiselle ovat edelleen olemassa, arviossa on otettava kantaa rajoituksen toteuttamisen sisältöön ja laajuuteen. Lapsen kuntoutumisen edistymisen arvioimiseksi ja lapsen tarpeisiin vastaamiseksi on tarvittaessa hankittava myös muun asiantuntijan arvio. Asiantuntijoiden on koottava 1 momentissa tarkoitettu arvio vähintään neljän kuukauden välein lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle asiakassuunnitelman tarkistamisen tueksi. Arvio on kirjattava 40 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on suunniteltava lapsen sijaishuollon toteuttaminen sijoituksen päätyttyä kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa.

12 luku

Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana

Rajoitukset sijaishuollossa

87 §

Säännösten soveltamisala

Jäljempänä 90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää sijaishuollon aikana. Jäljempänä 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99 - 101, 104 ja105 tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan laitoshoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 102 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää perhehoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Lain 108 § koskee ainoastaan laitoshoitona järjestettävää sijaishuoltoa. Lain 103 §:ää sovelletaan sekä laitoshoitona että perhehoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 106 §:ssä tarkoitettuja erityisiä rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan 82 §:ssä tarkoitetun kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen aikana ja 107 §:ssä tarkoitettuja erityisiä rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan 79 §:ssä tarkoitetun erityisen huolenpidon jakson aikana.

Tämän luvun säännöksiä, jotka koskevat lastensuojelulaitoksen johtajalle tai muulle henkilöstölle annettua rajoitustoimivaltaa, sovelletaan kaikissa lastensuojelulaitoksissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteiseen tai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. Muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytössä säädetään rikoslain 40 luvun 12 §:ssä.

LUONNOS

88 §

Rajoitusten käytön yleiset edellytykset

Tämän luvun mukaisia rajoituksia saadaan käyttää vain, jos:

1) rajoitus on lapsen edun mukainen sekä oikeassa suhteessa lapsen ikään ja kehitystasoon nähden;

2) rajoitus on lapsen hoidon ja huolenpidon tai sijaishuoltoon johtaneen päätöksen tarkoituksen toteuttamisen kannalta perusteltu ja tarkoitukseen sopiva;

3) rajoituksen käyttäminen on välttämätöntä lapsen oman taikka muiden henkilöiden terveyden vakavan vaarantumisen vuoksi, ruumiillisen koskemattomuuden turvaamiseksi taikka merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi;

4) rajoitus on oikeassa suhteessa suojeltavaan etuun nähden;

5) lapsen mielipide rajoituksesta on selvitetty 28 §:n mukaisesti, ellei se ole ilmeisen mahdotonta; ja

6) muut, lievemmät keinot eivät ole tilanteeseen soveltuvia.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään, yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos lapsi vastustaa yhteydenpitoa.

Rajoitus on toteutettava turvallisesti lapsen ihmisarvoa kunnioittaen, hänen yksilöllinen tilanteensa, ikänsä, sukupuolensa ja kulttuuri- ja uskonnollinen taustansa huomioiden. Rajoituksen aikana on huolehdittava lapsen yksilöllisistä tarpeista ja perustarpeista. Rajoitus ei saa sisältää alistamista, kurittamista eikä muulla tavoin loukkaavaa kohtelua. Rajoituksen käyttö on lopetettava heti, kun rajoittaminen ei enää ole välttämätöntä. Rajoitusta ei saa käyttää rangaistuksena eikä sen käytöllä saa aiheuttaa lapselle vahinkoa tai haittaa.

89 §

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma

Palvelujen tuottaja vastaa siitä, että lastensuojelulaitoksessa, jossa tämän lain nojalla sijoitetun lapsen hoito ja huolenpito järjestetään, laaditaan yleinen hyvää kohtelua koskeva suunnitelma osana omavalvontasuunnitelmaa.

Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman tulee sisältää tiedot:

1) toimenpiteistä lasten ikätasoisen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi;

2) menettelytavoista ja 67 §:ssä tarkoitetuista hyvästä hoidosta, kasvatuksesta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellisesta valvonnasta ja huolenpidosta, joiden avulla sijaishuolto toteutetaan ensisijaisesti ilman tässä laissa tarkoitettuja rajoituksia;

3) siitä, miten rajoitusten käytön yhteydessä huolehditaan kaikkien yksikössä olevien lasten turvallisuudesta;

4) siitä, miten palvelujen tai hoidon toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden ja muiden toimintayksikössä työskentelevien tai oleskelevien turvallisuudesta huolehditaan rajoitusten käytön yhteydessä ja muissa tilanteissa, joissa heihin saattaa kohdistua väkivallan uhkaa;

5) siitä, miten tässä laissa tarkoitetut rajoitukset toteutetaan ja missä tilanteissa niitä voidaan käyttää;

6) yleisistä toimintatavoista rajoitusten käytön jälkeen;

7) siitä, kuinka lapsille kerrotaan heidän muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuuksistaan.

Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman laatimisessa ja sen tarkistamisessa on kuultava toimintayksikköön sijoitettuja lapsia ja heille on annettava mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen. Valmis suunnitelma tulee käydä yhdessä läpi yksikköön sijoitettujen lasten kanssa ja suunnitelma tulee sijoittaa kaikkien nähtäville. Suunnitelma tulee lähettää tiedoksi lapsen

sijoituksesta vastaavalle hyvinvointialueelle ja yksikköön sijoitetun lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle sekä se tulee arvioida ja tarkistaa vuosittain.

90 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin taikka muihin hänen sosiaaliseen verkostoonsa kuuluviin henkilöihin saadaan 91 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä rajoittaa, jos yhteydenpidosta ei ole voitu 35 §:ssä tarkoitetussa asiakassuunnitelmassa tai erityisestä syystä muutoin sopia edellä tarkoitettujen henkilöiden kanssa, ja jos:

1) yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä; tai

2) yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle; tai

3) rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden vuoksi; taikka

4) 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa; sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuin edellytyksin saadaan:

1) rajoittaa lapsen oikeutta tavata 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä;

2) rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä 1 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai -välineitä käyttäen;

3) lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys; sekä

4) ottaa rajoituksen ajaksi sijoituspaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitolaitteet ja -välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, voidaan lapsen vakavasti itseään vahingoittavan käyttäytymisen tai lapsen päihde- taikka rikoskierteen katkaisemiseksi rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä perhekodin tai laitoksen ulkopuolella oleviin henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään.

Edellä 1 momentissa mainituin edellytyksin voidaan lapsen olinpaikka jättää ilmaisematta vanhemmille tai huoltajille.

Edellä 1–4 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin kuin kussakin tapauksessa on laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi välttämätöntä. Pidätetyt kirjeet tai muut luottamukselliset viestit on säilytettävä erillään muista lasta koskevista asiakirjoista siten, että ne ovat vain 91 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen luettavissa.

91 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Edellä 90 §:n 1–4 momentissa tarkoitetusta yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen, enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Päätöksessä on mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan. Päätettäessä lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta 90 §:n 3 momentin mukaisesti henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään, päätöksessä on mainittava ne 90 §:n 1 momentissa tarkoitetut henkilöt, joita yhteydenpidon rajoitus ei koske.

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee päätöksen 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian tai lapsen

kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapauksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä tilanteissa 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä, 90 §:n 1–4 momentissa tarkoitetusta rajoittamisesta voi kuitenkin päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen sijaisensa. Laitoksen johtajan tai hänen sijaisensa on toimitettava päätös välittömästi tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta 24 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Yhteydenpidon rajoitus on lopetettava heti, kun se ei enää ole 90 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tarpeellinen.

92 §

Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Edellä 68 §:ssä tarkoitetun aineen tai esineen poisottamiseksi lapselta lastensuojelulaitoksen johtajalla tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus poisottamisen toteuttamiseksi käyttää sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun voimakeinoin toteutettavaan 68 §:ssä tarkoitetun aineen tai esineen poisottamiseen lapselta voidaan ryhtyä ainoastaan, jos poisottamisen toteuttamisesta ei ole mahdollista sopia lapsen kanssa, eikä poisottamista voi viivyttää. Poisottaminen on toteutettava mahdollisimman turvallisesti, eikä sillä saa puuttua lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun voimakeinoon turvautuneen henkilön on annettava laitoksen johtajalle voimankäytöstä kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi laitoksessa tapahtuneesta voimankäytöstä selvitys 9 §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Aineen ja esineen poisottoa koskevasta päätöksenteosta säädetään 69 §:ssä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetussa poisotossa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

93 §

Henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 68 §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä, rahavaroja, maksuvälineitä taikka muita näihin verrattavia välineitä tai hyödykkeitä taikka tupakkalain 118 §:ssä tarkoitettuja tuotteita, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä henkilöntarkastus. Henkilöntarkastus voi sisältää lapsen ja hänen mukanaan olevien tavaroiden tarkastamisen metallinilmaisinta tai muuta sellaista vastaavaa teknistä laitetta käyttäen.

Tarkastuksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Jos lapsi koettaa vastarintaa tekemällä välttää henkilöntarkastuksen tekemisen, lastensuojelulaitoksen johtajalla tai hänen määräämällään laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttö on sallittu vain lapsen mukana olevia tavaroita sekä päällisin puolin lapsen vaatteita tarkastettaessa. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 96 §:n 2–6 momentissa. Tarkastus on tehtävä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tarkastus tulee tehdä lasta

kunnioittavasti, mahdollisimman hienotunteisesti ja lapsen yksityisyyttä mahdollisimman vähän loukaten.

Tarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö. Henkilöntarkastuksen suorittava ja siinä läsnä oleva henkilö voi kuitenkin olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

94 §

Henkilönkatsastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 68 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilönkatsastus, joka voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Jos lapsi, jolle lastensuojelulaitoksen toimesta on tehty henkilönkatsastus, kiistää 68 §:n 1 momentissa tarkoitetun päihteiden käytön, tai se on muuten henkilönkatsastuksen tuloksen luotettavuuden selvittämisen kannalta tarpeen, on näyte asianmukaisesti lähetettävä tarkistettavaksi.

Henkilönkatsastuksen toimittamisesta päättää laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Henkilönkatsastuksen toimittaa laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon suorittanut henkilö. Jos henkilönkatsastuksen toimittaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, läsnä on oltava laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva toinen henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon suorittanut henkilö. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Katsastus tulee tehdä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa lapselle.

Henkilönkatsastuksen suorittavan ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö. Katsastuksen suorittava ja siinä läsnä oleva henkilö saavat kuitenkin olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

95 §

Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 68 §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapselle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti taikka muu lähetys sisältää 68 §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan lähetyksen sisältö tarkastaa kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä lukematta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta tarkastamisesta päättää ja tarkastamisen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Jos lapsi koettaa vastarintaa tekemällä välttää tarkastuksen tekemisen, lastensuojelulaitoksen johtajalla tai hänen määräämällään laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus käyttää sellaisia tarkastuksen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 96 §:n 2–6 momentissa. Tarkastaminen on tehtävä lapsen ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus

voidaan kuitenkin erityisestä syystä tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Lapselle tulee selvittää tarkastuksen syy.

Lisäksi 9 §:ssä tarkoitetulla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tai muulla hyvinvointialueen toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus erityisestä syystä tehdä päätös siitä, että 2 momentissa tarkoitettu viesti on jätettävä kokonaan tai osaksi toimittamatta tai muu lähetys kokonaan tai osaksi luovuttamatta lapselle, jos viestin tai lähetyksen sisällön voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä. Lähetys on viipymättä toimitettava päätöksentekoon oikeutetulle viranhaltijalle. Päätöksen tekemistä varten viranhaltija saa lukea kirjeen tai muun luottamuksellisen viestin, jos yksittäistapauksessa on perusteltua syytä epäillä viestin sisällön voivan vaarantaa lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä.

96 §

Kiinnipitäminen lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä.

Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen tarkoittaa voimakeinon kohdistamista lapseen. Kiinnipitämiseen sisältyvän voimankäytön tulee olla puolustettavaa lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Kiinnipitämisen on oltava kokonaisuutena arvioiden välttämätöntä, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen on toteutettava lapselle turvallisella, hänen ikänsä, sukupuolensa, kulttuuri- ja uskonnollinen taustansa sekä yksilöllinen tilanteensa huomioivalla tavalla. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämiseen turvautuneen henkilön on annettava laitoksen johtajalle kiinnipitämisestä kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi laitoksessa tapahtuneesta kiinnipitämisestä selvitys 9 §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Jos kiinnipitämiseen joudutaan turvautumaan toistuvasti, on sosiaalityöntekijän arvioitava osana 109 §:ssä tarkoitettua rajoituksen lapsikohtaista arviointia yhdessä lapsen ja sijoituspaikan sekä mahdollisuuksien mukaan huoltajan ja vanhempien kanssa, millä tavoin kiinnipitämiset olisivat vältettävissä lapsen edun huomioivalla tavalla. Lapsen terveydentila on tutkittava kiinnipitämisen jälkeen, jos kiinnipitämisestä aiheutuu lapselle vammoja tai fyysisiä jälkiä tai, jos lapsi sitä pyytää.

Lapsen kiinnipitämisessä ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

97 §

Kiinnipitäminen lapsen luvatta lastensuojelulaitoksesta poistumisen estämiseksi

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pitää kiinni lapsesta estääkseen lasta poistumasta luvatta laitoksesta tai sen yhteydessä olevalta piha-alueelta, jos lapsi saattaisi poistumisellaan itsensä tai toisen henkilön alttiiksi terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 96 §:n 2–6 momentissa säädetään.

98 §

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kielto poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

1) lapsen sijaishuoltoon johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään;

2) lapsi käyttäytyy laitoksessa 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla; tai

3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä liikkumisvapauden rajoittamisesta. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai jos rajoitus alun perin määrätään seitsemää vuorokautta pidemmäksi ajaksi, rajoittamisesta tekee päätöksen 9 §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta.

Liikkumisvapauden rajoittamista ei saa määrätä laajempana eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen hoito ja kasvatus välttämättä edellyttävät. Toimenpide on myös lopetettava heti, kun se ei enää ole 1 momentissa tarkoitetulla tavalla välttämätön.

99 §

Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos lapsi on poistunut luvattomasti lastensuojelulaitoksesta tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen laitoksesta poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, laitoksen on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle. Hyvinvointialueen ja laitoksen on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 115 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen.

Sijoittajahyvinvointialueella ja Ahvenanmaan maakunnan vastaavalla viranomaisella on oikeus saada hätäkeskukselta 1 momentissa tarkoitetun lapsen käyttämän liittymän tai pääteliitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, jos sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan 1 momentissa tarkoitetun lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Hätäkeskuksen tiedonsaantioikeudesta edellä mainittuihin tietoihin säädetään a viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n 2 momentissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun lapsen palauttamisen ratkaisee 9 §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai hänen ollessa estynyt muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Kiireellisissä tilanteissa lapsen palauttamisen ratkaisee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön on viipymättä ilmoitettava ratkaisusta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Laitos ei saa toteuttaa lapsen etsintää ja palauttamista ostopalveluna. Lapsen etsinnästä ja palauttamisesta on tehtävä kirjaukset lapsen asiakasasiakirjoihin 40 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

Laitoksen on annettava kirjallinen selvitys lapsen etsintään ja palauttamiseen liittyvistä toimenpiteistä 9 §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

100 §

Lapsen kiinniotto

Toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa ottaa 99 §:n 1 momentissa ja 102 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lastensuojelulaitokseen palauttamiseksi. Laitoksen hoitoja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö saa ottaa 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lapsen palauttamiseksi.

Jos laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tai toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa ja lapsen terveys, kehitys tai turvallisuus on vakavasti vaarassa, laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsy on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi taikka turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä.

Lapsen olinpaikan selvittyä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus lapsen kiinniottamiseksi pitää lapsesta kiinni, jotta lapsi voidaan siirtää kuljetukseen käytettävään autoon tai muuhun kulkuvälineeseen. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 96 §:n 2–6 momentissa säädetään.

Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija voi kiinnioton turvallisuuden varmistamiseksi tehdä lapselle 93 §:ssä säädetyin edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen. Henkilöntarkastuksen tehnyt henkilö saa ottaa lapselta pois lapsen hallussa olevat 68 §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet. Henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamisen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 96 §:n 2–6 momentissa. Ellei haltuun otettua ainetta tai esinettä palauteta lapselle, asiasta on tehtävä päätös siten kuin 68 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

101 §

Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

Edellä 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen olinpaikan selvittyä lastensuojelulaitoksen ja lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen tulee yhteistyössä sopia lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa sinne vapaaehtoisesti.

Laitoksen hoito ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa tehdä lapselle 93 §:ssä säädetyin edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen kuljetukseen käytettävässä kulkuvälineessä tai kulkuvälineen välittömässä läheisyydessä kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi. Lisäksi lapsen hallussa olevat 68 §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet saadaan kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi ottaa lapselta pois.

Henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamisen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 96 §:n 2–6 momentissa. Jollei haltuun otettua ainetta tai esinettä palauteta lapselle kuljettamisen jälkeen, asiasta on tehtävä päätös siten kuin 68 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

Lapsen kuljettamisen aikana 2 momentissa tarkoitettu henkilö saa kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi pitää lapsesta kiinni kuljettamiseen käytettävässä kulkuvälineessä, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 96 §:n 2–6 momentissa säädetään.

102 §

Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos perhehoitoon sijoitettuna oleva lapsi on poistunut luvattomasti perhekodista tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen perhekodista poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, perhehoitajan on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle, jonka on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 115 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen. Lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lapsen palauttamiseen sovelletaan muutoin, mitä 99 §:n 4 momentissa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun lapsen palauttamisen ratkaisee 9 §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai hänen ollessa estynyt muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Mitä 99 §:n 2 momentissa säädetään lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitietojen pyytämisestä ja oikeudesta saada tiedot, sovelletaan myös, kun on kysymys 1 momentissa tarkoitetusta lapsesta. Mitä 100 §:ssä ja 101 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan toimivallasta, sovelletaan myös, kun kysymys on 1 momentissa tarkoitetusta lapsesta. Mitä 100 §:ssä ja 101 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään toimivaltuuksista, ei koske perhehoitajaa.

Rajoitustoimenpiteiden käytön, seurannan ja valvonnan turvaamiseksi toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan on asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet.

103 §

Poliisin virka-apu lastensuojelulaitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §:ssä säädetään sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus mainitun pykälän nojalla saada poliisilta virka-apua myös 99 §:n 1 momentissa ja 102 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniotossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa.

LUONNOS

Sosiaalihuollon viranomaisen lukuun virka-apupyynnön 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniotossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa voi tehdä myös lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus saada poliisilta virka-apua tehtäviensä suorittamiseksi seuraavissa tilanteissa:

1) 100 §:n 2 momentin tarkoitetussa asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemisessä;
2) 100 §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiinniottotilanteessa;
3) 100 §:n 4 momentissa tarkoitetun henkilöntarkastuksen toimittamisessa sekä aineiden ja esineiden poisottamisessa;
4) 101 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilöntarkastuksen toimittamisessa sekä aineiden ja esineiden poisottamisessa; sekä
5) 102 §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiinniotetun lapsen kuljetuksessa.

Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun perusteena oleva toimenpide estyy. Toimenpide voi estyä, jos toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija tai laitoksen hoitoja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä suorittaessaan arvioi, että lapsen käyttäytyminen tai olosuhteet muutoin aiheuttavat merkittävän riskin lapsen tai lapsen palauttamiseen osallistuvan taikka muun henkilön turvallisuuden vaarantumiselle.

Kun poliisi antaa virka-apua 2 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa, poliisi on velvollinen kuljettamaan lapsen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan ja lapsen oleskelupaikan hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan yhteistyössä sopimaan lähimpään mahdolliseen lastensuojelulaitokseen. Lähin mahdollinen lastensuojelulaitos voi olla väliaikainen lastensuojelulaitos tai lapsen oma sijoituspaikka.

104 §

Eristäminen

Lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Eristämistä ei saa määrätä laajempana eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen huolenpito ja hoito välttämättä edellyttävät. Eristämistä ei saa jatkaa yhtäjaksoisesti yli 12:ta tuntia tekemättä siitä uutta päätöstä. Eristäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Eristämisestä tekee päätöksen laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Kun lapsi on määrätty eristettäväksi, on samalla määrättävä, kenen laitoksen hoito- tai kasvatushenkilöstöön kuuluvan tehtävänä on huolehtia lapsen turvallisuudesta. Lapsen turvallisuudesta vastaavan henkilön on valvottava lasta koko erillään pitämisen ajan olemalla hänen kanssaan samassa tilassa tai sen välittömässä läheisyydessä niin, että hänellä on mahdollisuus saada yhteys eristettyyn lapseen. Myös lapsella on oltava mahdollisuus saada yhteys hänen turvallisuudestaan vastaavaan henkilöön. Lapsen olosuhteet eristämisen aikana on järjestettävä niin, että lapsi saa riittävän huolenpidon ja hoidon sekä mahdollisuuden keskustella hänen turvallisuudestaan vastaavaan henkilön kanssa.

Eristämistä saadaan välittömästi 1 momentin nojalla määrätyn eristyksen jälkeen jatkaa vain, jos 1 momentissa säädetyt eristämisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Edellytyksenä on lisäksi, ettei lapsen hoitoa ole edelleenkään tarkoituksenmukaista tai mahdollista järjestää muulla tavalla. Tällöin eristämisaika ei saa ylittää yhteensä 24:ää tuntia.

Ennen eristämisen jatkamista koskevan päätöksen tekemistä lapselle on suoritettava lääkärintarkastus, jos se ei ole ilmeisen tarpeetonta. Tarvittaessa lääkärintarkastus tulee suorittaa myös eristämisen alkaessa, eristämisen aikana tai eristämisen päättyessä.

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa eristämisestä ja sen jatkamisesta 9 §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai muulle hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltaiselle viranhaltijalle.

105 §

Eristämisen yhteydessä toteutettava kameravalvonta

Toimeenpantaessa 104 §:ssä tarkoitettua eristämistä laitoksen yhteydessä olevassa eristystilassa, voidaan tilassa toteuttaa teknisenä valvontana kameravalvontaa, jos eristämisen turvallinen toimeenpano sitä edellyttää. Kameravalvontaa voidaan käyttää vain, kun se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Kameravalvontaa ei saa kohdistaa siihen osaan eristyshuonetta, joka toimii WC- ja pesutilana. Eristämisen yhteydessä kameravalvonnasta tulee ilmoittaa lapselle.

Teknisen valvonnan yhteydessä tapahtuvaan asiakastietojen käsittelyyn sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia.

Työntekijän kameravalvonnasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 16 ja 17 §:ssä.

106 §

Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, lapsen liikkumisvapautta rajoitetaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi. Myös lapsen yhteydenpitoa rajoitetaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi 90 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Lapselta tulee lisäksi ottaa pois 68 §:n 4 momentissa tarkoitetut hänen hallussaan olevat viestinnän mahdollistavat laitteet kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi. Kun lapselta on otettu pois viestinnän mahdollistama laite, on lapsen yhteydenpito kuntouttavan suljetun laitospalvelun ajan turvattava muilla tavoin.

Lapselle on tehtävä myös suunnitelmallisesti henkilönkatsastuksia kuntouttavan suljetun laitospalvelun kestäessä lapsen päihteettömyyden varmistamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tehdään päätökset samalla, kun päätetään lapsen sijoittamisesta 82 §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. Päätökset ovat voimassa korkeintaan yhden vuoden.

Lapsen kiireellisen sijoituksen yhteydessä tehtävät päätökset 1–3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tekee 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija. Rajoituksia koskevat päätökset ovat kiireellisen sijoituksen raukeamisesta riippumatta voimassa, jos kiireellisen sijoituksen raukeaminen johtuu 53 §:n 1 momentissa tarkoitetusta lapsen huostaanottoa koskevasta päätöksestä tai hallintotuomioistuimen antamasta päätöksestä 53 §:n 2 momentin mukaiseen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan hakemukseen tai 115 §:ssä tarkoitetusta hallintotuomioistuimen antamasta väliaikaisesta määräyksestä, kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa. Rajoituspäätökset voivat olla voimassa enintään yhden vuoden ajan kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen antamisesta.

Sijoituksen aikana 1–3 momentissa tarkoitettujen rajoitusten sisältöä ja laajuutta tulee arvioida vähintään neljän kuukauden välein tapahtuvan asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä ottaen huomioon, mitä 86 §:ssä säädetään. Edellä 1–3 momentissa tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan siinä määrin ja siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä sijoituksen tavoitteiden toteutumiseksi.

107 §

Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, lapsen liikkumista rajoitetaan erityisen huolenpidon jakson ajaksi estämällä häntä poistumasta lastensuojelulaitoksen tiloista ilman lupaa tai valvontaa.

Lapselle on tehtävä erityisen huolenpidon jakson kestäessä suunnitelmallisesti henkilönkatsastuksia hänen päihteettömyytensä varmistamiseksi. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut rajoitukset sisältyvät 80 §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

108 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen

Edellä 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 104, 105, 106 ja 107 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi lastensuojelulaitoksen on asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää;

1) kuvaus rajoitustoimenpiteestä ja siitä, miten rajoitus on toteutettu;

2) minkälaisia muita kuin edellä mainittuja rajoituksia on mahdollisesti käytetty samaan aikaan;

3) toimenpiteen peruste ja kesto;

4) tieto toimenpiteestä päättäneen ja sen käytännössä toteuttaneen sekä siinä läsnä olleen henkilön nimistä;

5) tarvittaessa tieto 93 §:n 1 momentissa, 94 §:n 1 momentissa sekä 95 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta perustellusta syystä ja 95 §:n 4 momentissa tarkoitetusta erityisestä syystä;

6) kuvaus toimenpiteen mahdollisesta vaikutuksesta hoito- ja kasvatussuunnitelmaan;

7) kuvaus siitä, miten lasta on kuultu ennen rajoituksesta päättämistä tai sen toteuttamista;

8) lapsen mielipide asiasta.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, on 104 §:ssä tarkoitetun eristämisen aikana kirjattava lapsen eristämistä koskeviin asiakirjoihin eristämiseen johtanut tilanne, eristämisen toteuttamistapa sekä miten eristämisen jatkamisen perusteita on eristämisen aikana jatkuvasti arvioitu. Eristämistä koskeviin asiakirjoihin on lisäksi kirjattava eristämisen lopettamiseen johtaneet perusteet ja syy.

Kirjaukset on tehtävä lapsen asiakasasiakirjoihin kuukausittain.

109 §

Rajoituksen lapsikohtainen arviointi

Jos lapseen on kohdistettu tässä laissa tarkoitettuja rajoituksia, sijoituspaikassa on arvioitava niiden käyttöä yhdessä lapsen kanssa heti, kun hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Arvioinnissa on käytävä lapsen kanssa läpi rajoitukseen johtanutta tilannetta, rajoituksen 88 §:n mukaista tarvetta ja perusteita 35 §:ssä tarkoitetun lapsen asiakassuunnitelman mukaisesti, rajoituksen toteuttamistapaa ja vaikuttavuutta sekä toimenpiteeseen osallistuneen henkilöstön toimintaa tilanteessa. Sijoituspaikan on käytävä lapseen kohdistettu rajoitus ja sen toteuttamistapa läpi yhdessä myös lapsen huoltajien kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta.

Sijoituspaikan on kirjattava tiedot lapseen kohdistetuista rajoituksista sekä selvitys rajoitusten lapsikohtaisesta arvioinnista lapsen asiakasasiakirjoihin viipymättä.

Jos lapseen on kohdistettu useita, peräkkäisiä, yhtäaikaisia tai pitkäaikaisia rajoituksia, on lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioitava lapsen kokonaistilanne, lapselle sopivan

LUONNOS

ja riittävän hoidon ja palvelujen tarve. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on keskusteltava lapsen ja lapsen huoltajien kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta, lapseen kohdistetuista rajoituksista ja niiden perusteista.

13 Luku

Jälkihuolto

110 §

Oikeus jälkihuoltoon

Hyvinvointialueen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 50 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 44 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Lapsella ja nuorella on oikeus jälkihuoltoon myös silloin, kun lapsi ja nuori on sosiaalihuollon asiakkaana eikä lastensuojelun asiakkuutta ole. Päätöksen antamisesta säädetään sosiaalihuoltolaissa.

Hyvinvointialueen velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi ollut asiakkaana lastensuojelun tai sosiaalihuoltolain 5 a §:n 3 momentissa tarkoitetussa asiakkuudessa. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 23 vuotta.

111 §

Jälkihuollon tarkoitus ja sisältö

Jälkihuollon tarkoituksena on tukea lasta, nuorta, vanhempia, huoltajia tai muita lapsen kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kotiutuessa kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen. Lisäksi jälkihuollon tarkoituksena on tukea lapsen ja nuoren itsenäistymistä ja arjessa selviytymistä.

Jälkihuollon työskentelyn aikana lapsen ja nuoren sekä hänen perheensä tuen tarpeisiin on vastattava sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. Lisäksi jälkihuoltona on tarvittaessa järjestettävä siten kuin avohuoltoa koskevassa 7 luvussa, perhehoitajien tukemista huollon siirron jälkeen koskevassa 46 §:n 2 momentissa sekä tässä luvussa säädetään.

Jälkihuollon päättyessä nuoren omatyöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat tukitoimet ja palvelut.

112 §

Asumisen ja toimeentulon turvaaminen jälkihuollossa

Kun riittämätön toimeentulo, puutteelliset asumisolot tai asunnon puuttuminen ovat olennaisena esteenä jälkihuollon piirissä olevan lapsen tai nuoren kuntoutumiselle, hyvinvointialueen on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä yhteistyössä kunnan kanssa korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto.

113 §

Itsenäistymisvarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, 50 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon.

Jollei lapsella tai nuorella ole sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuja tuloja, korvauksia tai saamisia taikka jos ne ovat riittämättömät, hyvinvointialueen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla.

Hyvinvointialueella on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 23 vuotta.

Hyvinvointialueen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

14 Luku

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

114 §

Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset

Tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voimassa, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

115 §

Väliaikainen määräys

Kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, voi asiaa käsittelevä tuomioistuin omasta aloitteestaan tai lapsen taikka hänen vanhempansa tai huoltajansa vaatimuksesta antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatus on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää.

Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes:

1) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen;

2) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus peruuttaa väliaikaisen määräyksen tai muuttaa sitä; tai

3) väliaikaisen määräyksen aikana tehdään 46 §:ssä tarkoitettu lapsen kiireellistä sijoitusta koskeva päätös.

LUONNOS

116 §

Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Huostaanottoa koskevan asian tultua vireille hallinto-oikeus voi asian kirjallisen valmistelun ohella järjestää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 47 §:ssä säädetyn suullisen valmistelun selvittääkseen asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet. Valmistelussa on tarkoitus erityisesti selvittää, mistä asianosaiset ja hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen ovat erimielisiä sekä mitä todisteita vaatimusten tueksi on esitettävissä. Valmistelussa ei voida ottaa vastaan suullista todistelua eikä kuulla asiantuntijoita.

Asian käsittely jatkuu suullisen valmistelun jälkeen kirjallisena käsittelynä tai asiassa voidaan järjestää suullinen käsittely siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 57 §:ssä säädetään.

117 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Yksi hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen voi tehdä hallinto-oikeuden päätöksen:

1) 26 §:ssä tarkoitetussa luvan antamista lapsen tutkimiseen koskevassa valitusasiassa; ja

2) 115 §:ssä tarkoitetussa väliaikaisen määräyksen antamista koskevassa asiassa.

Hallinto-oikeus voi 1 momentissa mainitussa asiassa tehdä päätöksen myös kokoonpanossa, johon kuuluvat hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen ja asiantuntijajäsen, jos he ovat ratkaisusta yksimieliset.

Lisäksi 1 tai 2 momentissa säädetty ratkaisukokoonpano voi järjestää 116 §:n 1 momentissa tarkoitetun valmistelevan suullisen käsittelyn.

Muutoin hallinto-oikeuden päätösvaltaisuudesta säädetään hallinto-oikeuslaissa (430/1999).

118 §

Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Kuulemisen yhteydessä lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka voisivat vakavasti vaarantaa hänen terveyttään tai kehitystään. Alle 12-vuotiasta lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Jos menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi, tuomioistuimen tulee ensisijaisesti toteuttaa lapsen henkilökohtainen kuuleminen siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi ovat läsnä. Asianosaisille ja hakemuksen tai päätöksen tehneelle viranomaiselle on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Asianosaisten oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

Lapsen henkilökohtainen kuuleminen voi tapahtua suullisessa käsittelyssä tai muulla tuomioistuimen harkitsemalla tavalla.

119 §

Asiamies ja avustaja

Käsiteltäessä tässä laissa tarkoitettua asiaa hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa yksityisen asianosaisen asiamiehenä tai avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

120 §

Avustajan määrääminen lapselle

Hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi määrätä lapselle avustajan tässä laissa tarkoitetun asian tuomioistuinkäsittelyyn, jos lapsi tai hänen laillinen edustajansa sitä pyytää tai tuomioistuin harkitsee sen määräämisen muutoin tarpeelliseksi.

Jos hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus määrää avustajan, vaikka lapsi tai hänen laillinen edustajansa ei ole ilmoittanut sitä haluavansa, on avustajan määräämisestä soveltuvin osin ja avustajalle tulevasta palkkiosta ja korvauksesta voimassa, mitä oikeusapulaissa (257/2002) säädetään, riippumatta siitä, onko lapselle myönnetty tai myönnetäänkö hänelle oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusapua. Tältä osin oikeusapu annetaan korvauksetta.

121 §

Käsittelyn kiireellisyys

Tässä laissa tarkoitetut lastensuojelua koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

15 Luku

Muutoksenhaku

122 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

1) 26 §:ssä tarkoitettua lupaa lapsen tutkimiseen;
2) 46 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
3) 47 §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
4) 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
5) 53 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijoituspaikan muuttamista;
6) 57 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista; ja
7) 79 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpidon jaksoa.

Muutosta 44 §:ssä tarkoitetussa sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä vanhempi, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee.

LUONNOS

Muutosta 91 §:ssä ja 106 §:n 1 momentissa tarkoitetussa yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 95 §:n 4 momentissa, 98, 104 ja 106 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevissa sekä 69 §:ssä tarkoitetuissa asioissa saa hakea lapsen huoltaja. Lain 107 §:ssä säädetyt rajoitustoimenpiteet sisältyvät 80 §:ssä tarkoitettuun päätökseen, jota koskeva muutoksenhakuoikeus määräytyy 1 momentin nojalla.

Sen lisäksi, mitä tämän pykälän 1–4 momentissa säädetään, 12 vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

123 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä asioissa, jotka koskevat:

1) 69 §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden poisottamista;
2) 26 §:ssä tarkoitettua lupaa lapsen tutkimiseen;
3) 46 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
4) 47 §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
5) 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
6) 53 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijoituspaikan muuttamista;
7) 57 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
8) 80 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpidon jaksoa;
9) 90 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
10) 95 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämistä;
11) 98 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
12) 104 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
13) 106 §:n 1–3 momentissa tarkoitettua liikkumisvapauden ja yhteydenpidon rajoittamista, aineiden ja esineiden poisottamista sekä suunnitelmallista henkilönkatsastusta.

Edellä 107§:ssä säädetyt erityiset rajoitustoimenpiteet sisältyvät 80 §:ssä säädettyyn päätökseen ja muutoksenhakuoikeus määräytyy 1 momentin nojalla.

Muun henkilön kuin hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään.

124 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

Lapsen huostaanottoa ja huostassapidon lopettamista, sijaishuoltoa, kiireellistä sijoitusta, yhteydenpidon rajoittamista sekä 122 §:n 4 momentissa tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskeva päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomainen tai tuomioistuin on määrännyt päätöksen heti täytäntöönpantavaksi.

Lapselle suoritettavaa tutkimusta koskevan luvan täytäntöönpanosta säädetään 26 §:n 3 momentissa.

Kun muutosta on haettu, muutoksenhakuviranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi.

125 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä asioissa, jotka koskevat:

1) 11, 14 ja 15 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueiden välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta;
2) 26 §:ssä tarkoitettua lupaa lapsen tutkimiseen;
3) 42 §:ssä tarkoitettua toimeentulon ja asumisen turvaamista;
4) 53 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettua lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa;
5) 57 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
6) 91 §:ssä ja 106 §:n 1 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
7) 110 ja 111 §:ssä tarkoitettua jälkihuoltoa; sekä
8) 22 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa.

Tämän lain 53 §:n 2 momentissa tarkoitetusta lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta ilman valituslupaa.

Hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusluvasta säädetään edellä 1 ja 2 momentissa ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Hallinto-oikeuden antamaan muuhun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun lastensuojelua koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Hallinto-oikeuden asian käsittelyn aikana tekemästä päätöksestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, ei kuitenkaan saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden antamasta 115 §:ssä tarkoitetusta väliaikaisesta määräyksestä ei saa hakea erikseen muutosta.

16 Luku

Erityiset säännökset

126 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

17 Luku

Voimaantulo

127 §

Voimaantulo

LUONNOS

Tämä laki tulee voimaan x päivänä kuuta 20 . Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tällä lailla kumotaan 1 päivänä tammikuuta 2008 annettu lastensuojelulaki (417/2007) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jos hyvinvointialue on ennen tämän lain voimaantuloa antanut päätöksen 2 momentissa tarkoitetun lain 7 luvussa säädetystä tukitoimesta, hyvinvointialueen on järjestettävä lapsen tai nuoren tukitoimi päätöksen mukaisesti.

Jos muussa lainsäädännössä viitataan edellä 2 momentissa tarkoitettuun lastensuojelulakiin, on sen sijasta sovellettava tätä lakia.

128 §

Siirtymäsäännökset

Tätä lakia ei sovelleta valitukseen eikä hakemusasiaan, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, eikä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa.

LUONNOS

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 29 §:n 7 momentti sellaisena kuin se on laissa 1049/2023 seuraavasti:

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat

— —

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen perusopetuslain 7 §:n mukaisen luvan saaneeseen koulukotiin sijoitetuista tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevista opiskelijoista myönnettävän koulukotikorotuksen yksikköhinta lasketaan läsnäolopäivää kohden jaetulla yksikköhinnalla. Edellä kuvatulla tavalla laskettu osamäärä kerrotaan luvulla 3,37. Läsnäolopäivää kohden jaettu yksikköhinta saadaan, kun 1 momentin mukaan määräytyvä koulukotikorotuksen yksikköhinta jaetaan perusopetuslain 23 §:n mukaisen lukuvuoden läsnäolopäivillä.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

3.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin (612/2021) uusi 6 a ja 7 a § seuraavasti:

6 a §

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kunnassa

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on osana 6 §:ssä tarkoitettua kunnan hyvinvointisuunnitelmaa laadittava kunnan tai kuntien toimintaa koskeva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelman valmistelussa ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa noudatetaan mitä 6 §:ssä säädetään.

Suunnitelman tulee sisältää lapsia ja nuoria koskevat 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot.

7 a §

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyvinvointialueella

Hyvinvointialueen on osana 7 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa laadittava hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelman valmistelussa ja yhteistyössä kuntien kanssa noudatetaan mitä 7 §:ssä säädetään.

Suunnitelman tulee sisältää lapsia ja nuoria koskevat 7 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

4.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 ja 13 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n 6 momentti ja 13 a §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 377/2022 seuraavasti:

13 §

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma

— —

Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat tulee liittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

13 a §

Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma

— —

Tässä pykälässä tarkoitettu opiskeluhuoltosuunnitelma tulee liittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 a §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

5.

Laki

terveydenhuoltolain 15 ja 69 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 15 §:n 4 momentti ja 69 §:n otsikko ja 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 581/2022, seuraavasti:

15 §

Neuvolapalvelut

— —

Hyvinvointialueen tulee laatia alueellinen neuvolasuunnitelma valtuustokausittain hyvinvointialueen vastuulla olevien neuvolapalvelujen toteuttamiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa tai Helsingin kaupungin osalta valtuustossa, ja se on tarkistettava tarvittaessa. Alueellinen neuvolasuunnitelma tulee liittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 a §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tai Helsingin kaupungin osalta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

69 §

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain mukaiset velvoitteet

Jos lapsi tai nuori on sijoitettu lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) perusteella kotikuntansa ulkopuolelle, on mainitun lain 15 §:ssä tarkoitetun sijoitushyvinvointialueen järjestettävä lapselle tai nuorelle hänen tarvitsemansa terveydenhuollon palvelut. Palvelut on järjestettävä yhteistyössä mainitun lain 11 tai 18 §:n mukaan vastuussa olevan hyvinvointialueen (sijoittajahyvinvointialue) kanssa.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

6.

Laki

lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) 2 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on osaksi laeissa 547/2021, 422/2023 ja 723/2025, sekä *lisätään* lakiin uusi 5 c § seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

— —

Lakia sovelletaan 1 momentissa säädetyin edellytyksin myös:

1) siviilipalveluslain (1446/2007) 1 §:ssä tarkoitetun siviilipalvelusvelvollisen työpalveluun;

2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 54 §:ssä tarkoitettuun työkokeiluun osallistuvan henkilön työhön työpaikalla;

3) perhehoitolain (263/2015) 3 §:ssä tarkoitetun perhehoitajan antamaan perhehoitoon;

4) sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 5 §:ssä tarkoitettuun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajaan;

5) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 §:ssä tarkoitettuun yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajaan;

6) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelujen hankkimiseen; ja

7) lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (xxx/xxx) tarkoitettuun huoltajan sijaisena lapsen puhevaltaa käyttävään edunvalvojaan.

— —

5 c §

Lastensuojeluasiassa lapsen puhevaltaa käyttävän edunvalvojan rikosrekisteriote

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:ssä tarkoitetun edunvalvojan tulee antaa käräjäoikeudelle nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

7.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 1 §:n 1 momentin 17 kohta, sekä

muutetaan 1 §:n 1 momentin 15 kohta ja 38 §:n 2 ja 3 momentti, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (valtionosuustehtävä), joista säädetään:

— —

15) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 ja 6 a §:ssä;

— —

38 §

Erikoissairaanhoidossa olevan, konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua saavan sekä koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus

— —

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetussa, perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaisen luvan saaneessa koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta koulukotiopetuksen järjestäjälle osana lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia korvauksen, joka lasketaan kertomalla niiden koulun työpäivien määrä, joina oppilaalle on annettu opetusta, opetuksesta koulun työpäivää kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla.

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sijoitetun esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle perusopetuslaissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle oppilaan esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

8.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 b §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 678/2023, seuraavasti:

7 b §

Palvelun pitkäaikaisuus

Hyvinvointialue saa periä 7 c §:ssä tarkoitetun maksun:

— — — —

9.

Laki

kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 17 §:n 1 ja 4 momentti seuraavasti:

17 §

Ilman huoltajaa olevan lapsen majoitus

Ilman huoltajaa oleva lapsi majoitetaan ryhmäkotiin. Ryhmäkotien toimintaan sovelletaan lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 73 §:n säännöksiä, jotka koskevat yhdessä asuinyksikössä enintään hoidettavien lasten ja nuorten määrää, samaan rakennukseen sijoitettavien lasten enimmäismäärää sekä hoito- ja kasvatustehtävissä työskentelevien henkilöiden vähimmäismäärää.

— —

Ryhmäkodin, tukiasuntolan ja muun lapselle tarkoitetun majoituspaikan henkilöstön pätevyysvaatimuksista on voimassa, mitä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 74 §:ssä säädetään.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

10.

Laki

vammaisetuuksista annetun lain 15 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 15 §:n 2 momentti ja 27 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 736/2024, seuraavasti:

15 §

Vammaisetuuden hakeminen

— — — —

11.

Laki

perusopetuslain 36 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan perusopetuslain (628/1998) 36 a §:n 7 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1267/2013, seuraavasti:

36 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäämisessä sekä erottamisen täytäntöönpano

— —

Määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen edustuksesta käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa säädetään lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 33 §:n 2 momentissa. Kirjallisen varoituksen antamisesta voi opetuksen järjestäjän niin päättäessä päättää myös koulun rehtori.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

12.

Laki

passilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan passilain (671/2006) 7 §:n 2 momentti, 11 §:n 3 momentti ja 21 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 2 momentti ja 21 §:n 2 momentti laissa 695/2021 sekä 11 §:n 3 momentti laissa 728/2023, seuraavasti:

7 §

Alaikäisen passihakemus

— — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

13.

Laki

sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 8 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 28/2022, seuraavasti:

9 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

8 §

Vanhempainrahapäivien käyttäminen

— — — —

14.

Laki

tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (454/2022) 15 §:n 1 momentti seuraavasti:

15 §

Lapsen sijoittamista koskeva asia

Jos oikeusministeriölle toimitetaan neuvoston asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista Suomeen, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, sille hyvinvointialueelle, joka lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 18 §:n mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

15.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 45 §:n 2 momentti seuraavasti:

45 §

Menettely rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa

— —

Rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä valvontarangaistuksen suorittamiseen käytettäväksi suunnitellussa asunnossa vakituisesti asuvien täysi-ikäisten kirjallinen suostumus valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanoon liittyviin valvontakäynteihin asunnossa. Suostumuksen tulee sisältää rikoslain 6 luvun 11 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutus siitä, että suostumus on annettu omasta vakaasta tahdosta. Alle 18-vuotiaan asunnossa vakituisesti asuvan mielipide on selvitettävä ja häntä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen, mitä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 28 §:ssä säädetään. Mielipide on kirjattava suunnitelmaan liitettävään asiakirjaan. Valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

16.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 836/2024, seuraavasti:

4 §

Ruokakunta

— — — —

17.

Laki

kansaneläkelain 51 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelain (568/2007) 51 §:n 3 momentti seuraavasti:

51 §

Oikeus lapsikorotukseen

_ _ _ _

18.

Laki

tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (1153/2004) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 632/2022, seuraavasti:

6 §

Lapsen sijoittamista koskeva asia

Jos oikeusministeriölle toimitetaan asetuksen 56 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista hoitolaitokseen tai sijaisperheeseen Suomessa, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, sille hyvinvointialueelle, joka lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 11 §:n mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

19.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 756/2015, seuraavasti:

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

— —

Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

— —

7) muun kuin 6 a kohdassa tarkoitetun todistajan, asianomistajan tai asianosaisen taikka rikosilmoituksen, sosiaalihuoltolain 35 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai muun niihin verrattavan viranomaisen toimenpiteitä edellyttävän ilmoituksen tekijän salassa pidettäviin osoite-, puhelin- ja muihin vastaaviin yhteystietoihin, jos tiedon antaminen vaarantaisi todistajan, asianomistajan tai asianosaisen tai ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

20.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1301/2021) 9 §:n 2 momentin 2 kohta seuraavasti:

9 §

Sosiaalihuollon tietojen käsittely

— —

Sosiaalihuollon tiedot voivat sisältyä sosiaaliviranomaiselta tämän lain 16 §:n 2 momentin nojalla saatuihin seuraaviin asiakirjoihin:

— —

2) lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 35 §:ssä tarkoitettuun asiakassuunnitelmaan ja 36 §:ssä tarkoitettuun hoito- ja kasvatussuunnitelmaan sekä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain nojalla tehtyihin päätöksiin.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

21.

Laki

varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 6 §:n 1 momentti ja 60 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1284/2023 seuraavasti:

6 §

Kunnan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta asumisen ja oleskelun perusteella

Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuus on lapsen sijoituspaikan sijaintikunnalla ja jälkihuollossa olevan lapsen osalta asuinkunnalla.

— —

60 §

Rahoitus ja asiakasmaksut

— —

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen kotikunta on velvollinen maksamaan varhaiskasvatusta järjestävälle lapsen sijoituspaikan sijaintikunnalle ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnalle lapsen varhaiskasvatuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

22.

Laki

hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hallinto-oikeuslain (430/1999) 12 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 648/2016, seuraavasti:

12 b §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus yksijäsenisenä

— —

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuudesta yhden tuomarin kokoonpanossa säädetään myös oikeusapulain (257/2002) 27 §:n 2 momentissa, vankeuslain (767/2005) 20 luvun 5 §:ssä ja lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 117 §:ssä.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

23.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 11 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1172/2018, seuraavasti:

11 §

Huomioon otettavat tulot

— — — —

24.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 626/2022, seuraavasti:

11 a §

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päättäminen huostassapidon aikana

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemisesta huostassapidon aikana säädetään lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 56 §:ssä. Jos asian ratkaiseminen on huostassapidon takia lapsen edun kannalta tarpeetonta, hyvinvointialue voi jättää sopimuksen vahvistamatta tai tuomioistuin hylätä hakemuksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

25.

Laki

rikoslain 6 luvun 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 6 luvun 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 401/2015, seuraavasti:

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

9 §

Valinta ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välillä

— —

Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei kuitenkaan saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavan syyn merkitystä harkittaessa otetaan huomioon rikoksentekijän sijoitus lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 2 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaiseen lastensuojelulaitokseen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

26.

Laki

Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain (2 v. 2024/2023) 6 §:n 3 momentti seuraavasti:

6 §

EU:n tilapäinen matkustusasiakirja alaikäiselle

— — — —

27.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 49 §:n 3 momentti seuraavasti:

49 §

Tietojen antaminen asiakkaan lailliselle edustajalle tai läheiselle erityistilanteessa

— —

Sosiaalihuollon asiakkaan laillisella edustajalla taikka lähiomaisella tai muulla läheisellä on oikeus saada asiakas-, palvelu- tai hoitosuunnitelman tekemistä varten tarpeelliset tiedot asiakaslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 35 §:n 1 momentissa ja sosiaalihuoltolain 39 §.n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, kun asiakassuunnitelma on laadittu lapsen ja tämän laillisen edustajan, omaisen tai muun lapselle läheisen kanssa sekä asiakaslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus saada asiakkaan tahdon selvittämistä varten tarpeelliset asiakasta koskevat tiedot.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

28.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

4 §

Lain soveltaminen lapseen

Sovellettaessa tätä lakia alle 18-vuotiaaseen, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa sovelletaan, mitä siitä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 6 §:n 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

29.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1305/2021, seuraavasti:

3 §

Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset

— —

Koevapauteen sijoittamisen edellytyksenä on lisäksi, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset henkilöt ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annetaan kirjallisena. Vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 28 §:ää. Valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

30.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 75 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 75 §:n 2 momentin muuttamisesta seuraavasti:

75 §

Tallentaminen

— —

Hallintotuomioistuimen on lisäksi tallennettava kuuleminen kuultaessa lasta lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 118 §:n mukaisesti muulla tavoin kuin suullisessa käsittelyssä.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

31.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 10 §:n 2 momentin, sellaisena kuin se on laissa 1306/2021, seuraavasti:

10 §

Muiden kuin vangin kuuleminen

— — — —

32.

Laki

nuorisolain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 11 §:n 7 momentti seuraavasti:

11 §

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

— — — —

33.

Laki

henkilökorttilain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 694/2021, seuraavasti:

12 §

Henkilökorttihakemuksen liitteet

— —

Alaikäisen hakijan henkilökorttihakemukseen on liitettävä hänen huoltajiensa suostumus. Jos alaikäinen on otettu hyvinvointialueen huostaan, hakemukseen on liitettävä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 24 §:n 1 momentissa tarkoitetun sosiaalityöntekijän suostumus. Jos alaikäiselle ulkomaalaiselle hakijalle on määrätty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä tarkoitettu edustaja, hakemukseen on liitettävä tämän suostumus. Haettaessa alaikäisen henkilökorttia hakemukseen ei tarvitse liittää tässä momentissa tarkoitettua suostumusta.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

34.

Laki

tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 5 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

5 §

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

— — — —

35.

Laki

tupakkalain 45 ja 74 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tupakkalain (549/2016) 45 §:n 3 momentin 2 kohta ja 74 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin niistä on 74 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 283/2022, seuraavasti:

45 §

Vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset ja esteet

— —

Vähittäismyyntilupaa ei saa myöntää paikkaan, joka sijaitsee:

— —

2) lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavan laitoksen alle 18-vuotiaille tarkoitetussa sisätilassa tai heille tarkoitetulla ulkoalueella;

— —

74 §

Yleiset tupakointikiellot

Tupakoida ei saa:

— —

5) lapsen erityisestä suojelusta annetun lain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

36.

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 ja 48 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) 18 §:n 1 momentin 5 kohta ja 48 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 18 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 1285/2022 sekä 48 §:n 2 momentti laissa 561/2022, seuraavasti:

18 §

Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusrahaan on oikeus, jos kuntoutus on tarpeellista kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pääsemiseksi ja kuntoutusta annetaan seuraavan lain tai lainkohdan perusteella:

— —

5) lapsen erityisestä suojelusta annettu laki (/) tai kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki (519/1977) perhekuntoutuksen osalta taikka sosiaalihuoltolaki tai terveydenhuoltolaki päihteisiin tai riippuvuuksiin liittyvän perhekuntoutuksen osalta.

— —

48 §

Maksaminen hyvinvointialueelle

— —

Jos hyvinvointialueen järjestämässä perhe- tai laitoshoidossa oleva kuntoutuja saa kuntoutusetuutta tai kuntoutusrahaetuutta, hyvinvointialue voi periä ja nostaa samalta ajalta maksettavan etuuden suoraan Kansaneläkelaitokselta käytettäväksi vakuutetun hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen. Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain nojalla järjestämänsä perhehuollon, laitoshuollon tai asumispalvelun aiheuttamista kustannuksista hyvinvointialue voi vastaavasti periä ja nostaa kohtuullisen korvauksen samalta ajalta maksettavasta etuudesta.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LIIKE

37.

Laki

vammaispalvelulain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vammaispalvelulain (675/2023) 19 §:n 2 momentti seuraavasti:

19 §

Lapsen asumisen tuki

— — — —

38.

Laki

perhehoitolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perhehoitolain (263/2015) 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

17 §

Kustannusten korvaaminen

— — — —

39.

Laki

rikosvahinkolain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkolain (1204/2005) 13 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

13 §

Laitokseen sijoitetun aiheuttama esinevahinko

Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka on aiheuttanut:

— — — —

40.

Laki

tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 5 §, sellaisena kuin se on laissa 90/2010, seuraavasti:

2 luku

Saapuminen vankilaan

5 §

Tutkintavangin lapsen sijoittaminen vankilaan

Tutkintavangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (/).

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

41.

Laki

vankeuslain 4 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 4 luvun 10 §, sellaisena kuin se on laissa 89/2010, seuraavasti:

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

10 §

Vangin lapsen sijoittaminen vankilaan

Vangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

42.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 19 §, sellaisena kuin se on laissa 554/2022, seuraavasti:

19 §

Maksaminen laitos- ja perhehoidon aikana

Tukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevasta lapsesta siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää hyvinvointialueen järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa. Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/). perusteella huostaanotetun lapsen osalta tuen maksaminen lakkaa, kun lapsen hoito ja kasvatus on järjestetty kodin ulkopuolella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

43.

Laki

Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain 4 §:n 2 momentti, 13 §:n 2 momentti ja 15 §:n 1 momentti, seuraavasti:

4 §

Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun tehtävät

— — — —

44.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa (xx/xx) , seuraavasti:

321 §

Hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeus

— —

Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle sen pyynnöstä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 99 tai 102 §:ssä tarkoitetulla tavalla luvatta lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta. Edellytyksenä pyynnön tekemiselle on, että sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan maakunnan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Petteri Orpo

..ministeri Etunimi Sukunimi

LUONNOS

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 29 §:n 7 momentti sellaisena kuin se on laissa 1049/2023 seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
29 §	29 §
Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat	*Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen perusopetuslain 7 §:n mukaisen luvan saaneeseen koulukotiin sijoitetuista tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevista opiskelijoista myönnettävän koulukotikorotuksen yksikköhinta lasketaan läsnäolopäivää kohden jaetulla yksikköhinnalla. Läsnäolopäivää kohden jaettu yksikköhinta saadaan, kun 1 momentin mukaan määräytyvä koulukotikorotuksen yksikköhinta jaetaan perusopetuslain 23 §:n mukaisen lukuvuoden läsnäolopäivillä.	Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen perusopetuslain 7 §:n mukaisen luvan saaneeseen koulukotiin sijoitetuista tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevista opiskelijoista myönnettävän koulukotikorotuksen yksikköhinta lasketaan läsnäolopäivää kohden jaetulla yksikköhinnalla. *Edellä kuvatulla tavalla laskettu osamäärä kerrotaan luvulla 3,37.* Läsnäolopäivää kohden jaettu yksikköhinta saadaan, kun 1 momentin mukaan määräytyvä koulukotikorotuksen yksikköhinta jaetaan perusopetuslain 23 §:n mukaisen lukuvuoden läsnäolopäivillä.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

3.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin (612/2021) uusi 6 a ja 7 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	6 a §
	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kunnassa
	Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on osana 6 §:ssä tarkoitettua kunnan hyvinvointisuunnitelmaa laadittava kunnan tai kuntien toimintaa koskeva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelman valmistelussa ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa noudatetaan mitä 6 §:ssä säädetään.
	Suunnitelman tulee sisältää lapsia ja nuoria koskevat 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot.
	7 a §
	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyvinvointialueella
	Hyvinvointialueen on osana 7 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa laadittava hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelman valmistelussa ja yhteistyössä kuntien kanssa noudatetaan mitä 7 §:ssä säädetään.
	Suunnitelman tulee sisältää lapsia ja nuoria koskevat 7 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LUONNOS

Voimassa oleva laki *Ehdotus*

_____

LUONNOS

4.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 ja 13 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n 6 momentti ja 13 a §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 377/2022 seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
13 §	13 §
Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma	*Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.	Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat tulee liittää *sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 a §:ssä* tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.
13 a §	13 a §
Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma	*Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Tässä pykälässä tarkoitettu opiskeluhuoltosuunnitelma tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.	Tässä pykälässä tarkoitettu opiskeluhuoltosuunnitelma tulee liittää *sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 a §:ssä* tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LIONOS

5.

Laki

terveydenhuoltolain 15 ja 69 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 15 §:n 4 momentti ja 69 §:n otsikko ja 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 581/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 §	15 §
Neuvolapalvelut	*Neuvolapalvelut*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Hyvinvointialueen tulee laatia alueellinen neuvolasuunnitelma valtuustokausittain hyvinvointialueen vastuulla olevien neuvolapalvelujen toteuttamiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa tai Helsingin kaupungin osalta valtuustossa, ja se on tarkistettava tarvittaessa. Alueellinen neuvolasuunnitelma tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tai Helsingin kaupungin osalta kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.	Hyvinvointialueen tulee laatia alueellinen neuvolasuunnitelma valtuustokausittain hyvinvointialueen vastuulla olevien neuvolapalvelujen toteuttamiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa tai Helsingin kaupungin osalta valtuustossa, ja se on tarkistettava tarvittaessa. Alueellinen neuvolasuunnitelma tulee liittää *sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 a §:ssä* tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tai Helsingin kaupungin osalta *sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettuun* kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.
69 §	69 §
Lastensuojelulain mukaiset velvoitteet	***Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain*** *mukaiset velvoitteet*
Jos lapsi tai nuori on sijoitettu lastensuojelulain (417/2007) perusteella kotikuntansa ulkopuolelle, on mainitun lain 16 b §:ssä tarkoitetun sijoitushyvinvointialueen järjestettävä lapselle tai nuorelle hänen tarvitsemansa terveydenhuollon palvelut. Palvelut on järjestettävä yhteistyössä mainitun lain 16 tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan hyvinvointialueen (*sijoittajahyvinvointialue*) kanssa.	Jos lapsi tai nuori on sijoitettu *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* perusteella kotikuntansa ulkopuolelle, on mainitun lain 15 §:ssä tarkoitetun sijoitushyvinvointialueen järjestettävä lapselle tai nuorelle hänen tarvitsemansa terveydenhuollon palvelut. Palvelut on järjestettävä yhteistyössä mainitun lain *11* tai *18 §:n* mukaan vastuussa olevan hyvinvointialueen (*sijoittajahyvinvointialue*) kanssa.

LUONNOS

Voimassa oleva laki

Ehdotus

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

6.

Laki

lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 5 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) 2 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on osaksi laeissa 547/2021, 422/2023 ja 723/2025, sekä *lisätään* lakiin uusi 5 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	2 §
Soveltamisala	*Soveltamisala*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Lakia sovelletaan 1 momentissa säädetyin edellytyksin myös: 1) siviilipalveluslain (1446/2007) 1 §:ssä tarkoitetun siviilipalvelusvelvollisen työpalveluun; 2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 54 §:ssä tarkoitettuun työkokeiluun osallistuvan henkilön työhön työpaikalla; 3) perhehoitolain (263/2015) 3 §:ssä tarkoitetun perhehoitajan antamaan perhehoitoon; 4) sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 5 §:ssä tarkoitettuun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajaan; 5) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 §:ssä tarkoitettuun yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajaan; ja 6) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelujen hankkimiseen.	Lakia sovelletaan 1 momentissa säädetyin edellytyksin myös: 1) siviilipalveluslain (1446/2007) 1 §:ssä tarkoitetun siviilipalvelusvelvollisen työpalveluun; 2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 54 §:ssä tarkoitettuun työkokeiluun osallistuvan henkilön työhön työpaikalla; 3) perhehoitolain (263/2015) 3 §:ssä tarkoitetun perhehoitajan antamaan perhehoitoon; 4) sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 5 §:ssä tarkoitettuun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajaan; 5) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 §:ssä tarkoitettuun yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajaan; 6) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelujen hankkimiseen; ja *7) lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (/) tarkoitettuun huoltajan sijaisena lapsen puhevaltaa käyttävään edunvalvojaan.*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

LUONNOS

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	5 c §
	Lastensuojeluasiassa lapsen puhevaltaa käyttävän edunvalvojan rikosrekisteriote
	Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:ssä tarkoitetun edunvalvojan tulee antaa käräjäoikeudelle nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

7.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 1 §:n 1 momentin 17 kohta, sekä

muutetaan 1 §:n 1 momentin 15 kohta ja 38 §:n 2 ja 3 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
1 §	1 §
Soveltamisala	*Soveltamisala*
Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (valtionosuustehtävä), joista säädetään:	Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (valtionosuustehtävä), joista säädetään:
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
15) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:ssä;	15) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 *ja 6 a §:ssä*;
16) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 8 §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 momentissa ja 10 §:ssä;	16) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 8 §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 momentissa ja 10 §:ssä;
17) lastensuojelulain (417/2007) 3 ja 12 §:ssä;	(kumotaan)
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
38 §	38 §
Erikoissairaanhoidossa olevan, konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua saavan sekä koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus	*Erikoissairaanhoidossa olevan, konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua saavan sekä koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus*
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitetussa, perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaisen luvan saaneessa koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta koulukotiopetuksen järjestäjälle osana lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia korvauksen, joka lasketaan kertomalla niiden koulun työpäivien määrä, joina oppilaalle on annettu opetusta, opetuksesta koulun työpäivää	*Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohdassa* tarkoitetussa, perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaisen luvan saaneessa koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta koulukotiopetuksen järjestäjälle osana lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia korvauksen, joka lasketaan kertomalla niiden koulun työpäivien määrä, joina oppilaalle on annettu

LUONNOS

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla.	opetusta, opetuksesta koulun työpäivää kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla.
Lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sijoitetun esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle perusopetuslaissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle oppilaan esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.	*Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momentissa* tarkoitetulla tavalla sijoitetun esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle perusopetuslaissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle oppilaan esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

8.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 b §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 678/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
7 b §	7 b §
Palvelun pitkäaikaisuus	*Palvelun pitkäaikaisuus*
Hyvinvointialue saa periä 7 c §:ssä tarkoitetun maksun:	Hyvinvointialue saa periä 7 c §:ssä tarkoitetun maksun:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
3) terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitetun laitoshoidon tai sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitetun laitospalvelun toimintayksikössä annetusta ympärivuorokautisesta sosiaali- tai terveyspalvelusta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (pitkäaikainen laitoshoito); tämän lain 7 c §:ssä tarkoitettua maksua ei kuitenkaan saa periä terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta lääkinnällisestä kuntoutuksesta laitoksessa, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetusta vaativasta moniammatillisesta tuesta laitoksessa eikä lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitetusta laitoshuollosta.	3) terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitetun laitoshoidon tai sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitetun laitospalvelun toimintayksikössä annetusta ympärivuorokautisesta sosiaali- tai terveyspalvelusta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (*pitkäaikainen laitoshoito*); tämän lain 7 c §:ssä tarkoitettua maksua ei kuitenkaan saa periä terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta lääkinnällisestä kuntoutuksesta laitoksessa, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetusta vaativasta moniammatillisesta tuesta laitoksessa eikä *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohdassa* tarkoitetusta laitoshuollosta.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

9.

Laki

kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 17 §:n 1 ja 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 §	17 §
Ilman huoltajaa olevan lapsen majoitus	*Ilman huoltajaa olevan lapsen majoitus*
Ilman huoltajaa oleva lapsi majoitetaan ryhmäkotiin. Ryhmäkotien toimintaan sovelletaan lastensuojelulain 59 §:n säännöksiä, jotka koskevat yhdessä asuinyksikössä enintään hoidettavien lasten ja nuorten määrää, samaan rakennukseen sijoitettavien lasten enimmäismäärää sekä hoito- ja kasvatustehtävissä työskentelevien henkilöiden vähimmäismäärää.	Ilman huoltajaa oleva lapsi majoitetaan ryhmäkotiin. Ryhmäkotien toimintaan sovelletaan *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 73 §:n* säännöksiä, jotka koskevat yhdessä asuinyksikössä enintään hoidettavien lasten ja nuorten määrää, samaan rakennukseen sijoitettavien lasten enimmäismäärää sekä hoito- ja kasvatustehtävissä työskentelevien henkilöiden vähimmäismäärää.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Ryhmäkodin, tukiasuntolan ja muun lapselle tarkoitetun majoituspaikan henkilöstön pätevyysvaatimuksista on voimassa, mitä lastensuojelulain 60 §:ssä säädetään.	Ryhmäkodin, tukiasuntolan ja muun lapselle tarkoitetun majoituspaikan henkilöstön pätevyysvaatimuksista on voimassa, mitä *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 74 §:ssä* säädetään.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

10.

Laki

vammaisetuuksista annetun lain 15 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 15 §:n 2 momentti ja 27 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 736/2024, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 § (vahvistettu laki)	15 §
Vammaisetuuden hakeminen	*Vammaisetuuden hakeminen*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Jos henkilö sairauden, vanhuuden tai muun sellaisen syyn takia ei pysty itse hakemaan vammaisetuutta tai muutoin huolehtimaan etuutta koskevista oikeuksistaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, Kansaneläkelaitoksen hyväksymä henkilön lähiomainen tai muukin henkilö, joka pääasiallisesti on huolehtinut hänestä, voi hänen puolestaan käyttää puhevaltaa vammaisetuutta koskevassa asiassa. Lapsen vammaistukea voi hakea lapsen edunvalvoja, huoltaja, hyvinvointialue tai henkilö, jonka hoitoon lapsi on lastensuojelulain (417/2007) 81 §:ssä tarkoitetulla tavalla sijoitettu.	Jos henkilö sairauden, vanhuuden tai muun sellaisen syyn takia ei pysty itse hakemaan vammaisetuutta tai muutoin huolehtimaan etuutta koskevista oikeuksistaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, Kansaneläkelaitoksen hyväksymä henkilön lähiomainen tai muukin henkilö, joka pääasiallisesti on huolehtinut hänestä, voi hänen puolestaan käyttää puhevaltaa vammaisetuutta koskevassa asiassa. Lapsen vammaistukea voi hakea lapsen edunvalvoja, huoltaja, hyvinvointialue tai henkilö, jonka hoitoon lapsi on *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 §:ssä* tarkoitetulla tavalla sijoitettu.
27 § (vahvistettu laki)	27 §
Lapsen vammaistuen maksamisen erityissäännökset	*Lapsen vammaistuen maksamisen erityissäännökset*
Jos lapsi ei asu edunvalvojansa kanssa samassa taloudessa, vammaistuki voidaan maksaa lapsen huoltajalle tai henkilölle, jonka hoitoon lapsi on lastensuojelulain 81 §:ssä tarkoitetulla tavalla sijoitettu. Kansaneläkelaitoksen on kuultava hyvinvointialuetta ja lapsen edunvalvojaa.	Jos lapsi ei asu edunvalvojansa kanssa samassa taloudessa, vammaistuki voidaan maksaa lapsen huoltajalle tai henkilölle, jonka hoitoon lapsi on *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 22 §:ssä tarkoitetulla* tavalla sijoitettu. Kansaneläkelaitoksen on kuultava hyvinvointialuetta ja lapsen edunvalvojaa.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —

———

LUONNOS

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

11.

Laki

perusopetuslain 36 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 36 a §:n 7 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1267/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
36 a §	36 a §
Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäämisessä sekä erottamisen täytäntöönpano	*Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäämisessä sekä erottamisen täytäntöönpano*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen edustuksesta käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa säädetään lastensuojelulain 24 §:n 2 momentissa. Kirjallisen varoituksen antamisesta voi opetuksen järjestäjän niin päättäessä päättää myös koulun rehtori.	Määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen edustuksesta käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa säädetään *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 33 §:n 2 momentissa*. Kirjallisen varoituksen antamisesta voi opetuksen järjestäjän niin päättäessä päättää myös koulun rehtori.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

12.

Laki

passilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan passilain (671/2006) 7 §:n 2 momentti, 11 §:n 3 momentti ja 21 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 2 momentti ja 21 §:n 2 momentti laissa 695/2021 sekä 11 §:n 3 momentti laissa 728/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
7 §	7 §
Alaikäisen passihakemus	*Alaikäisen passihakemus*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Jos alaikäinen on otettu Suomessa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, antaa 1 momentissa tarkoitetun suostumuksen lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija.	Jos alaikäinen on otettu hyvinvointialueen huostaan, antaa 1 momentissa tarkoitetun suostumuksen lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.
11 §	11 §
Passin myöntäminen alaikäiselle	*Passin myöntäminen alaikäiselle*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Lastensuojelulain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan passin myöntävän viranomaisen pyynnöstä lausunnon siitä, onko passin epääminen selvästi vastoin lapsen etua. Viranomainen antaa lausuntonsa niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on ennestään hallussaan alaikäistä tai hänen huoltajiaan koskevia tietoja. Lausunto voi sisältää myös sellaista tietoa, joka sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) nojalla on pidettävä salassa, jos tämä on lapsen edun kannalta välttämätöntä.	*Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 55 §:n 1 momentissa* tarkoitettu hyvinvointialue on velvollinen antamaan passin myöntävän viranomaisen pyynnöstä lausunnon siitä, onko passin epääminen selvästi vastoin lapsen etua. Viranomainen antaa lausuntonsa niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on ennestään hallussaan alaikäistä tai hänen huoltajiaan koskevia tietoja. Lausunto voi sisältää myös sellaista tietoa, joka sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) nojalla on pidettävä salassa, jos tämä on lapsen edun kannalta välttämätöntä.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

LUONNOS

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
21 §	21 §
Passin peruuttamisen edellytykset	*Passin peruuttamisen edellytykset*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Vaikka huoltaja on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksensa, passi voidaan jättää peruuttamatta, jos peruuttaminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajan suostumusta viedä toiseen valtioon muuten kuin tilapäisesti. Lastensuojelulain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan lausunnon siitä, onko passin peruuttaminen selvästi vastoin lapsen etua. Lausuntoon sovelletaan muutoinkin, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään passin epäämisestä annettavasta lausunnosta.	Vaikka huoltaja on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksensa, passi voidaan jättää peruuttamatta, jos peruuttaminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajan suostumusta viedä toiseen valtioon muuten kuin tilapäisesti. *Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 55 §:n 1 momentissa* tarkoitettu hyvinvointialue on velvollinen antamaan lausunnon siitä, onko passin peruuttaminen selvästi vastoin lapsen etua. Lausuntoon sovelletaan muutoinkin, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään passin epäämisestä annettavasta lausunnosta.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

13.

Laki

sairausvakuutuslain 9 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 8 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 28/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
9 luku	9 luku
Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha	**Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha**
8 §	8 §
Vanhempainrahapäivien käyttäminen	*Vanhempainrahapäivien käyttäminen*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Vakuutetulle, joka adoptoi muun kuin aviopuolisonsa lapsen, voidaan maksaa vanhempainrahaa lapsen hoitoon ottamisesta lukien siihen saakka, kunnes lapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta. Jos kyseessä on lastensuojelulain (417/2007) nojalla huostaanotetun ja sijaishuollon toimena perhehoitoon jo aiemmin sijoitetun lapsen adoptio taikka yksityisesti sijoitetun lapsen adoptio, tarkoitetaan lapsen hoitoon ottamisen ajankohdalla sitä ajankohtaa, jolloin lapsi on sijoitettu adoptionhakijan luokse lastensuojelulain 40 §:n tai 81 §:n nojalla.	Vakuutetulle, joka adoptoi muun kuin aviopuolisonsa lapsen, voidaan maksaa vanhempainrahaa lapsen hoitoon ottamisesta lukien siihen saakka, kunnes lapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta. Jos kyseessä on *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* nojalla huostaanotetun ja sijaishuollon toimena perhehoitoon jo aiemmin sijoitetun lapsen adoptio taikka yksityisesti sijoitetun lapsen adoptio, tarkoitetaan lapsen hoitoon ottamisen ajankohdalla sitä ajankohtaa, jolloin lapsi on sijoitettu adoptionhakijan luokse *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 50 tai 22 §:n* nojalla.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

14.

Laki

tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (454/2022) 15 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 §	15 §
Lapsen sijoittamista koskeva asia	*Lapsen sijoittamista koskeva asia*
Jos oikeusministeriölle toimitetaan neuvoston asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista Suomeen, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, sille hyvinvointialueelle, joka lastensuojelulain (417/2007) 17 §:n mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.	Jos oikeusministeriölle toimitetaan neuvoston asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista Suomeen, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, sille hyvinvointialueelle, joka *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 18 §:n* mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

15.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 45 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
45 §	45 §
Menettely rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa	*Menettely rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä valvontarangaistuksen suorittamiseen käytettäväksi suunnitellussa asunnossa vakituisesti asuvien täysi-ikäisten kirjallinen suostumus valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanoon liittyviin valvontakäynteihin asunnossa. Suostumuksen tulee sisältää rikoslain 6 luvun 11 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutus siitä, että suostumus on annettu omasta vakaasta tahdosta. Alle 18-vuotiaan asunnossa vakituisesti asuvan mielipide on selvitettävä ja häntä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen, mitä lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään. Mielipide on kirjattava suunnitelmaan liitettävään asiakirjaan. Valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.	Rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä valvontarangaistuksen suorittamiseen käytettäväksi suunnitellussa asunnossa vakituisesti asuvien täysi-ikäisten kirjallinen suostumus valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanoon liittyviin valvontakäynteihin asunnossa. Suostumuksen tulee sisältää rikoslain 6 luvun 11 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutus siitä, että suostumus on annettu omasta vakaasta tahdosta. Alle 18-vuotiaan asunnossa vakituisesti asuvan mielipide on selvitettävä ja häntä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen, mitä *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 28 §:ssä* säädetään. Mielipide on kirjattava suunnitelmaan liitettävään asiakirjaan. Valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LIITTEENOS

16.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 836/2024, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 §	4 §
Ruokakunta	*Ruokakunta*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Samaan ruokakuntaan kuuluvat aina samassa asunnossa asuvat aviopuolisot tai avopuolisot, heidän alaikäiset lapsensa sekä keskenään suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevat sukulaiset, jollei 5 momentista muuta johdu. Tässä momentissa tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös ottolapset ja lastensuojelulain (417/2007) 81 §:ssä tarkoitetut yksityisesti sijoitetut lapset.	Samaan ruokakuntaan kuuluvat aina samassa asunnossa asuvat aviopuolisot tai avopuolisot, heidän alaikäiset lapsensa sekä keskenään suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevat sukulaiset, jollei 5 momentista muuta johdu. Tässä momentissa tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös ottolapset ja *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 22 §:ssä* tarkoitetut yksityisesti sijoitetut lapset.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

17.

Laki

kansaneläkelain 51 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelain (568/2007) 51 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
51 §	51 §
Oikeus lapsikorotukseen	*Oikeus lapsikorotukseen*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Eläkkeensaajan lapsena pidetään myös hänen luonaan asuvaa lastensuojelulain (417/2007) 81 §:ssä tarkoitettua lasta.	Eläkkeensaajan lapsena pidetään myös hänen luonaan asuvaa *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 22 §:ssä* tarkoitettua lasta.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

18.

Laki

tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (1153/2004) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 632/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
6 §	6 §
Lapsen sijoittamista koskeva asia	*Lapsen sijoittamista koskeva asia*
Jos oikeusministeriölle toimitetaan asetuksen 56 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista hoitolaitokseen tai sijaisperheeseen Suomessa, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, sille hyvinvointialueelle, joka lastensuojelulain (417/2007) 16 §:n mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.	Jos oikeusministeriölle toimitetaan asetuksen 56 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista hoitolaitokseen tai sijaisperheeseen Suomessa, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sille hyvinvointialueelle, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, sille hyvinvointialueelle, *joka lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 11 §:n* mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

19.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 756/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
11 §	11 §
Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin	*Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:	Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
7) muun kuin 6 a kohdassa tarkoitetun todistajan, asianomistajan tai asianosaisen taikka rikosilmoituksen, lastensuojelulain (417/2007) 25 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai muun niihin verrattavan viranomaisen toimenpiteitä edellyttävän ilmoituksen tekijän salassa pidettäviin osoite-, puhelin- ja muihin vastaaviin yhteystietoihin, jos tiedon antaminen vaarantaisi todistajan, asianomistajan tai asianosaisen tai ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia;	7) muun kuin 6 a kohdassa tarkoitetun todistajan, asianomistajan tai asianosaisen taikka rikosilmoituksen, *sosiaalihuoltolain 35 a §:ssä* tarkoitetun ilmoituksen tai muun niihin verrattavan viranomaisen toimenpiteitä edellyttävän ilmoituksen tekijän salassa pidettäviin osoite-, puhelin- ja muihin vastaaviin yhteystietoihin, jos tiedon antaminen vaarantaisi todistajan, asianomistajan tai asianosaisen tai ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia;
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

20.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1301/2021) 9 §:n 2 momentin 2 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
9 §	9 §
Sosiaalihuollon tietojen käsittely	*Sosiaalihuollon tietojen käsittely*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Sosiaalihuollon tiedot voivat sisältyä sosiaaliviranomaiselta tämän lain 16 §:n 2 momentin nojalla saatuihin seuraaviin asiakirjoihin:	Sosiaalihuollon tiedot voivat sisältyä sosiaaliviranomaiselta tämän lain 16 §:n 2 momentin nojalla saatuihin seuraaviin asiakirjoihin:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
2) lastensuojelulain (417/2007) 30 §:ssä tarkoitettuun asiakassuunnitelmaan ja 30 a §:ssä tarkoitettuun hoito- ja kasvatussuunnitelmaan sekä lastensuojelulain nojalla tehtyihin päätöksiin.	2) *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 35 §:ssä* tarkoitettuun asiakassuunnitelmaan ja 36 §:ssä tarkoitettuun hoito- ja kasvatussuunnitelmaan sekä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain nojalla tehtyihin päätöksiin.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

21.

Laki

varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 6 §:n 1 momentti ja 60 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1284/2023 seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
6 §	6 §
Kunnan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta asumisen ja oleskelun perusteella	*Kunnan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta asumisen ja oleskelun perusteella*
Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Lastensuojelulain (417/2007) 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetun avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuus on lapsen sijoituspaikan sijaintikunnalla ja jälkihuollossa olevan lapsen osalta asuinkunnalla.	Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. *Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 15 §:n 1 momentissa* tarkoitetun avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuus on lapsen sijoituspaikan sijaintikunnalla ja jälkihuollossa olevan lapsen osalta asuinkunnalla.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
60 §	60 §
Rahoitus ja asiakasmaksut	*Rahoitus ja asiakasmaksut*
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetun avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen kotikunta on velvollinen maksamaan varhaiskasvatusta järjestävälle lapsen sijoituspaikan sijaintikunnalle ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnalle lapsen varhaiskasvatuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.	*Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momentissa* tarkoitetun avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen kotikunta on velvollinen maksamaan varhaiskasvatusta järjestävälle lapsen sijoituspaikan sijaintikunnalle ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnalle lapsen varhaiskasvatuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	———

LUONNOS

22.

Laki

hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinto-oikeuslain (430/1999) 12 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 648/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
12 b §	12 b §
Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus yksijäsenisenä	*Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus yksijäsenisenä*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuudesta yhden tuomarin kokoonpanossa säädetään myös oikeusapulain (257/2002) 27 §:n 2 momentissa, vankeuslain (767/2005) 20 luvun 5 §:ssä ja lastensuojelulain 85 §:ssä.	Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuudesta yhden tuomarin kokoonpanossa säädetään myös oikeusapulain (257/2002) 27 §:n 2 momentissa, vankeuslain (767/2005) 20 luvun 5 §:ssä ja *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 117 §:ssä*.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

23.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 11 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1172/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
11 §	11 §
Huomioon otettavat tulot	*Huomioon otettavat tulot*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:	Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
7) lastensuojelulain (417/2007) 35 §:ssä ja 36 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua taloudellista tukea sekä 76 a §:ssä tarkoitettua taloudellista tukea asumisen ja toimeentulon turvaamiseksi jälkihuollossa;	7) *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 42 §:ssä ja 43 §:n 2 momentissa* tarkoitettua taloudellista tukea sekä 112 §:ssä tarkoitettua taloudellista tukea asumisen ja toimeentulon turvaamiseksi jälkihuollossa;
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

24.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 626/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
11 a §	11 a §
Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päättäminen huostassapidon aikana	*Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päättäminen huostassapidon aikana*
Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemisesta huostassapidon aikana säädetään lastensuojelulain (417/2007) 46 §:ssä. Jos asian ratkaiseminen on huostassapidon takia lapsen edun kannalta tarpeetonta, hyvinvointialue voi jättää sopimuksen vahvistamatta tai tuomioistuin hylätä hakemuksen.	Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemisesta huostassapidon aikana säädetään *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 56 §:ssä*. Jos asian ratkaiseminen on huostassapidon takia lapsen edun kannalta tarpeetonta, hyvinvointialue voi jättää sopimuksen vahvistamatta tai tuomioistuin hylätä hakemuksen.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
	————
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	————

LUONNOS

25.

Laki

rikoslain 6 luvun 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 6 luvun 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 401/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
6 luku	6 luku
Rangaistuksen määräämisestä	**Rangaistuksen määräämisestä**
9 §	9 §
Valinta ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välillä	*Valinta ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välillä*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei kuitenkaan saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavan syyn merkitystä harkittaessa otetaan huomioon rikoksentekijän sijoitus lastensuojelulain (417/2007) 57 §:n mukaiseen lastensuojelulaitokseen.	Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei kuitenkaan saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavan syyn merkitystä harkittaessa otetaan huomioon rikoksentekijän sijoitus *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 2 §:n 1 momentin 8 kohdan* mukaiseen lastensuojelulaitokseen.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

26.

Laki

Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta annetun lain (2 v. 2024/2023) 6 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
6 §	6 §
EU:n tilapäinen matkustusasiakirja alaikäiselle	*EU:n tilapäinen matkustusasiakirja alaikäiselle*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Jos alaikäinen henkilö on otettu Suomessa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, hakemukseen on liitettävä lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 2 momentissa tarkoitetun viranhaltijan suostumus.	Jos alaikäinen henkilö on otettu hyvinvointialueen huostaan, hakemukseen on liitettävä *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)24 §:n 1 momentissa* tarkoitetun sosiaalityöntekijän suostumus.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

27.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 49 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
49 §	49 §
Tietojen antaminen asiakkaan lailliselle edustajalle tai läheiselle erityistilanteessa	*Tietojen antaminen asiakkaan lailliselle edustajalle tai läheiselle erityistilanteessa*
Sosiaalihuollon asiakkaan laillisella edustajalla taikka lähiomaisella tai muulla läheisellä on asiakaslain 7 §:n 2 momentissa ja lastensuojelulain (417/2007) 30 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus saada asiakas-, palvelu- tai hoitosuunnitelman tekemistä varten tarpeelliset tiedot sekä asiakaslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus saada asiakkaan tahdon selvittämistä varten tarpeelliset asiakasta koskevat tiedot.	Sosiaalihuollon asiakkaan laillisella edustajalla taikka lähiomaisella tai muulla läheisellä on *oikeus saada asiakas-, palvelu- tai hoitosuunnitelman tekemistä varten tarpeelliset tiedot* asiakaslain 7 §:n 2 momentissa *tarkoitetuissa tapauksissa ja lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 35 §:n 1 momentissa ja sosiaalihuoltolain 39 §.n 2 momentissa* tarkoitetuissa tapauksissa*, kun asiakassuunnitelma on laadittu lapsen ja tämän laillisen edustajan, omaisen tai muun lapselle läheisen kanssa* sekä asiakaslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus saada asiakkaan tahdon selvittämistä varten tarpeelliset asiakasta koskevat tiedot. ——— *Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .*

———

LUONNOS

28.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 §	4 §
Lain soveltaminen lapseen	*Lain soveltaminen lapseen*
Sovellettaessa tätä lakia alle 18-vuotiaaseen, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa sovelletaan, mitä siitä lastensuojelulain (417/2007) 4 §:n 2 momentissa säädetään.	Sovellettaessa tätä lakia alle 18-vuotiaaseen, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa sovelletaan, mitä siitä *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 6 §:n 2 momentissa* säädetään.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

29.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1305/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
3 §	3 §
Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset	*Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Koevapauteen sijoittamisen edellytyksenä on lisäksi, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset henkilöt ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annetaan kirjallisena. Vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ää. Valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.	Koevapauteen sijoittamisen edellytyksenä on lisäksi, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset henkilöt ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annetaan kirjallisena. Vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 28 §:ää*. Valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

30.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 75 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 75 §:n 2 momentin muuttamisesta seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
75 §	75 §
Tallentaminen	*Tallentaminen*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Hallintotuomioistuimen on lisäksi tallennettava kuuleminen kuultaessa lasta lastensuojelulain (417/2007) 86 §:n mukaisesti muulla tavoin kuin suullisessa käsittelyssä.	Hallintotuomioistuimen on lisäksi tallennettava kuuleminen kuultaessa lasta *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 118 §:n* mukaisesti muulla tavoin kuin suullisessa käsittelyssä.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

31.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 10 §:n 2 momentin, sellaisena kuin se on laissa 1306/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
10 §	10 §
Muiden kuin vangin kuuleminen	*Muiden kuin vangin kuuleminen*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ää. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.	Myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 28 §:ää*. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

32.

Laki

nuorisolain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 11 §:n 7 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
11 §	11 §
Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle	*Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Lastensuojeluilmoituksen ja ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain (417/2007) 25 ja 25 c §:ssä. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä. Jos näissä säännöksissä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on ottanut yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle.	Lastensuojeluilmoituksen ja ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään *sosiaalihuoltolain 35 a §:ssä*. Ilmoituksesta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 § ssä. Jos näissä säännöksissä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on ottanut yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle.
	————
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	————

LUONNOS

33.

Laki

henkilökorttilain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 694/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
12 §	12 §
Henkilökorttihakemuksen liitteet	*Henkilökorttihakemuksen liitteet*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Alaikäisen hakijan henkilökorttihakemukseen on liitettävä hänen huoltajiensa suostumus. Jos alaikäinen on otettu Suomessa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, hakemukseen on liitettävä lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranhaltijan suostumus. Jos alaikäiselle ulkomaalaiselle hakijalle on määrätty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä tarkoitettu edustaja, hakemukseen on liitettävä tämän suostumus. Haettaessa alaikäisen henkilökorttia hakemukseen ei tarvitse liittää tässä momentissa tarkoitettua suostumusta.	Alaikäisen hakijan henkilökorttihakemukseen on liitettävä hänen huoltajiensa suostumus. Jos alaikäinen on otettu hyvinvointialueen huostaan, hakemukseen on liitettävä *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 24 §:n 1 momentissa* tarkoitetun sosiaalityöntekijän suostumus. Jos alaikäiselle ulkomaalaiselle hakijalle on määrätty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä tarkoitettu edustaja, hakemukseen on liitettävä tämän suostumus. Haettaessa alaikäisen henkilökorttia hakemukseen ei tarvitse liittää tässä momentissa tarkoitettua suostumusta.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LÄHTEIOS

34.

Laki

tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 5 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
5 §	5 §
Maksuttomat suoritteet	*Maksuttomat suoritteet*
Tämän lain mukaista maksua ei peritä:	Tämän lain mukaista maksua ei peritä:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
3) lastensuojelulain (417/2007) mukaisissa asioissa, lukuun ottamatta mainitun lain 16 c §:ssä tarkoitettuja, kuntien keskinäisiä korvauksia koskevia asioita;	3) *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* mukaisissa asioissa, lukuun ottamatta mainitun lain *21 §:ssä* tarkoitettuja, hyvinvointialueiden keskinäisiä korvauksia koskevia asioita;
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

35.

Laki

tupakkalain 45 ja 74 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkalain (549/2016) 45 §:n 3 momentin 2 kohta ja 74 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin niistä on 74 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 283/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
45 §	45 §
Vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset ja esteet	*Vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset ja esteet*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Vähittäismyyntilupaa ei saa myöntää paikkaan, joka sijaitsee:	Vähittäismyyntilupaa ei saa myöntää paikkaan, joka sijaitsee:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
2) lastensuojelulain (417/2007) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavan laitoksen alle 18-vuotiaille tarkoitetussa sisätilassa tai heille tarkoitetulla ulkoalueella;	2) *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavan laitoksen alle 18-vuotiaille tarkoitetussa sisätilassa tai heille tarkoitetulla ulkoalueella;
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
74 §	74 §
Yleiset tupakointikiellot	*Yleiset tupakointikiellot*
Tupakoida ei saa:	Tupakoida ei saa:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
5) lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille;	5*) lapsen erityisestä suojelusta annetun lain* tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille;
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

36.

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 ja 48 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) 18 §:n 1 momentin 5 kohta ja 48 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 18 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 1285/2022 sekä 48 §:n 2 momentti laissa 561/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
18 §	18 §
Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta	*Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta*
Kuntoutusrahaan on oikeus, jos kuntoutus on tarpeellista kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pääsemiseksi ja kuntoutusta annetaan seuraavan lain tai lainkohdan perusteella:	Kuntoutusrahaan on oikeus, jos kuntoutus on tarpeellista kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pääsemiseksi ja kuntoutusta annetaan seuraavan lain tai lainkohdan perusteella:
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
5) lastensuojelulaki (417/2007) tai kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki (519/1977) perhekuntoutuksen osalta taikka sosiaalihuoltolaki tai terveydenhuoltolaki päihteisiin tai riippuvuuksiin liittyvän perhekuntoutuksen osalta.	5) *lapsen erityisestä suojelusta annettu laki (/)* tai kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki (519/1977) perhekuntoutuksen osalta taikka sosiaalihuoltolaki tai terveydenhuoltolaki päihteisiin tai riippuvuuksiin liittyvän perhekuntoutuksen osalta.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
48 §	48 §
Maksaminen hyvinvointialueelle	*Maksaminen hyvinvointialueelle*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Jos hyvinvointialueen järjestämässä perhe- tai laitoshoidossa oleva kuntoutuja saa kuntoutusetuutta tai kuntoutusrahaetuutta, hyvinvointialue voi periä ja nostaa samalta ajalta maksettavan etuuden suoraan Kansaneläkelaitokselta käytettäväksi vakuutetun hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen. Lastensuojelulain nojalla järjestämänsä perhehuollon, laitoshuollon tai asumispalvelun aiheuttamista kustannuksista	Jos hyvinvointialueen järjestämässä perhe- tai laitoshoidossa oleva kuntoutuja saa kuntoutusetuutta tai kuntoutusrahaetuutta, hyvinvointialue voi periä ja nostaa samalta ajalta maksettavan etuuden suoraan Kansaneläkelaitokselta käytettäväksi vakuutetun hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen. *Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain* nojalla järjestämänsä perhehuollon, laitoshuollon tai asumispalvelun

LUONNOS

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
hyvinvointialue voi vastaavasti periä ja nostaa kohtuullisen korvauksen samalta ajalta maksettavasta etuudesta.	aiheuttamista kustannuksista hyvinvointialue voi vastaavasti periä ja nostaa kohtuullisen korvauksen samalta ajalta maksettavasta etuudesta.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

37.

Laki

vammaispalvelulain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vammaispalvelulain (675/2023) 19 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
19 §	19 §
Lapsen asumisen tuki	*Lapsen asumisen tuki*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Lapsen asumisen tuki voidaan järjestää vammaispalveluna kodin ulkopuolella vain, jos lapsen ei ole mahdollista asua kotona oman perheensä kanssa lapselle ja hänen perheelleen järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta. Silloin, kun lapsen huostaanoton ja sijaishuollon edellytykset täyttyvät, lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tehdään lastensuojelulain (417/2007) perusteella.	Lapsen asumisen tuki voidaan järjestää vammaispalveluna kodin ulkopuolella vain, jos lapsen ei ole mahdollista asua kotona oman perheensä kanssa lapselle ja hänen perheelleen järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta. Silloin, kun lapsen huostaanoton ja sijaishuollon edellytykset täyttyvät, lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tehdään *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* perusteella.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

38.

Laki

perhehoitolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perhehoitolain (263/2015) 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 §	17 §
Kustannusten korvaaminen	*Kustannusten korvaaminen*
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata. Lisäksi kulukorvaus sisältää lastensuojelulain (417/2007) nojalla perhehoitoon sijoitetulle lapselle tai nuorelle hänen omaan käyttöönsä mainitun lain nojalla annettavat käyttövarat.	Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata. Lisäksi kulukorvaus sisältää *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* nojalla perhehoitoon sijoitetulle lapselle tai nuorelle hänen omaan käyttöönsä mainitun lain nojalla annettavat käyttövarat.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

39.

Laki

rikosvahinkolain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkolain (1204/2005) 13 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
13 §	13 §
Laitokseen sijoitetun aiheuttama esinevahinko	*Laitokseen sijoitetun aiheuttama esinevahinko*
Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka on aiheuttanut:	Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka on aiheuttanut:
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
4) lastensuojelulain (683/1983) nojalla huostaanotettu ja laitoshuoltoon sijoitettu lapsi.	4) *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)* nojalla huostaanotettu ja laitoshuoltoon sijoitettu lapsi.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

40.

Laki

tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 5 §, sellaisena kuin se on laissa 90/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 luku	2 luku
Saapuminen vankilaan	**Saapuminen vankilaan**
5 §	5 §
Tutkintavangin lapsen sijoittaminen vankilaan	*Tutkintavangin lapsen sijoittaminen vankilaan*
Tutkintavangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).	Tutkintavangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään *lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (/).*
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

41.

Laki

vankeuslain 4 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 4 luvun 10 §, sellaisena kuin se on laissa 89/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 luku	4 luku
Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan	**Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan**
10 §	10 §
Vangin lapsen sijoittaminen vankilaan	*Vangin lapsen sijoittaminen vankilaan*
Vangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).	Vangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään *lapsen erityisestä suojelusta annetussa laissa (/)*.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

LUONNOS

42.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 19 §, sellaisena kuin se on laissa 554/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
19 §	19 §
Maksaminen laitos- ja perhehoidon aikana	*Maksaminen laitos- ja perhehoidon aikana*
Tukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevasta lapsesta siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää hyvinvointialueen järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa. Lastensuojelulain (417/2007) perusteella huostaanotetun lapsen osalta tuen maksaminen lakkaa, kun lapsen hoito ja kasvatus on järjestetty kodin ulkopuolella.	Tukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevasta lapsesta siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää hyvinvointialueen järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa. *Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/)*. perusteella huostaanotetun lapsen osalta tuen maksaminen lakkaa, kun lapsen hoito ja kasvatus on järjestetty kodin ulkopuolella.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

LUONNOS

43.

Laki

Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain 4 §:n 2 momentti, 13 §:n 2 momentti ja 15 §:n 1 momentti seuraavasti:

HE149/2025 vp. ehdotettu	*Ehdotus*
4 §	4 §
Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun tehtävät	*Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun tehtävät*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, vähintään yhden lastensuojelun palveluyksikön tulee tuottaa lastensuojelulain 49 a §:ssä tarkoitettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua.	Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, vähintään yhden lastensuojelun palveluyksikön tulee tuottaa *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 82 §:ssä* tarkoitettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua.
13 §	13 §
Vankilan perheosaston omavalvonta	*Vankilan perheosaston omavalvonta*
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus vankilan perheosastolle toteutuu tämän lain ja lastensuojelulain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoittajahyvinvointialueen sijoitushyvinvointialueen on lastensuojelulain 16 b §:n mukaisesti järjestettävä.	Sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus vankilan perheosastolle toteutuu tämän lain ja lapsen erityisestä suojelusta annetun lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen on *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n* mukaisesti järjestettävä.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
15 §	15 §
Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa ja oikeus saada ja luovuttaa tietoa	*Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa ja oikeus saada ja luovuttaa tietoa*
Vankeuslain (767/2005) 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun päiväjärjestyksen valmistelee	Vankeuslain (767/2005) 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun päiväjärjestyksen valmistelee

HE 149/2025 vp

HE149/2025 vp. ehdotettu	*Ehdotus*
Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä vankilan perheosaston henkilökunnan kanssa, ja sen vahvistaa vankilan yksikön päällikkö. Lastensuojelun toteuttamiseksi järjestetään neuvotteluja lastensuojelulain 31 §:n mukaisesti. Jos vanhemman tilanteessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat edellyttää lapsen asiakassuunnitelman tarkistamista, vankilan yksikön päällikön on viipymättä ilmoitettava asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.	Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä vankilan perheosaston henkilökunnan kanssa, ja sen vahvistaa vankilan yksikön päällikkö. Lastensuojelun toteuttamiseksi järjestetään neuvotteluja *lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 37 §:n* mukaisesti. Jos vanhemman tilanteessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat edellyttää lapsen asiakassuunnitelman tarkistamista, vankilan yksikön päällikön on viipymättä ilmoitettava asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

LUONNOS

44.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa (xx/xx) , seuraavasti:

HE149/2025 vp. ehdotettu	*Ehdotus*
321 §	321 §
Hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeus	*Hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeus*
Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle, meripelastuslohkokeskukselle ja poliisille käsiteltäväksi: 1) sen liittymän tai päätelaitteen, josta hätäilmoitus on tehty, sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; sekä 2) hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta, jos henkilö on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.	Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle, meripelastuslohkokeskukselle ja poliisille käsiteltäväksi: 1) sen liittymän tai päätelaitteen, josta hätäilmoitus on tehty, sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; sekä 2) hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta, jos henkilö on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.
Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle sen pyynnöstä lastensuojelulain (417/2007) 69 a tai 69 d §:ssä tarkoitetulla tavalla luvatta lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta. Edellytyksenä pyynnön tekemiselle on, että sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan maakunnan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä.	Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle sen *pyynnöstä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 99 tai 102 §:ssä* tarkoitetulla tavalla luvatta lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta. Edellytyksenä pyynnön tekemiselle on, että sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan maakunnan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi

LUONNOS

HE149/2025 vp. ehdotettu	*Ehdotus*
	uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä.
Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot on luovutettava 136 §:ssä tarkoitetun vaitiolovelvollisuuden sekä 160 ja 161 §:ssä tarkoitettujen sijaintitietojen käsittelyä koskevien edellytysten estämättä ja riippumatta siitä, mitä tilaaja tai käyttäjä on sopinut teleyrityksen kanssa tietojen pitämisestä salassa.	Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot on luovutettava 136 §:ssä tarkoitetun vaitiolovelvollisuuden sekä 160 ja 161 §:ssä tarkoitettujen sijaintitietojen käsittelyä koskevien edellytysten estämättä ja riippumatta siitä, mitä tilaaja tai käyttäjä on sopinut teleyrityksen kanssa tietojen pitämisestä salassa.
Lisäarvopalvelun tarjoajalla on oikeus luovuttaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot siinä mainitulle viranomaiselle.	Lisäarvopalvelun tarjoajalla on oikeus luovuttaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot siinä mainitulle viranomaiselle.
	————
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	————

LUONNOS

Valtioneuvoston asetus

lastensuojelun edunvalvojan kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 32 §:n 2 momentin nojalla:

1 §

Soveltamisala

Tämän asetuksen mukaan määrätään palkkio ja kulukorvaus lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (__/_) 31 §:n nojalla määrätylle edunvalvojalle.

2 §

Tehtävään käytetty aika yleisenä palkkioperusteena

Edunvalvojalle maksetaan palkkio tehtävään käytetyn ajan perusteella. Palkkio maksetaan sen ajankäytön perusteella, jota voidaan pitää asian laatuun ja laajuuteen sekä suoritettuihin toimenpiteisiin nähden kohtuullisena.

Palkkion kokonaissummaa määrättäessä korvattava aika pyöristetään lähimpään puoleen tuntiin.

Palkkiota maksetaan myös matkustamisesta, jota tehtävän hoitaminen välttämättä edellyttää. Matka-ajasta ei suoriteta palkkiota, jos yhdensuuntaisen matkan pituus on alle 20 kilometriä. Palkkiota ei makseta lounas- eikä yöpymisajalta.

3 §

Palkkion määrä ja korottaminen

Tuntipalkkion määrä on enintään 100 euroa.

Palkkiota voidaan korottaa enintään 20 prosenttia, jos tehtävä on poikkeuksellisen vaikea ja sen hoitaminen edellyttää erityistä asiantuntemusta, kokemusta ja ammattitaitoa.

4 §

Kulujen korvaaminen

Korvattavia kuluja ovat matkakulut ja muut suoranaiset kulut. Korvausta matkakuluista maksetaan kuitenkin vain, jos edunvalvojalle maksetaan tämän asetuksen mukaan palkkiota matka-ajalta.

Matka- ja majoituskulut korvataan kulloinkin voimassa olevan matkakustannusten korvaamisesta tehdyn valtion virkaehtosopimuksen määräysten perusteella. Päivärahaa ei makseta. Jos edunvalvoja on saman matkan aikana hoitanut useita asioita, matkakustannukset on jaettava.

Avustajalla on oikeus laskuttaa oman auton käytöstä, jos:

1) oman auton käyttö on edullisempi kuin yleisiä kulkuneuvoja käyttäen suoritettu matka; tai
2) julkisia kulkuvälineitä ei ole käytettävissä.

LUONNOS

Korvaus edunvalvojan toiminnan yleiskuluista sisältyy palkkioon. Yleiskuluja ovat toimistohenkilökunnan palkat, toimiston vuokra- ja hoitokulut, vakuutusmaksut, kulut toimistolaitteista ja muut kiinteät kuluerät. Edunvalvojalle voidaan kuitenkin maksaa kopiointi-, postitus- tai puhelinkulut, jos hän ei toimi työsuhteessa tai yrittäjänä.

5 §

Selvitys laskutuksen perusteista

Edunvalvojan on annettava laskutuksen perusteeksi selvitys asiassa suoritetuista toimenpiteistä ja niistä aiheutuneista kuluista. Selvitys ei saa sisältää lapsen nimeä ja muita henkilötietoja.

Selvityksessä on ilmoitettava:

1) määräyksen antanut tuomioistuin sekä määräyksen päiväys ja numero
2)lapsen asioista vastaavan työntekijän nimi
3) suoritetut toimenpiteet ja niihin käytetty aika
4) mahdollinen palkkion 4 §:n mukainen korotusperuste
5) matka-aika eriteltynä päivittäin ja
6) vaaditut kulukorvaukset kululajeittain eriteltyinä.

Palkkiot ja kuluvaatimukset ilmoitetaan ilman arvonlisäveroa.

6 §

Arvonlisävero

Tässä asetuksessa säädetyt palkkiot eivät sisällä arvonlisäveroa.

7 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä asetusta sovelletaan tämän asetuksen voimaan tulon jälkeen määrättyjen edunvalvojien palkkioiden ja kulukorvausten määräytymiseen.

———————

LUONNOS

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus

Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun maksullisista suoritteista

Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisesti säädetään valtion maksuperustelain (150/1992) 8 §:n nojalla, sellaisena kuin se on laissa 348/1994:

1 §

Valtion maksuperustelain (150/1992) 7 §:ssä tarkoitettuja muita suoritteita, jotka Valtion lastensuojelulaitos ja sen yhteydessä toimiva koulu hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, ovat seuraavat suoritteet:

1) kuntouttava suljettu laitospalvelu;
2) vaativan tason laitoshoito;
3) erityisen huolenpidon laitoshoito;
4) perusopetus;
5) koulutus-, työnohjaus- ja konsultointipalvelut;
6) ravintopalvelut ulkopuolisille; ja
7) toimistopalvelut.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan XX päivänä XX XX.

Tällä asetuksella kumotaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden maksullisia suoritteita koskeva sosiaali- ja terveysministeriön asetus (833/2014).

LUONNOS